

16-

Krištof Kolumb
ali
odkritje Amerike.

—><—
Zgodovinski roman.

—*—
Spisal
E. Šreknik.

—~—
(Z ruskega poslovenil J. P.)

V LJUBLJANI, 1897.

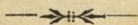
Tiskali in založili J. Blasnikovi nasledniki.

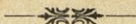
Krištof Kolumb

ali

odkritje Amerike.

Zgodovinski roman.

Spisal

E. Šreknik.

(Z ruskega poslovenil J. M.)

V LJUBLJANI, 1896.

Tiskali in založili J. Blasnikovi nasledniki.

550647

550647

11.11.2002

N 200216436

Prvo poglavje.

Zarja ljubezni.

Daleči žarki junijskega solnca jeli so oslabljevati. Cedre, pinije in skale delale so velike sence in veličastno dnevno svetilo se je vtapljalo v temnomodre valove sredozemskega morja.

Italijansko poletje se je bilo ravno kar začelo. Zelenje dreves in travnikov še ni bilo pobledelo in porumenelo, kar karakterizuje južno poletje; žgoči solnčni žarki še niso iz močvirij vzdignili nezdravih parov, ki prouzročajo malarijo, in Genua, ki je dobila ime „veličastna“, se je ponašala v vsem svojem blesku sredi svoje divne okolice, kjer je slednji kot bi bil napolnjen z dišavo cvetic.

Po ozki gorski stezici, katera je vodila iz jednega genuiških predmestij k morju, mimo vrat sv. Andreja šla je mlada devojka. Tenka, lepa postava, gibčna hoja, in zamolkel obrazek so se kazali še otročji, a temne, udrte uči so izražale neotroško gorje in žalost, dokazovale so, da so zarjo njene mladosti že omračili kaki temni oblaki.

Male njene nožice so hitro a trdo stopale. Kmalu je devojka prišla na morski breg in usela se je na

prvi kamen. Pogled, ki se je razkrival pred njenimi očmi, je bil očarevalen. Na desni je stala Genua, kakor ogromen amfiteater z njenimi prekrasnimi marmornimi palačami, na levi so se videle primôrske plaine obraščene z gozdi, a naravnost pred njim se je razprostiralo brezkončno morje, mej katerega šumečimi valovi so se videla bela jadra ladij.

Za jeden trenotek je pri gledanju te lepe slike devojki jelo hitreje biti srce. Njene temne oči so se z nova zasvetile, prav kakor zahajajoče solnce, ki je obsevalo njena pleča in njeno postavo. . . . Čez jeden trenutek je žalostno povescila glavo, in njen obraz se je pomračil in iz bliščečih očij so jej pritekale solze.

Zatopljena v žalostne misli, mlada devojka ni opazila, da se je na vrhu bližnjega holma pokazal mladenič, kacih devetnajstih let. Vsa njegova podoba je kazala še nepopolen razvoj, a moč se je pa kazala že sedaj v vseh potezah njegovega telesa. Njegov obraz je bil močno zagorel od solnca, a njegove drobne, točno izražene poteze so kazale močno voljo in v njih se je videlo nekaj zapovedujočega. Po običaju dežele je bil oblečen v črno baržunasto, sicer že dovolj ponošeno obleko in rudečo kapo s črnim peresom je imel na glavi.

Hitel je s holma k mladi devojki.

— Filipa, moja ljubezen, moje življenje! — Zaklical je in podal jej roko. — Že cel teden te nisem videl: bil sem odpotoval. . . . A sedaj me je prva pot pripeljala k tebi, — glas srca me ni goljufal. . . našel sem te.

Pri besedah tega glasu je mlada deklica skočila kvišku, kakor bi bila elektrizovana; pokoreč se prvemu vtisu je seveda skočila v naročje mladeniču, a nakrat je zopet povescila roki in rahlo so zarudela lica njena. Njen pogled, ki se je bil za trenutje zjasnil, se je zopet pomračil.

— Radi Prečiste Marije Device, Matere Božje — vzkliknil je mladenič, — povej mi Filipa, kaj je s

teboj? Kako si me vsprejela? V tvojih očeh so solze . . .
Kaj je s teboj, kaj to pomenja?

Z viteško nežnostjo in rahločutno ljubeznijo je z roko potegnil po očeh mlade deklice; obrisal jej solze in stisnil jo k sebi.

— S strahom se mu je iztrgala!

— O sveta Mati Božja! zaklicala je. — To je neumnost . . . To je greh. — Zakaj sem prišla semkaj . . . Mej nama in za naju je vse končano. Krištof! . . .

Mladeniču se je popolnoma premenil obraz.

— Kaj to pomenja? — vprašal je skoro z grozo, stopil k njej v strašni borbi čuvstev.

— Naju loči vse, — odgovorila je ona, stegnila roke, kakor bi mu hotela zgraditi pot k nji — vse „kar more svet postaviti ovir mej dve ljubeči srci!“

— Jaz te ne razumem, Filipa, — odgovoril je mladenič. — Kaj more razdeliti naju? ni mogoče, da bi v nekaterih tednih se bilo premenilo tvoje srce . . . O Filipa, Filipa! je strastno nadaljeval — me li hočeš pustiti? . . . Jaz tega ne verjamem . . . Mari zarja najine ljubezni ni namenjena razviti se, mari se bode najina pomlad tako hitro zamenila z jesenjo, in srca naša tako otrpnela kakor cvetlice, kadar pride mrzla zima?

On jej je podal roko, a ona se je zopet tiho obrnila od njega.

— Ne govori tako, Krištof! — rekla je s tresočim glasom. — Ne muči me. — Jaz ne morem biti žena tvoja . . .

— Toraj ti mene ne ljubiš, Filipa?? — je rekel ji mračno. — Povej mi naravnost, da je najina ljubezen bila le slepotija, da je vsa najina ljubezen bila le sanja bedaka.

— Tega ti ne morem reči in ti tudi rekla ne bodem — je segla v besede — lagala bi, jaz nikdar ne lažem pristavila je.

— Zahvaljujem te, stvarnik! — zaklical je mladenič, stopivši k svoji tovarišici in nežno je objevši. — Torej me ljubiš? — ljubiš, Filipa?

— To čuvstvo nikdar ne ugasne v meni, Krištof, prisegam pri solzah, katere je prelila sv. Devica v podnožju križa — potrdila je ona tiho in osvobodila se njegovih rok. — Pa jaz ne morem in ne smem pozabiti, da sem hči italijanskega velikaša Jerneja Monis de Perestrello, da življenje moje je lastnina mojega očeta, a on . .

Tu je devojka umolknila, mogla ni dalje govoriti. Mladenič stal je pred njo držeč roke križem na prsih, vzdigniši v glavo se je stegnil . .

Kaj se obotavljaš, Filipa? vprašal je s tresočim glasom, glasno se smejoč. — Govori dalje, ali morda jaz sam uganem namere tvojega očeta? Ti si hčer kavalirja, ponosnega patricija, ki se je bojeval pod infantom Henrikom Portugalskim, hčer pogumnega mornarja, osnovatelja naselbine na otoku Porte Santo, kateri spada v višje sloje in gleda kot na onečaščenje na tvoj zakon s sinom revnega gradešarja volne Dominika Kolumba . . Povej ali imam prav?

Filipa ga je žalostno pogledala in rekla mu s svojim zvonkim, prijetnim glasom:

— Ne bodem se lagala, zagotavljam ti nasprotno, Krištof! Moj oče hoče utrditi mojo srečo, oženivši me z bogatim človekom . . On sam je beden in želi zeta, ki bi mu nadomestil, kar je njemu odrekla sreča . . In jaz . . jaz . . kot ubogljiva hči, se moram pokoriti!

— In ti bodeš ubogala? — zaklical je mladenič, ves tresoč se.

— Izbral mi je ženina . . odgovorila je žalostno Filipa. — Če se bodem pokorila tej izberi, to ve samo sv. Devica.

Povej mi njegovo ime, Filipa! — je jezno zaklical mladenič. — Le povej mi ga, z lastnimi rokami zadavim onega, kateri mi hoče vzeti moje veselje, moje življenje!

— O sveta Mati Božja! Pomisli, Krištof, ne žali tvojega svetega priprošnjika, hoteč omadeževati svoje roke v krvi. Oče moj me more prisiliti, da ne morem slediti svojemu srcu, a ne more me dati kateremu

koli človeku . . . . Ti in samo ti, Krištof, moreš biti moj mož in nikdo drugi.

Pri teh besedah se je mu razjasnil obraz, oči so mu zažarela, in v strasti pal je pred njo na kolena.

— Filipa, ljubezen moja. Ti se li ne odrečeš meni? Bodeš li moja? Me li počakaš, bodeš li meni zvesta, dokler si ne naredim poti, da bode vreden, tvojega očeta prositi tvoje roke?

Proseč je pomolil roke in hrepeneče pogledal svojo ljubljenko.

Filipa je položila roke na glavo mladeniču in ga gladila.

— Krištof, zaklicala je s tresočim glasom, tvoja sem za zmiraj! Čakala in nadejala se bodem, dokler se ne omeči oče in naju blagoslovi.

— Bodi češčena, Kraljica nebes, zaklical je Kolumb, hitro skočivši kvišku. Zaklinjam se pri sv. Juriju, da si priborim srečo, boril se bodem, dokler mi ostaje kaj sil. Ne smem se nadejati, da bi mi poslala nebesa tak zaklad, kakor si ti, ne da bi zato zahtevala kako žrtev in borbo!

Z nežnim dvigljajem jo je objel in usel se poleg nje na tla.

Nekaj časa sta molče sedela, zatopljena v svoje misli, pa nakrat je mladenič vzdignil glavo in pogledal Filipo s svojimi, velikimi, svetlosivimi, bliskajočimi očmi, začel je s tihim, nežnim glasom:

— Ti si danes le to povedala, kar me že davno vznemirja, ljubljenska! To sem čutil, a upal se nisem glasno povedati misli svoje. Dosedaj me ničesa ne more ovirati . . . Ti si mi prisegla, da mi bodeš zvesta in jaz verujem tvoji prisegi in zidam nade svoje na bodočnost. V mojih prsih gorita s svetlim plamenom dve strasti, tako tesno združeni, da ne vem, kje se jedna končava in začenja druga. Jedna je ljubezen do tebe, Filipa, druga pa ljubezen do morja, teženje prodreti v tajnosti tega velikana, boriti se z valovi, vetrovi, morskimi pošastmi in čutiti se močnejšega, mogočnejšega od njih.

On je umolknil in povetil glavo Filipa je gledala na mladeniča in se ni upala pretrgati njegovih mislij z besedami.

— Ti veš, Filipa, da sem se rodil v mestecu Kotolettu blizu Genuie in se moram šteti za Genučana; pa vzlic temu sem dobil v mladosti le jako omejeno izobraženost. Ubogi oče je težko služil vsakdanji kruh, da je preskrbel štiri svoje sinove in hčere — kdo bi bil potem še mislil na učenje? Iz vse duše sem hvaležen svojim roditeljem, da so mene, svojega prvenca, naučili branja in pisanja. V pisanju sem tako izveden, da bi s tem poslom mogel si služiti svoj kruh. Pa to se mi je zdelo premalo. Učil sem se aritmetike, risanja in slikanja in dosegel sem lepe vspehe . . .

Potem me je sreča pripeljala v središče lombardske učenosti, v Pavio, kjer sem se učil zemljerstva, zvezdoznanstva, astrologije, mornarstva in latinščine. Pa samo šolsko učenje me ni zadovoljilo. Že kot štirinajstletnega dečka me je vleklo v tajinstveno daljavo neznanih dežel, in kakor veš brez strahu sem se spustil v širono morje. Morda je to nagnenje kako višje povelje; morda sem baš jaz izbran, da rešim tajnosti te šiirne ravnine. — Bodi kakor koli, Filipa, to hrepenenje se je v meni še bolj utrdilo. Odprta pot je pred menoj, velika naloga me čaka. Če dosežem svoje smotre, ve samo Bog.

Pri teh besedah je vstal mladi Kolumb in uprl pogled tja, kjer je zahajajoče solnce počasi se pogrezalo v morje.

Filipa je tudi vstala, z naudušenostjo je gledala na svojega ljubljena, obsejanega s svetlimi žarki zahajajočega solnca, sanjajočega, da si pribori svojo srečo v borbi skoro z vsem svetom. Ta trenutek jo je obšlo nekako otožno, nepojmljivo in veselo čuvstvo. Nasproti s tako naudihnjnim človekom se je ona zdela sebi prava vtelesena slabost. Vsa se tresoč položila je Filipa roko na ramo Kolumbu in spregovorila šepetajoč:

— Krištof, kako mesto ostane še v duši tvoji Filipi, ako tvoje bitje nekaj vleče k neznanemu? . . . Krištof, bojim se, bojim, da bodem kmalu izrinjena iz tvojega srca.

In žalostno je pogledala v njegov obraz. Kolumb jo je tiho pogledal, z roko pogladil po laseh, objel jo in odgovoril s strastno nežnostjo:

O, Sveta Mati Božja! Filipa, veselje moje, kake misli imaš? Mari se ne mislim baš zaradi tebe spustiti na nevarno pot. Hočem doseči to, da bodem v družbenem življenju stal na jednaki stopinji s tvojim očetom, kot človek, ki si je sam napravil pot in zaslužil tvojo roko. Še kot otrok sem poslušal pripovedovati o dogodkih tvojega očeta v divjih krajih, ko je potoval s princem Henrikom, o borbah z neomejenim morjem, in o težavah pri snovanju naselbin in sanjal o tem, da postanem slaven mornar in položim k tvojim nogam vse zaklade dežel, katere najdem. Sedaj se je otrokova fantazija premenila v ideal moža. S tvojo ljubeznijo — zaklical je Kolumb z vnetostjo — jaz čutim moč, da premagam vse nevarnosti in ovire; v njej zajemam sile, da se lotim velikih nalog, na katere že mislim iz otroških let, in je izpolnim!

Oči Kolumba, naudušenega s svojim govorom, so se kar bliskale in prsi so se mu visoko vzdigovale.

Filipa je gledala mladeniča, ne da bi povešala oči. Ta trenotek je solnce končno se pogreznilo v valove in njega poslednji žarki so tako močno obsvetili mladeniča, da je Filipa nehote zakrila oči. Nekaka mistična groza jo je obšla in zaklicala je z nepopisnim naudušenjem:

— Da Krištof, samo nebo te je zbralo za svoje orodje in te bode povsod varovalo. Jaz že slišim razlegati se tvojo slavo? . . . Za to ve samo presveta Devica. Pozno je že, — je nakrat premenila svoj govor. Pojdiva vkupe, Krištof. Oče je odpotoval, a materi pa moreva zaupati; ona ve vse in bode sama še dala dober svet.

Mlada dvojica je hitreje šla gori po stezi. Srečajoči ljudje so ju radovedno ogledovali in s sočuvstvom majali z glavami, kajti vsi so vedeli, da ponosni Jernej Monis de Perestrello ne da hčere sinu ubogega gradešarja.

Čez pol ure sta mlada človeka prišla do bivališča Perestrellovega. Tu je bila cela vrsta poslopij, ki so deloma že razpadala. Na vrhu holma, blizu morja, okroženega s pinijami, je stala hiša plemenitaša, njena okna so bila lepo videti mej zelenjem. Na verandi obвити s trto in bršlinom je sedela postarna ženska, opirajoč glavo z roko. Šum bližajočih se ljudij zaslišavši, je povzdignila glavo, a ko je zagledala znano dvojico, se jej je pogled še bolj omračil. Vendar ju je gospa Perestrello — bila je Filipina mati — prijazno pozdravila.

— O Krištof, — obrnila se je k mladeniču; — od kod pa ti? — Kaj je z vama, zakaj sta tako vznemirjena.

— Mati — odgovorila je Filipa, pokleknivši pred materjo in skrivša svoj zarudeli obraz v njeno obleko — povedala sem mu vse . . . prosila sem ga, naj me pusti, a on o tem ničesa slišati noče.

Mati je prestrašeno pogledala od nestrpnosti zarudeli Kolumbov obraz.

— Se ti ne smili? — rekla mu je očitajoč. — Ne veš li, kako trdovraten je oče njen?

— On ne more in ne sme pogubiti svojega deteta. — Jaz zrušim vse ovire, ki se stavljajo nama.

On je težko dihal, pesti so se mu stiskale, oči mu mračno se svetile. Gospa Perestrello je z začudenjem gledala na mladeniča. Njena usta so se bila odprla za ostro besedo, a so zopet brez glasu se zaprla. Še jedenkrat je ogledala ženina svoje hčere in vprašala:

— Kaj pa misliš doseči tacega?

— Posnemati hočem blagorodnega plemenitaša Monisa de Perestrello — odgovoril je Kolumb z dostojnostjo. Jutri odpluje pod zastavo Ivana Anžuškeškega, vojvode Kalabrijskega, vojska, da si prosvoji

neapoljsko kraljestvo za kralja Renata, grofa Provanškega. Pridružim se tej vojski. V tej ekspediciji najdem priložnost povzdigniti se pod zastavo anžusko. Strijc moj, Peter Kolumb, ima svojo lastno ladijo in mislim, da nikdo ne zapre njegovemu nečaku poti do časti in sreče.

— Ti, Krištof, zidaš zračne gradove in ne misliš na težave in nevarnosti, katere morajo prestajati mornarji. Ladija se ti lahko razbije in pokopane bodo tvoje nade in ž njimi sreča moje uboge hčere.

— To se ne bode zgodilo — zaklical je Krištof, trdno prepričan. V duši slednjega človeka, s čim nardarjenega govori neprestano notranji glas, odmevi božje volje, ki ga vodi na potu življenja. In ta glas mi pravi, da vzlic vsem nevarnostim dosežem svoj smoter, in oberem sad, katerega mi je namenila božja previdnost.

Ko se je prepričala proti svoji volji o trdnem upanju in odločnosti Kolumbovi, je prikimala z glavo. Sedaj se je zopet stegnila in dolgo bistro gledala Filipo in Kolumba, čakajoča njene sodbe.

— Ne vem, kaj me proti svoji volji sili — rekla je bolj tiho — da vama ne odrečem blagoslova.

— Zahvaliva, zahvaliva, mati! — zaklicala sta mlada človeka v jeden glas in pokleknila pred njo.

Gospa Perestrello je položila roki na glavo zaročencema, in povzdignila svoje oči k nebu, goreče moleč za njihino srečo.

— Sedaj sem vaju blagoslovila — rekla je, končavši molitev, toda otroka ne pozabita, da le blagoslov očetov zida hišo zaročencema.

— Naposled ga že dobiva! — zaklical je Kolumb in objel mlado devojko. — Jaz nečem vzeti Filipe skrivaj kakor tat, hočem očitno stopiti pred nje očeta... Seveda mora Filipa čakati.

— Da, čakala bodem, mati — rekla je Filipa. Prisegam pri sveti Mariji Devici, čakala bodem, če treba tudi leta in leta, naj bi mi pri tem osivela glava od gorja in skrbij...

In z nepopisnim čuvstvom zaupanja in ljubezni je podala roko svojo Kolumbu, da bi še tesneje sklenila zvezo ž njim.

Kolumb je prijel njeno roko, pritisnil jo na ustna in krepko k sebi stisnil nevesto svojo . . .

V pogovorih in sanjarjanjih o bodoči sreči je hitro minol ves večer, in se je zdelo ljubljencema, da je minul v trenutku. Še jedenkrat sta drug drugemu prisegla večno ljubezen in zvestobo. Potem se je iztrgal Kolumb iz objetja Filipe in s pozdravi neveste in nje matere, želečih mu sreče, odpravil se k strijcu — pripravljat svojo srečo v ekspediciji proti Neapolju.

Drugo poglavje.

Morske hijene.

Neprestano razbivajo se valovi ob strmo obrežje portugaljsko. Sedaj se lepo igrajoč zbirajo počasi v gibljive temnomodre hribčke, sedaj besneč pod pritiskom vetra z vso ljutostjo se vzdigujejo v gore, pene se s silo udarjajo ob kamnite stene *Sierre Centre* in se po malem razbijajo ob trde skale.

Brez pomoči dan v oblast morja z njega viharji in vetrovi je mornar ob bregovih Portugalske v veliki nevarnosti; brezštevilne klečeti, nasipine in podvodne skale prete mu s pogubo v bližini pristanišča. Posebno ta čas, v katerem se vrši naš roman, ko še niso imeli svetilnih stolpov, ki vodijo mornarje s svojo rešilno svetlobo, se je razbilo na stotine ladij ob bregovih Portugalske.

Kakor so tudi strašni bili viharji, kakor so bile pogubne klečeti in podmorske skale, še strašnejše so pa bile za mornarje XV. stoletja morske hijene. Zaupajoč v svojo srečo, je mornar te dobe prema-

goval vse težave, da je naposled prišel v oblast teh strašnih ljudij, zažigajočih ognje na bregu, da privabijo ladijo na kraj, kjer se je razbila. S sekirami v rokah so z roparskim veseljem šli z brega za topečo se ladijo, čakajoč trenutja, da so pali na plen.

Višave Estramadure kažejo na vsakem koraku velike razlike. Tu so rodovitne doline, obrobljene z gorami z lesom poraščenimi, tu zopet daleč nerodoviten svet. Ker prebivalstvo nerodovitnih krajev ne prideluje toliko, da bi se moglo preživeti, hodijo k morju, love ribe, da se prežive. Njih predniki XV. stoletja so se bavili tudi z ropanjem. Vzeli so, kar so dobili. Njim je bilo najljubše oblačno nebo, razgrajanje viharja in ljuto premetavanje valov, tedaj so se veselja blesketale oči morskih hijen, kajti pričakovale so lahkega plena.

Bilo je koncem oktobra 1471. l. Veter je nekaj dni vlekel z zapada, ko je solnce zašlo, je silnejši postajal, in z vso silo pretresoval okna in duri polrazrušenih ribskih koč v vasi, ki je ležala o vznožju nosa La Roka, najzapadnejšega konca Sierra-Centre. Vasica je imela dvanajst hiš neredno razmetanih po morskem bregu. V sredi mej njimi je stala hiša, ki se je po svoji velikosti in po trdnejši zidavi razlikovala od drugih. V njenih vratih sta stala dva človeka v ribiški obleki. Starši, postaven in krepak mož je bil obrnen k morju in zakrival oči z roko pred žarki zahajajočega solnca, upiral je oči v temne oblake, ki so zakrivali deloma nebo. Najbrž je našel kaka vesela znamenja, kajti obrnil se je k svojim tovarišem z veselim smehljajem :

— Oblaki kmalu zakrijejo nebo in imeli bode mo lepo noč.

— Tako misliš, Matevž, da . . . .

— Verjami mi, Ivan. Severni zapadnik prinese močen vihar, ki bode metal ladije naravnost k nam na breg.

— Prav imaš, Matevžu pritrdil je mlajši — ropanje je že blizu.

Starši je molče prikimal z glavo.

— Kdaj se odpravimo na breg, — vprašal je mlajši po kratkem molčanju.

— Proti polnoči — odgovoril je Matevž kratko, a pomenljivo.

— Hm... Bilo bi dobro poprej.

— Ni treba! Videl sem po kosilu ladijo tam daleč, okolu polnoči se približa našemu nosu, in tedaj...

— Če le kapitan za časa ne opazi nevihte in je ne obrne na drugo stran — opomnil je Ivan skrbno.

— Vihar se je že začel, ko sem opazil oblake. Nobena ladija se ne more upirati viharju, ako vleče na jedno stran — odgovoril je ostro stari ribič. — Če se le potrudimo, da ne odide mimo nosa La Roka, pa bode naša. Tako povej drugim, da bodo pripravljene... o polnoči vse pričakujem.

— Dobro, potrdil je ta. — Hotel sem še pradedati... Kako je z Anico?

— Nekaj boljša je, od kar jej streže blagorodna sestra Filipa iz samostana vseh svetnikov... Tukaj... tukaj... pokazal je na čelo, še ni vse prav.

— Čudno to ni pri dekletu. Mari je bilo Anici treba hoditi na obrežje ravno tedaj, ko smo morali na oni svet spraviti kapitana razbivše se ladije.

— Kaj se hoče? — zmajal je starec z ramama.

— Tega se bojim, da bi Anica s svojim kričanjem ne priklicala na nas nesreče. Od kar je njen Peter odšel po morju, se je sprla s nami, mešati se jej je začelo... sedaj pa še ta slučaj... Pa še ti pogosti obiski sestre Filipe...

— Krajše govori — posegel je Matevž vmes, kaj je s sestro Filipo?

— Poslednji čas večkrat na tihem govorita z Ano... Če prideš jima blizu, pa umolkmeta... Kaj če o naših delih izve kraljevsko sodišče?

— Neumnost. Taka ni moja Anica, da bi me izdala,

— Kakor veš, Matevž, ne ugaja mi tesno prijateljstvo mej Anico in Filipino. Kaj more pač vezati sestro blagorodnega samostana vseh svetnikov z ribičevo hčerjo.

— Dovolj — pretrgal je besedo svojemu tovarišu Matevžu. — Bodem že jaz naredil konec takim čenčarijam. Sam se manje brigaj za tuje spletkarije. Anica je rešila sestro, ko je že tonila, in ni čuda, če je sestra prijateljica svoje rešiteljice. Pojdi in stori, kar ti je ukazano!

— Mladi ribič je pokimal z glavo, ničesa ni odgovoril, samo nekaj mrmrajoč skozi zobe je odšel iz polnit, kar mu je bilo ukazano. Starec je pa šel v hišo. In zapirajoč duri je starec ostal nekaj minut v veži in se zamislil.

— Hm! — zamrmral je polglasno. Janez nima povsem napak. Sestra Filipa jej že predolgo streže... To ni dobro!

Storil je nekaj korakov, potem pa postal nekaj časa, nevede, kaj bi storil, na to je pa odprl duri na desno.

Visoka ženska, lepa postava v temni obleki, je vstala z nekega stola, ki je stal pri vzglavju postelje in šla je ribiču naproti.

— Tiho, tiho, — oče Matevž, Anica je zaspala in ne smete jo motiti! Stari ribič je nemirno pogledal na postelj, kjer je spala hči.

— Vi, častita sestra, mari vam ni nič za vaše lastno zdravje, da se tako mučite. — Anica je priprosta ribiška hči in se že sama popravi.

— Torej sem vam v nadlego?

— O ne, a Anica vas utruja s svojim neumnim govorjenjem.

— O ne, oče Matevž. Sestre vseh Svetnikov so vajene trpljenja. Kar se pa tiče Anice, je pa še taka, da jej bode še dolgo treba streči.

— Dobro, dobro, odgovoril je ribič, obračajoč se v durih. — Ne menite se za njeno neumno govor-

jenje... Pridem še k vama, predno pojdem na ribji lov — pristavil je, odpirajoč duri.

— Na ribji lov? O takem viharju?

— Vihar prižene ribe k bregu — odgovoril je ribič in odšel v sosedno sobo.

Sestra Filipa je zamišljeno pogledala za njim. To trenctje je v postelji zašumelo in bolnica se je vzdignila.

— Vi ste sedaj sami slišali — rekla je tajinstveno. — Vihar razsaja... o Peter!

— Tiho, Anica, pomiri se, — pogovarjala jo je Filipa.

— Kako se hočem pomiriti? Pa vsaj, Filipa, ti vse veš! Kako morem upati, da se moj Peter povrne zdrav ako moj oče tako pobija ljudi?! Nikakor ne morem več ostati v tem brlogu.

— Najprej moraš ozdraviti na duhu in telesu, potem te pa vzamem v samostan; v samostanskih zidovih se potolaži in umiri vsako trpeče srce. Ti veš, da je že deset let, kar mi je vzelo morje vse, kar mi je bilo dragega... a jaz tiho trpim... pokoreč se Bogu... Tvoj Peter se pa povrne čez kako leto, a ti se huduješ?

— Filipa, vi ste angelj.

Lahka rudečica jo je oblila. Nakrat je silen veter pretresel okna in stene izbice in skoro ugasnil luč.

— O, presveta Mati Božja, vihar je, pogin vsem mornarjem.

— Da, strašna je noč... In kako se to vse konča? Slišite kako tuli veter, kako udarjajo valovi ob skalovje La Roka? — Moliva za vse, ki so v nevarnosti na morju, rekla je Anica, pokrižala se in molila.

Nekak čuden nemir se je polotil Filipe. Stresla se je in dala roko na srce.

— Strašno — zašepetala je — od kod ta strah in trepet? O Krištof!

To trenutje so se odprle duri in starec Matevž pokazal se je popolnoma oblečen na pragu.

— Iti moram — rekel je. — A, Anica, ti si vstala?

Anica je s strahom gledala na bližajočega se očeta. Ko jo je pogladil s svojo debelo, žulavo roko, se je stresla po vsem životu.

— Kaj je s tabo? dekle.

— Kam greš, oče? — odgovorila je. — Oče, ostani doma!

— Neumnost, uleži se spat, Anica! Vaša postelj je pripravljena zraven, častita sestra! S temi besedami je ribič odšel proti vratom.

— Oče! — je proseč zakričala Anica, — ostani doma, ne hodi.

Pa ribič je bil že odšel iz kočice k tovarišem, ki so ga čakali. Vsi so bili oblečeni v ribiške jopice, imeli sekire, kljuge (ake) in vrvi v rokah.

— Gredo, o Presveta Devica! Kako me boli srce! — ječala je Anica, poslušajoč oddaljajoče se korake. Težko molčanje je nekaj časa vladalo v hiši. Obe ženski sta s trepetajočim srcem poslušali tuljenje viharja, ki je bilo vedno ljutejše. Nakrat je mlada ribiška hči se stresla in tiho zaklicala:

— Kratek, zamolkel pok se je zaslišal sredi viharja . . .

Slišite, Filipa? — zakričala je Anica, tresoč se po vsem životu — na obrežju je ladija v nevarnosti! — To je top;

Sestra je s tihim strahom poslušala. Še glasneje in jasneje se je mej viharjem razlegel drugi strel.

— Presveti mučeniki! zaklicala je Filipa. — Pomagati je treba nesrečnikom. Anica! Kako?

Nekaj trenutij je mlada devojka sedela na postelji, podpirajoč glavo z rokama. Nakrat je skočila na noge. Na obrazu se jej je pokazala nepremakljiva volja in trdna odločnost.

— Kaj kočješ storiti? — vprašala je Filipa.

— Zaradi mojega Petra, ki je odšel po morju, hočem rešiti te nesrečnike . . .

— Pa ti si še slaba in bolna, burja razsaja . . . je rekla sestra.

— Mari me vi niste učili, da se ne smemo zanašati na svoje lastne moči, temveč moramo upati le na božjo pomoč, kadar gre za rešenje svojega bližnjega.

— No, Anica, a hoditi v taki burni noči iz kočje — ni za ženske.

Zopet se je zaslišal strel.

— Slišite! zaklicala je Ančka, pomoči prosijo.

In ogrnivši plašč, katerega je najprej dobila, je Ančka skočila iz sobe. Filipa je zamišljeno gledala za njo, ustna so se jej stiskala, obrvi kremžile, omajevala je, bi li šla za njo, ali ne. To omajevanje je pa trajalo le nekaj sekund . . . Potem se je prikrižala in šla za razbojnikovo hčerjo, katero je našla na bregu, ko je hitro nabirala suhljad.

Zakaj to? vprašala je Filipa z začudenjem.

— Zažgati hočem grmado — odgovorila je Anica hitro delujoč. — Skala La Roka je najnevarnejše mesto. Sveta Mati Božja mi je vdihnila misel, da je tukaj treba zažgati grmado, da je opozorim, da se varujejo podvodnih skal in se ladija ne razbije.

— Prav imaš . . . Pomagala ti bodem! — zaklicala je Filipa in z obraza jej je izginila mehkost, katera jej je dosedaj dajala čut nežnosti in očarujoče ženstvenosti.

Pridne roke devojk so kmalu nanosile veliko grmado. Anica je tekla v kočjo, zgrabila z ognjišča goreč panjač — in obe sta hiteli k skalam, v kolikor je jima dopuščal vihar.

V tem so razbojniki pod načelstvom Matevževim stali na obrežju na mestu, nasproti kateremu se je zaslišal prvi strel. Vsi so s pohlepnimi pogledi gledali na morje, ki je bilo razsvetljeno od močnega bliskanja.

— To je ladija, o kateri sem ti pravil — obrnil se je Matevž k Ivanu, ki je stal poleg njega z veliko morsko svetilnico.

Nov strel je za trenotek zaglušil tuljenje viharja.

— No sedaj, fantje — zakričal je Matevž — zažgite svetilnico.

Ribiči so hiteli. Veliko morsko svetilnico so zažgali in Ivan jo je vzdignil na visokem drogu in nesel na ono mesto k morju, blizu katerega je bila skrita podvodna klečeta. Drugi ljudje so se postavili po bregu v različni oddaljenosti s sekirami in kljukami v rokah. Vsi so z napenjajočimi očmi gledali v temno daljavo, kakor ropna zver, ki je tiho skrita in preži na svoj plen.

Na ladiji so gotovo zapazili svetilnico, ker se je videlo, da se je obrnila na drugo stran. Videlo se je, da so mornarji napenjali vse sile, da bi spravili ladijo v zaliv, v katerem je že našla varno zavetje že kaka druga ladija, kakor so sodili po morski svetilnici. Mornarji so imeli svetlobo svetilnice morskih hijen za signalne luč na jarboli zasidrane ladije gibajoči se semtertja.

Razbojniki so nepotrpežljivo čakali vspeha svoje zvijače, kar je na visoki skali La Roka zaplapelo jasno plame in daleč osvetilo luteče valove.

Zaslišale so se divje kletvine in vsi razbojniki so se obrnili k tajinstvenemu plamenu.

— Sam hudič s svojimi vrati se je vmešal v našo delo; — zaklical je sivolasi ribič in hitel k Matevžu. Poglej Matevž, ogenj!... Kaj je nam storiti?

— Kaj sem ti pravil, Matevž? Mari te nisem svaril — je jecljal Ivan, ki je prihitel z druge strani.

— Tiho Ivan, — mi že sami vse obračunimo, rekel je stari ribič.

— Tja pojdemo in razbijemo z gorečimi poleni glave malopridnežem.

— Stoj, — je ukazujoč zagrmel Matevž. — Pustite otrokom veselje... sedaj tako nam ničesar ne škodujejo, je že prepozno! In res je že bilo prepozno. Strašen udar, potem pa tresk in krik, strah in obupnost se je razlegela od morja.

Ribiči so se hitro zganili.

— Mirno! zakričal je stari razbojnik. Vsak pojdi na svoje mesto in imej bakljo pripravljeno.

Pokanje je bilo vedno večje in jasno je dokazovalo, da se ladija ruši. Celo neposebno bistro oko je sedaj že moglo razločiti njene obrise. Ležala je postrani na klečeti in valovi so se zaganjali s strašno silo v njo, trgajoč deske in odnašajoč v morje vsakovrstne stvari s krova. Blisk je močno razsvetil to žalostno podobo.

— To je ladija, o kateri sem ti govoril, — rekel je Matevž Ivanu. — Vse jarbole je že polomil vihar, ladija se bode držala še kake četrte ure, a blago so najbrž že vse valovi odnesli v morje.

Stari razbojnik je malo pomolčal, potem je zaklical z močnim glasom:

Čas je, bakle!

Nakrat so vsi prižgali bakle, ki so močno razsvetljevale bučeče morje. Aničin oče stal je na kraju skale, da bi bolje videl, kako je z ladijo. Drugi razbojniki s kljukami v rokah so čakali povelja.

— Dobro glejte! — zaklical je Matevž. Ne zevajte, Vaska in Ferdinand.

S temi besedami je pokazal približajoči se val, ki je nesel zaboj na vrhu.

Peneč in bleščeč se po vrhu se je približeval velik val. Nekaj mož je stopilo do pasa v vodo in ga pričakovalo. Val je prišel, razsul se v tisoče brizg in umaknil se nazaj, pustivši plen morskim hijenam. Nakrat so se močne kljuge zasadile v zaboj in potegnili so ga na breg.

Sledeči valovi prinašali so vedno nov plen. Začelo se je trdo delo. Razbojniki vlekli so iz valov zaboje, sodčke, bale in kose jader...

V tem se je ladija popolnoma razbila. Valovi so začeli metati na breg njene dele. Nakrat je neki razbojnik privlekel na breg neki temen predmet, ki je bil človeško telo, kakor se je pokazalo. Pa niti iskra

usmiljenja se ni pojavila v srcih roparjev. Truplo so kar položili na stran poleg naplovljenega plena, dokler ne bodo imeli časa, da preiščejo žepe utonivšega.

Delo se je nadaljevalo. Stari Matevž je povsod priganjal, zapovedoval, bodril in dajal navodila. Ko je on zopet stopil na svoje vzvišeno mesto, je nastal v kupu nagrabljenega blaga neki strašen šum. Starec je začuden se obrnil in pobledel; utopljenec je bil oživel in stal je na zabojih, gledajoč ga z ostrim pogledom ...

Velik strah je zaprl grlo staremu razbojniku Hotel je poklicati tovariše, a predno je mogel ziniti jedno besedo, je neznanec planil nanj, kakor tiger, vzel mu sekuro in razklal mu glavo. Starec je spustil baklo in pal z divjim krikom.

Razbojniki so pustili delo in presenečeni se obrnili. Nekaj trenutij so gledali pogumneža, ki je ubil njih voditelja, hitro je skočil na kup delov razbite ladije, in sedaj s baklo v jedni in s sekuro v drugi roki čakal pripravljen drago prodati svoje življenje.

— Naprej! — so vsi razjarjeni zakričali, ko so se jedenkrat zavedli. — Ubimo psa.

Roparji so v tolpi planili na neznanca. A on je stal mirno, ne besede ni znil. Samo iz očij, uprtih v tolpo, je sijala jeza. Kakor bog maščevanja, držeč v jedni roki življenje in smrt svojih nasprotnikov, je čakal s privzdigneno baklo približevanje morskih hijen.

Nazadnje, ko so sovražniki bili že prav blizu njega, je vzdignil svojo baklo in v dovolj čisti portugalsščini, v kateri se je pa slišal tuji naglas, zakričal:

— Stojte, razbojniki! Še jeden korak, pa vsi poginete!

Roparji so se nehote ustavili; praznovorni strah je otrpnil njih ude. Samo Ivan je imel toliko poguma, da je zakričal:

— Ubil je Matevža... Kaj še čakamo? Naprej...

Ivan še ni dobro spregovoril, že je sekira inozemca, s katero je mahnila izurjena roka, razklala mu čelo s tako silo, da je pal mrtev.

Nekaj minut so njegovi tovariši stali, kakor okamneli. Na to je pa zguba še jednega iz njih čete jih znova razbesnila, in vzdignili so sekire in kljuge. Tujec se pa ni ganil, in pred njegovim ostrim, neustrašenim pogledom povესili so zopet razbojniki svoje orožje.

— Nazaj, rečem vam, roparji! zagrmel je njegov glas. Le še jeden korak dalje storite, pa vtaknem baklo v ta sod s smodnikom in vas vse spravim v pekel! . . .

S temi besedami je čudni tujec mahnil z baklo proti sodčku, kateremu je bil že poprej odprl veho. To je roparje pripravilo, da so se umaknili. Vedno upirajoč oči v tujca, kateri jih je bil očaral, so sprva tiho se umikali, potem so pa bežali, kar so jih nesle noge, proč od so sebe pometali sekire in kljuge in kričali:

— Sveti Jakob! to je sam satan! . . .

— Strahopetni psi! je prezirajoče zaklical tujec, ko je izlezel s kupa.

Čez nekaj minut je pa on vendar hitel zasesti svojo prejšnjo postojanko; na bregu sta se pokazali neki temni podobi, in previdno se približevali mestu, kjer je bil tujec. Dolgo ju je tujec gledal, potem pa olajšano spregovoril:

— Ženski, nikaar se ne bojita.

Dva ženska glasova sta se hkratu razlegla, pa kako različna so bila čuvstva, ki so iz njihju odmevala.

— Oče! je zakričala Anica, ko se je spodtaknila ob truplo svojega starega Matevža, ki skoraj ni več dihal. — O, moj Bog! Slutila sem, slutila, da se nocoj primeri nesreča! . . .

In mlada devojka je ječaje pala na okrvavljeno truplo starega ribiča.

— Krištof . . . Si li ti? . . . zakričala je močno diha je od ginjenja, sestra Filipa, ko je spoznala tujca.

Ta se je prestrašeno umaknil nazaj, in ni mogel verjeti svojim očem.

— Filipa!... Ti si tukaj... sredi razbojnikov... mari se mi ne meša v glavi.

— Da, jaz sem, ljubljene! — razlegal se je dobro znan glas.

Jokajoč od veselja je Filipa hotela objeti Kolumba, a poslednji je zaradi njene nunske obleke zopet se umaknil.

— Ti... si se ponunila... je spregovoril s težavo.

— O ne, jaz sem samo belica... Tvoja sem, tvoja Krištof!...

In Filipa je strastno objela svojega ljubljence.

V tem je pa nje nesrečna tovarišica tiho jokala nad telesom svojega očeta. Nakrat je devojka čutila, da se je starec zganil.

— Oče, oče! — klicala je Anica, objemajoč ga.

— Vse je končano — zahropel je Matevž... Moli... dete... zame... za grehe...

Potok krvi je izbruhnul mu iz grla in pretrgal mu nit življenja. Nesrečna hčer je bridko zajokala in nezavestno se zgrudila v pesek na morskem obrežju.

Tretje poglavje.

Žarek svetlobe.

Vroče solnce svetlo razsvetljuje ulice in razgreva strehe portugalske kraljevske prestolnice Lizbone, stoječe ob reki Taho. Blesteči valovi reke se prelivajo in blešče odbijajo solnčne žarke. Z morja včasih potegne veter, ki pa ne hladi, temveč le vzdiguje kupe prahu in tako zapira dihanje. Težki vozovi prihajajo mimo in odhajajo na vse strani, zapirajoč pot pešcem. Kupi peska, kamenja in apna zagrajaajo vse obrežje

in na stotine rok hiti in se trudi, da napravi dostojno pristanišče ladijam vsega sveta. Mornarji, delavci, berači in leni zijali sestavljajo pisano tolpo, v kateri se slišijo vsemogoči jeziki in narečja . . .

Nakrat se je razlegel z morja strel topa in vsa tolpa se je obrnila proti zalivu. Velika trijarbolnica z visokim obstenkom in na pol razpetimi jadri je priplula k bregu. Na jarboli je visela portugalska državna zastava.

— Glejte, glejte, ladija . . . razlegalo se je mej tolpo.

— Vrnila se je iz Porto Santo — pojasnil je nekdo. — Gotovo je prinesla poročil o novi utrdbi na San Žorž de la Mina.

— Na San Žorž de la Mina? Kje je to?

— Ti si gotovo inozemec, da tega ne veš, to je na guinejskem obrežju v Afriki.

Naš kralj Janez II. je osnoval to trdnjavo, da obvaruje trgovino s slonovo kostjo, črnim lesom, zlatim peskom in robi, ki se je sedaj tako lepo razvila v sosednih krajih.

Z zlatim peskom, — so vsi poželjivo ponovili v tolpi. — Pojdimo na kraj, kjer bodo razkladali.

Nastala je grozna gneča, vsak je hotel naprej. trudil se in neusmiljeno razrival, da sebi naredi pot,

Na prednjem delu ladije je stal opirajoč se ob obstenek mož v obleki portugalskega plemenitaša z zagorelim obrazom in nekim plemenitim ponosom in bistro gledal sliko, ki se je razprostirala pred njim. Poleg njega je stala postavna ženska s sledovi neozdravljive bolezni jetike. Deček sedmih let jo je držal za roko in kazal njej slikoviti prizor.

Nakrat so se oči ženski veselo zabliskale in rekla je z blagozvočnim glasom — vidiš te kupole Svete rodbine? Kako jaz rada zopet vidim kraje, kjer je tekla moja mladost. Lizbona je najlepše mesto, katero sem kedaj videla!

— Prisegam pri Materi Božji, ti imaš prav. Lizbona je zares jedno najlepših mest sveta. Pogledj

kako amfiteatralično se razteza po treh holmih in sosednih dolinah in gorovje Nove Kastilije s svežimi vrhovi obdaja mesto, kakor trdnjavski nasip.

— Poglej oče, kako so lepi vrhovi! — zaklical je deček, in pokazal v daljavo. — Tukaj je ravno tako kakor v Porto Santo.

— Zemlja je tukaj rodovitna, sin moj! Tukaj je mnogo vinogradov, oljkinih, granatnih, smokvinih in celo palmovih gajev. Tu se hitro izkrcamo, in gledati moramo na imetje naše.

— Je li dobila Anica naše pismo? — rekla je v skrbeh sopotnica.

— Kdo je to Anica? — vprašal je deček.

— Anica, moj dragi — odgovorila je mati — je dobra ženska, ki je mater tvojo z lastno nevarnostjo rešila iz morja.

— Zakaj Anica ni pri nas?

— Poprej je bila pri nas, a sedaj ima svojo hišo in svojo rodbino, žena je postavnega mornarja Petra.

Ladija je vrgla sidra, verige so zazvene in s krova se je položil most. Vsi so planili na obrežje, kakor potok, ki si je napravil pot. Slednji je hotel stopiti prvi na suho, videti znance

— Poglej Anica, to je naš gospod in ž njim gospa Filipa! — zaklical je visok, postaven mornar, obrnivši se k lepi mladi ženski, ki je vedno gledala v tolpo.

Pogledavši, kamor jej je pokazal, je ženska zaklicala:

— Da, sta. O sveta Mati Božja; kako je ona shujšala ... povsem bolna je.

— Saj sta nama o tem pisala — rekel je mož. — Glej, da bodeš molčala in je ne bodeš pomilovala. Gospa že tako čuti, da se jej bliža smrt.

— Bodi brez skrbi, Peter ničesa ne rečem. Pojdiva k njim!

Peter je začel delati sebi pot skozi tolpo s svojimi močnimi rokami in kmalu je bil z Anico pred Kolumbom.

— Dobro došla, gospod in gospa! — je veselo in spoštljivo zaklical. — Takoj sem vaju spoznal, če tudi je že minolo toliko let... Tu je moja Anica.

Vsi so se veselo pozdravljali.

— Peter, tvoja Anica ti dobro streže, odebelil in zredil si se — rekel je veselo Kolumb.

— Ne morem se pritoževati, gospod, odgovoril je Peter dobrodušno. — Glavno je pa morski zrak, to je najzdravejša reč.

Tu je moj sin Dijeto, — rekla je Filipa in ga poljubila.... Kdo ve, če bode še dolgo pod materinim varstvom.

Od solz ni mogla dalje govoriti.

— Čemu take žalostne misli, gospa? Midva s Petrom sva vam obvezana z vsem svojim življenjem. Stregla bodeva vam, da se popolnoma ozdravite pod domačim nebom...

— Ste li dobili naše pismo in najeli nam primerno stanovanje? pretrgal je Kolumb razgovor dveh žensk.

— Pismo smo dobili — odgovoril je Peter — in vse smo storili. Takoj se lahko odpravite v novo bivaliče, in voz čaka vaših stvari.

Peter in Anica sta hitro pobrala in naložila Kolumbove stvari in vse so skupaj ostavili ladijo.

— Jaz skoraj Lizbone več ne poznam — rekel je Kolumb gledajoč kipeče ulično življenje.

— Čudno ni, gospod, — odgovoril je Peter smejoč se. — Od kar sta odšla, je že minolo sedem let in Lizbona se je prebudila iz spanja, v katero jo je bil zazibal pokojni kralj Alfonz. Ko je prišel na prestol naš milostljivi kralj Janez II., je nastopila za narod nova doba. Kralj je podedoval strast po odkritju novih dežel od svojega strijca — infanta Henrika in vse stori za pospeševanje mornarstva. Povsod

govore, da hoče kralj uresničiti bleščeči načrt infanta Henrika in nesti portugalsko zastavo v Indijsko morje.

— Hm... Ta načrt je jako dober, a zdi se mi, da se pri tem drži napačne poti. Pot okrog Afrike je dolga in težavna, in vspeh jako negotov — pristavil je Kolumb zamišljeno.

— Prav imate gospod — odgovoril je Peter. — Sam kralj je jako nezadovoljen s počasnostjo odkritij krajev ob bregovih Afrike in z ovirami, ki se kažejo pri vsakem koraku. Znanost je poklicana sedaj na pomoč; omogočiti mora ekspedicijo z manjšimi nevarnostmi in večjo hitrostjo v poti. Veliki zvezdoznanec gospod Roderigo in gospod Hoze Hudio, žid po rodu, a tako učen, kakor jih je malo, stojita na čelu sveta. Znameniti zemljepisni risar, gosp. Martin Begajm, mora predstaviti zemljo v podobi kroglje in pojasniti njeno uredbo... To je smešna reč... Pomislite gospod... kako neumno... mi živimo na krogli!

— To ni nič neumnega, Peter, — rekel je Kolumb. — Le čudim se, od kod ti tako dobro vse to veš. Kje si izvedel?

— Izvedel sem — nasmehnil se je Peter — iz ust samega Hoze Hudia.

— Kako? vprašal je začuden Kolumb.

— Prav lahko — odgovoril je Peter, — gospod jako rad lovi morske ribe, lovi jih na svoj način, a jaz mu pomagam pri tem delu.

— In on tebe uči?

— On ve, da sem mnogo hodil po svetu, da je morje meni jako ljubo in zato se mu ne zdi odveč vlivati svetlobe v mojo neumno glavo.

— Morda kaj veš o astrolabiju — tej pridobitvi novega časa.

— Gospod Hoze Hudio — odgovoril je Peter — pravil mi je nedavno o nekem instrumentu, kateri kaže mornarju točno stanje solnca, a priznati moram, da ga nisem popolnoma razumel, in ne morem vedeti, kako korist more imeti tak astrolabij za mornarje.

— Kako korist? O veliko, ogromno korist, Peter! — zaklical je naudušeni Kolumb tako glasno, da so se mimoidoči nehote obrnili na njegovo stran. Iznajdba astrolabija je pravi blagoslov božji. Dela mornarja nazavisnega od suhe zemlje, da more voditi ladijo po neomejenem morju. Sedaj se nam ni več treba držati brega, kot so se ga morali prejšnji mornarji, kateri so zgubivši zemljo, blodili po morju, ne vedoč, kam bi obrnili ladijo. Sedaj se lahko pogumno spustimo na širno morje, o katerem pripovedujejo toliko strašnih stvari. S pomočjo astrolabija in kom-pasa vedno najdemo pot... Naprej torej, na morje na zapad! Tam leži novi svet, nova zemlja!...

V svojem naudušenju Kolumb ni zapazil, da se je bil ustavil v sredi ulice in se je okrog njega in njegovega sprehajalca zbrala tolpa zijalov in radovednežev. Vsi so zevajoč poslušali, ne vedoč, kaj bi si mislili o čudnem govorniku.

— Hočete li vi gospod, odpraviti se z ladijo, da odkrijete ono novo zemljo? — razlegalse je za smehljiv mladeniški glas.

— Ko pride čas, prisegam pri Bogu in vseh Svetih, da to storim. Z usti otrok govori Gospod! — odgovoril je Kolumb z dostojnostjo, potem počasnim korakom šel dalje, delajoč si pot skozi gosti krog, ki se je bil zbral okrog njega.

Vsi so ga začudeni gledali.

— Kakor je Bog svet — zaklical je ravno ta glas — on hodi kakor rajski pravičnik?

— Prav imaš — zaklical je drugi.

Plavati vedno na zapad, kakor v brezdno in ničesa družega videti okrog sebe, kakor vodo — kako lepa...

— Ali pa priti hudiču na noge, kjer se valovi kipe od peklenškega ognja.

— Tacega potovanja nas varuj sv. Frančišek!...

— Da res lepa pot! Naravnost v kremplje satanove... govorili so v tolpi in razšli se.

V tem je Kolumb z ženo in sinom prišel v hišico, katero je bil zanje najel Peter v lizbonskem predmestju.

— Tu je vaše stanovanje, — rekel je potem mornar.

— Sveta Mati Božja varuj naše bivališče.

— Ti je li tukaj všeč — vprašal je Kolumb Filipa, ki je hodila gori in doli po sobi

— Kako mi ne bode všeč? — odgovorila je ginjena Filipa. Tukaj je vsaj vrtec, kjer se moreš počiti v hladni senci, a kaj več ne moreva zahtevati . . .

— Potrpljenje, draga, potrpljenje! Tudi za nas pridejo boljši časi, ko ne bodemo več trpeli pomanjkanja — zaklical je prepričan Kolumb. Treba je le pogumneje delati, izbravši si pravi trenotek.

— Kaj misliš sedaj delati, Krištof? vprašala je Filipa vznemirjena. — Mari me hočeš zopet zapustiti. — Že sedaj se bojim in vznemirjam, ko ostanem sama z Dijetom in mislim na te, kako se bodeš vedno imel boriti z nevarnostimi, burjami in viharji.

— Ne, srce moje, bodi mirna! Sedaj bodemo skupaj živeli . . . Sedaj hočem v red spraviti, kar sem opazil sam, in kar je skusil oče tvoj. Njegov dnevnik, ki ga je pisal, ki je bil na potovanju z infantom Henrikom, je zame velik zaklad. Tvoja mati mi je jako ustregla, ko mi ga je podarila po smrti svojega moža. Moj brat Jernej pride kmalu v Lizbono in skupaj izdelava ta načrt, kateri me že tako dolgo zanimlje.

— No, kaj pa potem, je v skrbeh vprašala Filipa.

— Potem bodem pa gledal, da ga uresničim, odgovoril je Kolumb. — Ti veš, da mi je tvoj brat Peter Korreo dal priporočilno pismo do Petra de Meneses, grofa Villa Reala, zaupnika kralja Ivana II. . . .

Ko se je dobro uredil v svojem stanovanju, je Kolumb že drugi dan začel urejati vse svoje opazke, načrte, zemljepise in opise potovanja in jih primerjati s papirji, katere je ostavil njegov tast. Oče Filipe je bil znamenit mornar, njegova preiskovanja, zemlje-

pisna odkritja in matematične opombe — so vedno bolj razvijale v Kolumbu misel, da če potuje vedno na zapad po Atlandijskem morju, da naposled pride do bregov Vzhodne Azije, čudovite dežele Indije, Cipanga in Kataja, o katerih je toliko pripovedoval Marko Polo.

Zatopljen v svoje račune, je Kolumb sedel v sobi sklonjen na papirje, kar so se nakrat tiho odprle duri in v njih se je pokazala moška postava. Zaslišavši korake, je Kolumb privzdignil glavo.

— A, Jernej, si li ti?

— Jaz, brat tvoj, hitel sem priti na tvoj klic.

— Dobro, hvala!

In brata sta se veselo objela.

— In kako se imajo dragi stariši?

— Po milosti božji in vsled tvoje podpore še dosti dobro. Oče je star in delati ne more in tvoja podpora je potrebna. Vse, kar jaz zaslužim, gre za vzgojo mlajših bratov Ivana, Pelerina in Jakoba.

— Če Bog nam pomaga, kmalu se nam na boljše obrne — rekel je Kolumb. Prišel si pravi čas. Proučil sem že vse, kar je znanega o doslej znanih celinah in otokih. Vse, kar se govori o Brandonu, Antili in otoku Sedmih mest se razprši kakor megla. Te pripovedke so zaradi tega zanimive, ker nam odpirajo oči glede položaja Atlantskega morja in nam dokazujejo, da je njega zapadna stran popolnoma neznan. Tja moramo obračati svoje poglede, ondu mora biti neznan zemlja!

— Prisegam pri sv. Lorencu, to je drzna misel — je začuden zaklical Jernej.

— Drzna, — a izvršljiva. Atlantsko morje je najbližja pot v Indijo, katero že tako dolgo iščejo!

— V Indijo! — ponovil je zamišljeno Jernej. — Ti imaš morda prav, Krištof, a ti pozabljaš, da leži Indija od nas na vzhod in, ne na zapad. Seveda ko bi bila zemlja okrogla.

— In v tem slučaju? pretrgal mu je besedo Kolumb.

— Prisegam pri sv. Lorencu, tedaj bi mi mogli iti okrog nje in plavajoč na zapad mogli bi priti v one kraje na vzhodu, kamor pridemo sedaj le po dolgi morski vožnji okrog Afrike!

— Zemlja je v resnici tudi okrogla, Jernej. Mogoče je priti okrog nje z zapada na vzhod, in priti tako na isto mesto, s katerega smo odšli. V tem nas prepričuje cela vrsta pojavov, trditve znanih pisateljev in pripovedke mornarjev.

Jernej še ni mogel odgovoriti, ker so se odprle duri in Peter je silno vznemirjen prihitel v sobo.

— Nesreča, gospod, nesreča! — je rekel z zaspelim glasom. — Gospa ...

Kolumb se je stresel in obraz mu je močno pobledel.

— Kaj je ž njo? — vprašal je s težkim glasom. — Je li umrla?

— Ne, gospod, je še živa, a leži v nezavesti. Kri se jej je ulila iz grla.

— Kje je — kje?

— Prišla je k nam s sinom Dijetom. Ko je prestopila prag, se je nakrat zgrudila na tla in kri se jej je ulila iz nosu in ust.

Kolumb ni vsega poslušal, skočil je iz hiše. Njegovo Filipo, najdražje bitje na svetu, naj bi mu vzela smrt tedaj, ko je v njegovem srcu zasejal žarek novega odkritja. To ni mogoče, to ne sme biti.

Tekel je v Aničino stanovanje. V obširni sobi na postelji ležala je na blazinah, pokrita z belo odejo Filipa — poosebljena angeljska lepota. Oči so jej bile zaprte. Poleg postelje sta se pogovarjala Anica in zdravnik, Dijeto je pa na tihem vzdihoval v kotu.

Anica je prva opazila prišlece.

— Moj Bog, gospod, zaklicala je. — Gospa se še ni zavedla ... O sveta Mati Božja!

— Kolumb jo je odstranil in stopil k postelji. Hotel je spregovoriti, a ni mogel. Pred očmi se mu je potemnelo ... Tipajoč je poiskal roki Filipe in na posled s težavo zamolklo spregovoril.

— Moja draga, mila žena.

Kakor bi bila čakala tega glasu, odprla je oči in hotela vstati.

Kolumb jo je rahlo privzdignil in jej položil za hrbet roko.

— Krištof — so s težavo spregovorile blede ustnice ... Končano je ... Hvala ti lepa! ... Presveta Mati Božja. Kje je Dijeto?

Na znamenje očetovo je deček prišel k materi.

— Moj ... sin. — Njene slabe roke položile so dečka v roke očetu. — Ljubi ga ... in ti, Anica! Ljubi mojega ... sina.

— Filipa, Filipa! ne zapuščaj nas!

— To je volja Matere Božje! — Jaz odhajam! ... Ti ... ostaneš ... Moj Bog ... Kakšna svetlobo ... Krištof ...

In tu je glavo umirajoča povescila na prsi in potemnele so jej oči. Iz ust je bruhnila kri, in zaslišalo se hropenje ... Prsi so se visoko vzdignile, zgornji del trupla se je stresel in vse je bilo končano.

— Umrla je, ... umrla! ... zaklical je Kolumb in zakril si obraz s tresočimi rokami.

Nastala je grobna tišina, katero je motil samo zamolkel jok žalujočega soproga, ki je zgubil zvesto družico svojega težkega življenja.

— Oče, oče! ... Razlegal se je nakrat glas v njegovih ušesih in ta glas mu je dal moč, da se je zopet premagal.

— Moj sin, moj Dijeto! — zaklical je Kolumb strastno pritiskajoč dečka na svoje prsi.

To trenutje je solnce zašlo in večerni zvon je zapel s tihim glasom, kot bi naznanjal smrt zveste žene in ljubeče matere.

Kolumb se je sklonil nad drago pokojnico in tiho jej zatisnil oči.

Četrto poglavje

Pred junto (zborom).

Na visokem holmu, ki strmo pada proti morju, ponosno stoji Penja di Cintra, priljubljeno letno bivališče portugalskih kraljev. Fantastično kot stara nemška balada, domišljeno kot arabske pripovedke je sezidano to poslopje, s katerim je združeno toliko znamenitih zgodovinskih spominov. Že zračna arhitektura priča, da je mavriški stavbar zgradil to čarobno poslopje in je Janez II., ki se zmatra za osnovec vatelja Penje, le predelal stari dvorec maverskih sultanov zunaj mesta. Prekrasni vrtovi, pravi Armidini vrtovi, ki ga obdajajo, dajo mu še večjo mičnost. Naposled pa lepa lega dovršuje krasoto te stavbe vzhodnega uma. Na zapadu se pred okni grada razprostira brezmejna površina Atlantskega morja, na severu je valeče hribovje pasa Estramadure, na jugu se vzdigujejo pa mični vrhovi Sierre Cintre in na vzhodu leži 28 ur oddaljena hrupna Lizbona.

Umljivo je, da so portugalski vladarji v začetku pomladi hiteli ostaviti prašno mesto in se podali v grad zunaj mesta. Tako je storil tudi kralj Janez II. drugo leto potem, ko je prišel veliki Genučan v Lizbono. Pomlad še ni bila nikakor prav nastopila, že je kralj z vsem dvorom se preselil v Penjo di Cintro. Tu sem so morali prihajati prositelji, tu se je zbrala junta, vrhovni zbor portugalski

Nekega majskega dne je v salonih bilo jako živo. Prositelji in dvorniki hodili so semtertja in vsak je imel svoje skrbi. Vsak je nezaupno gledal soseda in si mislil, če ne bode poleg njega stoječi prositelj nasprotnik, ki mu zagradi pot, ali ga pa pusti na strani.

Umljivo je, da so se pri tacih razmerah pogledi vseh obrnili na visoko postavo prišedšega Kristofa Kolumba. Drug drugemu so tiho pripovedovali, kaj vedo in sodijo o Kolumbu. Le malo se mu jih je

približalo, ko se je ponosno usel v kot kraljevega salona, večina mu je obrnila hrbet in se mu neprijazno posmehovala.

— Poznate li dobro tega gospoda? — rekel je neki prositelj sosedu.

— Kdo pa ne pozna Krištofa Kolumba v vsej Lizboni? — rekel je drugi.

— Hoče nam pokazati najbližjo pot v Indijo, — rekel je tretji.

— Napolniti hoče svojo prazno mošnjo s portugalskimi cekini! Ha! ha! ha!

— Slepac je, ki hoče ljudi spraviti v pogubo, — rekel je prvi.

— Tega ne rečem, — pravi drugi, — njegovi zemljevidi suhe zemlje in morja, so jako umetno narisani, če tudi se jako odločujejo od starih, in so obrnili nase pozornost učenjakov.

— Zemljevidov najbrž ni risal on, ampak njegov brat Jernej, kateri se vedno suče po ribiških naselbinah in meša glave lepim deklicam.

— Mogoče — odgovoril je tovariš, a tudi Kolumb sam je jako spreten in izveden v svoji stvari. Nedavno sem ogledoval njegove narisane zemljevide, in od tega časa mi je simpatičen.

— Če je tako izveden, kakor govorite, si je pač že pridobil lepo premoženje?

— Nikakor ne. Prej je ubog nego bogat, — odgovoril je zagovarjalec. — Kakor sem slišal, je nedavno se celo zadolžiti moral. Ne obupa pa vendar ne, če tudi ga je nedavno zadela huda zguba, — umrla mu je soproga, katero je tako goreče ljubil.

Ko se je tiho vršil ta pogovor, so se nakrat odprla vrata, kar je dokazovalo, da pride neka visoka oseba.

— Peter Menezes, grof Villa Real, jeli so šepetati drug drugemu.

— Glejte, nekoga išče!

— Zaupnik kraljev, koga pač išče mej prositelji? — popraševali so drug drugega.

— To ve samo Mati Božja! Glejte je že našel, kogar je iskal.

— Glejte k risarju gre!

— K neumnemu sanjarju!

— K genuškemu klativitezu.

Zmajali so z glavami, pogledavši drug drugoga in šepetali, kar je očitno kazalo, da se čudijo postopanju kraljevega ljubljenca.

— Peter di Menezes je res šel k Kolumbu.

— Pozdravljam vas, rekel je in se priklonil.

— Veseli me, da ste dobili avdijenco.

— Kako sem vam hvaležen, gospod.

— Ni treba se zahvaljevati, gospod. Priporočila sta me goreče vaš svak Peter Korreo in učenjak Hoze Hudio. — Varujte se. Res je Hoze Hudio za vas, a on je žid in njemu nasprotuje kraljevski duhovnik, ki mu je sovražen Dijego Ortic di Sacadilja, ceutski škof je njegov hudi nasprotnik in bode gotovo tudi vaš nasprotnik . . .

Pogovor se je pretrgal, ko je prišel paže in v vratih glasno zaklical:

— Gospod Krištof Kolumb.

— Pojdite in z vami naj bodo vsi svetniki, je hitro rekel grof in krepko stisnil roko Kolumbu.

Vsi so se čudili, da je tako laskavo kraljevi ljubljencu govoril s Kolumbom. Ker je baš sedaj prišel dnevni maršal v sobo in jel izbirati prošnje in izpraševati prosilce, so Kolumba nakrat pozabili in vsak je mislil le na svoje koristi.

V tem je Kolumb s pažetom prišel v kraljevi kabinet.

Dva kraljeva služabnika v modrih baržunastih oblekah z zlatimi vrvicami in atlazastimi trakovi na plečah sta stala na obeh straneh zavese, ki je visela preko duri. Na znamenje pažetovo so oddrgnili zaveso in odprli duri. Kolumb je vstopil za pažetom v kraljevi kabinet. To je bila obširna soba v strogem slogu napolnjena z instrumenti, z mizami, z rokopisi, zemljepisi in narisi razmetanimi v slikovitem neredu.

— Vaše veličanstvo je izvolilo pozvati gospoda Kolumba — rekel je paže in se ponižno priklonil. — Tukaj je.

Visok lep mož se je vzdignil izza pismene mize in šel naproti prišedšemu. Če tudi je obleka kraljeva bila popolnoma priprosta, brez vsacih našivov, vendar se je že po hoji in ponosnem obrazu moglo soditi, da je vladar, ne pa navaden smrtnik.

Na nizki poklon Kolumbov je kralj malo pokimal z glavo, da se je jedva opazilo, potem pa vanj, uprl svoj ostri pogled.

Kolumb je spoštljivo ali trdno vzdržal ta pogled, ne da bi bil povetil oči. Njegovo vedenje in pogumnost sta napravila na kralja jako dober vtis in prijazen nasmeh se je pokazal na ustnih Janeza II.

— Vi ste torej umetni risar? Vam je ime Krištof Kolumb? — začel je kralj avdijenco.

— Na uslugo, vaše veličanstvo. Na Portugalskem imenujejo me Kristobal Kolon. V moji domovini — Italiji — pravijo mi Kristoforo Kolombo in po latinski mi je ime Kristoforus Kolumbus.

— Na imenu ni nič ležeče, temveč na človeku samem, na človeku, da se samo ne širokousti, temveč tudi res kaj stori.

— V oblasti vašega veličanstva spremeni se beseda v dejanje. Ta smoter je velik in vreden kralja.

— Seveda je sicer res — rekel je zamišljeno kralj — a mi imamo toliko stroškov. Naša odkritja v Afriki prinesla so Portugalski veliko slave, a le malo dobička.

— Korist bodete imeli, vaše veličanstvo, — odgovoril je prepričan Kolumb, — kadar odkrijemo pot v Indijo.

— A kdaj bode to? — zaklical je kralj. — Mari se nismo potrudili izvesti načrte infanta Henrika in storili vsega, kar je bilo v naših močeh. Vedno damo iz blagajnice velike svote.

— Oprostite, vaše veličanstvo, — je pogumno odgovoril Kolumb, — dovolite mi spregovoriti nekaj

besed. Po mojih mislih, ako se tudi posreči izvršiti idejo infanta Henrika in obiti Afriko, priti tako do Indije, dežele zlata, biserov, dragih kamenov in vsakovrstnih dragocenostij, ne bode ta pot opravičila nad, ki se vanje stavijo, in zadovoljila vašega veličanstva

— Čemu ne? vprašal je začuden kralj.

— Ta pot je predolga in prenevarna. V trgovini je čas denar. Čemu bi tratali denar za daljšo pot, ako je pred nami boljša in krajša? Priroda jo nam kaže. Priroda ima v vseh svojih pojavih koristne smotre, katere je napravil božji Stvarnik, katerega pota so nezapopadljiva. Tako solnce tudi brez uzroka ne hodi okrog zemlje. Neverojetno je, da bi tako velika luč zastonj tratala svoje darove in brez smotra nam služila. Vrstenje dneva in noči nima pomena brez solnca — tega nebeškega svetila . . .

— Jaz vas ne razumem gospod! Kaj hočete s tem povedati?

— Prepričan sem, vaše veličanstvo, — je z naidušenjem zaklical Kolumb, — da v osnovanju velikega prirodnega pojava se nahaja zakon splošnega soglasja. To je v naravi stvari. Iz tega sklepam, da solnce v svojih dobrotah ne pozna meje, da vedno deluje v prid človeštva, in se tedaj, ko se nam skriva po noči, prikaže drugod. Solnce, ki pri nas zaide zvečer, ozarja azijske dežele in začne se jutro na vzhodu in ko se v Aziji skriva, pa imamo pri nas novi dan.

— Kaj sklepate iz tega, gospod. Kaj ima to opraviti z odkritjem poti v Indijo?

— Jako mnogo, vaše veličanstvo, more se reči, da vse — rekel je Kolumb in se spoštljivo priklonil.

— Zanimivo je poslušati — odgovoril je kralj ne brez vsake ironije.

— Solnce nam more pokazati pot v Indijo, biti nam za kažipot, vaše veličanstvo.

— Solnce? Kako?

— To pot, katero solnce prehodi slednji dan po nebu, moramo mi prehoditi po zemlji. Če gremo za

solncem, moramo preiti vso zemljo in priti do Perzije in Tatarije, Vaše veličanstvo. Okrog Afrike ni iskati poti v Indijo, a najti moramo drugo pot, krajšo in boljšo. Preskrbite me z ladjami in ljudmi iz jaz vam najdem to krajšo pot, kakor je tista, katero iščete okrog Afrike.

Kralj je zamišljen sedel v naslonjač. Dostojnost in globoko prepričanje, v katerem je Kolumb razkladal svoje mnenje in naudušenost, katera se je videla iz njegovih očij, vse to je na kralja napravilo globok vtis.

Vspreh tega podjetja, kolikor sem vas razumel, — rekel je kralj — je odvisen od tega, ako je zemlja okrogla. Kaj pa, če to ni res temveč, samo bistroumna hipoteza?

— Hudo bi mi bilo, ko bi našel človeka, kateri ne priznava te istine — rekel je Kolumb. Da je zemlja okrogla je popolnoma dokazano, če tudi to še ni dosti znano. Seveda naposled se najdejo trdovratniki, kateri zapirajo oči svetlobi in v svojej neumni trdovratnosti mislijo, da je ves svet slep in oni sami ž njim. Svetloba se bode vedno bolje in bolje razširjala. Ako vaše veličanstvo ne želi, jej se pustiti razširiti v vaših deželah, našla bode druge dežele, katere bode obsejala s svojimi žarki, ne da bi se jej kdo ustavljal. Dajem vam častno besedo, da uresničenje mojega načrta odkrije za Portugalsko neizcerpni vir blagostanja. Znameniti zemljepisec, Pavel Toskanelli iz Florence, popolnoma odobrava moj načrt in je prepričan, da se le na zapad, čez Atlantsko morje odkrije najkrajša pot v Indijo, deželo bajevnih bogastev. Po tem potu po mnenju Toskanellija mi gotovo pridemo v dežele velikega hana, najdemo bogat otok Cipango in obrežje Mange in Kataja, ki imajo neizmerno bogastva. Ondu se v obilju nahajajo dragoceni kamni, zlato in vse mogoči trgovski predmeti. Pa ne le zaradi zlata, dragocenih kamenov in biserov moramo najti pot v te dežele; prebivalci teh krajev žive še v globoki temi po-

ganstva, iti moramo k njim, da jim oznanujemo luč svetega evangelija in slavo božjo.

— Vi se jako naukušujete za to stvar, gospod — odgovoril je kralj po kratkem molčanju in ravno zaradi tega morda marsikaj ne upoštevate. Če se stvar posreči, bomo res mogli delati v slavo božjo in iz dežele dobivati korist; a če se ponesreči, kaj pa potem? Recimo, da mi res odpravimo ekspedicijo, ne meneč za čas, ne za denar, a se nakrat vse pripovedke o hanovi deželi pokažejo za izmišljotine in pota v Indijo ne najdemo!... Kako bode to potrlo vso državo in kako nevoljo vzbudilo! Stvar je treba pred vsem dobro premisliti. Kakor me tudi zanimajo vaši načrti, vendar si jih ne upam poprijeti, ne da bi se posvetoval z drugimi. Vi ste nam poslali vaše črteže, zemljevide in zapiske. Danes se snide junta, da se posvetuje o vašem predlogu. Ko se junta zaključi, bodem vam naznanil, kako se odločim. Bodi kakor koli, vendar me veseli, da sem vas osebno spoznal in vas slišal. Nikakor vas ne pozabim... Vaši načrti in teorija me jako zanimajo.

Kralj je dal znamenje, da je avdijenca končana in podal Kolumbu roko. Kolumb je pokleknil na jedno koleno in roko poljubil.

— Sveta Mati Božja naj vam naudahne ugodno rešitev! zaklical je Kolumb in se še jedenkrat priklonil. — Čakal bodem s spoštovanjem.

V spremstvu s pažetom je Kolumb ostavil kraljevsko palačo zračnega dvorca.

Jedva je odšel paže, že je kralj pozvonil. Paže je vstopil.

Vzemi te zemljevide in zapiske in nesi jih v zborovalno sobo in naznani, ko se snide junta, da jo sam osebno otvorim.

Paže je ubogal.

Kralj se je usel za pisalno mizo in začel pregledavati rokopise ležeče pred njim. Čez nekaj časa se je zamislil, pustil delo in naslonil se na naslanjačevo naslonilo.

Zares čudno! — mrmral je sam seboj — Ne gre mi iz glave teorija tega Genučana. Kaj če ima prav? Na drugi strani se mari nisem dal voditi fantastičnim sanjarijam in bil odposlal misije k toli proslavljenemu patru Janezu, ki je neki vladal v odaljeni deželi na jugu? Kaj je bilo iz tega? Zasmehovanje in neumnosti! To so bila sanjarjenja verskih fanatikov. Ne, ne! Treba je biti previden in ne udajati se prvemu vtisu.

Duri kabineta so se odprle in prišel je paže.

— Blagovolite li priti v junto? Vsi člani so že prišli.

— Pozovi komornega maršala — da me obleče.

Paže je odšel in čez jedno minuto je v kabinet prišel komorni maršal z jako lepo z zlatom obšito obleko. Kralj se je hitro oblekel. Udar zvonca je naznanil odhod njegov iz kabineta.

S hitrimi in trdimi koraki šel je Janez II. po salonih in povsod so se mu nizko priklanjali dvorniki, stoječi v vrstah po činovni starosti. Kralj je milostljivo odgovoril na njih pozdrave in dal znak svojemu duhovniku Dijegu Orticu di Sacadilja, človeku slovečemu zaradi svoje učenosti in Petru grafu de Villa Realu in v njiju spremstvu šel v dvorano, v kateri se je zbrala junta. V sobi so že bili najučenejši portugalski kosmografi Roderigo, Hoze Hudio, risar zemljevidov Martin Begajm iz Norimberka in mnogo drugih veljakov. Vsi so se nizko priklonili in na znamenje kraljevo zaseli svoja mesta.

— Spoštovana gospoda, — spregovoril je kralj, — vi veste, o čem bode danes razgovor. Nam so se predložili zemljevidi in zapiski Genučana. Danes sem ga bil vsprejel v avdijenci in reči moram, da je name, napravil vtis moža vsekako trdno prepričanega o tem kar nam pismeno razlaga na podlagi svojih preiskav. Dalje veste, da se dosedaj nam še ni posrečilo uresničiti goreče želje, podedovane po infantu Henriku, da bi našli najkrajšo pot v Indijo. Vse mogoče ovire in nevarnosti nam zagrajajo pot do dosege svojega namena. Sedaj nastane vprašanje, se li hočemo držati

prejšnje sisteme poskusov, ali pa oprijeti se novega načina, katerega nam predlaga Genučan ali Kolumb, kakor se sam imenuje.

Nastala je tihota. Vsi so premišljevali in se pripravljali povedati svoje mnenje.

Kralj se je najprej obrnil k Roderigu.

— Kaj mislite o tem, gospod? — ga je vprašal.

— Težko je dati odločen odgovor, — odgovoril je učeni kosmograf. — Ničesa ni nemogoče vsemogočemu Bogu. Vse, kar morem navesti proti teoriji Genučanovi, je to, da nimamo dosedaj nobenih učenih podatkov, ki bi potrjevali njegovo mnenje. Na drugi strani pa, ako se peljemo vedno na zapad po Atlantskem morju, mora morje nekje imeti svoje meje, kakor trdi Genučan. Če torej ni učenih podatkov za Kolumbovo teorijo, jih po mojem mnenju tudi ni proti njej.

— Pri tem pa nastaja vprašanje, — je strupeno opazil kraljev duhovnik — če je meja Atlantskega morja baš obrežje indijsko?

— V vsakem slučaju, vaša milost, — opomnil je Hoze Hudio — bode meja obrežja dežela, katere dosedaj še ne poznamo.

— Mari hočete zapeljati nas, Hoze Hudio, da bi šli za smotrom, ki je morda goljufljiv, kakor blodeče luči? — je duhovnik hitro zavrnil nasprotnika.

— To ni nikakor tako goljufljiv smoter, milostljivi prelat, — odgovoril je Hoze Hudio, — v potrditev svojega mnenja je Genučan priložil svoje zemljevide in zapiske, kateri zaslužujejo popolno pozornost.

— Mari se ne moremo ž njimi podrobneje seznaniti? — opomnil je škof.

— Najbrž so že bili vam predloženi svoj čas, — odgovoril je v enakem tonu žid.

— Seveda . . . A jaz sem pričakoval podrobnejših in prepričevalnejših pojasnil od Solomonovega potomca. Zame je teorija Genučanova neprepričevalna in nerazumljiva, — odgovoril je škof.

— Kaj je vam tako težavnega vaša milost? — vprašal je z ironično uljudnostjo Hoze Hudio.

— Pred vsem misel, da je zemlja okrogla. Mari je stvar že tako gotovo dokazana, da se more vzeti za resnico in nanjo sezidati celo sistemo.

— No, če zemlja ni okrogla, — velečenjeni prelat, — odgovoril je Hoze Hudio sarkastično — kakšno podobo pa ima po vaših mislih? Zavreči kako teorijo z mahom roke je lahko, a nadomestiti jo s kako drugo bolj srečno iznajdbo, tega pa vsakdo ne zna. Morda ne mislite trditi, da je ravna in da je pri solnčnem vzhodu ali zahodu mogoče ž nje kar skočiti na solnce? Morda je taka teorija umljiveja vaši prouzvišenosti? Morda se bolje vjema s sv. pismom kakor teorija Kolumbova.

To prepiranje je bilo kralju neprijetno, (predno je mogel odgovoriti škof, je dovolj rezko zaklical.

— Vendar ne bodete trdili, gospod Hoze Hudio, da se nahajajo ljudje, ki hodijo z doli obrnimi glavami, pri katerih dež gre od zdolej in morje vstaja v svoji strugi, da si ničesa ne drži njega površine in se njega dno zgoraj nahaja.

— Prosim oprostite veličanstvo — odgovoril je Hoze Hudio, ponižno se poklonivši. — To je učena uganka, katero nam ima razrešiti potovanje Kolumbovo.

— Da je zemlja okrogla, — oglasil se je Martin Begajm — to se more zmatrati za dokazano dejstvo. Ladija sama je vendar večja, kakor njene jarbole, a na morju se najpoprej prikažejo jarbole v daljavi. Zakaj to? Zato, ker je voda okrogla in nam skriva ladijo. Ta izbuklost je nedvomljivo znamenje, da je zemlja okrogla.

— Jaz se moram tudi izreči, da je zemlja okrogla — spregovoril je kosmograf Roderigo, — jaz mislim, da je mogoče prepotovati okrog našega planeta.

— Torej vi mislite, da nam kaže vsprejeti Genučanov predlog? — vprašal je začuden kralj.

— Tega ne rečem — odgovoril je Roderigo. — Samo to priznavam, da je v Kolumbovih teorijah mnogo, ter zasluži pozornosti, če tudi se ne izrečem za končni sklep. Kar se tiče njegove namere, da bi našel naravnostni pot v Indijo, je ta teorija predrzna do nerazsodnosti. Obseg zemlje nam ni znan. Nikdo ne more povedati, kako veliko je morje in če mu je mogoče priti do konca? Zakoni privlačnosti in sredobežnosti nam še ne dajo podatkov za to, da bi bilo mogoče tako potovanje. Zato pa zmatram potovanje na zapad, da se najdejo nove dežele z znanstvenega stališča za podjetje, ki predstavljala obširno polje za odkritja, pa vendar vzbuja dvom, da bi bilo uspešno.

— Tam kjer znanost tava v temoti, večkrat božji stvarnik razširja luč — odgovoril je goreče Hoze Hudio. Po mojih mislih je Krištof Kolumb njegovo orodje.

Za trenotek je nastal molk. Potem pa se je obrnil kralj k Martinu Begajmu.

— No, gospod, morete li praktično pojasniti jedno stran tega vprašanja. Genučan je nam na zemljevidu razložil glavne stvari, jih le ne morete nam pojasniti?

— Pokorim se vašemu veličanstvu, — odgovoril je Begajm in se nizko priklonil, razgibajoč Kolumbov zemljevid. Umetno narejeni zemljevid njegov je napravljen na njegovi glavni trditvi, da je zemlja okrogla in jo je mogoče obiti od zapada do vzhoda. Zmatrajoč to za osnovno resnico. Genučan nam razlaga na zemljevidu svoje misli, kako je razdeljeno morje in suha zemlja in koliko je oddaljeno od obrežja zapadne Evrope obrežje vzhodne Azije. Objem zemlje on izračuna po Ptolomejevem polutniku, kateri obstoji iz 24 delov po 15° , torej vkupe iz 360° . Od tega je pa že starim bilo znanih 15 delov, namreč od Herkulovih stebrov do mesta Tini v Aziji, ki so že tedaj zmatrali za mejo znanega sveta. Ekspedicija pod zastavo našega veličanstva je po mnenju Kolumbovem razširila z odkritjem otoka Zelenega

nosu zapadno mejo znanega sveta za jedno potnikovo stopinjo. Od tod je po mnenju Kolumbovem še ne odkritih in nepreiskanih osem delov, to je tretjina vsega okrožja zemlje. Na zemljevidu Kolumbovem so v teh neznanih delih dežele vzhodne Azije, katere se približujejo zapadnim bregovom Evrope in Afrike in se more priti do njih po kratkem potovanju, posebno ker so po morju povsod raztreseni kot male postaje otoki Cipango, Atlanti itd.

Begajm je umoknil čakajoč daljših kraljevih ukazov.

— Po vaših besedah gospod Begajm — rekel je prelat — je Genučanov zemljepis tako popolen, da se boljšega ni želeti... Toda treba je vedeti, če res Azija tako daleč seže proti vzhodu, kakor se trdi, če je res zemlja ravno tako velika, če to niso morda le domišljije?

— Meni se ravno tako zdi — je opomnil zamišljen kralj, — Načrt, katerega predlaga Genučan, — jadrati naravnost proti zapadu do bregov Indije, je res prekrasen in zapeljiv, posebno, če se sodi po tem, kako se opisujejo bogastva in zakladi otoka Cipanga, a vprašanje je, če to ne bode naposled samo ponovljenje misije k etijopskemu vladarju duhovniku Janezu?

— Kralj je pogledal zagovornika Kolumbovega Hoze Hudia, kakor bi ga pozivljajal na odgovor.

— Prosim, oprostite, veličanstvo, odgovoril je ta, — Kolumbov načrt se nikoli ne sme staviti v jedno vrsto s sanjarijami o Janezu. Kolumb se opira na samo znanstvene stvari, katere je sam preiskal in se opira na proučevanje znanih učenjakov.

Kralj se je zamislil in molčal nekaj minut, potem pa spregovoril:

— Gospoda, jaz mislim, da je naše vprašanje že dovolj pretreseno v mejah mogočnosti, in zatorej zaključujem razprave. Vaši nazori in pojasnila glede Genučanovih načrtov so me do najvišje mere zanimali in ne bil bi proti temu, da se izvrše ti načrti, a Kolumb zahteva take naslove in nagrade v slučaju

uspeha, da on hoče Kataj narediti za deželo, namenjeno za potrebo Kolumbove rodbine. Njegove zahteve so tako velike, da se ne smemo prehiteti, posebno ker popustimo dosedanji pot odkritij, ako se izrečemo za njegovo ekspedicijo in je mogoče, da bi se podili za praznimi domišljijami.

Vaše veličanstvo, to so velike, zares kraljevske besede! — zaklical je s poudarkom kraljev duhovnik. — Zares podili bi se za izmišljijami, ako bi vsprejeli Genučanov predlog. Razen tega, da neizmerne zahteve Kolumbove že same onemogočujejo vsprejeti njegove predloge, treba je tudi, oprostite mi, da se to drznem izreči, treba je tudi brzdati nerazsodno teženje naprej! Daljnjša iskanja in odkritja samo izcerpavajo sredstva države in dopolnujejo opustošenja, katera so prizadela deželi vojna in kuga. Ako bodemo slabili deželne sile s temi negotovimi ekspedicijami, privabimo, da nas napade dejanjski in resni sovražnik kralj kastiljski. Vaše veličanstvo, znali bodete, da kraljeva mogočnost ne obstoji v obširnosti zemlje, temveč v modrem in previdnem vladanju. Če je pa naposled že treba dati dela odvisnim silam narodovim, imamo druga bolj potrebna podjetja. Začnete lahko vojno z Mavri v Berberiji, kjer bode vspeh očividni in koristi gotove.

Prelat je zmagovalno pogledal po članih junte, prepričan, da je pregnal poslednje kraljeve dvombe. In, kakor se je videlo, bilo je res tako. Opirajoč se na naslonilo škofovega naslonjača je kralj z veseljem poslušal svojega duhovnika. Ko je prelat umolknil, se je kralj stegnil, prijazno pogledal na škofa in mu pokimal.

Rudečica je polila Petra de Menezes, grofa Villa-Realala, ki do sedaj ni bil zinil besedice. Vstal je in nizko se priklonil kralju.

— Oprostite, vaše veličanstvo, da se predrznem izreči svoje mnenje, — vzkliknil je. Kot prost vojak po svojem poklicu ne morem zagovarjati učene ideje Genučanove, a govorim kot domoljub, zvest svojemu

kralju, katerega slava je slava moje domovine, slava mojega naroda. S tega stališča se ne morem strinjati z mnenjem prečastitega škofa. Portugalija ni več mlada država, in njeni kralji niso tako ubogi, da bi jim mankalo sredstev za daljna odkritja. Poleg tega pa sedaj živimo v miru z vsemi evropskimi državami, — kaj se je nam bati, ako poskusimo razširiti svoja posestva? Za portugalsko državo bode vsesvetna slava, da je prva poskusila pridreti v tajnosti neznanega dela morja. Oprostite, vaše veličanstvo — pristavil je glasneje — jaz se upam prerokovati temu, ki se predrzne uresničiti načrt Kolumbov srečen uspeh in véčno slavo, to meni pravi neko prepričanje, prihajajoče od zgorej! Da, kdor uresniči načrt Kolumbov, tega čaka slava in srečno vladanje!

Naudušen grofov govor je vse silil k premišljevanju, a škof se še ni čutil premaganega.

— Mnogo prezgodaj je, — odgovoril je, — napovedovati uspeh temu ali onem podjetju. Samo cerkev ima pravico odločevati, v koliko so prava znanstvena preiskovanja in izmišljije človeškega duha. Čezmerna gorečnost more oslabiti cerkveni blagoslov, ondu, kjer se kažejo najlepše nade, utegne nas doleteti največji neuspeh.

— Tega se bomo varovali! — zaklical je kralj in vstal v znamenje, da zaključuje zbor. — Vsekako se načrt Kolumbov mora še jedenkrat pretresti. Zahvaljujem se, gospoda, za trud in pojasnila, za katera sem vas prosil.

Zmagovalni nasmeh se je pokazal na prelatovih ustnih pri teh kraljevih besedah. Poznal je dobro svojega duhovnega sina in vedel je, da odloženi Kolumbov načrt ne bode imel uspeha.

— O tem že mi preskrbimo, — je mrmral skozi zobe, ko je že kralj proslavljal se od junte.

Čez nekaj dnij je kralj predložil svoj načrt v presojo svojemu tajnemu svetu. Ker je imel prvi glas v tem svetu kraljevi duhovnik, spoznali so Kolumbov načrt za fantastičen in neizvedljiv. S tem sklepom je

bila nepreklicljivo rešena Kolumbova osoda na Portugalskem.

— Ko je izvedel kralj, kako je rešil tajni svet, je zaklical:

— Žal mi je za Kolumba! Pa se ničesa storiti ne da, treba je izbiti to misel iz glave! Najboljše sredstvo za to je delo, torej na delo...

— Lotil se je zopet pregledovanja tekočih del. Posrečilo se mu pa ni, da bi pregnal misli svoje, vedno mu je prihajalo na misel Kolumbovo ime in njegov vabljev načrt.

— Ta neumnost mi ne gre iz glave, zamrmral je, porinil od sebe papirje in jel premišljevati.

Nakrat je vstal in udaril na kovinsko pločo.

— Pošljite takoj — rekel je vstopivšemu pazetu — po škofa ceutskega, takoj ga vsprejemem.

Paže se je spoštljivo poklonil in odšel.

— No, mrmral je kralj, on jedin mi more najti in mi bode tudi našel izhod iz tega zmedenega položaja.

Peto poglavje.

Past.

Bil je vroč in soparen poleten večer. Gosta megla je še bolj zgoščevala temo in zavijala v prezračno zagrinjalo portugalske prestolnico. Po ozkih in umazanih ulicah primorskega dela mesta je šel proti gostilni „Pri zlatem sidru“ mlad človek v mornarski obleki. Mimo njega so v megli smukale temne postave, katerih se je pa skrbno ogibal stiskajoč se k umazanim vlažnim hišam. Previdno pomikajoč se dalje korak za korakom je prišel naposled do gostilnice.

Divje kletvine in hrup pijanih glasov, ki so se mu razlegali nasproti in on se je ustavil in poslušal... Sredi hrupa je slišal žvenketanje kozarcev in

petje neke vinske pesmi... Nakrat so se odprla vrata gostilnice in puhnil je strašen smrad po vinu in česnju na ulico in v sosedne hiše, ki so že brez tega bile zastrupljene z raznimi mijazmi.

— O presveta Mati Božja! — je šepetal, — in v tem zakotju mora živeti Monika.

Iz gostilne je sedaj prišel neki mornar, za katerim je šel neki drugi človek, ki se ga je skušal držati. Mladi prišlec se je moral njima umakniti.

— Zakaj odhajaš, Jože! — nagovarjal je mornarja njegov tovariš. — Pripravil bodem to uporno dekle, da bode prijazneje z gosti svojega očeta in s teboj, Jože.

— Zaklinjam se pri samem satanu! Pusti vse ugovore. — Jaz že vem, kaj mi je storiti. — Monika je trdovratna... ti si pa slepar in tebe dobro zapomnim! —

— No, Jože, kaj pa hočeš? — zaklical je nemirno krčmar.

— Pokazal bodem biričem ta kraj, kjer...

— Jože, pomisli!... Monika!... posegel mu je gospodar v besedo, tresoč se po vsem truplu.

— Oh, kaj meni Monika! To je samo vablljivo slepilo, da bi jaz molčal.

— Mari nisem pokazal vrat Jerneju Kolumbu, da ti ne bode na potu!

— Res si to storil, a kaj mi to pomaga; dekle je uporneje, kot je bilo kedaj!

— Prisilim jo, da bode tvoja žena, — zagotavljal mu je gospodar — samo počakaj!

— Čakaj, čakaj!... A dokler bode tod okrog smukal mladi Jernej, ne dobim Monike!

— Kako neumno govoriš, Jože? Ti dobro veš, da se Monika za to ne briga.

— No, dobro, jeden teden še počakam. Če pa ta čas Monika ne pritrdi, tedaj kraljevi biriči...

— Sv. Marija! Ti spraviš mene še na vešala s tvojim jezikom, Jože! — rekel je prestrašeno gospodar.

— Vsprejmeš li moj pogoj? — je mirno vprašal mornar.

— Da, da — zaklinjam se pri vseh hudičih v peklu! — odgovoril je prestrašeni gospodar. — Samo tako ne kriči. Kdo ve, če ni koga blizu...

— Dobro, počakam, če pa...

— No, obrni se, pojdi k nam...

— Ne, za danes je zadosti, pojdem...

Mornar je obrnil hrbet in odšel opotekajoč se. Gospodar je jeden trenotek počakal, potem je pa zagodrnjal neke divje kletvine in vrnil se v svojo hišo.

— Zaklinjam se pri sv. Lenardu! to je prevelika neumnost! — godernal je mladi človek, ki je poslušal ves razgovor. Kaj se neki snuje?! Treba je temu narediti konec! Čez jeden teden biti mora Monika daleč od tod, a kam jo naj odpravim... A njen oče?... Od kod pač ta oblast, katero ima nad njim ta prekleti mornar. Govoriti moram z Moniko...

Prepričavši se, da ga nikdo ne opazuje, je mladi človek splazil se k vratom in smuknil v zadnji del vrta. Tu se je naslonil na drevo in dvakrat kriknil oponašajoč glas sove.

Jedva je utihnil ta krik, že so se odprle duri in lepa deklica je pritekla na vrt.

— Sem, sem, — zašepetal je mladenič, ko je prišla blizu.

— Skočila je k njemu.

— Jernej!

— Monika!

Goreče sta se poljubila, a naposled se mu je Monika izvila iz rok.

— Pusti me, Jernej — vzkliknila je. Nimam časa. Oče bi me pogrešil. Ravno kar me je zmerjal, ker odganjam od sebe malopridneža Alonza.

— Ta lopov! — zakričal je nevoljen Jernej. — Zaradi njega moram k tebi prihajati skrivaj kakor tat. Tega ne morem dalje trpeti. Rajše bi te videl na dnu reke Taha, kakor pa v njegovem objetju.

— Mati Božja, Jernej, kaj ti je? — zaklicala je prestrašena deklica.

— Ti ne veš — odgovoril je z gorečnostjo, kaj sem jaz danes slišal... Ta malopridnež, pijanec Alonz te hoče vzeti za ženo, in oče tvoj mu ne more odreči.

— Moj Bog! — zaječala je Monika in pritisnila se na prsi svojega ljubljenca, iščoč varstva.

— Ne boj se, ne boj se, moje veselje — zaklical je Jernej. — Še jeden teden imava časa.

— Še jeden teden časa? Kaj to pomenja?

— Tvoj oče je izprosil od Alonza še jeden teden časa, da te prisili — odgovoril je Jernej. — Kakor je videti, ve Alnoz za kako tajnost tvojega očeta. Oče te ne mara dati temu malopridnežu, to je gotovo... Kako bi izvedel to tajnost... Ti ničesa ne veš...

— Kako hočem to vedeti? Jaz samo vidim, da oče, kateri je bil poprej dober z menoj, se sedaj jezi, ko le uhajam Alonzu, ali mu na njegove ljubeznjivosti tako predrzno odgovarjam, kakor on zasuži.

— Za to se gre. Vsekako moramo izvedeti to tajnost! Če to izveva, se tvoj oče ne bode branil. Kakor je videti, tvoj oče ni bil meni sovražen, dokler Alonz ni lazil za teboj.

— Prej te je rad imel, a sedaj noče ničesa slišati o tebi. Alonz mi je nedavno rekel, da si se našel misli brata Krištofa, da je junta pregledovala načrte tvojega brata in jih spoznala za neumne sanjarije in da...

— Neumne sanje! — je posegel mladenič v besedo in jezno stisnil pesti. — O, malopridnež Alonz! Kako bi se on jezil, ko bi vedel, da se te sanje sedaj bližje svojemu uresničenju, kakor so bile kadar koli. Kralj je nedavno zopet zahteval od brata po škofu podrobni načrt predlaganega potovanja v Indijo z zemljevidi in dokumenti. Še nekaj dnij, in moj brat bode imenovan za admiralja tej ekspediciji. To je rekel sam škof Dijego Ortig di Sacadilja bratu — škof, ki je bil vedno proti njemu. Kar tak mož reče, je več vredno, kakor pripovedovanja Alonzova.

— Seveda, Jernej! Pa kaj to naju briga? ... Ti si rekel, da čez jeden teden ...

— Teden, — to je obrok, katerega dobro porabiva — je posegel v besedo Moniki.

— Če pa teden mine, a ti še ne bodeš mogel ničesa storiti? ...

— Nama še vedno ostaja poslednji izhod — Pobeg!

— Pobeg? — zaklicala je začudena.

— Da, midva ubeživa — zaklical je tudi Jernej. Peter, katerega ti poznaš, te dni pojde v Anglijo in midva se mu lahko zaupava. V Angliji najdeva drugo domovino. Ondu ostaneva, dokler se brat ne povrne z ekspedicije, in potem bomo vkupe živeli. Zdrav sem in močen in poleg tega sem se, za kar gre hvala mojemu bratu, naučil risati zemljevide in vselej dobim sredstev za življenje, dokler se razmere tukoj ne premene. Si li zadovoljna, Monika?

— Še ni mogla odgovoriti, ko se je na dvorišču oglasil očetov glas.

— Monika, Monika! Kam si že zopet ušla? ...

— Sveta Mati Božja! oče! — zaklicala je Monika prestrašeno izvijajoč se Jerneju iz rok. — Moram hiteti, — z Bogom, jutri pridi!

Poljubila sta se še — in odtekla je ona, kakor preplašena košuta.

Jernej Kolumb je ostal še nekaj časa v vrtu in poslušal. Razločil je jezen glas očetov in tiha opravičevanja hčerina in v brezsilni jezi stiskal pesti.

— Temu se mora narediti konec! — mrmral je. — Monika ne more tukaj ostati. Če je starec z lepa ne da, vzamem jo po sili in odpeljem v Anglijo. Monika pojde z menoj. Še danes moram govoriti s Petrom.

Ko se je tako odločil, povrnila se mu je dobra volja. Popravil je svojo mornarsko kapo in splazil se na ulico in s hitrimi koraki odpravil se domu.

V tem je pa Monika opravila svoja dnevna dela in šla v svojo sobo. Onemogla od utrujenosti je sela na leseni stol, ki je stal poleg mize in zakrila obraz

z rokami. Neka čudna žalost se je je polotila in solze so jej stopile v oči. Sestanek z ljubljencem je vzbudil v nji celo vrsto nad in bojaznij. To, česar se je do sedaj nezavedno bala — da jo da oče Alonzu, ki jej je zopern do globočine srca, in ovadba katere so boji njen oče, — je sedaj živo stopilo pred nje oči.

— Nakrat se je zaslišalo lahko trkanje na vrata in glas očetov.

— Monika, odpri!

Monika je prestrašeno obrisala si solze in odprla duri.

Oče je vstopil molče. Njegove oči so se tako čudno svetile, da se je deklica nehoté stresla in nazaj umaknila.

— Si li bolen, oče? — vprašala ga je skrbno.

Odgovoril ni in neprestano je gledal svojo hčer.

— Oče, povej! ponovila je.

On je molče sedel na stol.

— Kje si bila danes, ko sem te klical? vprašal je hčer.

Devojka se je stresla. Hotela je že lagati ali naravna odkritosrčnost ji je branila.

— Na vrtu . . . pri Jerneju . . . Nočem tega skrivati! . . . rekla je.

— Kam to privede, dete? Ti veš, da jaz tega ne pustim . . . ne morem dopustiti, — rekel je zdržljivo oče.

— Ne moreš, oče? Zakaj ne? Mari me hočeš prodati malopridnežu Alonzu? — je z gorečnostjo zaklicala Monika.

Oče je pobledel in moral se je prijeti za stol, da ni pal.

— Oče, odpusti, da sem se tako rezko izjavila! — rekla je Monika. — Ljubim te z vsem srcem, ti si vselej bil tako dober z menoj, a sedaj . . . sedaj . . . zakaj sedaj mučiš moje srce in mi braniš videti se z Jernejem in me hočeš dati razuzdanemu pijancu Alonzu? Zakaj si tako neusmiljen z menoj?

Oče je sedel, ne da bi se bil kaj ganil. Glava se mu je povesila na prsi in težko je dihal. Nazadnje se je pa ohrabil.

— Vzemi stol in usedi se k meni Monika! — rekel je. — Sedaj je noč in vsi spe... Povedal ti bodem neki dogodek, ki ti vse pojasni, kar se ti zdi tako čudno. Bridek smeh se je pokazal pri tem starcu na ustnih.

Ravno šestnajst let je minolo — začel je šepetajoč — ko sem vzel tvojo mater, daljšo Alonzovo sorodnico in odprl to krčmo. Kaj mi je povedati o tvoji materi? Bila je redka ženska, kakeršnih ne pošlje Bog na zemljo slednji dan. Slednjega je očarala, kdor jo je poznal. Bila je jedna prvih portugalskih krasotic. Njen pogled je vnel kri v vsakem Lizboncu. Vse se jej je posrečilo in najina dela so uspevala. Ne da se povedati, kako sem bil srečen, da sem jo mogel imenovati svojo ženo. Alonz je postal moj hudi duh, prokletje mojega življenja. Prepozno sem izvedel, s kakim malopridnežem sem se zvezal — in zvedel, da so na njegovi vesti stvari, ki zaslužujejo vislice...

Monikin oče je težko vzdihnil, potem pa nadaljeval.

— Kamnit bi moral biti človek, da bi ne bil ljubosumen za tako žensko, kot je bila tvoja mati in povodov za ljubosumnost bilo je veliko. Vsak obiskovatelj gostilne je mislil, da ima pravico hoditi za lepo krčmarico. Stokrat sem hotel popustiti gostilnico in tiho živeti z ženo, a Alonz me je vselej pregovoril in mati tvoja je bila vselej na njegovi strani. Ti si bila že na svetu in treba je bilo skrbeti za tvojo bodočnost. Čemu bi torej puščal obrt, ki donaša tako lepe dobičke?... Ko sem jej pojasnil, da ne morem trpeti, kako razni nesramneži se jej prilizujejo, se je smejala mojim neumnim domišljijam, kakor je navadno rekala. Ona ni poznala muk ljubosumnja. To je ogenj, kateri se vedno bolje razširja in katerega ni moč pogasiti.

Mej najgorečnejšimi oboževatelji moje žene je bil bogat mlad človek Silva. Malopridni Alonz je znal izkoristiti njegovo zanimanje za mojo ženo, postal je njega zaupnik in je na vse načine molzel mladega bogatina. Moja žena je bila k njemu čisto hladna, a Alonz mu je zagotavljal, da to dela iz koketstva. Nezadovoljujoč se z malimi darovi, je Alonz naposled si izmislil peklensk načrt, da nakrat veliko dobi. Prepričal je Silvo, da je tvoja mati pripravljena pobegniti ž njim. Svetoval mu je, naj se preskrbi z denarjem in ob gotovi uri pride na vrt, da upleni krasotico in ž njo pobegne. Silva je bil tako nesrečen, da je verjel in res se je prigodila nesreča.

— Nekoč je Alonz nakrat prišel v mojo sobo, stopil k meni in mi tajinstveno pošepetal, da moja žena govori s Silvo v lopi na vrtu. V jezi sem, nevedoč prav kaj delam, vzel kindžal, skrtil ga pod obleko in bežal na vrt, s trdnim sklepom, da ubijem krivca svoje sramote. Prišedši do lope, sem tiho odprl duri... Alonz je zares imel prav. Pri nogah moje žene — Alonz jo je bil, kakor se je pozneje pokazalo ven poklical z neko pretvezo — je Silva goreče prosil, naj zapusti mene in ž njim pobegne na Angleško. Ladija je pripravljena na odhod, on ima mnogo denarja, in ona bode lahko razkošno živela! Kar se je pozneje zgodilo, — pristavil je pripovedovalec šepetajoč — to se mi še sedaj zdi kot nekake strašne sanje! Jaz se le spominjam, da sem potegnil kindžal in notri plačil...

Oče je umolknil in povetil glavo. Globoko je vzdihnil in pogledal okrog, kakor bi zopet videl ta strašen prizor. Čez nekaj minut je nadaljeval pripovedovanje.

— Kaj je bilo potem? — vprašuješ dete moje. — Postal sem ubijalec, če tudi nehote. Nesreča se je zgodila. Strah in groza sta me obšla prvo trenutje. Zavedel sem se šele, ko je rekel posmehljivo Alonz:

— No, sedaj se je za večne čase umiril. Sreča je, da ni tega kdo videl razen mene. Jaz bodem

molčal kakor grob. Poglej, kako je s tvojo ženo, njega jaz poberem in ga skrijem na varno mesto.

— Predno sem mogel odgovoriti, je zgrabil mrtveca in ga odnesel iz lope, da skrije sledove hudo delstva. Začel sem se zavedati, vzdignil sem tvojo mater, ki je ležala v nezavesti in jo odnesel domu. Prestrašila se je bila tako, da se jej je za zmirom zmešalo v glavi. V blaznosti si je hotela končati življenje, in moral sem jo odpraviti v samostan vseh Svetnikov, kjer je umrla.

Oče je prenehal pripovedovati jedva dihajoč.

— Ni li nikdo popraševal za nesrečnega Silvo?
— vprašala je Monika vsa tresoč se.

— Da niso zanj popraševali, za to je poskrbel Silva sam, če je verjeti Alonzu — odgovoril je oče.

— Ko se je pripravljaj na beg, je sam naznanil svojim sorodnikom, da se pridruži pod izmišljenim imenom neki pomorski ekspediciji... Kdo je mogel misliti, da je ubit? Alonz je še tisti večer brez ovir odnesel truplo in kam ga je del, še danes ne vem. Ko se je polastil denarja umorjenca, je Alonz kmalu izginil iz Lizbone. Jaz sem imel dalje gostilnico in posrečilo se mi je položiti nekaj na stran za doto tvojo. Nakrat se je zopet pojavil ta Alonz in hoče drago kupiti moje molčanje... In jaz... jaz se mu moram pokoriti! — končal je vzdihajoč nesrečni oče.

— Ne, oče, — zaklicala je prestrašeno Monika — radi Boga ne delaj tega!... Bežala bodeva od tod.
— Ti nisi ubijalec... to je Alonz, razbojnik, izdajalec...

— Svetno pravosodje ne odločuje po čuvstvu, temveč po pričevanju drugih — je otožno odgovoril oče. — Uboja nisem le jaz izvršil s svojim kindžalom, temveč tudi truplo ubitega leži nekje v moji hiši, kakor zatrjuje Alonz... To je popolnoma zadosti, da me obsodijo.

V takem slučaju nama družega ne ostaje, kakor da beživa! — zaklicala je odločno Monika. Mari hočeš, da postanem žena tega razbojnika.

— Kar tresem se, če na to pomislim, a ne najdem družega izhoda.

— Pusti mene, da bodem storila, kar treba, in našla bodem izhod!

— Ti, dete moje? Kako?

— Še jeden teden imava časa... Jernej naju reši...

— Kaj če Alonz to izve, oba sva izgubljena.

— Le meni vse prepusti, — ponovila je Monika. Ničesa ne bode opazil. Ž njim bodem prijazna, kakor bi se bila udala v želje njegove.

— Naj bode po tvojem, odgovoril je oče po kratkem premišljevanju. — Stori kar hočeš, jaz sem utrujen in že ves potrta in izročam mojo osodo v božje roke. Mati Božja bodi nama milostljiva . . . . .

Čez nekaj dni po tem razgovoru je pozno zvečer prišel Alonz v gostilnico. Bila je polna in mornar ni mogel dolgo najti prostora. Prišel je bil z nekim tovarišem, podobnim kakemu roparju.

— Ej, Hoze, — zaklical je. — Tvoja soba je tako napolnjena, kakor Noetova ladija, daj prostora mojemu staremu tovarišu Alonzu in njegovemu morskemu sodrugu Sanhu.

— Monika, — zašepetal je krčmar hčeri, — radi Boga glej, kaj bodeš storila... Alonz je prišel, slišiš njegov glas?

— Le pusti mene, že vem, kaj storim — odgovorila je deklica in šla Alonzu naproti.

— To je prostor za te! — rekla je hladno deklica in mu pokazala prazen prostor pri mizi blizu duri očetove sobe.

— O Monika, moj zaklad! — zaklical jo mornar.

— Sedaj še nisem tvoja, — odgovorila je ponosno deklica in takoj hotela oditi.

Kam se ti tako mudi, Monika? zaklical je in objel jo okrog pasu. Lica so devojki zarudela.

— Pusti me — zaklicala je in skušala se mu iztrgati iz rok.

Alonz se je zasmel.

— Prekrasna devojka je ta Monika. — obrnil se je k svojemu tovarišu, ali boječa kakor mačka. Pa jo bodem že naučil. — Kaj pa stojiš, Sanho? — Usedi se . . . Hoze že nese vina!

Prijatelja sta jela glasno trkati in prigrizovati sir z osoljenimi olivami.

Monika je nekaj časa poslušala njiju govorjenje, potem je pa šla ter se lotila pretrganega dela pri ognjišču. Nakrat se je zaslišalo skovikanje sove. Monika je vzdignila glavo in poslušala. Ta glas se je zopet zaslišal. Deklica ni več dvomila, da jo kliče Jernej, naročila je dekli, naj gleda na jedi in šla je na vrt. Jedva je stopila pod drevje, že je sešla se z Jernejem.

— O sv. Marija, kako si nepreviden, Jernej! — zašepetala je.

— Draga, odpusti! — odgovoril je mladenič in objel svojo ljubico in hotel jo poljubiti.

— Ne, Jernej! — odgovorila je devojka. — Nimam časa . . . Veš ti, malopridnež Alonz je zopet semkaj prišel.

— Mari naj zopet grem?

— Ne, ne! Malo počakaj!

Pomislila je jeden trenotek, prijela je mladeniča za roko, peljala ga k hiši in tiho odprla majhne duri.

— Pojdi semkaj in čakaj, dokler te ne izpustim — zašepetala je in odprla duri.

Jernej je tipajoč šel po ozkih stopnicah in prišel v malo sobo osvetljeno s ponočno lučjo. Tenka pregraja jo je ločila od gostilnice, od koder se je slišala babilonska zmešnjava jezikov. Jernej je spoznal, da je v Hozejevi spalnici. Ker ni imel kaj delati, sedel je na gospodarjevo postelj in jel poslušati razgovor, ki je dohajal do njegovih ušes mej žvenketanjem kozarcev. Nakrat se je zganil. Zaslišal je ime svojega brata! . . . In zopet! Ni se torej motil. — Ta glas mu je tudi znan — to je glas Alonzov. Kaj more imeti opraviti ta lopov s Krištofom Kolumbom.

Jernej je sezul čevlje in v nogovicah se tiho približal k steni. Alonzo je sedel prav pri vratih in živo pogovarjal se s človekom, katerega glas je bil Jerneju neznan.

Jernej ni mogel razumeti pogovora, ki se je bolj tiho vršil, a kmalu je spoznal, za kaj se gre in poslušal je z večjim zanimanjem . . .

— In kralj Ivan je odobril to zvijačo? — vprašal je Alonz.

— Sprva ni prav maral privoliti, a škof di-Sacardilja je prebrisan človek, ki je znal ga pregovoriti — odgovoril je Jerneju neznan glas.

— In potem?

— Potem se je naročilo Genučanu, naj napravi podrobnejši načrt za vožnjo in pošlje ga z zemljevidi in drugimi papirji . . .

— In Kolumb se je vjel v to past?

— Vjel se je, zaklinjam se pri sv. Jakobu! Rekli so mu, da kralj hoče ogledati papirje njegove in narediti ga za admirala ekspediciji. — No, trčiva, brat Alonz.

— Piva! . . .

Prijatelj sta z jednim duškom popila vsak jeden kozarec vina, potem pa nadaljevala svoj pogovor.

— No pripoveduj dalje, rekel je Alonz in jel si brisati usta

— Hm! Kje sem že ostal . . . Da . . . tako so dobili Genučanove zemljevide. — Priznati se mora, da so ti zemljevidi kaj umetno narejeni . . . Potem smo na tihem, ne da bi bil Kolumb kaj vedel za to, napravili ladijo na pot s pretvezo, da peljemo živeža na otoke Zelenega nosu, v resnici je pa nam bil dan tajni ukaz, da preiščemo pot, katero je bil načrtal Genučan.

— In vozili ste po njegovem načrtu?

— Hudiču zastavim svojo dušo, če nismo tako vozili, — odgovoril je Sanho — seveda iz vsega tega ni bilo nič. Nekaj dni jadrati smo dalje, vreme je bilo viharno, okrog in okrog je bila sama voda, tako da

se je nam naposled zdelo, da jadrano naravnost v pekel ali pa v brezdno.

— In obrnili ste se?

— Kaj smo tudi hoteli, za vraga?!

— Seveda, seveda... No kaj pa sedaj misliš delati, Sanho? Tvoji žepi so gotovo kar nabiti cekinov.

— Vraga! Kaj še, prazni so, kakor želodec cerkvene miši.

— Kaj pa sedaj nameravaš?

— Pogodil sem se, da vstopim na neko trgovsko ladijo. Te dni odide ladija v Anglijo, potem pa z Bogom Lizbona!

— Hm, Sanho! — jaz sem mislil...

— Kaj tacega?

Alonz je tajinstveno pomežiknil z levim očesom.

— Je li preiskava? — vprašal je šepetajoč Sanho.

— Da!

— Bode zopet tako, kakor z lanskim kupcem?

— Da, ... molči! — rekel je Alonz z roko mašeč usta svojemu tovarišu. — Mari ti li ni ljuba tvoja koža? Nedavno sem imel celo zaslišanje o tej stvari in ti zopet začenjaš

Kako, mari? ...

— Tako je... Kupec je umrl za ranami in sedaj kraljevi biriči vohajo, kdo ga je bil tako zdelal... Kaj če naju primejo? ...

Hm! Stvari stoje prav slabo... Dobro, da jo poberem v Anglijo. Tudi za te bi ne bilo napačno, ako uneseš pete...

— Jaz ravno tako mislim... Toda kam naj se denem s praznim žepom? Sedaj sem se nekaj izmislil?

— Kaj pa?

Še ga vsak jeden kozarček, pa usedi se bližje k meni. Drugim ni treba vedeti, o čem bodeva govorila.

Jerneja so že vsi udje boleli, ko je moral pri durih mirno stati, a sedaj je pozabil vse bolečine in napel je vse sile, da mu ne uide nobena besedica iz pogovora teh dveh lopovov.

— No, odpri usta, in povej, za kaj se gre! — zaslišal je Jernej Sanho šepetati. — Ti misliš, da seboj vkupe dobro opraviva in potem jo pa izmuzneva iz Lizbone, predno nama podrežejo peruti.

— Zakaj ne, za vraga! Poglej Hozeja! Kaj ti misliš?

— Prokleta! To je res: On je gotovo veliko že nakupičil — šepetal je Sanho. — Ti poznaš vso njegovo hišo?

— Prav dobro jo poznam! Čemu so pa nam dane oči in možgani? Jaz dobro vem, kje Hoze skriva denar, sem že vse dobro pregledal.

— Tedaj se bode posrečilo! Samo kedaj naj se stvari lotiva?

— Kedaj ima odriniti tvoja ladija v Anglijo?;

— Zgodaj zjutraj v četrtek.

— Torej izvršiva stvar v noči od srede na četrtek.

— No, sedaj pa jo pomediva!

Jernej je slišal, da sta lopova izpila vino in z glasnim smejanjem se poslovila od Hozeja.

Minolo je nekaj časa. V gostilni je bilo vedno bolj tiho. Nakrat so se odprle duri v spalnico in Monika je prišla s svetilnico v roki. Ko je pogledala okrog, vidi Jerneja sedečega na postelji in tako zamišljenega, da njenega prihoda niti opazil ni.

Takoj je stopila k njemu, posvetila mu v obraz, potem se pa umaknila.

— Sveta Mati Božja! Jernej, kaj ti je pa? Kako si bled! Kaj se je zgodilo?

Mladenič je dal roko na čelo, prizadevajoč si zbrati svoje misli.

— O, Monika! Kaj sem slišal?

— Povej, Jernej, kaj tacega.

— Ne, to ni za te! Govoriti moram s tvojim očetom Hozejem . . . ž njim samim.

— Z očetom?

— Da, da, ž njim! Pomiri se, Monika, vse se dobro izteče. Pokliči očeta!

— Sprva moram govoriti z očetom tvojim. Pri-
sezam pri svoji Materi Božji, da se stvar tiče naju-
obeh in goljufanega, okradenega mojega brata Krištofa.

— No pojdi po očeta!

.....
Bilo je okolu polnoči, ko sta se Alonz in Sanho
sešla, kakor sta se bila dogovorila pri gostilnici, da
izvršita svoj namen.

Kakor je kazalo, bile so že pogašene vse svetil-
nice v gostilnici. Lopova sta pa vendar pazljivo ogle-
dala vsako okno. Vspeh ogledovanja ju je zadovoljil
in šla sta k zaprtim vratom. Sanho je podstavil hrbet
in Alonz je nakrat skočil na njegove rame in od tod
na vrata in se spustil na dvorišče. Čez nekaj minut
se vrata tiho odpro in Sanho zgine notri. Ko sta bila
na dvorišču, sta lopova nekaj minut poslušala, . . . Ni-
česa se ni slišalo, ničesa premaknilo! Samo nočni
veter je šumljal z vejami vrtnih dreves, in iz daljave
je prihajal neutihajoči hrup življenja velicega mesta.
Sanho in Alonz sta previdno šla dalje. Dobro poznajoč
hišo, je Alonz peljal svojega tovariša k zadnjim vra-
tom, ki so peljale z dvorišča v kuhinjo, brez hrupa jih
je odprl in oba sta izginila v hišo.

Ta trenutek stopila je iz pod drevesa temna po-
stava in tiho zažvižgala. Na žvižg so kakor iz tal
izrasli še drugi ljudje in tiho šli k vratom. Jeden ne-
znancev je previdno poslušal lahko pokanje v hiši,
potem je odprl nezaklenene duri in dal znamenje
svojim tovarišem, naj gredo za njim.

V tem sta tatova že bila v gostilni. Alonz je iz-
vlekel tatinsko svetilnico in posvetil po sobi. Ko se
je prepričal, da je vse tiho, je v samih nogovicah šel
k mizi, v kateri je bil denar. Z vajeno roko je za-
sadil ostri kindžal v predalnik, v katerem je bilo
dnevno skupilo. Klinja se je globoko zasadila v špra-
njo, ki si jo komaj zapazil, zaslišal se je lahek pok
in . . . močne roke so prijele za roke in za rame tatu.

— Zaklinjam se pri Materi Božji, v naših rokah
je! — razlegalo se je nad Alonzom, ki je v strahu

pal na kolena. Nakrat je Alonz skočil kvišku in obupno si prizadeval izviti iz pesti, v katere je tako nepričakovano prišel. Zastonj!

— Udajta se lopova!... Našli smo vaju pri tatvini! — nadaljeval je ravno ta glas.

— Kdo si? je predrzno zaklical Alonz in še nadalje skušal izviti se iz rok, ki so ga držale.

— Gospodar sem te gostilne, katero ste se namenili oropati, Peter iz La Roka.

Alonz je nehal braniti se in uprl oči v moža, ki je govoril:

— Ti? ... Ti? ... A, kje je Hoze?

— Spremljal je svojega zeta Jerneja Kolumba in svojo hčer v Anglijo, da bode ondi mirno živel do smrti.

— Pogine naj slepar! — zakričal je goljufani mornar.

— Ne, on ni slepar, a vidva sta lopova. Pa kaj se bomo tako dolgo razgovarjali? Zvežite ga bratci! Jutri zjutraj ga izročim sodišču; tam naj bode se pokoril za tatvino, za smrt Silve, in za napad na Kabralja.

Šesto poglavje.

Na Španskem.

Bilo je vroče špansko poletje. Solnce je neprestano prepekalo zemljo andulizijsko. Samo na brdih Sierre-Nevade je vel še hlad in gorski zrak, kot navadno, čist in svež.

Na zapuščeni, slabo ohranjeni cesti, držeči od Sevilje v Kordovo, po kateri se redkokdaj hodili potniki, je pod gorskim klancem slaba že pol podrta gostilnica. Njen vnanji vid je po sili vzbujal sum, da je večkrat služila za pribežališče španskim, portugalskim in mavriškim roparjem, kakor pa za zavetje

mirnim potnikom. Mož in deček, ki sta sedela pred gostilno in jela črni kruh, pa očitvidno nista pripadala omenjenim obiskovalcem. Če tudi je imel ponošeno obleko, vendar je moževa vnanjost se gotovo slednjemu prikupila. Bil je visoke rasti, in poteze njegovega obraza so izražale zamišljenost in globoko življensko skušnjo. Poslednje so rezko dokazovali prezgodaj osiveli lasje, ki so bili v velikem nasprotju z ostalim obrazom. Velike sive oči z dolgimi vejicami so malomarno gledale izpod obrvi. Njegov pogled je kazal sanjarljivost in mir, a videlo se je pa, da se vsako minuto lahko spremeni v predrzno odločnost in pokaže neuklonjivo voljo.

— Je li še daleč do Kordove? — vprašal je deček, ki je končal borno kosilice.

— Ljubi mi Dijego, ti si gotovo truden? — vprašal je oče.

— Ne, oče, jaz še lahko hodim.

— No, dobro! Ti veš, da v Kordovi moramo dobiti pismo od Petra iz Anglije... Hiteti moramo, da pridemo v Kordovo do jutri zvečer...

— V tem trenutju se je zaslišalo pri gostilni pokanje biča, žvekljetanje zvoncev privezanih mulam na vratovih in pa razgetanje konj. Kolumb je poslušal ta hrup, potem pa poklical gospodarja, da plača.

— Kako gospod, vi se hočete odpraviti na pot, — rekel je začudeno krčmar. — Pomislite, da slabo poznate te gore, in solnce se že bliža zapadu. Bolje bi bilo gospod, ako tukaj prenočite.

— Ne morem prijatelj, naju čakajo v Kordovi.

— Jaz bi vsekako svetoval, da ostanete, — silil je krčmar. Pri sedanjih okoliščinah so te poti nevarne še po dnevu, nikar še po noči. Mnogobrojne čete mavriških roparjev se klatijo po nevadskih gorah in prihajajo celo v doline.

Poslednje besede gospodarjeve je slišala lepa dama srednjih let, ki je prišla z nekaterimi moškimi na verando.

— Kaj govorite, roparji? — zaklicala je prestrašena.

— Prosim, oprostite — je spregovoril krčmar in nizko se priklonil. — Po gorah gnezdi vsakovrstna druhal. Govore, da je Abdala, kalif granadski, vzel v službo to sodrgo, v varstvo proti krščanskima veličanstvoma Kastilije in Aragonije — Ferdinandu in Izabeli.

— Zadosti tega neumnega govorjenja! — rekel je nekdo iz gospejinega spremstva. — Gospa ne jemljite za čisto zlato besede tega zajca. Iz sebičnosti bi rad vas prestrašil, da bi pri njem prenočevali. Po najnovejših poročilih so prekleti mavriški roparji popolnoma premagani od naših vojsk. Povejte rajši gospodar, je li še daleč od tod do Palme.

— Kake tri milje — k uslugam, gospa.

— Moremo priti tja pred nočjo?

Gospodar se je jako pomenljivo zasmel.

— Pot je težavna, jaz bi gospi in gospodu pred vsem svetoval, da prenočita v skromnem mojem bivališču. Drugače se lahko pripeti nesreča. Ti krvočni, nepošteni mavriški roparji . . .

— Oče — zašepetal je deček — bi li ne bilo bolje, da tukaj prenočimo.

— Dete moje, mari se kaj bojiš, ko sem jaz s teboj? — odgovoril je oče.

— Bojim se ne, oče, pa vendar.

— Kakor vidim — umešala se je dama — gospod, tudi mislite podati se dalje?

— Tako je gospa — odgovoril je Kolumb in se spoštljivo poklonil dami, katero je mikalo, kakor se je kazalo, njegovo ponosno, blagorodno vedenje.

— Kam ste namenjeni, gospod, ako smem vprašati? — nadaljevala je sopotnica.

— Najprej v Palmo, gospa.

— V takem slučaju pojdemo vkupe? Bi se li ne hoteli nam pridružiti s svojim dečkom.

— Vi ste jako dobri, gospa, a midva se morava takoj odpraviti na pot.

— Mi se tudi tukaj dalje ne pomudimo, nego je treba, da nakrmimo konje.

Kolumb ni vedel, kaj bi storil. Raje bi bil šel sam s sinom dalje, posebno ker je opazil, da prijazno gospejino povabilo ni ugajalo moškim, ki so jo spremljevali.

— Če gospod namerava takoj nadaljevati svojo pot, — rekel je nekdo iz spremstva, — ne vem čemu ga gospa Beatrisa tako zadržuje.

— Oh, gospod Dijego — mari ste pozabili, kako je nas opominjal gospod? Mari ni bolje, da imamo v boljše varstvo še gospoda seboj.

— Tako gospa Beatrisa, — mari imate tako malo zaupanja v nas!... Mari je nas malo in se mari v slučaju resne nevarnosti ne zanašate na našo pomoč?

— Jaz vam popolnoma zaupam, gospod Dijego. Hrabrosti seveda nam ne manka... Toda mi potujemo po taki samoti, da lahko naletimo na roparje...

— Pri tacih okoliščinah sem vam na uslugo, — blagorodna gospa, — zaklical je Kolumb. — Dovolite, da se vam predstavim. Zovejo me Krištofa Kolumba in sem doma v Italiji.

— Tako, gospod Krištof, — zaklicala je gospa Beatrisa s prijaznim nasmehom, — vi torej ste nam potni tovariš! Dovolite, da se tudi jaz vam predstavim. — Jaz sem iz Kordove in kličejo me za Beatriso Enrikec; to je gospod Dijego de Arana, moj bratranec — in ta gospod Ferdinand Kvintanilja, oba pogumneža, posebno kadar gre za varstvo dam.

Jaz samo želim — opomnil je Dijego, — da bi gospa dejanski dala mi priložnost pokazati njej mojo udanost.

— Gospod Dijego ima prav, gospa, — opomnil je Ferdinand. — Dosedaj nam še niste dali priložnosti, da bi se potegnili za vas. Vi ste prav nedosežni, jaz bi sedaj samo želel, da bi nas napali besni mavriški roparji...

— Bog varuj, gospod Ferdinand, — je od strahu zaklicala Beatrisa. Ne kličite hudega duha! Ne, jaz nikakor ne želim skušati vašega junaštva in bi mi bilo ljubše, da se mirno izvrši naša pot do doma. Kaj mislite o tem, gospod Kolumb.

— Hrabrost krasi moža, gospa, — odgovoril je Kolumb in spoštljivo se priklonil, — vi gospa pa imate tudi prav, da svojim sopotovalcem ne želite nevarnosti... Solnce je že skoro zašlo, treba je torej, da gremo.

— A jaz bi vsekako svetoval gospej, naj ostane tukaj čez noč — zaslišal se je svarilni glas krčmarjev, čete prokletih...

— O, prijatelj, ti si v taki skrbi za nas, kako da sam živiš tukaj prav v brlogu teh psov? — pretrgal mu je Dijego besedo. — Ne, mi ne ostanemo tukaj, dobro smo oboroženi in se znamo braniti ne izvzemši gospe, ki zna dobro rabiti puško. Pojdi, in povej, da pripravijo voz in konje.

Krčmar je nerad odšel izpolnit dano povelje.

— No, gospod Kolumb — obrnila se je Beatrisa h Kolumbu — so li vaše živali že osedlane.

— Oprostite, gospa — rekel je Kolumb — sedaj so najina sredstva tako omejena, da potujeva peš.

— Peš? ... Mari deček tudi?

— Seveda, gospa, jaz tudi grem peš! je goreče zaklical deček. — Mari bodem pustil hoditi očeta samega.

Midva predstavlja romarja, katerih smoter je jedino proslavljanje Boga in razvoj krščanske cerkve, zato se morava utrditi v pomankanju in čakati tega, kar je nama odločil Gospod.

Kolumb je spregovoril te besede s dostojnostjo in prostoto, kateri sta uničili v korenini nakano Beatrisinih spremljevalcev, da se bodo smejali besedam njegovim. Samo začudeni so ga pogledali ne vedoč, kako bi razlagali njegove besede. Gospej Beatrisi so se tudi zdele čudne besede Kolumbove, a nekaj jo je močno vleklo k neznancu.

— Vselej je treba s potrpežljivostjo čakati, da kako pošteno podjetje privedemo do konca, a vaša naloga je popolnoma vredna dobrega človeka in poštenega kristijana, — v tem sem trdno prepričana, — rekla je.

Jako me veseli vaše sočuvstvo, gospa, tembolj ker ne poznate mojih načrtov in mene samega. To je zame zopet migljeje od zgoraj, naj ne obupam in ne popustim svoje prej načrtane poti, dokler ne dosežem svojega smotra, — rekel je Kolumb, kateremu so se oči močno zasvetile.

— Upati je, da kmalu dosežete svoj smoter, gospod Kolumb, — spregovorila je ginjena gospa Beatrisa. — Če boste tako dobri, da mi podrobno pojasnite svoje namere, bodem vam jako hvaležna. K sreči imamo nekaj več konj in je lahko prepustim vam in vašemu sinu. Jaz bodem tudi jezdila, gospod Dijego, — obrnila se je Beatrisa k svojemu bratrancu. — Voz naj pa gre prazen . . .

Sluge so z nezadovoljnimi obrazi začeli pripravljati za odhod. Naposled je vse bilo pripravljeno in potniki so odšli po vijajoči se gorski poti. Gospa Beatrisa je jezdila naprej na lepem belem konju. Poleg nje so jezdila Kolumb, njegov sin, gospod Dijego in gospod Ferdinand. Zadaj se je pa pomikal težek voz, katerega je spremljala šestorica slug,

Pokoreč se povelju gospe Beatrise, je Kolumb na potu v kratkih besedah pojasnil svoje dogodke in zakaj je poslednji čas ostavil Portugalsko in sklenil potovati od kraljevega dvora do kraljevega dvora, da kakemu kralju pridobi slavo odkritja najkrajše poti v Indijo, ko ni našel niti v Genui niti na Beneškem sočuvstva za načrte svoje.

— In sedaj upate najti podpore pri kastiljskem dvoru, gospod? — vprašal je Kolumba gospod Dijego.

— Nadejam se, gospod Dijego, — odgovoril je Kolumb.

— Meni se dozdeva, da ne pridete v Kordovo v posebno ugodnem času, posegel je v besedo Ferdinand.

— Čemu? Meni se dozdeva, da se baš sedaj začnja najsijajnejši čas za Španijo. Združenje Kastilije in Aragonije po poroki Ferdinanda z Izabelo utrdi vladarstvo kristjanstva in naredi konec medsebojnim preprirom, ki so pretresali ves otok in pospeševali vladarstvo mohamedancev.

— Seveda, seveda, gospod Kolumb! — zaklical je Dijego — a vi popolnoma prezirate to, da zjedinjena Španija sedaj nateguje vse moči svoje proti Mavrom . . .

— In da te dni, — pristavil je Ferdinand — dvor pojde iz Kastilije v Kordovo, da začne poslednjo vojno proti granadskemu kraljestvu, ki je že tako porineno v gore.

— Tem bolje morem računati na uresničenje svojih načrtov! — zaklical je Kolumb trdno prepričan. Zmagovalci najdejo v zmagi križa nad polumesecem temveč veselja za razširjenje božje slave po vsej zemlji. Dolgo težko čakam, da se izvrši, kar je odmenil Bog in trdno verujem, da je baš zaradi tega me božja milost rešila ob raznih viharjih in drugih nevarnostih. Tako je bilo na pr. v znameniti bitvi pri nosu sv. Vincencija, katere sem se udeležil pod poveljstvom svojega bratranca „mladega“ Kolumba, kakor so ga imenovali, da so ga ločili od starega admirala, ki je tudi imel moje ime. Napali smo benečansko brodovje vračajoč se iz Flandrije. Bila je huda bitka. Ladije so se tako druga v drugo zarile, da se je začel boj z meči in pestmi mej mornarji. Bitva je trpela od jutra do večera. Ladija, kateri sem jaz zapovedoval, se je bila sprijela z veliko beneško vojno ladijo. Na nas so letele granate in kmalu je okrog nas gorelo. Beneška ladija, ki je bila pritrjena na našo ladijo z verigami in kljukami je tudi jela goreti, — a vendar me je Bog nepoškodovanega rešil iz tega plamena. Skočil sem v vodo, zgrabil plavajoče veslo, in srečno prišel na breg, ki je bil kaki dve uri daleč. Mari ne morem v tem videti prsta božjega? Mari bi jaz ničevno bitje bil vreden takih znamenj božje milosti,

ako bi ne bil odmenjen za razširjenje božje slave in veličanstva?

In oči Kolumbove so se zopet zasvetile. Naudušenje, s katerim je govoril, je nekako vplivalo na slušatelje in v njih zadušilo vsako čuvstvo nezaupnosti.

— Res je, gospod Kolumb — zaklicala je po kratkem molčanju gospa Beatrisa, — pogosto smo mi samo orodje božje previdnosti. Če tudi jaz ne morem popolnoma razumeti naših teorij, a v srcu čutim njih resnico in pripravljena sem njih uresničenje podpirati, kolikor bode mi mogoče. Moja krstna botra, gospa Beatrisa de Bobadilja, markiza de Moja, je dobro znana s kraljico Izabelo in bode gotovo na mojo prošnjo izposlovala avdijenco pri Njiju veličanstvih.

— Da blagoslovi in poplačaj vas presveta Devica za vaše dobre namere! — rekel je ginjen Kolumb. — Nikdar ne pozabim dobrote vaše. Brez priporočanja, brez pokroviteljstva in zagovorništva visokih oseb se težko kaj doseže. Moja revščina me sili, da hodim v ponošeni obleki in to je jedna ovira uresničenju mojih načrtov. Vse sodi po vnanjosti in zatorej...

To trenutje se je zaslišalo močno žvižganje, ki je šlo kar skozi ušesa, in vsi so se nehote stresli...

— O, presveta Mati Božja! — zaklicala je Beatrisa, — kaj to pomenja.

— Le mirni bodite, gospa, to je najbrž kričanje kake nočne tice, — tolažil jo je Diego di Arana.

— Vendar moramo biti previdni — rekel je Ferdinand.

— Kako se je hitro zmračilo mej našim pogovorom!... Nismo li zašli?... Pot je vedno slabša in drži vedno bolje v gore... okrog in okrog ni sledu obdelane zemlje... — rekla je Beatrisa.

— Strašno žvižganje je tudi Kolumba prisililo, da je jel premišljevati. Z jednim samim pogledom je ogledal vso okolico in spoznal vso nevarnost položaja. Glas, ki je prišel do njegovih ušes, bil mu je le predobro še znan izza časa njegovih bojov z neverniki.

— Gotovo smo naleteli na kako četo mavriških roparjev, od katere nimamo ničesa dobrega pričakovati, — rekel je.

— Zaklinjam se [pri sv. Jakobu, vi imate prav, gospod. — Pri tacih razmerah je najbolje, ako se vrnemo — odgovori Dijego.

— Sicer pa pogledjte, Arano, v kakšnem kraju smo — reče Kolumb. — V soteski se nahajamo in to žvižganje ni družega, kakor znamenja roparskih stražnikov, da smo jim srečno prišli v past.

— Za vraga!

Dijego je hudo pogledal Kolumba. Morda je ta neznanec baš zaradi tega se ž njimi spustil v pogovor, da jih zavede v past! Kdo ve, če ni mavriški ogleduh?!

Kolumb je vidno jasno prečital misli mladega človeka stoječega pred njim. Mirno in dostojno je vzdržal ta ostri pogled Diejegov. In ko je videl, da se Dijego začinja sramovati svoje nezaupnosti je hitro šel k gospej Beatrisi.

— Bodoči trenotki morejo biti skrajno nevarni za življenje, gospa. Mi, gospa, moramo pred vsem vas varovati. Pojdite s konja in zavzemite varno mesto v sredi karavane.

O, gospod Kolumb, je li tako nevarno? Mari se izpolni lahkomišljena Ferdinandova želja. O, presveta Mati Božja, kako je strašno!

— Pred vsem, — previdnost, gospa. Mi moramo biti pripravljeni, da odbijemo napad. Pred vsem moramo ogledati in nabasati puške.

V tem sta Dijego in Ferdinand po kratkem posvetovanju pojasnila svojim ljudem, v kako nevarnost so prišli po svoji neprevidnosti. Prigovarjala sta je, naj se dobro drže in naj bodo pripravljeni za napad.

Potem sta šla k Beatrisi.

O gospod Ferdinand, kak hudi duh je bil v gostilni vdahnil vam ono strašno željo, ki se sedaj izpolni...

— Močen krik, s katerim so dali roparji znamenje, je pretrgal Beatrisi besede.

— Zaklinjam se pri sv. Jakobu, približujejo se, — zaklical je Ferdinand. — Treba se je rešiti ali pa vsaj drago prodati svoje življenje!

— Gotovo smo obkoljeni — rekel je Kolumb s trdim glasom. — Povratek je nam odrezan. Držati se moramo, kolikor časa je mogoče in zasesti postojanko, ki bi nam varovala hrbet. Ta naprej moleča skala je za to popolnoma pripravna. Pod nje varstvom lahko pogumno počakamo in odbijemo prvi napad roparjev. Ta čas se pa mej bojem gospej morda posreči prodreti skozi vrste roparjev.

— Kolumb ima prav, — rekel je Dijego. Sedaj pa na delo!

Kakor se v vseh nevarnostih življenja podvrže vse močnejšemu značaju, tako je tudi tukaj vse tiho priznalo nad seboj oblast Kolumbovo, kateri je hladnokrvno postopal in dajal povelja glede zasedenja ugodnejše postojanke.

Voz so hitro izpregli, mule in konje razložili in jih tako postavili, da so bolje krili ljudi. Gospo Beatriso in Kolumbovega sina postavili so v sredo.

Vsi so nategovali ušesa in oči v temi, a bilo je vse tiho.

Bila je tiha poletna noč. Lune ni bilo, le zvezde so tam pa tam blesketale na temnomodrem nebu. Lahek močen veter je obveval skale in obraze potnikov, stiskajočih puške v rokah in pripravljenih biti se na življenje in smrt.

— Nevarnost je velika, gospoda, — rekel je Kolumb. Pa dosedaj nas je Bož varoval v vseh nevarnostih in tudi sedaj se moremo zanašati na njegovo milosrčnost in pomoč.

Pri teh besedah je Kolumb pokleknil in molil kratko molitev, ki je segla do srca vsem njegovim tovarišem. Ko so vstali, so vsi drug drugemu podali roke. Celo različje mej gospodo in slugami je prenehalo v tem trenutju nevarnosti. Vsi so čutili, da je od poguma vsacega moža odvisna njih rešitev.

A okrog je bilo tiho, kakor poprej.

Bilo je vse tiho po gorah... No, čujte! — To je znamenje za napad

Kakor bi bili izrasli iz zemlje, pokazale so se na potu temne podobe. Vedno boljše so se približavale temne sence, vedno jasneje so bili videti njih obrisi. Kolumb je dal znamenje, da se pripravijo za strel.

— Gospoda — zašepetal je, — mi ne smemo pozabiti, da je nam le odbiti napad, ne pa ga izzivati. Tako postopanje bi bilo za nas pogin.

V tem so se roparji previdno približali. Kolumb jih je seštel. Bilo je nad trideset postavnih, močnih korenjakov, oboroženih od nog do glave. Še kacic dvajset korakov in Mavri zadenejo na zavetišče potnikov... Nakrat so se razbojniki umaknili in v tem se je zaslišalo tiho pogovarjanje.

— Vidi se, da se čudijo, — zašepetal je Kolumb, — da nas niso našli na cesti. Skala nas dobro krije... Sedaj... pa pozor...

Napadovalci so končali svoje posvetovanje. Razkropili so se posamični na razne strani. Neki Maver je prišel prav k skali. in dolgo gledal na kraj, kjer so bili potniki. V gosti temi vendar ni mogel ničesa razločiti in je že hotel iti mimo; kar je mesec priplaval izza oblaka, ki ga je dosedaj skrival in osvetil Kolumbove tovariše. Maver se je za trenotek ustavil, potem pa z divjim krikom tekkel k svojim tovarišem.

Čez jedno minuto se je vsa druhal zbrala in šla na potnike.

— Radi vseh svetnikov, gospoda, brzdajte vašo gorečnost! — obrnil se je Kolumb k svojim tovarišem. Ne streljajte, dokler ne dam znamenja.

— Mari se naj damo mirno pobiti? — rekel je Ferdinand.

— Tudi v smrtni nevarnosti ne smemo popustiti premagovanja, — rekel je Kolumb. — Alah akbar! — je potem glasno zaklical približajočim.

— Začudeni so se ustavili, ko so zaslišali arabski klic.

— Alah akbar! — ponovil je Kolumb po arabski. — Zakaj se otroci Alaha klatijo po noči kakor šakali in strašijo mirne potnike.

— Zakaj pa ti nazivljaš sveto ime Alahovo in govoriš v mohamedanskem jeziku, a potuješ s tolpo nevernikov, katere je danes Alah dal v naše roke.

— Moji tovariši so, — cdgovoril je Kolumb po arabski, — mirni potniki . . .

— Hlapci so nevernega kralja, sovražnika mohamedancev . . . Umreti morajo . . . Umrl bodeš tudi ti, ako jih ne zapustiš . . .

— Mi znamo umreti, a poprej pojde vas mnogo v kraljestvo teme.

— Molči, neverni pes, naprej, bratje! Mavri so s kričanjem pali na potnike mahajoč z dolgimi kindžali in krivimi sabljami.

Kolumb je počakal še jedno trenotje, potem pa polglasno ukazal:

— Streljajte!

Šest samokresov se je sprožilo na napadovalce. Jeden je pal mrtev, drugi so bili bolje ali manje ranjeni.

Nepričakujoč tacega napada, so Mavri zatulili in umaknili se tako daleč nazaj, da so bili varni.

— Blagoslovljena bodi presveta Devica, — zaklical je Ferdinand, — umikajo se! . . .

— Prezgodaj se je še veseliti, — rekel je Kolumb. — Prelita kri, zahteva krvi. Se že vračajo. Pozor, gospoda!

Začelo se je streljanje. Mavri so se razpršili in iz daljave skušali pobiti potnike, katere je pa dobro varovala skala. Ko so Mavri to videli, so se zopet vkupe zbrali in začeli ročni boj.

Potniki so z meči odbijali njih jatagane. Kolumbu se je posrečilo prodreti jednega napadovalca, kar je zaslišal vzdih v španščini in zaslišal je hropenje umirajočega v hrupu bitve. Ko se je ozrl, videl je strašen prizor. Luna je osvetlevala raztegneno Ferdinandovo truplo, plavajoče v krvi . . .

— Vse je končano! Rešite se... gospa!... rekel je umirajoči.

— O, gospod Ferdinand! — zastokala je gospa Beatrisa.

Smrtno ranjeni pa že ni ničesa slišal.

— Kaj nam je storiti? — zaklical je Dijego, ki je neprestano na levo in desno mahal s svojim mečem.

— Poguba gospoda Ferdinanda — naša lastna poguba, gospod Kolumb.

— Ne zgubimo poguma v poslednjem trenutku, gospod Dijego. Če je nam dano poginiti, bomo se bili in umrli kot možaki. Še jedno sredstvo imamo: z orožjem v rokah se prebiti skozi tolpo vragov... Kdo naj pripravi konje... Potem pa na moje znamenje skočite na konje in hitro proderite, jaz bodem pa prikrival umikanje.

Potrebne priprave so bile kmalu gotove. Ker Ferdinandovega trupla niso hoteli pustiti sovražnikom, so je tudi privezali konju na hrbet.

— Jeli vse gotovo, gospoda? — vprašal je Kolumb, ki je vedno Mavre odbijal.

— Vse, gospod, odgovoril je neki sluga.

— Gospod Dijego, posadite na konja gospo Beatriso!... Tako! Sedaj še jedenkrat ustrelimo, potem pa vas ohrani Gospod Bog!... Najprej!... je glasno zaklical Kolumb.

Zaslišalo se je pet strellov, ki so že pomanjšano druhalj zmešali in nazaj odrinili. Še jedno trenotje, in Mavri so bili pripravljene zopet planiti na potnike, a poslednji so globoko zasadili ostroge v konje in prestrašene živali so z boleznim razgetanjem skočile naprej.

Mohamedanci so se nehote jim umaknili na obe strani. Porabivši ta trenotek je Kolumb z mečem planil nanje in tako preprečil, da niso potnikom mogli zgraditi pota. Ko so Mavri se dobro zavedli, kaj se je zgodilo in Kolumba porinili na njegovo prejšnje mesto, so Beatrisini in njenih tovarišev konji že z največjo hitrostjo dirjali po cesti.

Roparji so v divji kletvi samo gledali za plenom, ki se je jim izmuznil. Nekateri so skočili na konje in jo udrlji za potniki, večina je pa okročila Kolumba, ki je zasel svoje novo mesto pod skalo.

— Ti bodeš poplačal sam zanje, pes! — jezil se je vodja druhali. — Smrt tebi.

S temi besedami je Maver skočil na Kolumba in zamahnil proti njemu s kindžalom. Kolumb se je spretno izognil udarcu, da je le malo ranil njegovo roko, in to trenutje je zasadil roparju svoj meč v grlo. Kri je curkoma brizgala . . . Maver je brez moči izpustil puško in hropeč pal na zemljo . . .

Nekaj minut so roparji stali kakor okameneli, ko so videli smrt svojega voditelja. Potem so se pa zopet zavedli in prijeli za orožje. Petelini na puškah so zapokali, kindžali in jatagani se zablesketali in divji krik se je razlegal proti Kolumbu:

— Alah! — V imenu Alahovem umaknite se nazaj! — zaklical je neki Maver, ki je skočil naprej. — Pasji kristijan je ubil našega voditelja . . . Ga li hočemo kar s krogliami odpraviti v pekel? Živ nam mora priti v roke in z mučno smrtjo poplačati svoje hudodelstvo.

— Da, da mučimo ga! — rjovela je tolpa. Kolumb je gledal smrti v obraz, a trdo je sklenil, da se živ ne uda v roke sovražnikom. Nakrat se je oglasil otročji glas nad njegovo glavo:

— Oče,

— Dijego! . . . Si li ti? Mari nisi pobegnil z drugimi? . . .

— Ne, skrili sem se tu na višini. Na skali je štrlina, na katero se lahko pride s kočijine strehe . . . Oče, pojdi k meni! . . . Mavri ne pridejo semkaj, zadaj za skalo teče globoka reka!

— Reka? . . . Za Boga, Dijego skoči doli in plavaj na drugi breg! . . . Ti dobro plavaš . . . Jaz pojdem za teboj!

— Oče!

— Sin moj, ubogaj! je strogo zaklical Kolumb, ki je naprej skočil na streho kočije gospe Beatrise, potem na štrlino, katero je našel deček in naposled prav na vrh, kjer je bil precej širok raven prostor, nekaj korakov dolg.

Ko je zagledal očeta, je deček kakor mačka se spustil po rebro skale k reki in prišedši do črne vode Gvadalkvivira, je hitro jo zaplaval.

In stoječ na skali je Kolumb gledal, dokler se ni deček zgubil v temi. Ko se je povrnil na ta kraj vrha, ki je bil obrnen proti skali, je videl, da lezejo Mavri drug za drugim na skalo. Z mečem v roki je jim hotel zabràniti prihod na vrh, a je bilo že prepozno. Kacih dvanajst roparjev je bilo že na skali, za njimi so pa lezli drugi, kakor kače.

— Nam ne uideš, pes! — so veselo klicali napadovalci. — Streljajte, bratje! . . .

Razleglo se je kacih deset samokresnih strellov. To trenutje je Kolumb, ki je stal prav na kraju skale se spustil doli čez strmi rebro . . .

Ko so Mavri prišli na kraj, gledali so strmino v podnožju skale, in niso ničesa videli in ničesa slišali. Samo valovi Gvadalkvivira so tajinstveno bučali, kot bi se veselili, da so požrli novo žrtvo . . .

Sedmo poglavje.

V tihem pristanišču.

Solnce je oblivalo s svojimi svetlimi žarki zelene bregove reke Rio-Tinto ter moža in dečka, ki sta hodila po mehkej tratini. Videlo se je obema, da sta jako utrujena in da vsak čas padeta na zemljo od utrujenosti . . .

— Oče! — zaslišal se je dečkov glas, — ne morem dalje ... Ko bi le imel košček kruha! ...

— Revček! — odgovoril je oče, — še malo potrpi. Morda kmalu prideva do kacega človeškega bivališča.

— Pusti me tukaj, oče! ... Ti nisi še tako upehan, a jaz ne morem dalje.

Deček je vzdihajoč sedel na zemljo.

— Premagaj se, sin! ... Bog in sveta Mati Božja bodeta nama pomagala. Oddahni se malo, potem pojdeva vkupe dalje, — kmalu prideva do ljudij! ...

— Oj, oče, koliko časa že hodiva po tej pustini lačna, a še žive duše nisva srečala! ...

— Sveta Mati Božja, ki je naju rešila iz rok mavriških razbojnikov, bode tudi sedaj nama milostljiva. Le mirno leži ... Jaz pojdem na ta hrib in ogledam okolico.

Ne čakajoč odgovora, je Kolumb šel na holm, ki se je vzdigoval ob bregovih reke. To ga je stalo mnogo truda, toda njegov trud in naporji so bili poplačani; jedva je ozrl se po okolici, je zaklical:

— Blagoslovljena bodi, presveta Mati Božja ... Dijego, ondu se vidi morje in stolpi samostana! ...

Deček je vstal in hitro šel očetu naproti.

— Oče, vidiš li samostan? Tam nama dajo kruha! Naprej oče, naprej!

To ni bilo lahko. Če tudi je bližina samostana dala potnikoma poguma, pa vendar je utrujenost zahtevala svoje, in deček je šel vedno počasneje in počasneje.

— Le napni svoje sile, sin moj! ... Vidi se že samostan.

— Pa moram še na holm!

— Le pogum, dete moje! Naju čaka jed in počitek ...

— Deček si je prizadeval, da ne bi ostavil očeta; napel je poslednje sile, in lezel na holm, a to je končno premagalo njegove sile in s tihim vzdihom pal je na tla.

— O, — sveta Mati Božja, umira! Pomagajte!
— je obupano zaklical Kolumb in pal na kolena
zraven sina.

Nedaleč od samostanske ograje pod senco holma
je sedel s knjigo v roki prileten menih prijaznega
obraza. Ko je zaslišal klic, je pustil knjigo na kam-
niti klopi in šel k potnikoma.

— Z Vama bodi Gospod Jezus Kristus! Kaj se
je zgodilo? ... vprašal je Kolumba.

— O Moj Bog, umira, umira! Hitro požirek vode
in košček kruha za mojega sina! — vzdihnil je ne-
srečni oče.

— Takoj! Takoj!

Privzdignivši škrice svoje dolge halje je dobri
brat stekel v samostan in hitro povrnil se nazaj.

— Tu je vino in košček kruha! Nagnil se je in
previdno vlil nekaj kapel vina v polodprta usta deč-
kova. Krepčujoča pijača je takoj pokazala svoj uč-
nek; dosedaj zaprte dečkove oči so se takoj malo
odprle in začudeno pogledale meniha.

— Ubogo dete, — rekel je menih. — Ti si
utrujen in lačen ... Jej ... tu je kruh! ...

Dijego je hitro posegel po kosu kruha in jedel.

Menih je radovedno pogledal Kolumba, in ko je
videl, da se tudi on od utrujenosti komaj drži na
nogah, je tudi njemu ponudil krepčujoče pijače.

To trenutje je k mali skupini prišel drugi menih
poštene vnanjosti. Zaslišavši šum njegovih korakov,
je prvi hitro vstal in poklonil se. Kolumb je sledeč
njegovemu primeru se tudi spoštljivo priklonil pri-
šedšemu.

Poslednji je radovedno in s čuvstvom gledal
tujca, katera, kakor se je kazalo, vzlic njiju slabi
obleki in upehanosti nista pripadala nižjim slojem
človeške družbe.

— Vi, gospod, — obrnil se je h Kolumbu, —
ste najbrž le slučajno prišli v tak položaj ... Bliža
se že večer, — pojdite v naš samostan, da se ondu
odpočijete, predno nadaljujete pot!

— Radi mojega sina jaz rad in hvaležno vsprejem vaše povabilo, prečastitljivi oče, — odgovoril je Kolumb — če le vaš predstojnik dovoli.

— Ne bojte se, gospod, — rekel je smehljajoč se menih, — jaz sam sem prijor samostana Janez Peres de Marčena.

Kolumb in njegov sin sta šla v samostan, kjer je jima sam predstojnik odločil sobo. Bila je jako prostorna in iz nje oken se je videlo na morje. Kakor očaran se je Kolumb ustavil pri oknu. Pogled na morje je oživel v njegovi duši njegove načrte in globoko je vzdihnil, ko se je spomnil, kako ga preganja nesreča.

Prijor je to opazil.

— Oprostite moje vprašanje, gospod, zakaj je pogled morja tako vas užalostil? — vprašal je Kolumba. — Od kod ste? Vaše narečje kaže, da ste tujec!...

— Prav imate, prečastiti oče, — je žalostno odgovoril Kolumb, — tujec sem, in vedno ostanem menda tujec mej ljudmi.

— Kaj je vas pripeljalo semkaj?

— Jaz sem mornar iz Genua in moram prositi kakor za milost, da bi kralji prevzeli te dežele, katere jim hočem darovati.

— Kaj? ... Sem li prav slišal? Vi jim hočete darovati dežele?

— Da, prečastiti oče, verjamite mi!

— Povejte jasneje, gospod! Dežele se ne jemljo iz žepa, a vaša obleka je, oprostite gospod, v velikem nasprotju z vašimi besedami.

— Prav imate, častitljivi oče; vse sodijo po vnanjosti, a včasih je pa v slabi lupini dobro zrno!

Prijor se je zamislil.

— Vaše besede in izrazi, gospod, kažejo veliko premišljenost in bogate življenske skušnje, katere vzbujajo zanimanje. Rad bi vas poslušal, a poprej prosim, da se preoblečete in z jedjo okrepčate.

Na predstojnikov ukaz prinesli so Kolumbu novo obleko in pogostili njega in njegovega sina s prostim

ali tečnim obedom. Po obedu je potem Marčena povabil svojega gosta na vrt. Tu se je začel mej njima prijateljski pogovor. Vse, kar se je skrivalo v duši velikega človeka, se je hitro izlilo v njegovih besedah in našlo tem več sočuvstva, ker je bil prijor mož velikega znanja. Ker je bilo v sosedstvu primorsko mesto Palos, katerega prebivalci so se bili proslavili s svojo podjetnostjo in strastjo k morskim potovanjem, je pater Marčena se bil strastno poprijel učenja zemljepisja in mornarstva. On je popolnoma razumel in srčno sočuvstvoval z načrti in sanjarijami mornarjevimi. Ko je Kolumb jel pripovedovati poslednje dogodke svojega življenja, kako se je on spustil v Gvadalkvivir, da je ušel ujetništvu, kje je našel sina, kako sta tri dni se potikala brez hrane in na posled našla gostoljubni samostan, — se globoko ginjeni prijor ni mogel več vzdržati in je krepko stisnil Kolumbu roko.

Kolumbovi načrti so prijorja tako zanimali, da je drugi dan vstal s solničnim vzhodom in poklical k sebi znanega svetopisca, zvezdoznanca in prirodoslovca Garsia Fernandeca iz Palosa, da vkupe ž njim pretrase Kolumbovo idejo.

Dobivši povabilo, je Fernandec prišel v samostan Rabida in močno so ga osupnila premišljevanja in dokazi Kolumbovi.

— Vaši načrti, gospod, so dobro premišljeni in ne more se reči, da ne bi bili izvršljivi, — rekel je Kolumbu. — Paloški mornarji, mej katerimi je več izvedenih in pametnih ljudij, so se že večkrat izrekli blizu v takem smislu. Tako je pripovedoval star mornar iz Palosa, da jih je bil nekoč vihar tako daleč zanesel proti severozapadu, da so videli nos Klir na Irskem na vzhodu, in tukaj je morje. če tudi je bil silen veter, bilo popolnoma mirno, kar jih je pripeljalo na misel, da je blizu kaka suha zemlja.

— Se li prepričal o resnici svojega domnevanja? — je goreče vprašal Kolumba.

— Žal, — da se ni upal dalje voziti na zapad. Bal se je, da ga prehiti zima, — bilo je v avgustu — da za zmirom zamrzne njegova ladija z naloženim blagom vred.

— Vi se morate predstaviti dvoru, gospod Kolumb, in razložiti svoje načrte našemu kralju in kraljici. Neki notranji glas mi pravi, — vmešal se je prior, da dosežete svoj namen. Pustite svojega sina pri meni, vzgojeval ga bodem, vi pa delajte za svoj veliki smoter.

— Jaz sem trdno sklenil, svoje načrte predložiti kraljevski dvojici, — odgovoril je Kolumb. — Žal, da so se vsi moji zemljevidi in spisi zgubili ob poslednjem nesrečnem dogodku, in treba je časa, da jih obnovim.

— Zato vam daje naš samostan najlepšo priložnost, — je živo odgovoril prior. — Prepričali ste naju o istinitosti svojih domnevanj in samostan La Rabida si bode štel v čast imeti vas za svojega gosta.

— Jaz z veseljem vsprejem vašo ponudbo, — zaklical je Kolumb, — in Bog naj vas poplača za vaše dobrote! Ostal bodem pri vas in pridno bodem delal! Sedaj sem prepričan o uspehu svojega dela.

Kolumb je bival v samostanu in neprestano izdeloval svoje načrte. Prior in Garsija Fernandec sta mu pomagala po svojih močeh. Semtertja so prihajali stari mornarji iz Palosa, da so se pogovarjali z Genučanom in mu povedali, kaj so že vse sami opazili, kar je vedno bolje in bolje utrjevalo njegove zaključke.

Tako je minola jesen in zima. V tem je Kolumb dobil novega privrženca v osebi vojvode Medina-Celi.

Medina-Celi in Medina-Sidonija imela sta ob obrežju morja deželi, ki sta bili kakor kaki manjši kraljestvi. Ta dva vojvodi sta bila bolje kraljeva vazala, kakor podložnika, in če je bila vojna, pripeljala sta na bojišče svoji vojski, katerim sta sama zapovedala. Jeden iz njiju je postal goreč zagovornik Kolumbov. Hotel je že sam Kolumbov načrt privedi do

izvršitve s tem, da bi Kolumbu dal štiri ladije, a se je bil premislil.

— No, gospod Kolumb, — zaklical je po daljšem premišljevanju, — kakor sem tudi samostojen, a podobna ekspedicija je vredna kralja. Podjetje je preveč veličastno, da bi je prevzel na lastno odgovornost tudi tako neodvisen podložnik, kakor sem jaz. Predstaviti se morate vsekako Izabeli in Ferdinandu in jaz si bodem prizadeval ju prepričati in pregovoriti, da vsprejmeta vašo ponudbo.

Prijor Janez Peres je tudi imel vpliv pri dvoru. Ko je izvedel uspeh dogovorov Kolumbovih z vojvodo Celi je zaklical:

— No torej se odpravite k dvoru in spremlja naj vas blagoslov božji in blagoslov presvete Marije Device. Jaz imam pri dvoru vplivnega prijatelja v osebi brata Ferdinanda de Talavera, prijorja samostana Prado in duhovnika kraljice Izabele ... Za Djega bodite brez skrbi, on najde v samostanu pribežališče in očetovsko skrb ...

Osmo poglavje.

Senca in svetloba.

S priporočilnima pismoma od vojvode Medine Celi-ja ministru financ in od prijorja kraljičinemu duhovniku je Kolumb srečno prišel v Kordovo, kjer je kraljevska dvojica bila v vojnem taboru.

Srce je velikemu Genučanu jako bilo, ko je šel izročiti priporočevalno prijorjevo pismo kraljičinemu duhovniku Ferdinandu de Talavera. Slišal je že, da je kraljičen duhovnik kaj malenkosten človek, in ni prijatelj smelemu vzletu mislij, kateri je bil pripravljen izročiti slednjega svobodnomislečega inkviziciji,

ki se je bila ravno vpeljala v Španiji. Ne brez težav je dosegel, da ga je duhovnik vsprejel, in naposled je bil pred Talavero, ki ga je pazno ogledaval od glave do nog.

— Vi imate pismo do mene? — vprašal ga je neprijazno duhovnik. — Bi ga ne bili mogli dati komu mojih ljudi.

— Meni je na tem, da pismo izročim osebno vam, prečastiti oče, pa tudi te zemljevide in zapiske.

— Dajte semkaj.

Duhovnik je razpečatil pismo in je čital semtertja mračno pogledujoč Kolumba stoječega pred njim. Naposled je pismo bilo do konca prečitano.

Brat moj v Kristusu, prijor samostana La Rabida, — spregovoril je Talavera z ostrim glasom, — me prosi, da bi govoril za vas pri njiju veličanstvih. No, žal, jaz kaj podobnega storiti ne morem. Mari morem jaz sedaj vznemirjati kralja in kraljico, ko napenjata vse sile, da uničita hudobne Mavre, Mulo in Mohameda Boabdilja? Mari je mogoče, da bi v takem času mogel odvrčati kraljevo zanimanje in prositi sredstev za usresničenje načrtov neznanega mornarja, — načrtov, ki so poleg tega še jako sumljivi in fantastični...

— Ko so pa vendar osnovani na istinitih dejstvih — rekel je dostojno Kolumb.

— Jaz zmatram za istino, — odgovoril je kraljičin duhovnik, — kar se vjema s svetim pismom, in nikakor ne morem priznati za resnico fantastičnih načrtov, ki naravnost nasprotujejo krščanskim verskim resnicam!

— Nasprotujejo krščanskim resnicam?! — zaklical je Kolumb, in uprl v patra svoje blesteče oči. — Vi se hudo motite v tem slučaju. Moji načrti merijo na razširjenje krščanstva mej neverniki in blaginjo cerkve in zatorej ne morejo nasprotovati svetemu pismu, tej opori vsakega kristijana!

Odločnost in globoko prepričanje, ki ste zveneli v Kolumbovih besedah, sta porazili patra. Še jeden-

krat je radovedno ogledal Kolumba in njegovo slabo obleko, potem pa suho rekel:

— Jaz se ne morem smatrati za nezmotljivega, ne morem čitati v srcu človeka, v koliko se vjemajo besede njegove z mišljenjem srca, — jaz stvar prepuščam sveti inkviziciji, ki bo začela svoje delo v slavo in rešenje države. Jedino, kar morem reči, je, gospod, — da sedaj ni pravi čas, da bi vznemirjali veličanstvi s takimi načrti, kakor je vaš. Počakajte ugodnejšega časa!

— Vi vsaj ne hočete prečastiti oče, — zaklical je Kolumb z dostojnostjo, katera ga ni nikdar zapustila, — odvrniti njiju veličanstvi od presojevanja mojih načrtov? Jaz jih že gojim 18 let in zdaj naj še čakam na nedoločen čas.

Patrovo čelo se je zmračilo.

— Povedal sem že vam, kako mislim, — in če tudi nerad razžalim svojega tovariša prijorja samostana Rabida, vendar bode te morali počakati . . . Sedaj so na vrsti važnejše stvari, katerih ni mogoče odrihati. Pridite drugi pot in tedaj bomo videli, kaj bode mogoče storiti.

— Jaz se torej ne morem zanašati na vašo daljšo podporo in moram prepustiti nebesom, da razvnamejo plamen te resnice, ki je zvišje položena v mojo dušo.

S temi besedami se je Kolumb poklonil duhovniku in pripravil se na odhod. Pater je začudeno gledal za njim. Tako samozavest pri taki revni obleki! . . . To je čudno nepojasnjivo.

— Um se je zmešal temu Genučanu od vednega preišljevanja o jednem in istem predmetu, — mrmral je menih, kimajoč z glavo. — Zmešalo se mu je od domišljije, in smatra se za orodje božje previdnosti! Hočem li o njem poročati kralju in kraljici? To je vprašanje! . . . Ne, ni treba . . . Počakam naj, da pade Granada in jaz postanem granadski nadškof . . . Tedaj bode še le čas pečati se z zemljepisnimi hipo-

tezami Genučanovimi in mojega tovariša rabidskega prijorja! . . .

Samogovor patrov je pretrgal prihod jednega samostanskih slug.

— Njega kneževska milost, nadškof toledski, Peter Gonzales de Mendoza je ravno kar prestopil prag samostana.

— Nadškof toledski! To je imeniten gost, treba ga je brez odlašanja vsprejeti.

Pater še ni mogel oditi iz sobe, ko se vrata široko odpro in notri pride postaven mož v oklepu in orožju, kar je jako nasprotovalo z rudečo obleko prelatovo. Smelo in ponosno je šel toledski nadškof k kraljičinemu duhovniku, kateri si je prizadeval prijazno ga vsprejeti.

— Vaša svetlost, skazali ste mi preveliko čast... začel je Talavera nizko se klanjajoč.

— Pustiva ljubeznjivosti za drugi pot. Vidite, da sem zamenjal škofovsko palico s kopijem in kot priprost vitez prišel v Loha za kraljem, da dobim ž njim slavno zmago križa nad polumesecem. Mavriška Loha je pala in nadejamo se bolje, kakor koli, da vzamemo Granado.

— Loha li je v naših rokah?

— Da, vzeli smo jo. Žal, da smo jedva odpraznovali zmago, kar pride novica, da se je Galicija spuntala pod vodstvom grofa Lemoso.

— To je jako žalostna novica.

— Seveda. Čuditi se moramo, s kako odločnostjo kraljeva dvojica zasleduje svoje smotre. Nedajoč si odpočitka, kralj in kraljica hitita povsod tja, kjer je treba njihju prisotnosti. Dokler kralj ostane v Lohi, misli kraljica potovati v Salamanko, da bode osebno vodila oboroževanje vojske za pomirjenje Galicije.

Vi jo bode te spremljali kot duhovnik in jaz vam moram odkritosrčno povedati, da . . .

Roka nadškofova je mej razgovorom prijela zemljevid Kolumbov, priložen k pismu rabidskega

prijorja, katerega je pustil Kolumb pri kraljičinem duhovniku.

— Ej, — pretrgal je svoj govor, — kako umeten načrt zemlje v podobi dveh polukrogel. Jako umetno! Jaz bi ne bil mislil, da se vi zanimate za zemljepisje in pripadate k privržencem nove hipoteze, ki naravnost nasprotuje naukom sv. Laktancija.

— O, vaša svetlost, kako morete o meni kaj takega misliti! Kako zvezo more imeti Ferdinand de Talavera z domišljijami nekega sanjača, ki je prinesel te črteže s pismom rabidskega prijorja, v katerem me poslednji prosi, naj sporočim te domišljije njega veličanstvu.

— Kakšne domišljije so pa to? — vprašal je nadškof, ki se je jel za stvar zanimati.

— Njiju veličanstvi hoče obogatiti še z jednim kraljestvom.

— Kraljestvom?! Vi govorite v ugankah.

— To je fantazija Genučana, kateri se imenuje sam Kolumb. Misleč, da je zemlja okrogla, hoče jo obiti od zapada proti vzhodu. On se nadeja, da tako najde krajši pot v Indijo in odkrije v neomejenem morju neznane nam dežele in otoke z neizmernimi zakladi. Vse obeta prinesti v dar kroni kastilski in aragonski, ako njiju veličanstvi dasta sredstev, da se izvrši ekspedicija za njegova odkritja.

— To je jako lepo! Vojna je izpraznila kraljevsko blagajnico. Tako odkritje bi proslavilo njiju veličanstvi in napolnilo državno blagajnico!

— Seveda, če se načrti Genučanovi posrečijo, — rekel je kraljičini duhovnik. — Toda njegova teorija nasprotuje naukom svetih cerkvenih očetov in zato bi bilo dobro, da se poprej predloži v pregled duhovskemu sodišču najsvetejše inkvizicije in se še le potem sporoči kralju in kraljici...

Ko sta se nadškof in kraljičin duhovnik pogovarjala mej seboj, je Kolumb potrtem srcem šel po ulicah; zatopljen v misli, ni se nič menil, kaj je okrog njega, kar ga nakrat pokliče znani glas:

— Gospod Kolumb, ste li vi?

— A, gospod Dijego! Vi ste se torej srečno rešili napada Mavrov?

— Da vsled vaše prebrisanosti in pogumnosti!

— A gospa Beatrisa?

— Ona se je tudi rešila in iz vsega srca želi videti vas.

— Je li gospa Beatrisa sedaj v Kordovi?

— Žal, da je ni. Kraljica potuje jutri v Salamanko in gospa Beatrisa je odšla s kraljevsko nadzornico markizo Mojo, da vse pripravita za njen prihod. Pa povejte, gospod Kolumb, kako ste se rešili, in kako da vas najdem v Kordovi.

— Kako sem se rešil, gospod Dijego? To bi bilo dolgo pripovedovati, a v Kordovo sem prišel poganjat se za uresničenje svojih načrtov, kar pa žal slabo kaže.

In Kolumb je v kratkih besedah opisal svoje neuspehe in žalostni uspeh obiska pri kraljičinem duhovniku.

— In to pismo vojvode Medine Celija, — bode najbrže imelo ravno tak uspeh.

— To pismo je adresovano na ministra financ Alonza de Kvintanilja.

— Kaj je pa zaradi tega?

— Mari ste pozabili, da ste z nevarnostjo za lastno življenje branili pred razbojniki njegovega ljubega sina Ferdinanda?

— Mari je bil Ferdinand sin finančnega ministra?

— Seveda, gospod Kolumb.

— To so tako žalostni spomini, da mi gotovo ne zagotove prijaznega vsprejema.

— Vi se motite, gospod! Kolikor jaz vem, se vas stavec s hvaležnostjo spominja in sedaj, ko izročite to pismo, in Beatrisa porabi za vas ves svoj vpliv, bode vaš uspeh zagotovljen. Zato pa treba iti v Salamanko, kjer sta sedaj Kvintanilja in Beatrisa. Hočete iti z menoj?...

Po jednodenski poti sta Dijego in Kolumb prišla v Salamanko. Prvi je takoj predstavil potnika Kvintanilji, kateri ga je zares vsprejel z očetovsko prijaznostjo . . .

— Kar morem jaz storiti v vašo korist, storil bom vse — mu je goreče zatrjeval minister. — Samo malo morate počakati. Kralj in kraljica sta tako preobložena z različnimi poročili in predlogi, da bi vsprejela vaše načrte le z nezaupanjem. Ne obupajte, gospod! Kralj Ferdinand je dober poznavalec ljudij in bode dobro presodil vas in vaše načrte. Človek, ki postavi v nevarnost življenje za koga drugega, kakor ste vi storili za mojega sina, se ne bode baval s sanjarijami, — kralj to razume in bode ocenil vaše zasluge.

— Blagorodni gospod, vi me obkladate z nezasluženi pohvalami.

— Ne, gospod, jaz ne govorim praznih fraz. Vi ostanete pri meni in se podrobno dogovoriva o vsem.

Kolumb je vsprejel gostoljubni predlog s srčno hvaležnostjo.

— No, gospod, zaklical je Dijego, ko sta bila sama v jako lepi sobi, katero so odkazali Kolumbu v hiši Alonza de Kvintanilja, — mari nisem imel prav? Mari Alonzo ni istiniti vitez?

— Da ga blagoslovi presveta Devica! Kako hočem vas zahvaliti za vašo dobroto do mene?

— Mene zahvaliti, gospod? Zakaj pa? Uslugo za uslugo! Pa hitiva k gospej Beatrisi; kako bode vesela, videti vas nepoškodovanega in zdravega!

Odpravila sta se, in kmalu sta prišla do bivališča markize Moje.

— Morava li videti gospo Beatriso? — vprašal je Dijego de Arana jednega služabnika.

— Gospa Beatrisa sprehaja se po vrtu in takoj jej sporočim o prihodu gospodov . . .

In služabnik se je hotel oddaljiti.

— Počakaj, dragi moj! — zaklical je Dijego za njim. — Midva sva dobra gospejina znanca, celo so-

rodnika in če nama pokažeš pot, hočeva presenetiti gospo s svojim prihodom.

Sluga se je obotavljal.

— Bojim se, da bi se gospa ne jezila, — opomnil je. Gospoda naj rajši . . .

— Ne boj se, — pretrgal mu je besedo Dijego in dal mu v roko zlat denar. — Midva prevzameva vso odgovornost!

Pogled zlata je imel mogočen vpliv. Sluga se je globoko priklonil in šel naprej kazoč pct. Kmalu so prišli v lep park.

— Še jedenkrat te zahvalim, zaklical je Dijego. — Sedaj sama najdeva pot in poiščeva Beatriso.

— Kakor vam ugodno gospoda, samo potegnite se zame, ko bi markiza de Moja se kaj name jezila.

Le brez skrbi bodi, ničesa se ti ni treba bati! — rekel je Dijego.

Sluga je odšel.

Sedaj je šlo za to, da najdeta gospo Beatriso v tem laberintu stezic. Pojdiva najprej, gospod Kolomb, zanašajoč se na svojo srečno zvezdo.

— Prešla sta nekoliko drevoredov, pa brez uspeha in hotela sta se že vrniti, kar je Kolomb zagledal neko damo sedečo na klopi v nekem prečnem drevoredu.

— Poglejte, Dijego, ondu sedi neka dama.

— Ona je. Približajva se jej, ne da bi kaj opazila. To se bode čudila!

— A Beatrisa bi se utegnila prestrašiti, — rekel je Kolomb.

— O, ona ne spada mej bojzljivce! — Pojdiva, pojdiva!

Kolomb je šel za Dijegom. Beatrisa je zamišljeno sedela v senci palm. Lahko jutranjo obleko zapeta prav do grla, malomarno ogrnen z dragoceno kožuho-vino obšit plašč sta še očitneje kazala njeno lepoto. Lepe črne kite, ki so se vile izpod pokrivala in me-

lanholičen pogled njenih velikih očij so spominjali na Matere Božje italijanskih mojstrov. Presenečena Kolumb in njegov potnik sta se ustavila . . .

V tem je pa Beatrisa, ne meneč, da jo kdo opazuje, raztreseno črtala s tanko palčico nekake podobe po pesku. Nakrat je pala nekoga senca na stezo, katero je solnce obsevalo, Beatrisa je hitro privzdignila glavo in opazila oba tovariša.

— Krištof! — se jej je izvil glasen glas iz prsi.

Kolumb je nehote se zganil. Jeli prav slišal? Ne, ne! . . . Dijego je pa presenečen gledal na svojo sorodnico, katero je pri nepričakovanem pojavljanju Kolumba povedala svojo tajnost, in sedaj stala mirno, in kakor bi se sramovala oči, povešala na zemljo.

Naposled je premagala svojo bojzljivost in trdno pogledala Kolumba in se veselo nasmejala.

— Gospod Kolumb, — zaklicala je ljubeznjivo, oprostite moje čudno vedenje in pripišite je začudenju, ko sta tako nepričakovano prišla! To je gotovo si izmislil moj bratranec, ki je prijatelj vseh mogočih presenečenj.

— Oprostite, oprostite, mojo nerodnost, — odgovoril je Dijego ki je bil v zadregi, — jaz sam čutim . . .

— Dobro, dobro, — je smejajoč se pretrgala njegova opravičevanja; ko smo dobili našega rešitelja, ne smemo biti prestrogi.

Kolumb je silno razburjen vedno molčal, a ni obrnil očij od Beatrise. Še le, ko se je poslednja obrnila naravnost k njemu, mogel je spregovoriti.

— Povejte hitro, hitro, kako se je vam posrečilo, rešiti se — zaklicala je.

— Le vprašajte, gospa Beatrisa, — odgovoril je Kolumb. Povedati vam hočem vse, kar se vam zdi vredno zanimanja.

— O ne, gospod, povejte sami podrobno vse. Jaz hočem vedeti vse . . . vse!

— Vse? — ponovil je tiho Kolumb, ki ni mogel obrniti svojih očij od Beatrise.

Ta bister pogled je zopet vzbudil rudečico na Beatrisinih licih in ona je v zadregi povabila oči.

To je zapazil Dijego, a ni bil niti ljubosumen niti jezen na Genučana, katerega je sam semkaj pripeljal...

— Povejte gospej vaše dogodke! — je rezko pretrgal neprijetno molčanje.

Kolumb se je naposled premagal in začel je go- reče in naudušeno pripovedovati. Ko je končal, je Beatrisa, ki ga je poslušala z velikim zanimanjem, obrnila se k njemu z novim vprašanjem, prizadevajoč še izvedeti vse podrobnosti njegovih prizadevanj za uresničenje načrtov njegovih.

— Da je Alonzo de Kvintanilja vam odprl svojo hišo, to je seveda velik korak k uspehu, a vsa naša prizadevanja bodo vendar zaman, ako ne premagamo kraljičinega duhovnika Ferdinanda de Talavero

— „Mi ne zmagamo!“ — zaklical je Dijego zmajajoč z glavo. — Pa vi, gospa Beatrisa, gotovo ne morete ničesa storiti.

— Tako mislite, gospod Dijego? Morda se pa motite?...

— V vsakem slučaju se ne spodobi plemeniti kastilski dami mešati v take stvari, katerih rešitev spada razsodbi učenjakov, — je opazil Dijego ne brez jeze.

— A še nespodobneje je, da blagorodna dama vsprejema posete kavalirjev brez nadzornice! — zaklical je za hrbtom star ženski glas.

— Oh, teta markiza! — rekel je Dijego, ki je stopil k starki in jej poljubil roko. — Vi, draga teta, boste pač oprostili, da sem se predrznil proti vsem pravilom dostojnosti, semkaj pripeljati gospoda Kolumba, ki je nam rešil življenje? Beatrisa ne zasluži očitavanja, jaz sam sem kriv in pripravljen sem pretrpeti zaslužen kazni.

No, dobro, Dijego, — odgovorila je markiza in omehčal se je njen nevoljni obraz. — Vsekako bi

bilo bolje, ko bi ne rušili zakonov svetovne spodobnosti. — Oh, to je gospod Kolumb?

Radovedno je pogledala Kolumba; revna njegova obleka ni mogla vzbujati velikega spoštovanja do njega, a ozirajoč se na njegovo vedenje, je prijazno mu prikimala z glavo.

— Vi, gospod, vedno lahko računate za našo hvaležnost. Obrnite se k mojemu dvorniku, on poračuna z vami.

— Teta, markiza, — zaklical je Dijego in pretrgal jej besedo.

— Gospa markiza de Moja! — je prestrašeno zaklicala Beatrisa.

— Vpokojite se otroci? — opazila je markiza.

Gospodu je potrebna hvaležnost boljše gmotna, nego samo besede. Ni li tako gospod?

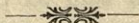
— Seveda gospa markiza bi imela popolnoma prav, ko bi imela opraviti s človekom, kateri vse ceni po denarjih, odgovoril je Kolumb z dostojnostjo. Oprostite, imam malo časa in zatorej se poslavljam.

Hladno se je poklonil markizi, potem se je pa obrnil k Beatrisi.

— Oprostite, blagorodna gospa, če sem jaz dal povod, da so vas karali. Nadejam se, da mi ohranite prijazen spomin, če tudi morda ne prestopim več praga te hiše. . . .

— Ne govoriti tako, gospod Kolumb! — prosila je Beatrisa. Teta ni vedela. . . .

Do globočine srca vznemirjeni Kolumb je v tem že šel k izhodu parka.

Deveto poglavje.

Nepričakovan uspeh.

Razžaljenje Kolumba po markizi de Moja je izgnalo iz njegove glave vse drugo, kar se je zgodilo v njeni hiši, ne izvzemši prvotnega globokega vtisa, kateri je nanj napravilo to, da ga je Beatrisa bila tako presrčno vsprejela. Ves se je udal svojim znanstvenim delom in težko je čakal dne, ko bode mogel stopiti pred vladarja Kastilije in Aragonije s svojimi načrti, upi in prošnjami. Ta dan se je vedno odmikal. Če si je tudi prizadeval Alonzo de Kvintanilja, da izposluje svojemu gostu vsprejem pri kraljici Izabeli, vendar se mu ni posrečilo, njegova prizadevanja je prekrižal sovražni vpliv markize de Moja in pa kraljičinega duhovnika Ferdinanda de Talavera...

Polen žalostnih mislij šel je nekoč Kolumb po ulicah salamanskih. Nakrat se je blizu njega oglasil večerni zvon. Pobožno se je odkril in pogledal okrog, iz katere cerkve prihaja ta klic k molitvi in videl je, da je pred veliko cerkvijo sv. Štefana, v katero je šla tolpa pobožnikov. Čuteč potrebo molitvene tolažbe, je Kolumb se pomešal mej ljudi in ko je prišel v cerkev, je pokleknil pred podobo matere božje in prosil njene pomoči. Potolažen in okrepcan z molitvijo, je Kolumb že hotel vstati, ko je zraven njega pokleknila neka dama. Njen obraz je bil zakrit z gostim pajčolanom, a njena postava zdela se je Kolumbu znana, in klečeč dalje je uprl bistre oči na neznanko. Dama je povabila oči in lahak klic začudenja zaslišal se je izpod njenega pajčolana.

— Gospod Kolumb — zašepetala je — jaz moram govoriti z vami. Pojdite skozi stranska vrata, pridem kmalu za vami...

Kolumb je prikimal z glavo, vstal in šel proti stranskim vratom. Kmalu je vstala Beatrisa — ta je bila — globoko se priklanjajoč pred podobami, je šla na ono mesto, kjer jo je čakal Kolumb.

— O, gospod Kolumb, zakaj se nas tako ogiblujete, — je rekla proseč.

— Mari je prijetno, dati se ponižavati? — odgovoril je z očitanjem.

— Sveta Marija Devica, jaz nisem ničesa kriva. Koliko sem že pretrpela . . . zaradi vas . . .

— Zaradi mene? gospa. Kako hočem to umeti?

— Vi mislite, da ne vem, kako si Alonz de Kvin-tanilja prizadeva, da bi vam izposloval avdijenco pri kraljici, ali vedno brez uspeha? Jaz vse to vem in se mučim, a ne morem pomagati rešitelju svojega življenja. Toda le imejte potrpljenje, obljubila sem vam svojo pomoč, in zaklinjam se pri Mariji Devici, da bodem to storila ne ozirajoč se na vse cvire! . . .

— Kaj pa vi hočete in morete storiti gospa? Proti meni je vse, kakor bi se bil svet zarotil, da mi zapre pot!

— Jaz še sama ne vem — odgovorila je s čuvstvom — a nekaj govori v mojem srcu, da sem jaz poklicana vam pogladiti pot do slave. Jutri pride sem kralj in ž njim toledski nadškof Peter Gonzales de Mendoza, veliki kardinal, katerega imenujejo tretjega kralja španskega po njegovem vplivu pri dvoru. Na njegov prihod jaz stavim svoje nade. On je bil nekdanj prijatelj mojega očeta in najbrž vam iz spomina na to prijateljstvo ne odreče pomoči . . .

— Kakor so tudi dobre vaše namere, gospa, — rekel je Kolumb, — pa jaz vendar moram vas prositi, da ničesa ne storite, kar bi utegnilo vzbuditi kake slabe govorice o vas. Svoje načrte sem posvetil nebesom in od ondu pričakujem pomoči.

— Tako je, gospod, a rok vendar ne smemo držati križem, temveč delovati moramo z vsemi silami, — odgovorila je goreče Beatrisa.

Kolumb je hitro pogledal Beatriso, a je nehote povetil oči pred njenim plamtečim pogledom. Ni mogel premagovati čuvstev, ki so se ga polastila,

prijel je za roko gospo Beatriso ter jo jel poljubljati

.....
Tretji dan po prihodu kralja v Salamanko, je veliki španski kardinal Peter Gonzales de Mendoza sedel v svoji sobi za pisalno mizo in delal opazke na karti Galicije, ki je ležala pred njim, po tem kakeršna poročila je dobil. Stvar je šla slabo, in kardinal, ki je bil boljše vaje sukati meč, kakor pa pero, je bil jako nevoljen.

— Zaklinjam se pri sv. Jakobu, ni lahko sestaviti po teh podatkih jasnega načrta puntajočih se krajev. Ko bi jaz imel izvedenega človeka pri roki.

Z vzdihom se je zopet lotil dela, a jedva je naredil nekaj črt, že ga moti prihod služabnika.

— Kaj je? — vprašal je nevoljno kardinal.

— Neka dama želi videti vašo svetlost.

— Povej jej, da imam delo!

— Sem jej že rekel, a ona noče ničesa slišati, in posili hoče avdijenco pri vaši svetlosti.

— To mora biti kaj odločna oseba. Kaj je storiti? Jeli povedala svoje ime?

— Ne, ga noče povedati... Dala mi je prstan z naročilom, naj ga pokažem vaši svetlosti.

— Prstan? Pokaži ga!

Služabnik je podal prstan. Jedva je veliki kardinal ga vzel v roke; je skočil kvišku.

— Sveta Mati Božja, to je moj prstan, katerega sem bil dal gospodu Enrikecu! Prepeljite takoj notri gospo!

Služabnik je odšel in kmalu so se vrata odprla in na pragu se je pokazala lepa postava gospe Beatrise.

Veliki kardinal jej je hitel naproti.

— Vi imate ta prstan, ki vam, gospa, vselej odpre vrata kardinalova! — zaklical je ljubeznjivo. Smem li vprašati, od kod ste ga dobili.

— Dabila sem ga iz rok mojega pokojnega očeta, vaša svetlost.

— Vi ste torej hči nepozabnega mojega mladostnega tovariša.

Beatrisa se je molče poklonila.

— Kje je sedaj vaš oče?

— Pred jednim letom mi je umrl v revščini in pomankanju.

— Zakaj ni poiskal mene in me poprosil za pomoč?

— Bil je preveč ponosen. Ne bil bi vzel miloščine, naj mu je še tako hudo šlo.

— In vi ste tedaj v težavnem položaju? — vprašal je s sočuvstvom kardinal.

— Ne, sedaj tega ne morem reči. Vsled smrti strijca z materine strani sem podedovala znatno premoženje. Sedaj sem pod varstvom markize de Moja, a čez nekaj mesecev neha varuštvo in bodem samostojna vlastelinka.

— Tako torej vas osoda ne preganja... Kako da vas nisem nikoli našel v markizini hiši?

— Jaz sem še le nedavno preselila se k njej, Vaša svetlost, je ta čas vedno spremljala kralja in ž njim delila nevarnosti vojne.

— Tako je, gospa... Kako je vaše ime?

— Beatrisa.

— Tako, mila Beatrisa, usedite se in povejte meni vse o vašem očetu in kar je vas prepeljalo k meni.

Beatrisa je sedla na povabilo kardinalovo in opisala je v kratkih besedah, kako je oče umrl in kaj je doživela v gorah Siere Nevade.

— In, vaša svetlost, — končala je, — prišla sem prositi za tega tujca, kateri mi je rešil življenje. On, kateri se ni pomišljal zastaviti svoje življenje za našo rešitev, že mnogo let dela načrte dostojne kralja, a ne more jih uresničiti. Na vsakem koraku delajo se mu ovire, da bi ne mogel dobiti avdijence pri kralju.

— Vi ste vzbudili v meni veliko zanimanje — rekel je vidno vznemirjen kardinal, smehljajoč se, ko

je videl, da je dama vznemirjena. — Kako je pa ime vašemu rešitelju in načrtarju.

— Krištof Kolumb ga imenujejo.

— Krištof, Kolumb, to ime mi je že nekako znano! Kje sem ga že slišal?...

Veliki kardinal se je zamislil. Nakrat se je pa udaril po čelu.

— Se že spominjam! To je gotovo oni Kolumb, ki je pred nekoliko časa prinesel kraljičinemu duhovniku pismo od priorja rabidskega samostana. On predlaga, da se odpravi ekspedicija, kateri bi bil namen, najti pot v Indijo in odkriti nove dežele na zapadu.

— Prav imate, vaša svetlost!

— In vi, gospa, odobrujete njegove načrte?

— To je velika ideja, katero je Kolumbu vdihnil Bog sam! — odgovorila je naudušeno Beatrisa in uprla svoje lepe oči v kardinala.

— Tudi, če domnevanja Kolumbova, kakor sem slišal od kraljičinega duhovnika, nasprotujejo krščanskim naukom?

— To ne more biti, vaša svetlost! — zaklicala je prepričano Beatrisa. — Videti je bilo treba, s kako pobožnostjo in vero je prosil varstva nebes za sebe in za vse sopotnike pri našem dogodku v Sieri Nevadi. Človek, ki zna tako moliti, mora biti pravi kristijan, in se ne bode ničesa lotil, kar bi nasprotovalo učenju cerkve Kristusove!

Veliki kardinal je začudeno gledal gorečo zagovornico Kolumbovo.

— Dobro, dete moje, — rekel je naposled in stisnil roko Beatrisi. — Pokličem k sebi tega Genučana in pregledam načrte njegove. Če dokaže, da v njih ni ničesa, kar nasprotuje naukom svetih očetov, in resnicam kristijanske vere, ga rad predstavim njiju veličanstvoma.

— Tisočkrat vas zahvalim, vaša svetlost!

Veliki kardinal je čutil, da je lepa ročica, katero je držal v rokah, se tresla. pogledal je v obraz Beatrisi, ki je bil zažarel.

— Vi se jako zanimате za tega Genučana, dete moje, — rekel je kardinal prijazno in resno; — a jaz svetujem, ne udajajte se prijetnim nadam, ki so pogosto goljufjive.

— Če mu, vaša svetlost, skazete svojo milost, tedaj . . .

Beatrisa je umolknila in povescila oči.

— Če je le vreden naše pozornosti in milosti, je bode dobil. Kje je sedaj?

— Vživa gostoljubnost gospoda Alonza de Kvintanilja.

— V takem slučaju Genučan sedaj takoj meni lahko koristi. Tu sem se pripravil, da napravim za kralja zemljevid puntajoče se Galicije. Gospod Kolumb bode to hitreje in bolje izdelal, kakor bi jaz. Poleg tega je to najboljši pot k temu, kar ste vi prosili!

— Seveda, vaša svetlost! — zaklicala je naudušeno Beatrisa in poljubila roko kardinalu.

— In vi gotovo želite, da najin razgovor ostane tajen?

— Vi čitate v mojem srcu, kakor v odprti knjigi, vaša svetlost. Čitali ste celo to, kar se nisem upala povedati.

No sedaj pa le pojdite, dete moje! Nad vami bodi vedno milost našega Gospoda Jezusa Kristusa. Če bode vam česa treba, spomnite se prijatelja vašega očeta; storil bodem vse, kar je v moji moči.

Očetovski je kardinal objel Beatriso in jo peljal do vrat. Jedva je odšla Beatrisa, kar je kardinal poklical svojega slugo; zbral črteže in opombe razmetane po njegovi mizi, zapečatil jih v velik zavitek in k njim pridejal pismo gospodu de Kvintanilja.

— Nesite takoj to pismo k gospodu Alonzu de Kvintanilja.

Sluga se je nizko priklonil in hitel izpolniti dano naročilo.

Ne malo začuden vsled nepričakovanega pisma kardinalovega je gospod Alonz hitel k Kolumbu.

— Poglejte, gospod Kolumb, — je veselo zaklical, ko je vstopil v sobo svojega gosta; tukaj je pismo od mogočnega tretjega kralja Španije z vprašanjem glede vaših zemljepisnih načrtov in s prošnjo, da mu narišete zemljepis puntajoče se Galicije, da jo predloži kralju.

— Od velicega kardinala?

— Od njega samega, — odgovoril je Alonz. — Ob enem vas prosi, da osebno prinesete k njemu črteže, da vas bolje spozna. Dobili smo igro.

— Vsekako so se moje nade zopet oživele, blagorodni gospod, — rekel je Kolumb in srčno stisnil roko gostoljubnemu gospodarju, in nehote se je spomnil poslednjega razgovora z Beatriso.

— To je vse njeno delo! — je tiho šepetal, ko je bil zopet sam v sobi. — Ona je moj angel varuh! . . .

Čez dva dni je bil Kolumb že v sobi gospoda kardinala z gotovim zemljevidom.

— Mojsterski ste naredili svoje delo, gospod Kolumb. Vidi se, da mi niso preveč hvalili vaše spretnosti! — zaklical je kardinal, ogledujoč zemljevid.

— Prav z mladosti sem se učil risanja zemljevidov, vaša svetlost, — je skromno rekel Kolumb.

— Vsekako, gospod, — nadaljeval je kardinal, — ste velik mojster v svojem delu in če so vaši načrti, o katerih sem slišal, le za polovico tako točni in jasni, kakor je ta črtež, ne bodem se obotavljal, predložiti jih njiju veličanstvoma. Toda jaz sem slišal, da se vzlic učenju cerkve držite misli, da je zemlja okrogla. Vidite v 103. psalmu čitamo: „Nebo pokriva zemljo“ in apostol Pavel primerja zemljo s šotorom. Bi li bilo to mogoče, da je zemlja okrogla?

— Vaša svetlost, oprostite, — odgovoril je Kolumb, če vas na to opozorim, da proroki in apostoli niso bili zemljepisci, in so rabili izraze, ko so bili

tedaj v navadi. Jaz sem se z marljivostjo učil sve-tega pisma, a nikjer nisem ničesa našel, kar bi na-sprotovalo moji teoriji, pač pa sem v njem zajemal novo vspodbujenje k daljšemu izučavanju prirode. Če stojim pred vami in se brez bojazni pripravljam raz-vijati svoje načrte, storim to za to, ker se spominjam prerokovanja Izajije: „In zbero se z vseh koncev zemlje vsi narodi in plemena in bodo združeni pod znamenjem Odrešenikovim“. Kje, vaša svetlost, vprašam vas, nahaja se nasprotje z mojimi načrti? Mari se do konca sveta nimajo izpolniti prerokovanja in se evangelij oznanovati po vseh koncih zemlje.

— To je res, gospod, — odgovoril je kardinal. — Jaz sem že skoro prepričan o istini vaše teorije in čez nekoliko dnij vam bodem izposloval priložnost, da bodete svoje načrte razložili njiju veličanstvoma. Če se vam veliko delo posreči, bode to največji uspeh, katerega je dosegel kak kristijanski vladar, in Ferdi-nand in Izabela bodeta najsrečnejša vladarja.

Kolumb je odšel od kardinala popolnoma zado-voljen in srečen. Drugi dan je že dobil ukaz, da se ima nemudoma oglasiti pri dvoru, da se predstavi njenima veličanstvoma.

Odločeni čas je Kolumb prišel na dvor. Skromno pa vendar z zavednostjo svoje vrednosti, je stopil v spremstvu velikega kardinala pred vladarsko dvojico.

— Gospod Kolumb, — je prijazno rekla kraljica, ko je Kolumb spoštljivo se približavši podnožju pre-stola pokleknil, — vstanite! Toledski nadškof je go-reče priporočil nama vašo ponudbo, moj soprog, kralj, in jaz sama, sva želela videti človeka, ki nama obeta, proslaviti vladanje z novimi odkritji, katera ne bode le zboljšala gmotnega stanja dežele, temveč tudi slu-žila v spreobrnjenje nevernikov k pravemu Bogu, ki ga še ne poznajo.

— Vaše veličanstvo, — odgovoril je Kolumb, in se spoštljivo priklonil pred kraljevsko dvojico. Srce moje je prenapolnjeno s hvaležnostjo do vas in do kralja, vašega soproga. Najvišji naj mi bode porok,

da moji načrti niso le izmišljotine praznega uma, drugače bi se tudi ne bi upal približati stopnicam prestola. Zato se pa trdno nadejam, da mi njiju veličanstvi izkažeta milost, katere prosim!

— Vaši predlogi, gospod — začel je kralj s svojo navadno hladnostjo, — so vredni vse pozornosti, a vendar je mnogo proti njim, kajti presegajo meje vseh dosedanjih poskusov

— Jaz se udano upam oporekati vašemu veličanstvu, — odgovoril je Kolumb in opozoril na odkritja Portugalcev. — Mari ta odkritja niso jasno pokazala tega, kar se je poprej zmatralo za nemogoče in nezaslišano? Zakaj bi mi obupali o uspehu, ko imamo pred seboj tako očitivne podatke?

Kolumb je v kratkih ali jasnih besedah razložil svoje načrte. Malo znan z dvornimi običaji je govoril z naudušenjem in resnostjo, ki je segla globoko v srce poslušalcem. Kraljica Izabela je ganjena do dna srca pazljivo in prijazno poslušala odločnega nauđušenca. Kralj Ferdinand se je zanimal za njegovo teorijo, a on se je bolje premagoval in ni kazal svojega zanimanja, če tudi naposled se ni mogel vzdržati, da bi ne bil dal znamenja odobrenja. Načrti Kolumbovi so razvneli v njem slavloljubje. On je že videl, kako je njegova slava zatonila slavo Portugalcev, kako se je blagajna napolnila z zlatom iz novih odkritih dežel. Na videz je pa ostal hladen in miren.

Ko je končal Kolumb svoj govor, je nastalo molčanje, katero je pretrgal kralj.

— Vaši predlogi so drzni, gospod Kolumb, — rekel je, — in če tudi vaša domišljija vas utegne predaleč zapeljati, vendar se mi zdi, da so vaši načrti osnovani na naučni podlagi in podatki. Sedaj je treba vaše predloge predložiti razsodbi učenjakov in poslušati njih mnenje, predno se lotimo organizacije ekspedicije, katero priporočate. V vsakem slučaju se bomo spominjali vas in bomo hvaležni za vaše predloge.

— Jaz tudi zahvalujem vas, gospod — zaklicala je kraljica, — za nam skazano zaupanje in odkritje vaših načrtov. Če tudi jih ne morem oceniti z znanstvene strani, vendar so v meni vzbudili veliko zanimanje in pripravljena sem v soglasju s kraljem delovati na njih uresničenje.

— Pri tacih okoliščinah moja prevzvišena gospa soproga gotovo ne bode imela ničesa proti temu, da se ta stvar naznani pradskemu prijorju Ferdinandu de Talavera! — rekel je kralj obrnivši se h kraljici. — Naj on skliče znanejše zvezdoznance, sveto- in zemljepisce na posvetovanje, da vkupe s Kolumbom pretresejo njegove načrte.

— Jaz se popolnoma strinjam z vami, odgovorila je kraljica — in seveda bode Kolumb znal dokazati pred gospodo znanosti resnične svoje teorije!

Kolumb se je nizko poklonil in bil milostno odpuščen.

Deseto poglavje.

Pred zastopniki znanosti.

Minolo je nekaj dnij. Kralj in kraljica sta se že pripravljala na vojno za pomirjenje puntajoče se Galicije, ko je Kolumb dobil pismo od velikega kardinala, da se bode čez malo dnij razpravljajal njegov načrt v dominikanskem samostanu sv. Štefana v pričo zastopnikov vseh znanostij: zvezdoznancev, zemljepiscev, matematikov in bogoslovcev. Hkratu je pa Kolumb dobil povabilo od najstaršega profesorja bogoslovja dominikanca Dijega de Deca, naj se preseli v samostan za ves čas zasedanja zbora učenjakov, kar mu je bilo jako prav, ker je Kvintanilja moral po kraljevem odhodu vrniti se v Kordovo.

Ko je Kolumb naznanil svojemu gostoljubnemu gospodarju o dobljenih pismih, se je Alonz razveselil, da se veliki kardinal udeležuje te stvari, a na drugi strani pa ni mogel zatreti slabe slutnje, ker je Ferdinand de Talavera imenovan predsednikom temu zboru.

— Slabo je vsekako, — zaklical je, — da je kralj imenoval ravno Talavero predsednikom zboru. On je vaš nasprotnik in si bode na vse načine prizadeval, da vam škoduje.

— Nadejam se na Boga, — odgovoril je Kolumb, — sicer bode pa junta sestavljena iz učenih, naprednih ljudi, o katerih se nadejam, da bodo moje načrte nepristranski presojevali.

— Da vam pomaga Presveta Devica! — odgovoril je Alonz, — vsekako si zapomnite, da je moja hiša odprta temu, katerega imam za prijatelja.

Drugi dan se je Kolumb preselil v samostan sv. Štefana, kjer so ga vsprejeli z velikim veseljem. Tukaj je preživel nekaj dnij nestrpljivo čakajoč dne, ko bodeta znanost in vera govorili poslednjo besedo o njegovih teorijah. Ker je kraljevi dvor bil ostavil Salamanko in ž njim vsi njegovi zagovorniki, se je Kolumb čutil zapuščenega, a vendar se je pripravljal, da o vsem orožju stopi pred zastopnike znanosti.

Naposled se je zbrala junta v prvo zasedanje. Kolumba so z navadnimi ceremonijami pripeljali v dvorano in Ferdinand de Talavera je naznanil, da je junta se otvorila.

Kolumb je radovedno pogledal po dvorani. Okrog sebe, neznanega mornarja in poleg tega še inozemca, je videl zastopnike raznih znanostij in duhovne dostojanstvenike. Na obrazih večine se je čitala nezaupnost in predsodki glede njegove teorije. Zadosti je bilo, da je duhoviti mornar le jedenkrat pogledal po dvorani, da je spoznal, da ga njegovi sodniki imajo za sleparja in domišljavca, katerega sleparijo je le treba dobro razkriti . . .

— Gospod Krištof Kolumb, — razlegel se je mej občnim molčanjem glas predsednika, ki je pre-

trgal žalostna opazovanja Kolumbova. — Vi opirate svoje načrte, katere ste predložili njiju veličanstvoma, na podatke trojne vrste: 1.) na prirodu samo, 2.) na avtoriteto znanih pisateljev, 3.) na pričevanja mornarjev. Za nas je tudi najugodnejše, da se držimo tega reda. Zato predlagam, da pojasnite zboru, v koliko sama priroda potrjuje vašo teorijo.

— Zaslišavši poziv prijorjev, je Kolumb vstal in pripravil se za govor.

— Jaz imam težko nalogo — začel je s tresočim glasom, ki je bil vedno trši in trši — veliko nalogo, dokazati resničnost svojih teorij pred tako učenim zborom in visokimi učenjaki opirajoč se na prirodne pojave, vendar se lotim tega, zanašajoč se na pomoč Najvišjega, ki more slabost premeniti v moč.

Po teh uvodnih besedah so nekateri člani junte drug drugemu nekaj pošepetali. Kolumbovemu pogledu ni odšlo, da mu je večina zbora nasprotna. To pa vendar ni zbegalo govornika, temveč je še povekšalo njegovo odločnost in govoril je vedno odločneje in pogumneje.

— V soglasju s prirodnimi prikaznimi je zemlja trdo telo in ima podobo krogle in obstoji iz suhe zemlje in morja. Ker je okrogla, je mogoče zemljo obiti z zapada na vzhod, ali z vzhoda na zapad.

Kolumb je prenehal govoriti, da bi videl, če bode kdo ugovarjal trditvi njegovi. Našlo se je dosti ugovarjalcev.

— Po vaši teoriji, gospod Kolumb, — rekel je jeden bogoslovcev, — morejo biti ljudje, kateri hodijo po glavi, kvišku moleč noge. Zaklinjam se pri sv. Frančišku, taka uredba stvarij ne more biti ničesar družega, kakor otroška izmišljotina! . . .

— Jaz se tudi usojam izreči proti teoriji gospoda Kolumba — pristavil je drugi član junte, — opozarjam ga na sledeče besede sv. Laktancija: — „Mari ni neumnost misliti, da se kje nahajajo protinožci, ljudje, ki hodijo po glavah z nogami kvišku, in kje rastejo drevesa z vrhi proti zemlji in s koreninami

kvišku, da kje ne gre dež in sneg doli, temveč gori itd. Kaj imate reči proti temu, gospod Kolumb?

— Učeni možje, naj oprostite, — odgovoril je Kolumb trdno, — če jaz s stališča zemljepisnih preiskav ne morem priznati izrekov svetih očetov za neoporečne. V vsem, kar se tiče vere, se jim popolnoma podvržem, a njih nazorov o svetu pa ne zmatram za nezmotljive.

Te besede, katere je izrekel Kolumb s popolnim in trdnim prepričanjem, so vzbudile občno začudenje. Z začudenjem, ki je bilo že podobno strahu, so se nekateri kar prekrizali. Kaj slišijo? Sveti cerkveni očetje se ne zmatrajo za nezmotljive! To je nezaslišano, strašno! To je pravo krivoverstvo! Sam predsednik se je oglasil proti predrznemu svobomišljencu.

— Vi vidite, gospod Kolumb, — je rekel strogo, — kako ste nas vznemirili s svojimi predrznimi, da se huje ne izrazim, nazori. Vi, jedva znani mornar, se upate oporekati mnenju svetih očetov, tej trdni podlagi, na kateri toliko let stoji vera in znanost! Pa vi s tem ne oporekate le svetemu sporočilu, temveč tudi svetemu pismu, kajti mi čitamo v psalmu, „da je nebo podobno razpetemu šotoru“ in sveti Pavel v svojem listu do Hebrejcev primerja nebo s šotorom, razpetim nad zemljo.

Ko je zaslišal Kolumb tako obdolženje, se je ponosno postavil in pogumno pogledal v zvitega meniha.

— Jaz nikakor ne mislim pomanjševati svetega poročila, ne svetega pisma. Od Boga naudahneni pisatelji so gotovo povedali samo resnico, toda niso rabili tehničnega jezika, katerega rabijo učenjaki, temveč so se vedno držali jezika, navadnega mej ljudmi, da bi njih delo bilo vsem dostopneje. Častiti gospod predsednik me je opozoril na izreke psalmista Davida in sv. Pavla, a jaz pa opozorim na četrto Ezdrino knjigo in prerokovanje Izajije, kjer se naravnost govori o neznanih deželah onostran morja. Tako, gospoda moja, moja teorija nikakor ne nasprotuje sv.

pismu, temveč se popolnoma vjema z njega notranjim globokim smislom.

— No, dobro! — rekel je pobiti Talavera. — Če je tudi dokazana okroglost zemlje, a njen obseg mora biti tako velik, da bi za pot okrog nje se potrebovalo najmanj tri leta. Ti, ki pojdejo na tako potovanje, morajo končati od glada in žeje. Za tako dolgo pot se ni mogoče preskrbeti s pijačo in jedjo.

— Glede obsega zemlje, vaša prevzvišenost, moram omeniti, da je Ptolomej računal polutnik na 24 delov po 15 stopinj. Od teh 24 delov jih je znanih 15 in Portugalci so s svojimi odkritji na zapadu odkrili še jeden del, tako da ostaje neznanih še osem delov, to je tretjina zemljine okrožnosti ali 120° , v katerih je morje in suha zemlja.

— Koliko bode po vašem mnenju morja in suhe zemlje? — vprašal je jeden svetni učenjak.

— Ptolomej trdi, častiti gospod, — odgovoril je Kolumb vesel, da je razprava prišla na znanstveno podlago, — da je šestina zemlje suha, pet šestin pa vode. Jaz pa mislim, da moramo nekoliko premeniti to trditev in priznati, da je mnogo več suhe zemlje. Jaz se držim v tem slučaju mnenja Aristotela in Seneke, kateri trdi v peti knjigi svojega prirodopisa, da je mej zapadnim bregom Španjske in vzhodnim bregom Indije morje tako ozko, da ga je mogoče preiti v nekaterih dneh. V tem smislu se izreka tudi Plinij starši, in iz duhovnih pisateljev se Ezdra v 4 knjigi izreka, da je le sedmina zemlje pokrita z vodo.

— No, to je jako malo — rekel je učenjak, — vi se ne opirate na nobene dokaze, temveč samo navajate dokaze, katere je zbral kardinal Kambre Peter de Ejli v svojem delu „Imago mundi“. Vsekako je treba priznati to dejstvo, da je razprostiranje morja mej Španijo in Indijo popolnoma neznan, ker današnji čas še ni izmerjeno, a v prejšnjih zemljepisnih delih ne nahajamo o tem nobenih jasnih podatkov glede tega vprašanja, vsaj smešani izreki Aristotela,

Ezdre in Seneke ne morejo veljati z znanstvenega stališča za take podatke.

Kolumb je čutil opravičenost tega ugovora in hotel se je braniti, a ni še odprl ust, tako hitro mu je vzel besedo predsednik.

— Koliko so opravičena mnenja učenih gospodov, — je s hudobnim smehljajem opomnil Talavera, — vi pač tudi sami spoznate, gospod Kolumb. Vaše teorije, kolikor izvirajo iz same prirode stvari, so popolnoma pobite in ne morejo v nikomur vzbuditi želje za tako potovanje. Kateri mornar bi šel na pot na predloge tacih nezanesljivih podatkov? Kateri vladar bode pač dal znatno svoto denarja pri najdvomljivejših nadah na uspeh.

— Dobro, dobro! — slišalo se je od vseh strani.

— Če tudi je priznано, da je zemlja okrogla, da morejo biti na drugi strani tudi naseljene dežele — pristavil je jeden učen menih, — a ne smete pozabiti, da stari modrijani, na katere se tako radi sklicujete, gospod Kolumb, trdijo, da tja ni mogoče priti zaradi neznanske vročine polutnikovega pasa!

— Po Epikurovem mnenju — pristavil je drugi učenjak, — ima zemlja podobo krogle, a je samo na severni strani obljudena in samo na jedni strani obdana z zrakom, na drugi strani je samo zmešnjava, propad in brezmejno morje!

— In če vi tudi pridete, gospod, res do teh dežel ali bregov Indije — vprašal je hudomušno tretji ugovarjalec, a vi se ne boste mogli vrniti, vas bodo ovirala izbočenost zemlje, ki dela goro, na katero ne boste mogli tudi pri najugodnejšem vetru.

Kolumb je vstal in svetlimi očmi pogledal na zbrane. Čutil jo zopet pred seboj trdna tla in zmožnost, da sijajno zavrne svoje protivnike, kateri zaprti v svojih samostanih niso vedeli za preiskave novega časa in za zemljepisne uspehe.

— Preučeni gospodje — začel je, — oprostite, ako vaših ugovorov ne zmatram za utemeljene. Proti

sklicevanju na stare modrijane, vam lahko navajam mnenje drugih nič manj učenih mož starega časa. Sam sveti Avguštin pravi, da je tropični del pač obljuden s pošastmi, — kar pomenja, da je ondu življenje le mogoče. Janez Damaskin, Beda in drugi pretresajoč vprašanje o tem, kje se nahaja zemski raj, govore, da je bil v čudežni deželi na vzhodu, tako daleč od naših obljudenih dežel in tako visoko, da je skoro dosegel mesec in ga niso mogli pokriti valovi vesolnega potopa; po njih zatrjevanju je bil raj blizu polutnika in je imel zdravo in milo podnebje. In res, gospoda moja, ti modri očetje svete cerkve so imeli prav. Jaz sem bil že prestopil polutnik, bil sem že v novoodkriti deželi Svetega Jurija dela Mina v Gvineji, katera leži že daleč za črto vročega pasa, pa ne le, da sem se mogel vrniti, temveč našel sem ondu obilje ljudij, gromadne množine sadja, žitnih rastlin in živil. Iz lastne skušnje lahko zagotavljam, da na polutniku ne pada ogenj z neba, morje ne kipi, in se ljudje in živali počutijo tako dobro, da se bolje ne morejo. Če tudi se valovi ob viharju vzdigujejo kakor gore, pa vendar ladije ondu plavajo, in se ne razbijejo. Zaradi tega zmatram mnenja prečastitih gospodov za neutemeljeno in mojo teorijo potrjujem s skušnjami in preiskavami sovrstnikov. To se ne pravi, velečastiti oče, — obrnil se je k Ferdinandu de Talavera — voziti se ne na slepo srečo, to se ne pravi denar proč metati, temveč tukaj se gre za to, da se lotimo dobrega dela v slavo božjo in v korist človeštva.

Naudušen v borbi za svojo ljubljeno idejo, se je Kolumb ves premenil. Oči so se mu svetile in njegov glas je prešinjalo tako iskreno prepričanje, da so vsi nehote bili prisiljeni udati se tej veliki osebnosti.

Zbor je molčal. Nikdo se ni več upal ugovarjati prostemu, neznanemu mornarju, katerega mogočni duh je kot orel plaval v ozračju znanosti, ko se je bil osvobodil temnih predsodkov.

Nakrat je vstal dominikanec Dijego de Deca.

— Jaz ne vem, gospod Kolumb, — začel je jako naklonjeno govoriti — v koliko se zvezdoznanci in zemljepisci vjemajo z vašimi dokazi, a jedno čutim — da se ta, ki je tako kakor vi presvetljen z božjo milostjo ne more podvrgavati navadnemu človeškemu merilu. S tega stališča se jaz čutim popolnoma prepričanega o resničnosti vaših idej in zmatram pretresovanja o vprašanju o prirodi stvari za končano in predsednika junte prosim, da dovoli nam, da preidemo k pojasnjevanju daljših dokazov.

— Ima li od gospodov kdo še kaj omeniti? — vprašal je Talavera.

Nikdo se ni oglasil.

— Sedaj proglašam pretresovanja o prvi točki za končano. Sedaj so na vrsti mnenja pisateljev. Prosim gospoda Kolumba, da preidemo k tej točki!...

Kolumb je vstal in v znamenje soglasja priklimal z glavo.

— Prehajajoč k dokazom učenih pisateljev, — začel je, ko je malo pomislil, pred vsem vas opozarjam na slovstvene podatke, zajete iz del starih grških in latinskih modrijanov in prirodoznancev...

— Znete li stare jezike? — mu je zbadljivo pretrgal besedo Talavera.

— Malo, — odgovoril je govornik, ki se ni mogel vzdržati lahkega smehljaja. — Sprva sem proučaval klasike v italijanskih, španskih in portugalskih prevodih, a s časom sem jih pa čital tudi v izvirniku.

— Znanje jezikov še ničesa ne dokazuje, — rekel je zadeti predsednik; — a vi ste morali imeti pri rokah vam potrebna dela. A kje ste jih dobili? Če tudi je tiskarstvo že precej razširjeno, a vendar je tiskano še jako malo naučnih knjig, in so tako drage, da je zanje treba jako mnogo trositi.

— Poleg tega pa še mnogi pisatelji kakor Aristotel in Strabon, niso izdani v izvirniku, — je opazil jeden izmed učenih menihov.

— Vidite, gospod Kolomb, kako ste torej mogli te pisatelje čitati v izvirniku? — je nasmehljivo vprašal predsednik. — Aristotel in Strabon sta pa očeta zemljepisja.

— Vendar sem ju prečital, — odgovoril je Kolomb ne brez hudomušnosti. — Aristotelova dela „O nebu“, „Vremenoslovje“ in „Živalstvo“ so mi dobro znana v latinskem prevodu iz arabščine in v izvirniku. Moji učeni tovariši v samostanu La Rabida so mi zelo ustregli, ko so mi odprli zaklade svoje knjižnice.

Prirodoznanska in zemljepisna dela Aristotelova — se je vmešal vmes Dijego de Deca — so jako razširjena v rokopisih. Latinski prevod Strabonov je izšel v Rimu 1467. leta. Plinij in Seneka sta tudi že pred nekaterimi leti izšla tiskana, in ni nič čudnega in neverjetnega, če ja je čital gospod Kolomb.

Predsednik je malo nejevoljno pogledal Kolumbovega zagovornika in nato se obrnil k Kolumbu:

— No, dobro, gospod!... Navedite nam vaše dokaze.

— Tako začnem z Aristotelom, — spregovoril je Kolomb. — V drugem delu njegove knjige „O vesolstvu“, katerega je razložil Avereos, je jasno povedano, da se v nekaterih dneh pride po morju v Indijo z zapadnega brega Afrike ali iz Kadiksa.

— Jaz moram opomniti gospodu Kolumbu, — rekel je jeden član junte, — da delo „O vesolstvu“ niti ni Aristotelovo, temveč Posidonijevo, kakor so pokazale novejšje preiskave.

— To, gospod, je še vprašanje, — zaklical je Dijego de Deca, in to vprašanje še daleč ni rešeno. Sicer pa mislim, da je v tem slučaju popolnoma brez pomena, kdo je to delo pisal.

— Zame to nima posebnega pomena, — rekel je Kolomb, — zame je le to važno, kar je v tem delu povedanega. V knjigi „O vesolstvu“ nahajamo ta le odstavek: Očividno je, da zemlja ni samo okrogla, temveč ima podobo krogle, drugače bi na tako

neznatnem obsegu ne kazala tolikega različja. Zato tisti nimajo tako napako, ki trdijo, da se del suhe zemlje, ki leži ob Herkulesovih stebrih, drži Indije in se na vsej zemlji nahaja le jeden ocean. To se tudi lahko sklepa iz tega, da so v Afriki in Indiji sloni iste vrste“. Dalje se pravi v delu „Mirabilia auscultata“, katero tudi po pravici ali po krivici priprisujejo. Aristotelu, se navaja v 84. poglavju ta le odstavek: „Govori se, da so onostran Herkulusovih stebrov našli Kartaginci zapuščen otok, kateri ima mnogo gozdov, rek, raznovrstnih sadežev. Ta otok je od celine nekaj dnij vožnje po morju oddaljen. Ker so se nekateri Kartaginci naselili na tem otoku zaradi njegove rodovitnosti, je pod smrtno kaznijo prepovedano Kartagin-
cem pripovedovati o tem otoku, da bi prebivalci tega otoka ne mogli napraviti kake zarote proti Kartaginiji in škodovati njenemu blagostanju“ ...

Kolumb je prenehal.

— Taki izreki sumljivih pisateljev, — je rekel hitro Talavera, — nimajo nikakega pomena in so šteti v ono vrsto pravljic, kakor pripovedke o zgubljeni Atlantiki, Hesperidskih vrtih, o Meroni in Otoku Blaženstva. Ne nadlegujte nas, gospod Kolumb s takimi stvarmi in navedite tehtnejših dokazov.

— Vi imate to za izmišljotine, velečasti gospod predsednik, — zaklical je Kolumb ne brez sarkazma, — in te izmišljotine niso družega, kakor pojavi vse-svetnega duha. Vera oživja, dvom pa ubija. Največje stvari, ki so se kedaj zgodile na zemlji, izhajajo od vere. Po čem se je ravnal Andrej Bijanko, ki je na svojem zemljevidu, ki je izšel 1448., naznačil otoke Zelenega Nosa, predno so jih odkrili Portugalci? Bi vi to označenje Bijankovo tudi zmatrali za prazno izmišljijo? In dobro se je obneslo v dejanju! ... Peljalo je ves narod na pot odkritij novih dežel ...

— V obče vi utegnate imeti prav, — razlegel se je glas jednega svetnih zemljepiscev — ali vendar človeška domišljija ne sme igrati prevelike vloge v življenju in v znanosti. Mnogi še dandanes verujejo, da

se nahajajo otoka sv. Brandana in Antila in pa otok sedmih mest, nahajajo se zaznamovani celo na zemljevidih, a vendar je v novejšem času dokazano, da se ti otoki ne nahajajo.

— Jaz se ne morem strinjati z velespoštovanim gospodom — odgovoril je Kolumb — poleg tega pa moram priznati, da so me taka zagonetna označenja na zemljevidih vedno vzpodbujala k preiskovanju, da najdem vir, iz katerega izvirajo.

— K stvari, — gospod Kolumb, — mu je nepotrpežljivo pretrgal besedo predsednik, — na kakšne pisatelje opirate svoje mnenje, je li hočete povedati?

— Sprva na Seneko, — odgovoril je Kolumb, — kateri pravi v svojem delu „Vprašanja prirode“, to le: „Koliko mislite, da je zapadni španski del oddaljen od Indije? Vsekako ne več, kakor nekaj dnij poti pri dobrem vetru“. Nič manje pozornosti zasluži sledeče mesto v drami „Medeja“: „V novejšem času se zgodi, da ocean razbije svoje okove, da se preišče neznan kraj, Tetida odkrije nove dežele in Tule preneha biti krajišče zemlje“. In potem še zanimivo mesto iz Strabona: „Mi imenujemo obljudeno to deželo, katero poznamo in v kateri živimo. Pa v tem zmernem pasu moreta biti še dve ali celo tri obljudene dežele blizu vstričnega kroga, kateri drži čez vso zemljo preko Atlantskega morja ...“

— Kolumb je umolknil, in vstal je neki učeni zemljepisec, da mu odgovori.

— Če se opirate samo na imenovane pisatelje, — začel je, — vedeti morate, da je s tistega časa minolo že 1450 let, kajti učeni grški zemljepisec Strabon je umrl v 25. letu po Kristusu, in Seneka, rimski pisatelj in pesnik pa v 65. letu po Kristusu. Kako da se ta dolgi čas ni našel nikdo, ki bi bil poskusil uresničiti ideje teh pisateljev? Zato se mi zdi, da so imenovana mesta prazne govorice, in niso imela večjega pomena.

— Nikakor ne, gospod, — odgovoril je Kolumb. — Dejstvo, katero ste navedli, da se dobro pojasniti

s slabostjo družbe in nepopolnostjo znanosti. Ko so ugasnile luči starega veka, je zamenila verska gorečnost ljubezen do preiskovanja prirode. V mnogih verskih razporih, ki so nastali po smrti Odrešenikovi, so se ljudje odvrnili od znanstvenega delovanja, in sedaj moramo ondu začeti preiskavanja, kjer so stari prenehali, a morda še nižje.

— Kako velikanskega dela se mislite lotiti, gospod Kolumb! — je zbadljivo in zaničljivo zaklical Talavera. — Petnajst stoletij ni nikdo čutil se dovolj močnega za to, a sedaj se pa vi lotite!

— Vi imate popolnoma prav, prečastiti oče, — odgovoril je mirno Kolumb — zanašajoč se na milost božjo in varstvo Presvete Device, se lotim tega dela. Sam sem ničevno bitje, a pri tacih pomočnikih se moja sila brezkončno povekša!

— Člani junte so se z začudenjem spogledali a Talavera je s hinavskim strahom vzdignil oči in prekrižal se. Kako bedast sanjač je ta Genučan! — Predrzno se smatra za orodje božje previdnosti! — govoré ti spogledi. Samo Dijego de Deca ni imel občnih predsodkov.

— Gospoda, — pregovoril je, — za Boga je vse mogoče, a tisoč let je zanj kakor kaplja v morju večnosti. Zakaj bi dvomili, če Vsemogočni izbere orodje po svojem predobrem namenu, ne pa po našem razumu... Pa pustimo to. Jaz mislim, da se gospod Kolumb more opirati ne le na stare, temveč tudi na novejšé pisatelje. Ni li res, gospod?

— Velečastiti gospod Dijego ima popolnoma prav, — začel je Kolumb. — Če so dela starih pisateljev jako vplivala na izdelavo mojega načrta, a vendar še ne zadoščajo za dokaz moje ideje. To idejo sem sestavil pod vplivom mnenj in dejstev ne le starega temveč tudi novega časa. Pred vsem opozarjam na mnenja, katera navaja Marka Polo. Če se tudi kažejo fantastični spisi tega Benečana, ki je 1250. l. bil prišel do skrajnega vzhoda, vendar sem v njih našel mnogo verojetnega. Nadalje se sklicujem na

Angleža Janeza Mandevilja, kateri je bil 1332. leta ostavil Anglijo in obiskal Turčijo, Armenijo, Egipet, Sirijo, Perzijo, Tatarijo in Indijo. Naposled se sklicujem na resnična opisovanja potovanja Benečana Nikolaja de Konti, kateri je 1419. leta bil odšel z Beneškega v Indijo, in obiskal sosedne njene dežele, in katerega je poklical, ko se je povrnil 1444. l., papež Evgen v Rim. Ti potniki so obiskali dežele, ki se nahajajo daleč za mejami, katere je bil označil Ptolomej. Njih poročila o razprostiranju Azije proti vzhodu so me končno prepričala, da potovanje proti zapadu v kratkem času privede do odkrija novih bogastev in dežel. O odkritjih Portugalcev ne bodem podrobno govoril, mislim, da so dovolj znana cennemu zboru, a vsekako moram opozoriti na najizvedenejšega risarja zemljevidov Martina Begajma, kateremu se imamo zahvaliti za astrolabij in pa za tabele o visokosti solnca. Ko sem se jaz dogovarjal s kraljem portugalskim, se je Begajm bil popolnoma izrekel za moje načrte. Še boljše so pa moje ideje se utrdile pod vplivom mojega rojaka znamenitega zvezdoznanca Pavla Toskanellija. Ne bodem nadlegoval junte s podrobnim razkladanjem mojega dopisovanja ž njim, omejim se le na sledeči odstavek iz njegovega pisma: „Jaz popolnoma odobravam vaš namen, potovati na zapad, in sem prepričan, da pot, katero ste si izbrali, ni nikakor tako težavna, kakor se misli; o tem se morete prepričati iz poslanega vam zemljevida . . . Vi bi nikakor se ne obotavljali, ko bi se sešli z ljudmi, ki so bili ondu, kakor se je meni posrečilo. Bodite prepričani, da ondu najdete naseljene dežele, mogočna kraljestva, pokrajine, v katerih je obilo dragocenih kamnov; kralji in princi se bodo razveselili, ko se jim odkrije pot k spreobrnenuju h Kristusu in bodo mogli od nas zajemati nauke prave vere, pa tudi znanosti in umetnosti. To so besede znanega Toskanellija, kateremu za svet se obrniti se je zdelo potrebno samemu kralju Janezu II. Če sem jaz priprost mornar od njega dobil tako vspodbudo in pod-

poro, kako bi mogel še dvomiti v istinitost svoje ideje? Upajoč v Boga, gospoda, sem trdno prepričan o uspehu, in če bi tudi ves svet se mi zoperstavljal, jaz ne zgubim te vere. Jaz trdno in iskreno verujem v prorokove besede: „Prišli bodo dnevi, ko se zedinijo konci zemlje in vsi narodi postanejo jedna čreda Odrešenika našega“.

Pri poslednjih besedah so se zasvetile oči Kolumba, in naudušenost mu je dala tako veličje, da Talavera ni mogel ubraniti občnega utisa.

— Ni mogoče ugovarjati, — gospod Kolumb, — začel je z resnim glasom, — da božja previdnost izbira svoje orodje tako, da mi tega ne razumemo. Hočemo li mi ... slabi smrtniki iskati njega nerazumljiva pota? Zato, gospod, prosim vas, preidite k tretji točki, da mi moremo izreči svojo sodbo. Na kake izjave mornarjev se pirate?

— V to vrsto, — odgovoril je Kolumb, — jaz štejem vsa znamenja kažoča, da je zemlja na zapadu, kolikor se jih je dosedaj opazilo. Posebno znamenito je v tem oziru to, kar pripovedujejo stari mornarji, kateri so se udeležili voženj pri novih odkritjih na afrikanskem obrežju. Tako mi je pripovedoval portugalski rojak Martin Vicenti, da je 450 španskih milj od nosa sv. Vincencija izlekel iz morja les, na katerem so bile vrezane podobe z železnim instrumentom. Ker je ta les prinesel veter od zapada, torej mora biti iz dežele, ki leži na to stran.

— Mari ga ni mogel poprej nasprotni veter odnesti na široko morje, — vprašal je Talavera, in je potem zopet prinesen h kraju?

— To je mogoče, pa ni verojetno, — rekel je Kolumb. — Podobno stvar je opazil tudi moj svak, guverner otoka Porto Santa, Peter Korrea. Na breg tega otoka je priplul od zapada kos drevesa. Poleg tega mu je jedenkrat poročal sam portugalski kralj, da je k bregu jednega novoodkritih otokov prineslo tako velik trs, kakeršni raste samo v Indiji. Mej koleni njegovega stebela se je moglo dati devet kupic vina.

Nadalje pripovedujejo prebivalci Azorskih otokov, da pri njih ob hudem viharju morje meče na breg debela listnatih dreves neznane vrste. Še bolje je dokaz, da se nahaja še kaka nam neznana zemlja, je to, da je na otoku Flores h kraju morja prineslo dve moški trupli, kateri brez dvombe spadata h kakemu dosedaj še nam neznanemu plemenu. Prebivalci okrog nosa de la Virga trdijo, da so večkrat videli na morju pokrite ladije, na njih pa ljudi nekega neznanega plemena. Potem je pa treba omeniti še pripovedovanje mornarjev, ki trdijo, da so pri svojih vožnjah na zapadu od Madejire in Azorskih otokov videli suho zemljo, to so pripovedovali Anton Leme in Madejire, Galičan Peter Velasko in Portugalec Vincenc Dijas iz Algarvije in več drugih. Združujoč vse, — prirodne pojave, dokaze pisateljev, pripovedovanja mornarjev in svoja lastna opazovanja, prihajam do prepričanja, da brez posebne nevarnosti in napenjanja sil plujoč proti zapadu odkrijemo pot v Indijo in najdemo suho zemljo, ki dosedaj še ni znana. Tej visoki nalogi ostanem zvest do poslednjega izdihljeja. Čutim, da sem poklican izvršiti to važno delo. Mari mislite, gospodje, da bi jaz mogel prenašati toliko bede, pomanjkanja, zatiranja, razžaljenj in sovraštva, da v meni ne živi iskra vere v veliko stvar, v sveti smoter, za katerega sem namenjen? Jaz bi nikakor ne bil mogel prenesti tega, kar sem že izkusil, da ni veliki stvarnik sveta v mojo dušo položil ognja vere, kateri ugasne še le z mojim telesom!... Končal sem, gospoda moja, in imam čast pričakovati vaše razsodbe!

Kolumb je kakor navdihnen prorok nehote vzbudil zanimanje; vsi so čutili, da je vsaka njegova beseda prihajala mu od srca, da je bila odmev njegovega najiskrenejšega prepričanja, in nikdo ni mogel ziniti besede. Naposled je predsednik pretrgal v sobi vladajoče molčanje.

— Slišali smo teorijo gospoda Kolumba in njegove dokaze, — spregovoril je. Veriga sklepov, po katerih je prišel do prepričanja o uresničljivosti svo-

jega načrta, se je nam pojasnila. Sedaj nam ostaje le še, da se izrečemo, v koliko teorijo Kolumbovo v resnici potrjujejo: 1.) pojavi prirode, 2.) dokazi pisateljev, 3.) izpovedbe sedanjih mornarjev. Prosim člane cenjene junte, da se še jedenkrat končno izrečejo o tem.

Na poziv predsednikov se je oglasil jeden znanih zemljepiscev.

— Da me oprusti, prečastiti oče — rekel je Talaveri, — če rečem, da junta v sedanjem zasedanju še jedva more končno rešiti to stvar. Meni se zdi, da Kolumbova teorija zahteva podrobnega pretresavanja, katero se more zgoditi le v posebni komisiji. Kolikor sem razumel, iz pojasnil gospoda Kolumba sledi sledeče: 1.) Vzhodni del v starem veku znanega dela zemlje se ne nahaja dalje od Azorskih otokov, kakor za tretjino zemljinega obsega; 2.) to neznano razprostranost zemlje zavzemlje največ nam še neznani del Azije, in 3.) ker je obseg zemlje manjši, kot se je do sedaj mislilo, je mogoče priti do azijskega obrežja po kratki vožnji. Sem li vas prav razumel, Kolumb? — pristavil je akademik obrnivši se h Kolumbu.

— Popolnoma prav, gospod.

— V takem slučaju — nadaljeval je učenjak — je uspeh podjetja odvisen od dveh pogojev, namreč: od tega, koliko daleč sega Azija proti vzhodu in od manjše velikosti zemljine kroglice, kakor se je mislilo. Ta dva pogoja mora pojasniti komisija, kakor jaz mislim.

— Se li zbor strinja s tem predlogom? — vprašal je predsednik.

— Strinjamo se, strinjamo . . .

V takem slučaju predlagam, da se sestavi taka komisija iz tistih članov, ki žele vanjo vstopiti, da pretresejo ti dve točki, o katerih se je govorilo. Svoje sklepe o teh dveh točkah naj komisija sporoči junti in tedaj se končno pojasni Kolumbov načrt. Sedaj proglašam sejo za končano!

Talavera je vstal. Za njim so vstali tudi drugi člani junte. Izmej vseh je jedini Dijego de Deca stopil

k Kolumbu in mu podal roko. Srčno ginen je veliki mornar s hvaležnostjo pogledal na plemenitega dominikanca, ki se je upal zanj potegniti proti vsem. Ta tihi pogled je razumel Dijego de Deca; ostal je veren tovariš in zagovornik Kolumbov in si je tudi pozneje na vso moč prizadeval, da pribori uspeh Kolumbovemu načrtu. Žal, da so njegova prizadovanja bila zaman, meniška zabitost, verski predsodki in pa ponos učenjakov niso mogli prenašati poskusa, omajati njih avtoriteto, večina članov junte, na čelu njen predsednik so se izrekli z vso upornostjo svojega omejenega uma proti Kolumbu.

Kmalu je pa zborovanje junte se pretrgalo vsled poročil, došlih z bojišča. Težko pričakujoč odločitve učenjakov je Kolumb šel z dvorom proti Malagi in tu mu je Ferdinand de Talavera sporočil odločitev pismeno.

V revni sobi blizu Malage sedel je Kolumb pri svoji pisalni mizi z nerazpečatenim pismom Talavere v rokah.

— Tukaj je, — zašepetal je, — česar sem tako željno pričakoval. Zakaj se mi roki tako treseta? Proč malodušnost! Kar boče, to boče! . . .

Hitro je prelomil pečat in poželjivo uprl oči v vrste pisma — in . . . pismo mu je palo na tla. Strašne, uničujoče besede so kar pretresle možgane mornarjeve: „Svet v Salamanki priznava vaš načrt za neizvršljiv in sloneč na dvomljivih podatkih. Zatorej njega veličanstvi ne moreta podpirati vašega podjetja, posebno ker se je ozirati na vojne stroške, ki zadenejo deželo!“

Kakor se je kazalo, je bil pogum Kolumbu sedaj popolnoma uničen. Glava se mu je povescila na prsi, oči zaprle, žalostni spomini o prestalem trpljenju in obetajoča se obupno bodočnost so tlačili njegove prsi kakor mora.

Nakrat so se odprla vrata in pokazala se je na pragu ženska zakrita s pajčalanom. Ko je opazila Kolumbov obraz, je vrgla proč pajčolan in pokazala prekrasni obrazek. Bila je Beatrisa Enrikec.

— Krištof, — zazvenel je njen glas, — Krištof, zakaj obupavaš?

— Beatrisa! — zaklical je začuden. — Vesel sem in potrto... Vi ste v nesrečnem bivališču neumnega načrtarja, sanjača, pustolovca?!

— Oprostite, gospod Kolumb! — zaklicala je in zakrila obraz z rokami. — Proti moji volji vlekla me je danes k vam neka tajinstvena, nerazumljiva sila. Hočete li od sebe odriniti to, ki družega ne želi, kakor da bi mogla biti vaša?

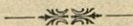
— Jaz nimam pravice, gospa Beatrisa, okoristiti se z vašo naklonjenostjo. Bil je čas v mojem življenju, ko sem se upal sanjati o vas, a sedaj se vam moram odreči v vašo korist. Mari hočete žrtvovati svojo srečo, svoje življenje bednemu, poniževanemu pustolovcu, — vi, ki vas čaka srečna bodočnost?

— Ne govori tako! — zaklicala je Beatrisa vznemirjeno. — Zame je le jedna sreča, — biti tvoja.

S temi besedami je Beatrisa prijela Kolumbove roke in vanj uprla svoje črne, svetle oči.

Zaman si je Kolumb, ta človek železne volje prizadeval, da se reši magičnega vpliva teh žgočih očij. Še nekaj trenutkov se je obotavljal; — potem je pa pozabil vse na svetu in je z mladeniško gorečnostjo objel Beatriso...

(Beatrisa namreč ni bila omožena, če tudi jo imenujemo gospo [dona], kakor je na Španskem pri plemenitih damah navada. Op. prevajevalčeva.)

Jednajsto poglavje.

Dosežen smoter.

Če tudi je Talaverovo poročilo Kolumbu vzelo skoro slednjo nado na uresničenje njegovega načrta, se on vendar ni odločil, da bi ostavil Španijo, na

katero so ga sedaj vezale srčne vezi. ki so bile sicer drugim tajne.

Jaz ne morem prenašati, — rekel je Kolumb svoji Beatrisi, — da bi ti očitali, da si se udala klavivitezu. Najin zakon naj ostane tajen ljudem, radi moje in tvoje časti, naj ga že sedaj posveti cerkev.

In res sta se poročila čez nekaj dnij v nekem oddaljenem samostanu. (Mnenje, ki je vladalo dosedaj, da Kolumb ni bil poročen z Beatriso, je napačno, kakor se je pokazalo zadnji čas. Rajmund Bulda iz Valencije in Marcellino de Cirecca iz Madrida našla sta listine, iz katerih je jasno vidno, da je Beatrisa bila v rednem zakonu s Kolumbom.)

Ko so pokrovitelji Kolumbovi izvedeli, kako je razsodila junta, so si prizadevali, da najdejo sredstev, v drugič ga predstaviti vladarjema. To je bilo tem lažje, ker sta kralj in kraljica se le nerada odrekla od načrta, ki je obetal sijajne uspehe. Čez nekaj dnij je dobil Kolumb naročilo, da se ne sme oddaljiti od kraljevega dvora, kajti njegova stvar se bode vnovič pretresovala, kadar se le konča vojna. K temu pismu je bil priložen talon za 3000 maravedisov (2400 gl.), katere dobi iz kraljeve blagajne.

Dan pred naskokom na Malago je Kolumb prišel v kraljevo taborišče, da se znova predstavi kralju in kraljici.

Ko se je približal kraljevi palači, je našel okrog nje polno radovednežev, skozi katere se je le s težavo priril.

— Kaj se je zgodilo? — vprašal je poleg stoječega moža.

— Mari ne vidite, — glasil se je jako neprijazen odgovor, — da hočeta kralj in kraljica ogledati taborišče. Konji so že pripravljeni.

Kolumb se je naposled vrnil v krog radovednežev in videl, da so se odprla vrata palače in iz nje prišel višji kraljevi dvornik Alvaro de Portugal in višja kraljičina dvornica gospa Beatrisa de Bobadilja markiza de Moja. Nastala je grozna gneča. Vsi so se ri-

nili naprej, da bi bolje videli izhod kraljeve dvojice. Kolumba so odrinili prav k durim kraljeve palače. To trenotje se je prikazal pri njem človek temne polti, bliskajočih se očij in od strasti izkaženega obraza . . .

Vsled nekega nejasnega čuvstva hotel je Kolumb odriniti tega človeka, a se mu je izmuznil kakor kača in kakor divja zver se zagnal na Alvara in sunil ga s kindžalom v prsi.

— Presveta Devica, jaz umiram, je stokal nesrečnež s pretresujočim glasom in padel na tla.

Dvorni strežaji in stražniki pali so na morilca ali on jih je odrival od sebe, kakor otroke in planil s okrvavljenim mečem na markizo de Moja . . .

To se je zgodilo tako hitro, da bi markiza bila gotovo izgubljena, da ni bilo zraven Kolumba. Hitro kakor blisk je skočil mej fanatika in markizo in prijel ga za roko, v kateri je držal kindžal. Zastonj je morilec napejal vse sile, da premaga nepričakovanega zaščitnika, posrečilo se mu je samo, da je nekoliko opraskal prsi Kolumbu z ostrim orožjem. V tem se je tolpa zavedla in planila na fanatika in ga v pravem pomenu besede raztrgala na kosce. Hrup je vzbudil tudi kraljevo zanimanje. Kralj je s kraljico prišel iz palače. Markiza je tresoč se od strahu šla jima naproti.

— Bodi blagoslovljena Presveta Devica, — zaklicala je, — oslepila je blazneca, da ni napal njiju veličanstvi, temveč samo naju, zvesti slugi! . . .

— Gospod Alvaro! . . . — zaklical je kralj.

— Nevarno je ranjen, vaše veličanstvo, — rekel je jeden dvornikov.

— In vi, markiza? — vprašala je kraljica s sočustvom.

— Ne, jaz sem nepoškodovana, — odgovorila je hitro markiza, — vsled poguma Kolumbovega se mi družega ni zgodilo, kakor da sem se prestrašila.

— Ne vznemirujte se, gospa, — rekel je Kolumb, ko je stopil k njej. Vi veste, da jaz ne pre-

jemljem hvaležnosti... Storil sem samo to, kar bi storil vsak človek na mojem mestu.

— Vi usipljete goreče oglje na mojo glavo, gospod, — odgovorila je markiza, — in imate popolnoma prav... No, moj Bog, kaj vidim? Vi ste ranjeni?

Ni imel še časa, da bi jej branil, ko mu je že razkrila rano in nanjo položila svoj naglavni robec.

— O, gospa markiza, vi se po nepotrebnem trudite! — zaklical je Kolumb in se priklonil. To je samo navadna praska.

— To je vendar kri prelita zame, — rekla je s prepričanjem markiza. — Naj utrdi najino prijateljstvo! — Pozabite in odпустite, kar sem zakrivila proti vam; prizadevala si bodem to popraviti! Podajte roko in bodiva prijatelja.

Kolumb je stisnil ponujano mu roko ponosne gospe in čutil, da je goreče stisnila njegovo.

V tem je kraljeva dvojica se odpravila ogledat gospoda Alvara. Rana njegova se je pokazala jako nevarno. Strašna zguba krvi je tako ranjenca oslabila, da je ležal, ne da bi se kaj ganil. Ko je kralj ukazal, da mu morajo skrbno streči, si je še dal jedenkrat točno poročati o nesrečnem dogodku.

V tem se je markiza de Moja pod pazduho Kolumbu približala kraljici.

— Vaše veličanstvo — zaklicala je in ponižno se priklonila. — Tu je rešitelj mojega življenja, katero je do poslednje kaplje krvi vašega veličanstva. Zatorej se upam nadejati, da ne odrečete svoje milosti gospodu Kolumbu!

— Sprejmite mojo hvaležnost, gospod Kolumb, — odgovorila je kraljica. — Dokler nam Bog daje oblast in zmožnost vladati te dežele, se vaši interesi in načrti ne pozabijo. S tega trenutka jaz vas zmatram, da ste v kastiljski službi, če tudi se je dosedaj le redkokdaj kaj storilo v tej deželi brez odločitve in odobrenja kralja aragonskega.

Ta trenotek se je približal kralj.

— Jako me veseli, gospod Kolumb, — zaklical je prijazno, — da je vas sreča pripeljala ravno pravi čas, da ste odvrnili nesrečo. Presveta Devica je tako očitno vodila vaše korake, da to naju navaja, da poštelevava vaše predloge in načrte. Počakajte še malo. Kmalu se zasveti križ ne le nad Malago, temveč nad gradom Alhambo v Granadi. Potem ne bode ničesa oviralo uresničenja vaših načrtov!

— Potolažen bodem čakal ta čas, vaše veličanstvo, — odgovoril je Kolumb — in nizko se poklonil kralju.

— Da se pa vam zboljša gmotno stanje — rekel je kralj, — dobi naš kraljevski blagajnik ukaz, da vam izplačuje stalno plačo . . .

Vzlic trdni odločnosti kraljevi, minoli so meseci, da celo leta, predno je zmagal križ nad polumesecem. Malaga, Baca in Mursija so se udale le po hudem uporu in še le po celi vrsti krvavih bitev je bilo mogoče prodirati proti Granadi. Znamenito jutro, ki je naredilo konec gospodstvu polumeseca na Španskem in ki je razvilo krščansko zastavo kastiljsko nad visokim stolpom Alhambre, nastopila je še le v januarju 1492. leta.

Kolumb se je dejanski udeležil vojne, vedno sledeč kraljevemu spremstvu; večkrat je osebno pokazal svojo hrabrost, zlasti pri obleganju Bace, kjer je navzočnost kraljice napolnila s pogumom vojake. Njegove osebne stvari se pa za las niso dalje premaknile, samo ljubezen do Beatrise, ki mu je dala sina z imenom Ferdinand, mu je pomagala, da je potrpežljivo prenašal počasnost na potu do uresničenja svojih načrtov. Ker je vedno dobival samo zanikalne odgovore, je ostavil taborišče in zopet začel pogovore z vojvodama Medino Sidonijo in Medino Celi, a ko to ni imelo nobenega uspeha, je sklenil slediti nedavno dobljenemu povabilu francoskega kralja in ostaviti Španijo. Ko bi še tukaj nič ne bilo, ostala mu je še Portugalska. Njegovi portugalski prijatelji ga še niso pozabili. Njegov brat Jernej, ki se je bil

preselil v London, se je z Moniko zopet povrnil v Lizbono, in je spremljal Dijaza, ki je odkril Nos Dobre nade. Kmalu je Kolumb dobil pismo od kralja Janeza II., naj pride v Lizbono, da se obnove dogovori o njegovih načrtih.

Pri tacih razmerah Kolumb ni mogel zgubljati časa. Ko je za trdno sklenil, da ostavi Španijo, je šel v samostan La Rabida, da vzame svojega staršega sina Dijega, ki je bil ondu v oskrbi in pod varstvom prijorja Marčene, da ga združi z ženo in drugim sinom.

Ko je spoštovani menih po sedemletni ločitvi zopet videl Kolumba mej zidovi svojega samostana in slišal, kaj je ta čas izkusil, bil je globoko ganjen. Ko je slišal iz ust samega Kolumba, da misli ostaviti Španijo, ga je to silno potrlo.

— O, sveti Jakob! Tako važna stvar naj se torej izgubi za mojo domovino? Ne, moj prijatelj Krištof, to ne sme biti! Še jedenkrat se posvetujeva in presodiva, kako bi se dali uresničiti načrti vaši . . . Ostanite ta čas tukaj pri svojem sinu, jaz pojdem v mesto in se kmalu povrnem.

Pater se je hitro oblekel in ukazal poklicati Dijego. Predno sta oče in sin preživela prvo veselje zaradi svojega sestanka, je menih že odšel v Palos. Kmalu se je povrnil v spremstvu svojega učenega prijatelja Garsija Ferdinanda in paloškega mornarja Martina Alonza Pinsona. Ko so se pozdravili, se malo pogovorili, začeli so znova presoјati Kolumbov načrt.

— To je res sramota, rekel je Ferdinand, — da se pri dvoru dosti ne zanimajo za vaš načrt, in ste prisiljeni ostaviti Španijo in oditi v Francijo!

— Meni samemu je težko, — odgovoril je Kolumb, — zdi se mi, ko ostavljam Španijo, da ostavljam svojo domovino. Poleg tega me vznemirja misel, da najdem pri drugem dvoru ista pomišljanja in ista nezaupanja, kakor sem je našel na Portugalskem in na Španskem!

— Zato ni treba ostavljati Španije! — zaklical je razvnet Pinson. — Jaz sam imam dosti ljudij in vam dam na razpolago svoj denar in samega sebe... Čemu se je še potreba dalje dogovarjati z dvorom?

— Vi ste jako dobri, gospod Pinson, — odgovoril je Kolumb, srčno stisnivši roko mornarjevo, — toda tako se delati ne more; vojvodi Celi sta tudi hotela meni preskrbeti štiri ladije, toda podjetje je preveč veličastno, da bi je mogel izvršiti navaden smrtnik.

— Vi imate popolnoma prav, — odgovoril je prijor, — vaš načrt morejo uresničiti le vladajoči ljudje. Jaz vidim še jedno pot, katera morda pripelje k zaželenemu smotru

— Kako pot? — vprašala sta patra tovariša.

— Druzega mi ne kaže, kakor sestri na mulo in kot bivši kraljičin duhovnik poprositi jo za avdijenco. Ona mi je ne odreče.

— Zaklinjam se pri sv. Jakobu, našem patronu, vi imate prav! — zaklical je Ferdinand. — Pa spomnite se na svoja leta in na težave potovanja...

— Res sem star, — rekel je smehljajoč se pater, — pa pogledjte moje mišice, tako so še krepke, da bi prenesel potovanje z gospodom Kolombom do konca sveta.

— O, prečastiti oče, — zaklical je Kolumb, — s čim pa jaz zaslužujem to požrtovalnost?

— Z vašimi plemenitimi namerami, sin moj — odgovoril je prijor. — Kdor je toliko trpel za idejo kakor vi in jej ostal zvest, — ta je vreden zaupanja vseh poštenih ljudij, tem bolj, ker ima vaša zadeva tudi namen razširjati vero Kristusovo. Zato ostane pri tem, jaz pojdem, vi pa počakajte tu v samostanu poročila o uspehu mojega prizadevanja.

In plemeniti naudušenec je še tisti večer ukazal osedlati svojo mulo in odpravil se na kraljevski dvor, pustivši Kolumba v samostanu v gostih. Častiti pater je, da se kaj ne zamudi, potoval naravnost dežel preko Mavrom nedavno vzetih v novo osnovano mesto

Santo Fe, od koder je kraljeva dvojica vodila obleganje Granade.

Kraljica Izabela je takoj vsprejela bivšega svojega duhovnika.

— Kako je lepo, častiti oče, — zaklicala je, — da ste se spomnili nas in prišli z nami veselit se zmage nad neverniki!

— Vaša zmaga me seveda veseli, kraljevska moja hči, a odkritosrčno povem, jaz sem semkaj prišel še iz nekega drugega povoda!

— Iz drugega povoda? — zaklicala je kraljica; — kaj je tacega?

— Oprostite, vaše veličanstvo, da se drznem vas vznemirjati s svojo stvarjo.

— Govorite kar naravnost, rada bodem vas poslušala — odgovorila je kraljica.

— Da, blagoslovi vas, Presveta Devica! . . . Torej, — nadaljeval je pater naudušujoč se pri misli, da bode mogel razložiti Kolumbovo zadevo v pravi luči.

— Usojam se opozoriti svojo duhovno hčer in zapovednico na človeka, kateri je pred sedmimi leti prišel pred vrata mojega samostana z otrokom umirajočim od glada, in ki je s tega časa mnogo hudega pretrpel pri dvoru vašega veličanstva zaradi svoje ideje in svoje udanosti do znanosti, zaradi svojega teženja po svetlobi in omiki! Borba s temo, ki ga je obdajala, je izcerpala sile njegove, toda pogasila ni božestvenega ognja v prsih njegovih. On hoče ostaviti Španijo! Mari ta svetilnik, katerega je prižgal sam Bog, naj bode zgubljen za Kastilijo in mari naj zasije v drugi deželi? Ne, jaz, ne morem verjeti, da bi vaše veličanstvo to dopustilo! Vi ste mu obetali pokroviteljstvo in podporo, mari naj tesnosrčni sveti ljudij, ki ne pojmejo njegove velike odmembe, zmagajo nad odkritosrčnim in velikodušnim srcem duhovske hčere? Mari ona ne razume, da načrti gospoda Kolumba niso prazne sanjarije, temveč svetle ideje, katerih uresničenje pokrije z večno slavo krono Kastilije in Aragonije?

Vsled naudušenih besed priyorjevih se je kraljica zamislila. Povesila je oči in premišljevala. Naposled je vzdignila glavo in radovedno pogledala v priyorja.

— Ste li res naredili dolgo pot iz vašega samostana semkaj samo za to, da prosite za Kolumba? — vprašala ga je.

— Nisem se ustrašil te poti, — odgovoril je z dostojnostjo pater, — kakor bi se tudi ne bal podati na pot s Kolumbom, ako bi vaše veličanstvo to želelo, kajti njega varuje Bog. Bog bode pripeljal njegovo ladijo v varno пристanišče, kajti njegovo podjetje ima namen razširjati slavo božjo. Kaj se je meni, slabemu smrtniku bati pod takim varstvom?

Kraljica je bila ganjena, a ni spregovorila besede v odgovor in obrnila se je k svojej svetnici markizi de Moja, ki je bila pri avdijenciji.

— Markiza, kaj pa vi mislite o idejah in načrtih gospoda Kolumba?

— Vdihnil jih je sam Bog! — zaklicala je markiza s trdnim prepričanjem.

— Torej ste tudi vi o njih prepričani? A jaz se spominjam, da ste še nedavno vi popolnoma drugače mislili in njegove načrte imeli za sanjarije domišljavca in klativiteza.

— To priznavam in globoko obžalujem svojo zmoto.

Kraljica je malo pomislila, potem je pa šla k svoji pisalni mizi, vzela pero in zapisala nekaj vrst.

— Samo z upanjem na božjo pomoč v tej stvari, — rekla je stopivši k priyorju, — se udajam vašemu prepričanju, če tudi se je junta jako neprijazno izrekla v Salamanki. Tu je nakaznica na izplačilo 2000 maravedisov iz moje blagajnice. Pošljite k nam vašega Kolumba, da se še jedenkrat pogovorimo z njim.

— Da blagoslovi Bog vašo odločitev! — zaklicala sta priyor in markiza, poljubuje kraljici roko.

— Pa vi ne smete izključevati kralja iz naše zveze, — pristavila je Izabela. — Kralj nikakor ni

prijazen načrtu gospod Kolumba, a upam ga dobiti na našo stran.

— Če je načrt gospoda Kolumba si pridobil tako zagovornico, kakor ste vaše veličanstvo, — odgovorila je markiza de Moja, — je stvar že zagotovljena. Hitite, častiti oče, sporočit voljo naše kraljice gospodu Kolumbu!

Častiti menih ni zgubljal časa. Hitro je odposlal Kolumbov denar s pismom o uspehu avdijence in ta se je odpravil na pot. Ko je prišel v granadsko taborišče, ga je veselo vsprejel Alonz Kvintanilja. Čez nekaj dnij je Kolumb bil priča, ko je pala Granada. Videl je Boabdilja poslednjega mavriškega kralja, ko je izročil ključe Alhambre španskemu kralju in kraljici. Veselje je napolnilo vsa srca. Polumesec je vladal 800 let na Pirenejskem otoku in sedaj se je za zmiraj umaknil krščanski zastavi, ki je vela na stolpu Alhambre.

Kraljica je držala besedo, katero je dala prijorju samostana La Rabida in markizi de Moja. Znala je kralja tako pridobiti za načrte Kolumbove, da je naravnost, ko se mu je Kolumb predstavil, da je častital k padu Granade, imenoval komisijo za pretresovanje pogodbe ž njim. Žal, da se je predsedstvo te komisije zopet izročilo staremu Kolumbovemu nasprotniku Ferdinandu de Talavera. Ker je bil ta čas imenovan za nadškofa granadskega, je imel še večji vpliv, kakor pri zasedanju junte v Salamanki. Seveda sedaj se stvari sami ni mogel naravnost upirati, ker se je kraljica naravnost izrekla za njo; a zviti menih je stavil Kolumbu take pogoje, da bi veliki mornar ne dobil za-se nobenih ugodnostij, če se stvar tudi posreči.

Take so bile razmere, pri katerih se je začelo zasedanje komisije v Granadi. Ko so pripeljali Kolumba v dvorano in je ta zasel svoje mesto, je nadškof otvoril zborovanje.

— Kralj naš in kraljica sta naklonjena vašim predlogom, — začel je, — ne ozirajoč se na to, da se je junta v Salamanki izrekla proti njim. Sedaj mi

moramo določiti pogoje pogodbe za obe stranki. Koliko ladij in koliko mornarjev je treba za vaš smoter?

— Upajoč na božjo pomoč, — odgovoril je Kolumb, — ne zahtevam dosti sredstev. Treba mi je le dveh ali treh lahkih ladij pod zastavo Kastilije in Aragonije in toliko mornarjev, kolikor jih je treba za delo mej vožnjo.

— Člani komisije so se začudeno spogledali, ko so slišali tako skromne zahteve.

— Torej samo s tremi ladijami se hočete podati na neznano pot na zapad? — opazil je nadškof. — Če tudi je kastilska blagajnica izpraznjena, vendar se tako število ladij vam lahko dovoli brez vsacih težav. Vi seveda zahtevate, da boste imenovani za poveljnika ekspediciji.

— Gotovo vaša prevzvišenost. Zahtevam pooblastil admiralovih. Če tudi je število ladij majhno, vendar so nevarnosti velike. Zato pa mora človek, na katerega ramenih leži odgovornost za tako podjetje, imeti vso oblast, katero dajo vladarji.

— To je popolnoma prav, — odgovoril je nadškof. — Vi seveda zahtevate še kako osebno nagrado za svoj trud in nevarnost potovanja, za leta čakanja? Kakšne pogoje stavite v tem oziru?

— Jaz delam nad tem načrtom osemnajst let in sem mu posvetil vse svoje misli, sile in sredstva in je torej naravno, da si hočem zagotoviti sebi dobro bodočnost in svojim potomcem. V primeri z važnostjo podjetja zahtevam zase in za svoje potomce naslov admirala in pa naslov podkralja vseh dežel, katere odkrijem. Meni se mora dati pravica, da imenujem tri osebe za posebna mesta v novoodkritih deželah. Poleg tega naj meni pripada desetina od vsega dobička, ki ga bode imela državna blagajnica od trgovine z novoodkritimi deželami. Ker pa po bodoče verjetno nastanejo razpori mej Španijo in novimi deželami, prepusti naj se meni v vseh slučajih njih konečna odločitev . . .

— Člani komisije niso verjeli svojim ušesom in so drug drugega začudeno pogledovali. Neznani klativitez, bedasti Italijan, ki se je živel z risanjem zemljevidov, neznanega rodu, upa se zahtevati za-se tako visocih činov, da skoro kraljevsko čast!... Kaka neumnost!...

S hinavskim sočuvstvom, kakor bi se hotel prepričati, če je Kolumb pri pravi pameti, se je prijazno nadškof obrnil k njemu:

— Vi verjetno niste dobro premislili svojih zahtev, gospod? Mari so to vaše resne zahteve?

— Popolnoma resne, — odgovoril je Kolumb s tako odločnostjo, da so se streznili vsi člani komisije. — Vsako malenkost sem dobro premislil. Niti za pičico na morem odjenjati od svojih pogojev.

— Dovolj, dovolj, gospod! — zaklical je nadškof sarkastično. — No, gospodje, — obrnil se je k članom komisije, — kako vam ugajajo zmerne zahteve, katere ste ravnokar slišali? So li dobre, kaj?

Občen hrup nezadovoljnosti je pa jasno pokazal, da vsi pritrjujo nadškofovimi besedam. Kolumb ni našel nobenega zagovornika.

— Ta Genučan je zvit človek, — rekel je jeden dvornik. — On zahteva častij, o katerih se mu še nedavno sanjalo ni, in ničesa ne zgubi, ako ne bodo ničesa iz njegovih sanjarij.

— Vaše zasmehovanje, gospod, — rekel je Kolumb, — dokazuje samo vašo plemenitost, kateri se moram pokloniti. Da pa vas nekoliko zadovoljim, pripravljen sem razun nevarnosti za svoje življenje in imenje prevzeti tudi osmi del svote, ki je potrebna za uresničenje mojega načrta pri pogojih, katere sem naštel.

— In vi nič ne odjenjajte od svojih zahtev? — Vi ostanete pri vseh navedenih pogojih? — ponovil je nadškof.

— Jaz ne odstopim niti za pečico, — odgovoril je odločno Kolumb. — Jaz morem mnogo obljubiti, in kdor se zadovolji z manjšim, kakor zaslučuje, po-

nižuje samega sebe. Jaz dam vladarju novo državo, večjo nego je sedanja in zahtevam zaslugam primerno nagrado.

— Dovolj, dovolj, — pretrgal mu je besedo nadškof. — Vam ni treba več zgubljeni besed. Takoj grem poročat njiju veličanstvoma.

S temi besedami je Talavera odšel iz dvorane. Vsi so šli za njim, pogledujoč Kolumba z žalostjo zmešanim preziranjem . . .

Kraljica Izabela je s sožaljem poslušala poročilo nadškofovo.

— To je taka predrznost, taka nesramnost, — končal je nadškof, — da kaj takega dosedaj nisem doživel. Ta beraški Genučan zahteva nagrad in častij, ki so primerne le kronanim glavam.

— Kolumbovi pogoji presegajo zares meje mogočega. Kaj vi rečete o tem, markiza? — vprašala je kraljica višjo dvornico.

— Velika dela zahtevajo posebne nagrade — odgovorila je markiza de Moja. — Gospod postavi svoje življenje v nevarnost, in to je tudi nekaj vredno.

— Sicer vi imate nekoliko prav, Vaša prevzvišenost — obrnila se je kraljica k Talaveri, — a mi ne smemo prehitro in prerezko odreči Genučanu. Stavite mu zmernejše pogoje. Dobi naj dostojanstvo admirala in namesto desetega dela dohodkov petnajsti del; nadalje more on za svojo osebo biti tudi podkralj, ako se bode kralju to zdelo mogoče. Da bi pa bil ta čin deden, zagotovljen njegovim potomcem, v to pa nikakor ne moremo privoliti! . . .

Čez nekaj dni je nadškof zopet prišel h kraljici.

— No, kake vesti ste prinesli, vaša prevzvišenost? — vprašala je Izabela.

— O, to je strašno, vaše veličanstvo! — zaklical je Talavera. — Ta Kolumb je kar ob pamet prišel! . . .

— Hoče li on vsekako, da bode podkraljevski naslov deden, kateri pogoj je za nas razžaljiv.

— Niti za pičico ne odstopi od svojih zahtev, vaše veličanstvo. Henrik angleški ali Ludovik francoski bi ne mogel biti bolje trmast in neuklonjiv v pogajanjih s Kastilijo in Aragonijo, kakor je ta Genučan!

— Neodjenljivost gospoda Kolumba ima gotovo svoje uzroke, — rekla je kraljica, — a tudi naša prijenljivost ima svoje meje. Pustimo gospoda svoji osodi, mi zanj ne moremo nič več storiti!

— Nadškof je zmagal! Čez nekaj minut je dobil Kolumb odgovor, da so se pretrgala pogajanja o ekspediciji vsled njegove neprijenljivosti.

Drugi dan, ko je Kolumb dobil to poročilo, se je že odpravil na pot. Njegovi pristaši, mej katerimi je bil Ludovik de Sant Angel, blagajnik duhovskih dohodkov aragonskih, so se zbrali, da ga spremijo. Prišel je čas ločitve. Presrčno so se poslovili od Kolumba.

— Zaradi sijaja kastilske in aragonske krone, — zaklical je Sant Angel, — bi se kaj tacega ne bilo smelo zgoditi! Z Bogom, gospod Kolumb, in On daj vam da boljše zdravih in boljše razsodnih ocenjevalcev!

— A kam se sedaj mislite obrniti, — vprašal je s sočuvstvom Alonz de Kvintanilja.

— Najprej pojdem v Kordovo k svoji ženi, a od tod pa naravnost v Francijo, — odgovoril je otožno Kolumb.

— Ste li prepričani, da vas ondu boljše sprejmo? — vprašal je Sant Angel.

— To je v božji volji, — odgovoril je Kolumb z vzdihom, ki je kazal, kako težko mu je pri srcu.

Če tudi je Kolumb bil potr, bil je vendar miren, držal se je ponosno, in v njegovih očeh se je svetil odsev onega neugasljivega ognja, ki je močno plamtel v globini njegovega srca.

— Z Bogom, z Bogom, prijatelji in zagovorniki moji! — zaklical je Kolumb. — Še jedenkrat vas zahvaljujem za dobroto in podporo, ki ste mi jo skazali! Prišel sem h Kastiliji, ne k dvoru! Imajo me za blazneca in otroci po ulicah kažejo, kadar se prikažem,

z znamenjem, da v moji glavi ni vse v redu. Če bode moj poskus pri francoskem dvoru uspešen, bode te že slišali o meni! Z Bogom! z Bogom!

Še jedenkrat je Kolumb objel vse, potem se je pa odpravil na pot, Kvintanilja in Sant Angel sta se pa odpravila v kraljevi stan, živo se razgovarjajoč mej seboj.

— Torej ta nesrečni Kolumb ni ničesa dosegel, — rekel je nevoljno prvi. — Trdno sem bil prepričan, da naposled doseže svoj smoter, a nakrat se je vse razdrlo.

— Da so se njega plemenite namere tako slabo vsprejele, to je sramota za Španijo, katero je zakrivil nadškof granadski, — odgovoril je Sant Angel. Kako se zna prilizniti njega velečanstvoma in ju pregovoriti, kakor mu ugaja.

— Poglej, gospod, nje veličanstvo se sprehaja po vrtu z markizo de Mojo, — zaklical je Kvintanilja, in pokazal z roko v daljavo. — Kaj ko bi midva porabila ta slučaj? Kraljica je, kakor se kaže, dobre volje, in midva bi se mogla morda pogovoriti ž njo o najinem prijatelju!

— To misel ti je vdihnil sam Bog, Kvintanilja! — rekel je goreče sam Sant Angel. Kolumb še ni daleč in kraljica bode morda zahtevala, da se povrne. Pojdiva in poskusiva to zaradi slave Španije!

Razvneti Sant Angel je kar vlekel za seboj Kvintaniljo in oba sta nizko poklonivši se stopila h kraljici.

— Kaj želita gospoda, da sta že tako zgodaj tukaj, — vprašala je kraljica in se milostivo nasmejala.

— Prosim za dobro stvar, za to je ugoden vsak čas. vaše veličanstvo, odgovoril je odkritosrčno Sant Angel. — Nisva prišla, da kaj prosiva zase, opozoriti hočeva vaše veličanstvo na stvar, ki more povzdigniti krono Kastilije in Aragonije, ki bode potem s svojim sijajem prekosila vse krone na svetu.

— Hočeta morda me pregovoriti za križarsko vojno? — vprašala je s smehljajem kraljica.

— Ne, tega ne namerava, vaše veličanstvo, če tudi nekaj podobnega . . . odgovoril je Sant Angel in spoštljivo kraljici poljubil roko.

— Jeli vam znano, vaše veličanstvo, — pristavil je Kvintanilja, — da je gospod Kolumb, katerega načrtov uresničenje bi bilo proslavilo Kastilijo in Aragonijo, — danes zjutraj šel na pot in ostavil Santo-Fee?

— Kaj se hoče, gospod! — odgovorila je kraljica, katerej je z obraza hitro zginil smehljaj. — Mi smo storili vse, kar je bilo mogoče, a njegova predrznost nima mej. Tam, kjer je uspeh dvomljiv, morajo tudi obljube biti zmerne.

— Če se prosilec odreka od svojih nad, da se le ne poniža, to govori le v njegovo korist! — zaklical je Sant Angel.

— Že osemnajst let, vaše veličanstvo, — pristavil je Kvintanilja, — dela Kolumb na svojih načrtih, prenaša pomankanje, zasmehovanje, preziranje, in preganjanje, neomahujoč in ne pusteč svoje namere; če ne odstopi od svojih zahtev, ne odstopi le radi tega, ker smatra tako popuščanje za poniževalno za njegovo podjetje.

— Kvintanilja ima popolnoma prav, — potegnila se je markiza de Moja. — Oprostite, vaše veličanstvo, da se jaz ženska predrznem mešati v državne stvari, toda jaz ne morem, da ne bi se potegnila za gospoda Kolumba, katerega duhu se klanjam.

— Vam je strašno pri srcu njegova stvar, markiza, — odgovorila je kraljica smehljajoč se, — in vi pozabljate, da drugi imajo Kolumba kar za blazneca.

— Ti, ki tako govore, ne poznajo gospoda in ne morejo razumeti njegove ideje, — odgovorila je spoštljivo, a odločno markiza — Poleg tega, odkritosrčno rečem, da vaše veličanstvo samo ni tacih mislij . . .

— Da, gospod Kolumb ni beđak in ne samo sanjač, — pristavil je Sant Angel, ne dajoč časa kraljici, da bi odgovorila, — to dokazuje njegov značaj. Mari se ni mnogokrat pokazal viteza brez strahu in madeža? Mari se ni z mečem v roki udeležil vojne

proti nevernikom in mari ni pokazal tisočkrat svoje hrabrosti? Prosim vas, ne poslušajte lažnih svetov prevzetnežev, katere je osramotil Kolumb, in ne glejte na njegove načrte, kakor na izmišljotine kacega klaviviteza. Pozivljam na pomoč vašo kraljevsko bistroumnost, katera brez vsakih drugih navodov more razsoditi, koliko so vredni pozornosti Kolumbovi načrti. Razsvetljini od samega Boga stoje vodje narodov višje nad tolpo in rešujejo vprašanja in pomisleke, s katerimi se ubija glave ves svet. Mari hoče vaše veličanstvo, ki ste se v vojni lotili takih nevarnostij in težkih stvarij, sedaj omahovati, ko bode zguba majhna, ako se ponesreči podjetje, velika pa korist, ako se posreči? Mari načete videti, kako bi se razširila prava vera, ako se izvedo Kolumbovi načrti in kako bi se povejšala vaša lastna moč? Kako znatno moč je pridobila Portugalska s svojimi odkritji! Sedaj se nam ponuja priložnost, da jo popolnoma zatemnimo, in vi, vladarica, se hočete temu odreči zaradi praznega vprašanja o naslovu in ničvrednega koščka pergamenta.

Sant Angel se je tako razvnel s svojim govorom, da ni opazil, da je k njim se pridružil kralj Ferdinand, in nehote se je zganil, ko je zaslišal njegov rezek glas.

— Kam je sedaj se odpravil Kolumb? — vprašal je kralj ne brez odmeva nevošljivosti. — Pa vsaj ne zopet k Janezu portugalskemu?

— Ne vaše veličanstvo — odgovoril je Sant Angel, — gospod, Kolumb je rajše šel k Ludoviku, francoskemu kralju, katerega ljubezen je v Kastiliji prišla v pregovor, — pristavil je, ne brez ironije.

— Hm... k Ludoviku! mrmral jo kralj in vtopil se v globoko zamišljenost.

— Bojim se, Ferdinand, — pretrgala je kraljica molčanje, — da so se naši svetniki prenagli. Zaradi nenavadnega veličja tega podjetja stavlja je Kolumb tudi nenavadne pogoje. Vprašanje je le, v kakem

stanju so naše skupne blagajnice? Če moremo zadovoljiti potrebe tega podjetja?

— To bi bilo strašno, ako zgubimo priložnost povečati število verujočih v Boga, razširiti po vsem svetu oblast in slavo Španije! — zaklicala je markiza de Moja.

Kraljica je nekaj minut premišljevala . . .

— Zaklinjam se pri svetem Jakobu, to se ne sme zgoditi! — zaklicala je naposled. — Ne vem, da me je nakrat obšlo tako hrepenenje po uresničenju tega podjetja, kakor da slišim prvi pot o tem predmetu . . . Naj se stvar izide kakor koli, — zgodi naj se božja volja, jaz hočem storiti vse, kar je v moji moči da se uresničijo Kolumbovi načrti.

— Tudi ne glede na nečuvvene pogoje, katere nam stavi Kolumb? — vprašal je kralj. — Če mu damo oblast, katero on zahteva, kdo je nam porok, da je ne bode zlorabil.

— Gospod Kolumb sam bode za to odgovarjal pred Bogom in pred ljudmi! — odgovorila je Izabela.

— In naše zmedene finance? — je znova vprašal kralj.

Kraljica se je pomišljala jedno trenotje; hladni glas njenega moža jej je kazal, da ne odobruje njenih plemenitih čuvstev. Pa ona se je premagala in z veličjem, ki je prešinilo vse njeno bitje, je spregovorila:

— Gospoda, kralj, soprog moj, kakor je vidno, noče ničesa storiti za to stvar s strani Aragonije, tako pa jaz vse nase prevzamem, kakor kraljica kataljska. Če bode potreba, zastavim vse dragocene kamne svoje, da dobim potrebnih sredstev! . . .

— O, premilostljiva kraljica! — zaklicali so hkratu Kvintanilja, Sant Angel in markiza de Moja, in pokleknili pred kraljico.

— To trenotje, — rekel je naudušeno Sant Angel, — ostane pomenljivo v vašem vladanju. Na veke zapečati zmago svetlobe nad mrakom, in ime Izabele bode vedno živelo v spominu potomcev, kakor boriteljice za svetlobo!

— Moja draga soproga! — zaklical je kralj poljubivši roko Izabeli. — Jaz ne pustim, da bi ti zastavljala svoje dragocenine. Sant Angel naj preudari, kako se dobe potrebna sredstva iz dohodkov Aragonije... Ti moraš biti moja dolžnica!...

— Zahvaljujem se, Ferdinand! — odgovorila je Izabela, nežno poljubljuje moža. — Tedaj prijatelji moji, hitro jo potegnite za begunom! — pristavila je. — Dotecite ga, dokler ne pride do portugalske meje! Pošljite za njim sla s poročilom, da so se vsi njegovi pogoji sprejeli! Pojte! .....

Kraljevi sel je dotekel Kolumba dve uri hoda od Granade na Pinoškem mostu, — v gorski soteski znani po krvavih bojih mej kristijani in neverniki. Ko jo dobil oficijelno naznanilo, je omajeval jedno trenotje, — ko je pa prečital pridejano pismo svojih prijateljev, — je popustil vse pomislike. Odkril se je, in s klobukom pokrtil obraz, da ne bi pokazal solz pred slom. Ko je zopet razkril obraz, mu je sejal od veselja in upanja na Boga. Potem se je brez odlašanja povrnil v Santo-Fel.

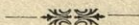
Dne 17. aprila 1492. leta je bila podpisana pogodba mej španskima vladarjema in Kolumbom, a 30. aprila je dobil patent za dedni naslov podkralja novih dežel in naslov dona.

Ekspedicija je imela odpraviti se iz paloškega pristanišča v Andaluziji in dne 30. aprila je dobil paloški magistrat ukaz, da preskrbi v desetih dneh dve ladiji z mornarji in vsem potrebnim za odhod, da jih bode imel Kolumb na razpolaganje. ob enem se je Kolumb pooblastil, da kupi in pripravi za odhod tretjo ladijo.

Pred njega odhodom v Palos so Kolumbu izkazali visoko milost: dne 8. maja je dobil albado ali patent, s katerim se je njegov sin Dijego imenoval pažetom princa Janeza z določeno plačo. Taka čast se je do tedaj skazovala samo sinom znatnih oseb. Kolumb je olajšanim srcem odpotoval dne 12. maja v

Palos. Prijor larabidskega samostana ga je sprejel z razprostrtimi rokami.

Ko so v Palosu izvedeli, kak namen ima ekspedicija, je strah prešnil vse mesto. Vse strašne pripovedke in basni, s katerimi se napaja praznoverje in se ohranjuje mrak nevednosti, so se oživele. Sam magistrat je gledal na pripravljanje ladij za odhod in na mornarje, kakor na žrtvo, ki se žrtvuje neumni domišljiji pritepenca. Strah in obup sta se polastila vseh in stavila na vsakem koraku ovire uresničenju ekspedicije. Kolumb je sam prevzel vodstvo opravljanja ladij in s prigovarjanjem in s silo mornarje pripravljaj k pokorščini. V tem oziru mu je mnogo pomagala okolnost, da sta dva znamenita paloška mornarja, brata Pinsona, se pridružila ekspediciji in preskrbela tretjo ladijo. Koncem junija 1492. leta je že stalo brodovje popolnoma pripravljeno na odhod. Največji ladiji „Santa Maria“ zapovedoval je Kolumb sam, drugi „Pinta“ Martin Pinson, pri čemer je njegov brat Frančišek Martin bil krmar, a tretji „Nina“ Vincent Žuanec Pison. V vseh treh je bilo 120 ljudi, odbranih, bivših mornajev ... — Vse je bilo gotovo. bilo je treba odpluti — pa kam? To vprašanje je kakor težek kamen ležalo na srcu vseh.

Dvanajsto poglavje.

Naprej.

Približaval se je v Palosu strašni dan poslavljanja od očetov, bratov in soprogov, ki se podajo na neznano pot vsled muh pritepenega Genučana!

Razglas Krištofa Kolumba nabit na vratih mestne hiše v Palosu, se je glasil, da odidejo dne 2. avgusta in da zjutraj tega dne slednji mora opraviti svojo

krščansko dolžnost, — spovedati se in sprejeti sveto obhajilo.

Cerkve in kapele v Palosu so bile prenapolnjene. Sorodniki in prijatelji, matere in žene so se rinili k oltarju, da prejmejo sveto obhajilo vkupe z odhajajočimi poslednji čas v življenju, kakor so vsi mislili. Mornarji, ki so že tako malo verjeli v uspeh ekspedicije in bili jako potrti, so še bolje obupavali, ko so videli žalost svojih bližnjih. Blagoslov cerkve se je družil s proklinjanjem Kolumba in mnogi so zapustili hišo božjo, zakrivajoč v srcu sovraštvo in jezo.

Kolumb se je tudi spokorno izpovedal in prejel sveto obhajilo v samostanu La Rabida. Beatrisa, Kolumbov sin Dijego in celo mlajši njegov sin Ferdinand so posnemali svojega očeta in poleg tega ga obsipali z laskanji najrahločutnejše ljubezni in skrbljivosti. Potem je bila v samostanski cerkvi slovesna sveta maša za srečno pot, katere so se udeležili vsi Kolumbovi mornarji pod vodstvom Martina Alonza Pinsona. Poslednjo pot so mornarji mej gorečo molitvijo pokleknili na domači zemlji, potem so se začeli spravljati na ladije mej silnim jokanjem in tuljenjem znancev. Ko so se vsi vkrcali je na breg prišel sam Kolumb v spremstvu prijorja Marčene in svoje družine. Vse je tlačila težka misel, da se kmalu ločijo in molčali so. Prijor je najprej pretrgal to molčanje.

— Gospod Krištof, — začel je, — minolo je mnogo let, kar sem vas prvokrat našel pred vrati svojega samostana. To so bila leta našega prijateljstva... Da se zopet povrnejo!... A kdaj?... Kdaj da Gospod, da se zopet vidiva?

— Bodočnost je v roki božji, — odgovoril je ganen Kolumb, — a preteklost je tukaj shranjena, — pokazal je na srce, — in nobena stvar je ne izbriše. Vi ste bili moj najboljši prijatelj, tudi ko so se vsi izogibali Genučana. Če ljudje kdaj premené mnenje o meni...

— Gospod admiral, so ga že premenili, — pretrgal mu je besedo znan glas.

Vsi so se začudeni obrnili in videli Dijega de Arana.

— Gospod Dijego? — Ste li vi?

— Da, gospod admiral. Danes sem prišel semkaj, da izprosim od vas odpuščanja.

— Jaz sem že davno vam odpustil in vse pozabil, gospod Dijego.

— Mislím, da se ne bode te upirali, da se tudi jaz udeležim z vami poti v Indijo?

— Vi hočete postaviti svoje življenje v nevarnost?

— Mari vi ne storite ravno tega, gospod admiral?

— Jaz to storim, ker upam na Boga in čutim v sebi iskro njegovega razodenja. Mari vi tudi to čutite? Ne govori li v vas samo strast po tem, da bi kaj posebnega doživeli?

— Vi imate prav, kakor vselej, gospod admiral. Jaz pojdem, kamor me vleče osoda. — Vi ste mi vzeli predmet moje strastne ljubezni, a sedaj vendar ne bode te zastavljali poti mojemu čuvstvu, ki me vleče v neznane kraje?

— Naj bode po vašem! Nadejam se, da mi bode te dragi potni tovariš, gospod Dijego!

Krepko sta se objela bivša nasprotnika. To trenutje je k njima stopila gospa Beatrisa.

— Moja najboljša voščila naj spremljajo vas na vaši nevarni poti. Da vas varuje presveta Devica vseh nevarnostij, in vam pošlje srečo! — rekla je mlada ženska.

Ganen do dna srca, jej je Dijego poljubil roko.

— Približuje se že čoln, — rekel je s solzami v očeh starši sin Kolumbov, kažoč na morje.

— O presveta Devica! — je otožno spregovorila Beatrisa. — Mari se že moremo ločiti?!

— Kaj se hoče, draga moja, — je rekel Kolumb in stopil k njej. — Iti moram po potu, katera mi je označena od zgoraj, kakor si ti tudi slušala glas mojega srca. Potolaži se in moli zame. Nadejam se, da

kmalu napoči dan, ko bomo blagoslovljali to ekspedicijo . . . Z Bogom! Z Bogom! . . .

Vsem so stopile solze v oči in gospa Beatrisa ni mogla premagovati joka.

To trenutje je prijor stopil pred njo in rekel resno in slovesno :

— Pokleknite! Blagoslovil bode vas, ne vaš prijatelj Janez Peres de Marčena, temveč sluga Boga in cerkve, katera prideta na pomoč ondu, kjer človeško srce omaguje pod težo bridkostij. Molimo!

Pri teh besedah so vsi pokleknili in z upom poslušali tolaženje vrednega pastirja.

V tem se je čoln približal bregu.

— Čoln vas čaka, rekel je prijor. Ta mala igračica valov in slamica moreta služiti za rešitev utapljalčega in za povzdigo slave božje! Zato je obupavajmo! Z nami vsemi bodi vsemogočni Bog! Vstanite in poslovite se! Tako je volja božja! . . .

Vsi so vstali in poslednji pot se objeli z odhajajočima. Potem je Kolumb s trdimi koraki in povzdigneno glavo stopil v čoln in odrinil od kraja. Ko je čez nekaj minut pogledal, je videl, kako je prijor stoječ na bregu razprostiral nad njimi blagoslavljaljoče roke.

Vesla odložite! Pozor! Molite! — dal je povelje Kolumb, in se ponižno odkril. Vsi so ga posnemali.

— Vesla v roke! Najprej! — se je vnovič razlegel glas admirala in čoln je kakor strela poletel k admiralski ladiji.

Jedva je stopil Kolumb na ladijo „Santa Maria“, že se je razvila na jadrnici zastava Kastilije in Aragonije in so s strelom poslovali se od stoječih na bregu. Potem je brodovje plulo od bregov in se je zasidrilo v mestu Huelva blizu klečeti Saltes, malega otoka, katerega delata dva rokava reke Obdjel.

Izmej treh ladij, katere so dali Kolumbu, je jedino „Santa Maria“, kateri je zapovedoval sam Kolumb, imela podobo ladije današnjega časa, to je, da je imela vrhni krov. Drugi ladiji bili sta le večja bro-

dova, kakeršni se rabijo za vožnjo po rekah ali ob morskih bregovih.

Admiralska ladija „Santa Maria“ bila je dvakrat večja nego druge ladije. Njena vnanjost je bila malo podobna sedanjim ladijam. Mostič je bil jako majhen, a bak, kjer so bivali mornarji, je pa bil neprimerno velik in visok, zavzemal je skoro tretjino krova. Ta ladija je bila zgrajena mnogo umetneje, kakor drugi ladiji. Imela je poleg krova še škrinji podobno kajuto, v kateri je bival Kolumb. Jadrovje je bilo drugačno kakor pri sedanjih ladijah. Jarbole so bile višje in poprečni giki so bili krajši in manjši, kakor pri sedanjih ladijah.

Drugi dve ladiji, „Pinta“ in „Nina“ nista imeli krova. Spredaj in zadek je bila jedna kajuta. Srednji prostor je pa bil pokrit z jaderskim platnom, da se blago obvaruje moče. Ti ladiji imeli sta po dve jarboli. Jadra na Pinti so bila štiri, na Nini pa triogлата, tako imenovana latinska. Poleg tega so na obeh imeli klopi in vesle za veslarje. Splošno je to brodovje imelo kaj slab vid, a zato se je pa lahko približalo bregovom in svobodno plulo v ustja rek.

Vseh mornarjev na Kolumbovih ladijah je bilo devetdeset, drugi so pa bili razni klateži, ki niso imeli ničesa zgubiti. Glavnim sodnikom na ladijah je bil Roderigo-Sanhec de Segovia, višji sredar Dijego de Arana iz Kordove, Roderigo Eskobado je pa potoval v lastnosti kraljevega notarja. Razen tega je pri brodovju bil zdravnik, njegov pomočnik in trije rezervni krmarji. Vse moštvo je štelo 120 ljudi . . .

Prisedši na krov „Sante Marie“ je Kolumb takoj šel v svojo kajuto in ukazal poskrbeti za stanovanje gospodu Dijegu de Arana . . .

Ostane dne je hitro minol pri delu in odrejanjih. Zvečer so se vsi legli spat, utrujeni zaspali še blizu domačega obrežja, pusteč samo stražo budečo.

Jedva se je pokazala zarja, je že dal Kolumb povelje, da odplujejo. To je bilo dne 3. avg. 1492. leta, v petek — kateri dan so vsi mornarji smatrali za

nesrečen. Nekako neradi so se ljudje lotili dela, pre-križali so se bolj praznoverno, kakor spokorno, in prestrašeni so gledali okrožujujoče jih čolne, v katerih so sedeli znanci, ki so se pripeljali, da se še poslednjikrat poslove.

Stoječ na mostičku je Kolumb gledal, kako gre ladija. Njegovo veselje, da kmalu doseže svoj postavljeni smoter po tolikih neuspehah, je močno ohladila nezaupnost in prestrašenost moštva. Zagledal je to trenutje na krovu Dijega in mu dal znamenje, da pride k njemu.

— Bodite vedno pri meni, don Dijego, — rekel je. Tukaj ste mi najdražji in najbližnji človek. Vsi drugi so le nekako s silo prikovani na te ladije in so mi zatorej tuji. Držati jih moram v strogi disciplini in pokorščini, drugače ne morem za ničesa biti odgovoren. To je čeda živalij, ki niso zmožne misliti, zadržavati moram njih divja čuvstva, ki izhajajo iz praznoverja.

— Res so vsi potrti, gospod admiral, — odgovoril je gospod Dijego. To tudi ni čudno, če se nahajajo pred očmi take podobe, kakor tukaj. Nas okrožajo ljudje v čolnih vijoči si roke in proklinjajoči vas. Vsi so trdno prepričani, da se ločijo za zmiraj.

— Morda je za mnoge izmej nas res tako; — odgovoril je mračno Kolumb, — človeka smrtnika čakajo mnoge nevarnosti. Jaz ne vidim povoda, posebno obupavati, vse je v božji volji, in če ni božja volja, se nam nič slabega ne prigodi. Vendar čas je, ladije razsidrati . . . Z Bogom, naprej.

Kolumb je nekaj minut ponižno molil, potem je pa glasno zaklical:

— Pozor! Razsidrajte!

— Pozor! Razsidrajte! — ponovilo se je povelje na drugih ladijah.

Kolumb je sam prijel za krmilo ladije „Santa Maria“ in poskusil kolo, zatem je pogledal po jadrih.

— Vzdignite sidra! — ukazal je, videč, da je vse v redu.

— Takoj, admiral.

— Razpnite jadra.

— Takoj, admiral.

Jarbole so razpele jadra na ladiji „Santa Maria“ in na drugih ladijah se je isto zgodilo. Če tudi je to povelje nasprotovalo notranjemu čuvstvu mornarjev, vendar se je točno in hitro izvršilo.

Prijazen smehlaj pokazal se je na licih admiralovih.

— Obrnite proti jugozapadu!

— Takoj, admiral.

— Razpnite klivere!

— Takoj, admiral.

Ladije so se zganile, zamajale, pokoreč se krmilu, nagnile proti zapadu. Za njimi se je iz čolnov zaslišalo plakanje in proklinjanje Kolumba. — To trenutje pokazalo se je solnce v obzorju in s svojimi žarki ožarilo domači breg, katerega zapuščajo za zmiraj, kakor se je mnogim zdelo.

— O, sveti Jakob, usmili se nas! — se je izvilo iz prsij mornarjem, ko so videli, da zginjajo v daljavi domače gore.

Vlekel je veter na tisto stran, kakor so se vozili, in upati je bilo, da bodo kmalu na Kanarskih otokih. Kolumb in Dijego sta se vedno bolje zblížala, kar je mnogo pospeševala tesnost ladije. Ob zahodu solnca sta se vnovič sešla na mostiču.

— Sedaj se solnce pogreza v valove, — je opomnil zamišljen Dijego — in zemlja je zginila izpred naših očíj. Nekako čudno čuvstvo me je obšlo pri pogledu nepregledne vodne ravnine.

V tem zahajanju solnca na jedni strani in zginjenju zemlje na drugi, — odgovoril je Kolumb, — vidim potrdilo, da je zemlja okrogla, da je resnična teorija, da se solnce skriva pri nas, da izide v drugi deželi in ta dežela mora biti na zapadu.

— Jaz verujem vaši modrosti, gospod admiral, in pod vašim vodstvom se čutim popolnoma varnega.

— To me veseli, Dijego. Žal, da povsod ne

najdem take zaupnosti. Posebno se bojim nasprotnega čuvstva pri svojih kraljevih pokroviteljih.

— Kraljica je popolnoma udana vaši ideji, gospod Krištof.

— Ona je vendar ženska in drugače popolnoma podvržena svojemu soprogu, kralj je pa udan moji ideji ravno toliko, kolikor mu je ugodna. Zato sem sklenil voditi dan za dnem točen zapisnik, da bodem mogel dati točen račun o svojem ugodnem ali morda neugodnem potovanju in danes sem že opisal prvi dan naše vožnje.

S temi besedami je Kolumb prijel za roko Dijega in ga odpeljal k sebi v kajuto . . .

Tretji dan svojega potovanja, v ponedeljek šestega avgusta je zjutraj nenavadno zgodaj prišel na mostič in opazil, da je Pinta zadrgnila jadra.

— Kaj to pomenja? — zaklical je v skrbeh obrnivši se k pristopivšemu Dijegu. — Pinta je jadra zadrgnila! To mora biti kaj posebnega; takoj moram izvedeti, kaj je.

In Kolumb je hitro vzel govorno trobilo.

— Na desno, — glasilo se je njegovo povelje.

— Takoj — odgovoril je krmar.

— Pripravite čolne, — glasilo se je njegovo povelje.

— Takoj, — razlegel se je odgovor.

Mornarji so hiteli izpolniti njegovo povelje.

— Razgrni kliver!

Mornarji so spretno izpolnili njegovo povelje, hitro se je „Santa Maria“ obrnila in se toliko približala „Pinti“, da se je bilo mogoče pogovarjati.

Kapitan Martin Alonz Pinson stal je na mostiču in je bil videti jako obupan.

— Kaj se je zgodilo, gospod? Zakaj si jo obrnil na drugo stran, — zaklical je Kolumb.

— Nesreča se je nam prigodila: krmilo se je zlomilo, — glasil se je odgovor.

— Koliko je tukaj kriva nesreča, — rekel je — prepuščam razsojati vam samim. Prosim, pojdite

za nami, na Kanarskih otokih se popravi škoda, katera se več ne prigodi, kakor se nadejam.

— Dobro, gospod admiral!

— Jako mi je žal, da zaradi silnega valovja ne moremo Pinti poslati pomoči.

— Si bomo že kako sami pomagali, gospod admiral, potrudili se bomo, da se ne ločimo od vas!

— Zanašam se na vas, gospod Alonz!

Kolumb je obrnil „Santo Mario“ v prvotni smer, nemirno je hodil po mostiču in semtertja pogledoval na Pinto.

To trenutje je stopil k njemu Arano.

— Vi vso stvar preveč jemljete k srcu, gospod Krištof, — rekel je videč vznemirjenost Krištofovo, — jaz mislim, da Alonz popravi škodo in pride z nami do Kanarskih otokov.

— Jaz sam tako mislim, — odgovoril je potrt Kolumb — kaj pa če je poškodovanje Pinte samo poskus, da se prepreči daljša vožnja vsega brodovja? Jaz ne zaupam moštvu. Kdo ve, če ne napravijo kako zarote, da preprečijo daljšo vožnjo?

— To se ne sme zgoditi, gospod Kolumb. Poglejte Pinta je zopet razpela vsa jadra in gre za nami.

— Ne vem, če dolgo pojde. Pri vsej spretnosti Alonzovi, se bode krmilo jedva obdržalo. Zvezal je krmilo z vrmi, ki pa utegnejo se potrgati in ladija se ne more več pomagati. Sploh se jaz najbolje bojim za to ladijo. Pinta se je vzela v naše brodovje proti volji svojih lastnikov, moštvo so največ hudodelci, ki na njej prestajajo svojo kazen. Poleg tega so na ladiji prejšnji nje lastniki bratje Kvintero in Bog ve, kaj se še utegne ondu zgoditi.

— Seveda je to jako neugodno, — rekel je Dijego.

— Ostaje nam le jedno sredstvo, da se znebimo nezadovoljnežev. Na Kanarskih otokih hočem poskusiti znebiti se Pinte in zameniti jo s kako drugo ladijo. K sreči nismo več daleč od njih.

Trinajsto poglavje.

Odkrita lokavščina.

Strah Kolumbov zastran Pinte je bil opravičen, kakor se je pokazalo. Na njej se je vedno kaj pokazilo, tako da sta jo „Santa Maria“ in „Nina“ morali naposled vleči. Vsled tega je še le osmi dan vožnje brodovje prišlo na Kanarijske otoke. Kolumb je takoj iskal druge ladije, a zaman. Treba je bilo „Pinto“ popraviti, kajti „Nina“ je tudi imela le štiriogelna jadra, namesto triogelnih. Naposled so vse uredili in brodovje jo je odrinilo.

Življenje na morju nikakor ni povzdignilo poguma mornarjem, temveč mej njimi se je vedno pogosteje kazala nezadovoljnost. Neko noč, — bilo je blizu otoka Tenerife, — je Kolumb sedel pri krmilu in gledal, kam se premiče ladija, kar zasliši na baku glasno govorjenje.

— Naposled se naše potovanje z dobrim ne konča. Kdo je še kdaj slišal o zemlji na zapadu Azorskih otokov?! — To je samo neumnost... Mi vidimo samo vodo... Peljemo se naravnost v pekel.

Govornik še ni povedal, kar je mislil, ker se je nad tenerifskim vrhom pokazala nekaka svetloba, ki je osvetlila okolico. Potem je pa zamolklo bučanje podobno grmenju motilo nočno tišino.

Praznovorni mornarji so se grozno prestrašili.

— Poglejte, — zakričali so nekateri, — iz pekla se že sveti! — Molite, za nas je prišla zadnja ura.

— In zakaj smo privolili v tako potovanje.

— Umreti bodemo morali daleč od domovine!

— O, sveti Anton!

— Sveti Frančišek za nas Boga prosi!...

— Glejte, kako se vzdiguje zrak.

— Presveta Devica, to je peklenški ogenj!...

— To je pekel!... K njemu se približujemo!...

Bog se nas usmili!...

Pol oblečeni mornarji so se zbrali v tolpo na krovu in od strahu kričali. Kolumb je hitro s svojega mostiča prišel na bak.

— Sramujte se svojega praznoverja in strahopetnosti! — rekel je odločno Kolumb. — Mari ne vidite tukaj znamenja milosti božje? Bog pošilja nam na pot ognjeni stolp podoben tistemu, ki je svetil nekdanj Izraelcem v puščavi.

— Gospod admiral, oprostite, Mari to ni peklenški ogenj? — vprašal je s praznoverskim strahom jeden mornarjev.

— Kako je vam ime?

— Peter, gospod admiral!

— Le pomiri se, Peter! Ta plamen je le bljuvanje ognjenikov, kakeršni se pogosto opažajo na Sredozemskem morju na Siciliji in Liparskih otokih. Bodi pogumen in ne glej na to prikazen kot na kazen božjo, temveč kakor na dobro znamenje.

Kolumb se je odkril in prekrižal se. Vsi mornarji so isto storili in potem so pa brez strahu opazovali bljuvanje ognjenika... Dne 2. septembra je brodovje prišlo do otoka Homere, skrajne točke tedaj znanega sveta in suhe zemlje. Kolumb se je tukaj ustavil, da se preskrbi s svežim živežem in vodo, in prebivalci otoka so ga vsprejeli z veliko častjo. Imenitniki so ga vedno vabili na kosila. Nekoč je ravno hotel iti na zabavo, katero je priredila njemu na čast mati grofa Homera Neža Peraza, ker mu naznanijo, da je prišel nekak človek, ki ga po sili hoče videti.

— Pripeljite ga semkaj, — rekel je Kolumb.

Čez nekaj minut je v kajuto prišel postaven možak.

— Kaj želite? — obrnil se je Kolumb k prišlecju. Toda jedva je Kolumb pogledal prišleca, že je zaklical:

— O, sveti Jakob, mari si ti, Peter?

— Jaz sem, Krištof.

— Kako si ti prišel semkaj? Povej! . . . Že osem let nisem ničesa slišal o tebi . . . Kaj dela Anica? Se li še spominja starih časov?

— Seveda, gospod! Ko bi vi videli Filipino gomilo, podobna je malemu vrtu! Ona je ne zapusti in vedno upa, da kdaj pridete v Lizbono in jo obiščete.

Kolumb se je tiho prekrižal, ko je slišal o svoji pokojni ženi.

— Hvala, hvala, Anica! S čim jo zahvalim za spomin in ljubezen.

Krepko je stisnil Petru roke.

— Sedaj povej, če si kaj slišal o mojem bratu Jerneju?

— Seveda sem. Vrnil se je po smrti svojega tasta s svojo Moniko v Lizbono in spremljal je Jerneja de Dijaza do Nosa dobrega upanja.

— Kako mu je bilo na Angleškem?

— Ne posebno dobro. Na potu bili so prišli v roke morskim roparjem, in bili so v njih robstvu nekaj let, predno se je jim posrečilo ubežati.

— Zato nisem tako dolgo ničesa slišal o njem. No kako si pa ti prišel semkaj?

— Stvar se tiče toliko mene, kakor vas . . . Povem vam, vašemu podjetju preti velika nevarnost! . .

— Na kak način?

— Vi veste, kako je vas goljufal kralj Janez, naučen od vaših nasprotnikov. Sedaj zopet delajo proti vam, a drugače.

— Je li to mogoče?

— Zaklinjam se pri sv. Jakobu. Škof Sacadilja je naročil Neži Perazi, naj vas kakor mogoče dolgo zadržuje na otoku Homeri, dokler pride vojna ladija s Ferrra, ki vas prisilijo vrniti se, ali pa pojdejo za vami.

— Kaj govoriš?

— Da, kralj Janez je jako nevoljen, da niste odgovorili na drugo povabilo njegovo in na prigovarjanje škofovo hoče na vsak način preprečiti vaše podjetje.

- Od kod si to izvedel?
- Od samega Hoze Hudia?
- No?

— Ko sem to zvedel, sem se posvetoval z Anico. K sreči sem moral semkaj po nekem opravilu. Pred štirimi dnevi sem se poslovil od žene in odšel iz Lizbone.

— Da ti dá srečo, sv. Marija Devica! — rekel je ganen admiral. — Boljših prijateljev nimam nego tebe in Anico.

— Dosti, gospod Krištof, — odgovoril je Peter Povejte rajši, če se najde pri vas kako mesto zame?

— Kako mesto? Kaj hočeš s tem reči?

— To je lahko umljivo, kaj. Mari li nočete vzeti mene v Indijo?

— Ti se torej hočeš nam pridružiti? Si li že pomislil, kake nevarnosti čakajo nas?

— Jaz sem že vse premislil, — odgovoril je smehljajoč se Peter.

— A Anica?

— Anici pišem od tod, da me ne bode precej pričakovala. Jedno ali dve leti bode že prebila brez mene.

Kolumb je zamišljeno hodil gori in doli po kajuti.

— Jaz vendar pojdem z vami Krištof? — vprašal je čez nekaj časa Peter po kratkem molku.

— Ne vem, Peter, če bodem mogel tebe z Anico dovoljno zahvaliti za udanost, — rekel je, — a vendar jaz od tebe zahtevam še več. Če si se odločil pridružiti mojej ekspediciji, bode najbolje, da bodem pred drugimi za te admiral in nič družega. Vedi, da mej mojimi ljudmi vlada duh nezadovoljnosti in nezaupanja, in tu mi moreš skazati še večje usluge. Kot prost mornar bodeš v vedni neposredni zvezi z moštvom in bodeš mogel delovati na to, da nezaupanje, ki izvira iz praznoverja in strahu, polagoma izgine in se začne zanimanje za moje podjetje. Mi li hočeš s tem pokazati svojo udanost?

— Hočem, gospod Krištof, prisegam pri Materi Božji, da vam storim, kar morem, — zaklical je Peter naudušeno.

— Tedaj potrdiva najino prijateljstvo z bratskim poljubom in posloviva se.

Krepko sta se objela.

Ne pristavivši besede, je Kolumb šel k durim in poklical mornarja, ki je imel dnevno službo.

— Tu je vaš novi tovariš, Peter Laroka, — spregovoril je. — Pokaži mu prosto postelj. Peter, imaš li vse svoje stvari seboj? — pristavil je obrnivši se k novemu podrejencu.

— Prav vse, gospod admiral!

— Tedaj pojte!

— Ne da bi bil odhajajoča pogledal, je Kolumb se obrnil in začel popravljati svojo toaletto.

— Dijegu je treba še prikriti to poročilo, — je tiho mrmral. Presveta Devica me vidno varuje, torej le hitro na pot! . . .

Ko se je oblekel, je šel na krov, kjer ga je že pričakoval Arana, in šla sta na breg k Neži Perazi. Grofinja je vsprejela Kolumba z jako velikimi častmi, kakor se je spodobilo po njegovem velikem poklicu. Večer je bil jako živahen in je hitro minul. Ko je Kolumb odhajal, je k njemu stopila z zapeljivim smehljanjem neka gospa, Marija de Karbožal.

— Jako me veseli, gospod Krištof, — rekla je z nežnim glasom, — da se je nam posrečilo seznaniti se s tem, katerega sta španska vladarja počastila s takim zaupanjem. Torej ne odrečite osrečiti moje hiše s svojim obiskom!

— Vi ste jako dobri, gospa, a jaz se bojim, da za to ne bode časa.

— O, ne govorite tega! . . . — je hitro posegla v besedo Marija. — Te dni se zbere pri nas večja družba in vi morete obljubiti, da pridete in se seznanite z mojim možem, kateri pride skoro gotovo pojuteršnjem s Ferrra.

Kolumb je svetlo pogledal zapeljivo ženo.

— Jaz visoko cenim vašo ljubeznjivost, gospa, — in prizadeval si jo bodem povrniti z ljubeznivostjo.

Te besede Kolumbove so za jedno trenotje presenečile Marijo. Bistro je pogledala admiralu stoječega pred njo, a ž njegovega obraza ni mogla družega čitati, kakor najfinejšo uljudnost. Ko je to videla, se je zmagovito nasmehljala.

— Torej, gospod Krištof, nadejam se, videti vas in gospoda Dijega v naši hiši, — zaklicala je in malo nazaj pomaknila z lahkim poklonom.

— Štejem si za čast, — odgovoril je Arana, — ako me le admiral povabi, da ga spremljam.

— Gospod admiral gotovo ne bode imel ničesa proti temu, torej do svidenja.

Kolumb in njegov tovariš sta vsa zatopljena v svoje misli ostavila Perazino vilo in šla na breg, kjer jo je čakal čoln „Sante Marie“. In jedva je prestopil admiral prag svoje kajute, ko se je obrnil k Dijegu.

— Jako važne stvari so se prigodile, katere me silijo, ostaviti Homero s prvimi žarki solnca, ne da bi kdo kaj opazil.

— Kaj slišim, gospod Krištof? — Saj ste ravno kar vsprejeli povabilo Marije de Karbožal na nje veselico.

— Juda je izdal Kristusa s svojim poljubom, zakaj bi me ne mogla izdati s svojo ljubeznivostjo gospa Marija de Karbožal.

— Jasneje povejte, gospod Krištof, — zaklical je začudeno Arana, — jaz prav nič ne razumem.

Kolumb je v nekoliko besedah Arani razložil vse, kar je izvedel od Petra.

— Naša rešitev je vsekako v tem, — končal je, — da precej odpotujemo. Bistroumnost Martina Alonza mi je jako olajšala moje naloge izvršitev. Ladije so preskrbljene z živežem, Pinta je popravljena, in zatorej odidemo z Bogom dalje!

— Vsekako najdejo izdajalski Portugalci v nas pogumne protivnike, gospod Krištof! Mi se znamo bojevati in umirati, kakor se spodobi Kastilcem! — je razvnet zaklical Dijego.

— Jaz nočem da bi prišlo do tega. Bitve nam ne prineso nobene koristi... Pojdite in odpočite se, Dijego. Zjutraj zgodaj moramo biti pripravljene na odhod.

Drugi dan je vstal admiral, ko se je začelo daniti. Z znamenjem poklical je k sebi poveljnika „Pinte“ in „Nine“. Ko sta prišla, je bilo ukazano moštvo „Sante Marie“ postaviti se na krovu in Kolumb je k njim prišel v spremstvu obeh Pinsonov in Dijega.

— Vas je gotovo jako iznenadil ukaz, pripraviti se na pot v tako zgodnji uri, — začel je admiral. — Stvar je taka, da sem včeraj dobil zanesljivo poročilo, da hoče kralj portugalski nam delati vse mogoče ovire na potu v Indijo. Za nami so že poslali nekaj oboroženih vojnih ladij. Namera Portugalcev je tem podlejša, ker sem se pred več leti bil obrnil k Janezu portugalskemu za podporo, kakeršno mi je sedaj skazala milostljiva kraljica Izabela. Tedaj so Portugalci s preziranjem zavrnilo moj predlog, a sedaj pa hočejo nam zavirati pot. Mari hočemo trpeti, da se kastilska zastava tako poniža?...

Oduševljeni klici mornarjev pretrgali so Kolumbov govor. V srcih mnogih se je skrivala želja, da bi se Portugalcem posrečilo preprečiti podjetje in jih tako rešiti daljše poti, a ta želja je hitro zginila pod vplivom starega sovraštva Kastilcev do Portugalcev.

— Ne, tisočkrat ne! — razlegli so se kriki, — to se jim ne posreči!

— Za čast naše domovine in na čast naše zastave umremo, kakor se spodobi Kastilcem!... Vodite nas, gospod admiral, mi pojdemo povsod za vami!...

Zmagovit smehljaj je obsijal Kolumba, ko je videl tako naudušenje

— Zahvaljujem se v imenu naše vladarice za udanost njej, — zaklical je. — Nam se ni ničesa bati, dokler zvesto izpolnujemo svoje dolžnosti. Vse-mogočni Bog nas ohrani, ter daj zmago naši za-stavi. Razsidrajmo in pogumno se spustimo v odprto morje. — tja, kjer leži zlata bogata Indija! Naprej!

— Naprej! — ponovili so vsi in vse moštvo je hitelo na svoje mesto. Čez jedno uro je malo bro-dovje bilo na potu v odprto morje.

Štirinajsto poglavje.

Na širnem morju.

Vel je slab veter in brodovje se je počasi pre-mikalo. Kolumb in brata Martin Alonz in Vincenc Pinson, ki sta zapovedovala „Pinti“ in „Nini“ na-penjali so vse sile, da bi pospešili hitrost ladij, a njih prizadevanja bila so zaman. Admiral se je s strahom oziral na vse strani, če se kje ne prikaže portugalsko brodovje.

— Brodovje! — zaklical je nakrat stražnik pri veliki jarboli.

— Za Boga, kje je? — zaklical je Kolumb.

Kolumb je bistro gledal na pokazano mu stran.

— To je neka trgovska ladija, — rekel je čez nekaj časa. — Kakor se kaže, ni portugalska. Čez nekaj časa se je tuja ladija k „Santi Marii“ toliko približala, da se je bilo mogoče pogovoriti.

Na njeni zastavi videl se je beneški lev sv. Marke. Od kod? — zaklical je admiral.

— S Ferra.

— Kaj je novega!

— Mari vi niste admiral Kolumb?

— Sem.

— Varujte se, Portugalci nekaj slabega name-
ravajo! Tri vojne ladije s topovi in velikim številom
ljudij v oklepih in čeladah vas zasleduje s Ferra in
hočejo uničiti vaše brodovje.

Ladija se je oddalila in daljnih besed ni bilo
več mogoče slišati.

— Mari mislite, gospod Kolumb, — rekel je
Arana, — da kraljevska kastilska zastava tako malo
pomenja za Portugalce, da se jo upajo napasti.

— Njih napada se ne bojim, — odgovoril je
Kolumb, — a delali bi nam take težave, ki bi bile
hujše od bitke. Najbolj se še bojim, da portugalske
ladije s pretvezo, da varujejo pravice portugalskega
kralja, pojdejo za nami in bodo nam potem Portu-
galci odrekli slavo vseh odkritij. Zato je pa nam
treba, da za vsako ceno jim ubežimo. Kolikor je mo-
goče moramo voziti daleč od Ferra in sicer na-
ravnost proti zapadu.

Kolumb je hitro zapovedal, naj se premeni smer
ladijam. Pokazalo se je, da se je vse upiralo la-
dijam, da jim prepreči pot na širno morje. Veter
je slabo vlekel in ladije so se z razprostrtimi jadri
ustavile razmerno blizu obrežja.

Ko je nastopila noč, je potegnil močnejši veter,
a brodovje se je vedno le počasi pomikalo v sredi
mej Homero in Tenerifo.

Tako je prišla nedelja. Ko se je razsvetlilo, videl
se je v daljavi otok Ferro, poslednji Kanarskih otokov.
Kolumb je čutil prav tantalovske muke, kajti prišli
so na najnevarnejši kraj, od koder jih lahko opazijo
portugalske ladije.

Nemirno je hodil gori in doli po krovu, ko je
pristopil k njemu Dijego de Arana.

Sami peklenski duhovi nas ženo v kremplje
portugalskim spakam, — rekel je jezno poslednji in
pokazal otok Ferro, ki se je vsak trenotek bolje videl.

— Kaj se hoče, Dijego? — zmajal je z ramami
Kolumb. — Če ni vetra na morju, ni druge pomoči,
kakor čakati, da pride veter.

— A zakaj se mu približujemo temu prekletemu Ferru.

— To je prirodni zakon. Če ni vetra, se vsi predmeti malo po malem približujejo obrežju in tudi mi smo podvrženi temu prirodnemu zakonu. Nam ne ostaja družega, da nakrat smuknemo mimo Portugalcev, ne da bi nas opazili!

In Kolumb se je ustavil na mostiču in dal povelje.

— Pozor! Vrhnja jadra snemite.

Mornarji so hitro izpolnili dano jim povelje. Sneli so vrhnja jadra, da bi se ladija manje opazila in pustili samo kliver, ki se je jedva razločil v taki daljavi od brega.

Kolumb je pa poleg tega še ukazal jednemu mornarju, naj zleze na jarbolo in ogleda okrog vse obzorje. Ko je to mornar naznanil, da na obzorju ni opazil ničesa sumljivega, je Kolumb svobodneje izdihnil.

— Zahvaljena bodi Presveta Devica! — zaklical je. Portugalci gotovo ne vedo, da smo tako blizu in posrečilo se bode nam, da se splazimo mimo njih, ne da bi nas opazili. Da bi le kmalu minola brezvetrenost!

Kakor v odgovor na to, je lahek veterček z vzhoda malo zazibal morsko gladino. Kliver (jadro na sprednjem koncu) se je napel in „Santa Maria“ se je znatno premaknila.

— Veter, veter! — so veselo zaklicali vsi.

Kolumb je brez odlaganja ukazal zopet razobesiti vsa jadra in obrniti „Santo Mario“ proti severozapadu. „Pinta“ in „Nina“ sta se obrnili za admiralsko ladijo. Otok Ferru se je vedno manje videl in kmalu je bilo videti le majhen oblček na obzorju. Naposled je popolnoma zginil. Kolumb je z olajšanim vzdihom pogledal po brezmejnem morju in zatopil se v misli o tem, kaj ga čaka onostran te morske puščave. Močni glasovi so admiralu kmalu vzdramili iz zamišljenosti.

Pogledal je na bak in opazil, da je na krovu skupina mornarjev, ki obupno steguje roke na to stran, kjer je Ferro.

— Sedaj, — zatulil je jeden, — zginila je naša poslednja zveza s svetom.

— Z Bogom, domovina, žena, otroci in sorodniki!...

— Nikdar več ne vidimo domovine, — trdili so drugi.

Dano znamenje, — da morajo vsi mornarji zbrati se na krovu, — je pretrgalo njih daljše tožbe in obupovanja.

Moštvo, vajeno discipline, se je takoj pokorilo,

Z zatajeno vznemirljivostjo stali so mornarji pred tem, katerega so smatrali za krivca gotove pogube. Kolumb jih je nekaj časa bistro gledal, potem je pa spregovoril:

— Meni je jako žalostno, poslušati vaše stokanje in toževanje. Razumem vaša čuvstva, cenim je in jih ne obsojam, a slednjemu človeku dal je Bog razen srca tudi razum, katerega mora poslušati. Ostavili smo domače obrežje z namenom, da pod zastavo sv. Jakoba razsvetljimo z lučjo svete vere nove dežele in obogatimo svojo domovino z novimi pokrajinami. Zato pa moramo le hvaliti Boga, da je nam poslal ugoden veter, kateri nas požene daleč od Ferra, in od izdajalskih Portugalcev. Ta milost božja obeta sijajni uspeh našemu podjetju. Če ostanemo zvesti svojemu smotru, nas ne zadene nobena nesreča. Popustite vaše malodušno toževanje; vi veste, da jaz ne potujem na slepo srečo, temveč je smoter našega potovanja — zemlja katajska. Kristijanski potovalci so že večkrat bili v nji, kaj se še bojite? Naše potovanje odločuje se od prejšnjih samo po tem, da mi potujemo na zapad, v tem, ko so oni potovali na vzhod; ker je pa zemlja okrogla, pa tako potovanje ni le mogoče, temveč je tudi lažje, kakor potovanje po suhem. Po mojih računih pridemo že v tridesetih dneh do indijskih bregov. Zakaj obupavate, stokate

in žalujete? . . . Spomnite se revščine in pomankanja, v katerem ste dosedaj živeli! . . . Sedaj se pa ponuja vam priložnost, da si pridobite slavo in brezskrbno bodočnost. V Indiji je obilo zlata in dragih kamenov in vse to bode naše. Poleg tega sta kralj in kraljica podelila mi naslov podkralja vseh odkritih dežel, če mi boste zvesto služili in brez ugovora se pokorili mojim ukazom, jaz ne bom skop z nagradami ter kralj in kraljica gotovo pritrdita temu, kar bom predlagal. Kar je pa več vredno kot vse svetno bogastvo, je pa to, da imamo priložnost, za katero se nam lahko zavida, da ponese moč svete vere Kristusove mej pagane. Ni li nam trdno upati na milost Gospodovo?!

In Kolumb se je odkril ter ponižno prekrižal se.

— Živio, gospod admiral, — klicali so mornarji.
— Mi vam popolnoma zaupamo, peljite nas, kamor hočete.

Če tudi so bili mornarji naudušeni, vendar je Kolumb čutil, da ta pogum ne bode dolgo trajal, kajti ljudje so le temu verjeli, kar so si sami narisali in niso mogli popolnoma razumeti ideje njegove. Zato je sklenil admiral vse storiti, da je pomiri. Stopivši na mostič je z znamenjem poklical k sebi poveljnika drugih ladij in šel ž njima v svojo kajuto.

— Z današnjega dne, — rekel je, — imamo resno nalogo. Večkrat se bode nam boriti z upiranjem naših podrejecev, kajti kar je za nas brezdvomna resnica, to so zanje prazne sanjarije in domišljije. Ravnati moramo ž njimi kakor z nepokornimi, neumnimi otroki in uporabljati vsa sredstva, da jih vzdržimo v pokorščini. Jaz bi smatral za neobhodno potrebno, da sedaj vodimo dvojni račun o dovršeni poti, jeden popolnoma točen, bodi namenjen za to, da ga predložimo njiju veličanstvoma; drugi, ki bodi vsakemu na razpogled, naj pa ne navaja pravega števila milj, katere smo prešli, temveč manjše. Ste me li razumela, gospoda?

— Popolnoma sva vas razumela in se le čudiva previdnosti vaši, gospod admiral! — rekel je Martin Alonz. — Ljudje se že sedaj upirajo, a kaj bode še?

— Bodita prijazna ž njimi, — nadaljeval je Kolumb, — pomirjujta jih z obljubami slave in bogastva v bodočnosti in še le, kadar ne bodo pomagala nobena prepričanja in prigovarjanja, se poslužita ostroti, da ne zgubita svoje oblasti. Poleg tega zahtevam od vaju, ko bi se naše ladije razkropile, da vsak nadaljuje pot na zapad. V daljavi sedemsto milj mora se pokazati suha zemlja, in slednja ladija mora na tej poti vsako noč stati na s kompasom določeni smeri, če treba, celo zasidrati se. Sedaj so vama znane moje odredbe in nadejam se, da bodeta pospeševala moje načrte.

— Seveda, gospod admiral, — odgovoril je Pinson.

— Torej, z Bogom! Odpravita se na svoji ladiji in porabita ugoden veter! . . .

Majhno Kolumbovo brodovje šlo je vedno proti zapadu. Žalost mornarjev, ki se je bila pokazala, ko so videli sprva le morje na vse strani, se je sedaj, kakor se je kazalo, popolnoma poglela. Morje je bilo mirno in vedno ugodni veter bil je mornarjem po godu. Tako je šlo do 11. septembra. Ta dan je jedva solnce izšlo in pozlatilo morsko ravan s svojimi žarki, ko je nakrat pri veliki jarboli na „Santi Marii“ se zaslišal glas: „Čuvajte!“ Mornarji so hiteli na krov, da izvedo, kaj je.

— Tam, tam! — zakričala je dvanajstorica glasov, in kazala na jedno točko morja, kjer se je iz vode vzdigovala neka stvar z dvema odrastkoma na straneh.

— Morski zmaj! To je morski zmaj! — zakričali so nekateri mornarji. — Pomolil je svojo glavo iz morja, in pogledal, kdo se predrzne motiti njegov mir.

— Zaklinjam se pri sv. Jakobu, — zaklical je jeden mornar, — on pade po nas in nas zaduši s svojim peklenskim dihanjem.

— Neumno blebetanje! — zaklical je Peter Laroka. Tvoj zmaj s strupenim dihanjem in peklen-skim žrelom ni družega, kakor jarbola razbite ladije! Vidno je torej, da semkaj zahajajo portugalske la-dije . . .

— Saj ima Peter vendar le prav, — reklo je tudi več mornarjev, — to je le vrh jarbole.

Pomirjeni mornarji so se razšli in ladija je na-daljevala svojo pot. Pokoreč se ugodnemu vetru, so se lahke Kolumbove ladije premikale vedno dalje na zapad. Bili so že kacic 200 milj od Ferra, kar je Ko-lumb opazil v svoje začudenje, da ladije gredo bolje proti jugu, če tudi je krmar na videz točno držal se smeri na zapad.

Vznemirjen zaradi tega, šel je na mostič, da se je prepričal, če je to res, kar je opazil.

Pri admiralu bil je Dijego, ki ga ni zapustil ni za korak.

Kolumb je z bistrim pogledom ozrl se po morju. Nakrat je prijel svojega tovariša za roko in pokazal mu v daljavo.

— Kaj vidite tamkaj, gospod Dijego, — rekel mu je vznemirjen admiral.

Arana je jel skrbno gledati na pokazano mesto.

— Čuda, zares čuda! — zaklical je naposled.

— Kaj se vam zdi čudno?

— Tam le, oni pasovi na vodi, je bil odgovor.

— Vi je torej tudi vidite?

— Seveda. Morska površina je mirna, a ti pa-sovi se tako lepo vidijo; prav kakor bi se dvigali od brega v gotovo stran.

— Vi imate prav, Dijego! Sedaj ni dvojbe, da so morski tokovi, a žal, da za nas neprijetni. Teko od zapada na vzhod nasproti naši smeri in utegnejo jako zadržavati našo pot . . .

— To je jako žalostno, — opomnil je Arana.

— Da jako žalostno, a ob jednom je pa vprašanje, če ti toki niso napovedovalci bližine suhe

zemlje. Poglejte na ona tokova; mari ni prav tako, kakor bi ja bil nedavno razdelil kak otok.

— To je lahko mogoče, gospod Krištof, — pritr dil je Arana.

— Vsekako, — opomnil je Kolumb, — moramo povedati mornarjem, kaj sva onazila, da nekoliko vzpodbudim njih pogum in zabranim, da ne bodo v tem videli pojma nevarnih peklenskih sil.

Mornarji so Kolumba poslušali vendar le s topim molčanjem. Prvi časi upanja so tedaj bili zginili in njih srca je trla žalost po domovini in strah pred prihodnjostjo. Ta obupnost mornarjev je še boljše vzpodbudila Kolumbovo odločnost. Navadil se je, da je slednjo noč nekajkrat vstal ter opazoval veter in vreme in strogo pazil, na katero stran vozi ladija.

Tako je bilo 13. in 14. septembra. Prisedši iz svoje kajute, je Kolumb pogledal na krov. Povsod je vladala globoka tišina. Samo pilot, krmar in stražitelji so čuli, drugi mornarji so spali. „Santa Maria“ plula je vedno dalje; veter je igral z jadri in voda je pluskala ob strani ladije.

Ko je nekaj časa hodil gori in doli, je admiral šel najedenkrat h krmilu; zdelo se mu je, da ladija se ne drži dobro smeri, katero je on zaukazal.

In res ni se motil.

Dosti je bilo jednega samega pogleda, da se je prepričal, da „Santa Maria“ gre po črti vspeoredni z evropskim obrežjem.

— Ti se ne držiš prave smeri? — rekel je strogo Kolumb, porinil od sebe krmarja in sam prijel za krmilo.

— Oprostite, gospod admiral, — izpregovoril je tiho krmar.

— Tebe vleče na zemljo? Želja, da bi se vrnil, zapeljala te je do tega. — Ti bi si moral misliti, da uspešno potovanje več koristi tebi in tvoji družini, kakor pa sramoten povrat z ničem. Pojdi takoj in pokliči semkaj Petra Laroka. On zameni tebe, kajti ti ne moreš biti več krmar.

Okarani mornar je hitro odšel in Kolumb je z lahkim obratom krmila „Santo Mario“ kmalu pripravil v pravo smer.

Čez jedno minuto je prišel na krmilo Peter.

— Stopi h krmilu, — rekel je admiral, — in strogo drži smer! Tvoj prednik je bil malomaren krmar in je „Santo Mario“ obračal proti Španiji.

— Gospod admiral, se name more zanašati, — odgovoril je Peter.

Prepričan, da bode Peter držal svojo besedo, je Kolumb šel h kompasu in jel skrbno opazovati njegovo iglo. Neki čudni nemir se ga je polotil. Obrnil je oči k nebu in pogledal na polarno zvezdo, to prijateljico mornarjev, po tem je zopet pogledal na kompas in začudeno pomajal z glavo.

— Kako je to pojmiti? Kako razjasniti? — šepetal je.

Postal je admiral še nekaj minut, potem je pa šel na mostič in ondu poveril kompas.

— Ti pojavi! — godrnjal je. — Nova zapreka! Kako uganka prirode se mu stavi na potu. Kaj bode z mano, ako mi vzame nebo jedinega zanesljivega spremljevalca v tej puščavi.

— O, ti nepremična zvezda! Kaj naj porečem ljudem, ko opazijo, da si se razšla s kompasom. Kje je ključ tej uganki. Od kod prihaja ta odklon proti severozapadu za pet ali šest stopinj?!

Dolgo je Kolumb še gledal na nebo in še le ob zori je odšel v svojo kajuto, da nekaj ur počiva. Pa kmalu se je prebudil; nategoval je radovedno svoje misli, da bi odkril vzrok odklonjenja magnetne igle.

— Brez vsake dvombe kaže, — razsojal je, ko se je oblačil, — da se polarna zvezda premiče. Bodo mi pa li to verjeli ljudje? Rekli bodo, da od pamti-veka smatrajo polarno zvezdo za nepremično ne le mornarji, temveč tudi učenjaki. Od kod torej taka premena v prirodi?

Kolumb se je zopet zamislil. Njegov duh se ni mogel pomiriti, dokler ne najde pojasnila tej uganki.

— Prav kakor bi bil prišel na drugi svet — godrnjal je, — v katerem so neznane sile premenile vse prirodne zakone. Sedaj je vprašanje, naj li jaz to moštvu povem ali ne? . . . Ne! — zaklical je odločno. — Bolje je, da ohranim svoje odkritje tajno, dokler mi novo opazovanje ne pojasni stvari.

Prisedši do tacega sklepa, je Kolumb se nekoliko pomiril, in šel je na mostič, da nadzoruje službo moštva. Nevoljen se je zopet povrnil v svojo kajuto, da izračuna pot, katero so prešli minolo noč. Kmalu je prišel k njemu Arana. Opazivši, da Dijego ravno tako pogleduje, kakor bi hotel nekaj vprašati, je Kolumb hotel ga potolažiti.

— Da, Dijego! — zaklical je, — prešli smo že znatno daljavo, a vendar ne toliko, kolikor bi bili mogli. Po noči sem nekaj žalostnega zasledil. Malomarnost jednega krmarja je kriva, da je ladija precej dolgo šla vsporedno z evropskim obrežjem.

— Pa vendar koliko smo prešli včeraj?

— Vsega 33 milj, a moštvu se je povedalo, da 29; treba je posluževati se tega poniževalnega sredstva, da se ljudje zastonj ne begajo.

Kolumb je vstal s svojega mesta, da pokaže Dijegu pot, katero so prehodili, na zemljevidu, a tu je pogledal na kompas, ki je bil poleg zemljevida in s strahom zagledal, da se je igla še dalje odklonila proti zapadu.

Arano je opazil njegovo vznemirjenost.

— Vas nekaj vznemirja, gospod Krištof, — rekel je s sočuvstvom.

— Oh, gospod Dijego, — odgovoril je Kolumb vzdihnivši — dosega našega smotra postaja vedno težavnejša z vsako miljo. Jediní zanesljivi voditelj mornarja, kompas, vidno zgublja sile svoje, a iz kakega uzroka?

— Je li to mogoče, gospod Kolumb? — zaklical je začudeno Dijego. — Zares znaten odklon! Kako si pa vi pojasnujete ta odklon, gospod Krištof?

— Dosedaj še nisem našel nobenega pojasnila, — odgovoril je vznemirjen Kolumb, — in to me straši. Kaj bode, če moštvo izve o tem odklonu.

Kolumbove besede so jako vznemirile Dijega.

— Prav imate, — odgovoril je, — ljudje takoj prorokujejo vsakeršne nesreče. Mari bi jih ne mogli prepričati, da je odklon igle proti zapadu, že migljaj od zgoraj, da naj na to stran nadaljujemo pot?

— S takim objasnjenjem se najbrž ne bodo dali pomiriti.

— Kaj mislite sedaj storiti, — vprašal je vznemirjeno Arana.

— Potrpežljivo moramo počakati daljših pojavov. Če bode odklonenje naraščalo, tedaj Vsemogočni gotovo razsvetli nam um!...

Dan je hitro minol mej vednim opazovanjem kompasa. Kolumb je težko pričakoval, da se pokaže polarna zvezda, da bode videl, kako stoji v razmeri z lego magnetne igle. Naposled je prišel večer in Kolumb se je prepričal, da se magnetna igla vedno bolje odklanja, čim dalje se peljejo proti zapadu.

— Ta vedni odklon magnetne igle, — opomnil je Dijegu, — zdi se mi, da je v zvezi z nekim premikanjem polarne zvezde, katero se pa dosedaj še ni opazilo.

— Blagoslovljena bodi, Presveta Marija Devica! — zaklical je vesel Dijego. — Vi ste odkrili veliko stvar, katera bode obrzdala strah moštva.

— A vi pozabljate, gospod Dijego, da se človek trdno drži vkoreninjenega mu prepričanja. Mornarji so tako trdno prepričani, da se polarna zvezda ne premiče, kakor bi bila to evangeljska resnica.

— Mari mi sedaj nismo v novem svetu, in v novem svetu se naravno nahajajo novi pojavi — opomnil je Dijego.

— Vi imate prav, a vendar tukaj ne pojde brez borbe s starimi predsodki, — in ta borba ne bode le kaka šala!...

Kakor v potrjenje Kolumbovih besed zaslišala sta strašen krik mornarjev.

— Slišite ta krik, Dijego? — vprašal je Kolumb. — Borba se začinja. Bog daj nam zmago!

Obrnil je oči proti nebu in pobožno se prekrižal, potem je pa zbral vso svojo hladnokrvnost in čakal približajočo se kričečo tolpo.

S svojega visokega mostiča je admiral jasno razločil vznemirjene krmarje obkoljene z nič manje vznemirjenimi mornarji, in slišal je sredi teh glasov glas zvestega Petra, ki si je prizadeval pomiriti tovariše.

— Kaj se je zgodilo? — vprašal je mirno, ko so mornarji prišli bližje. — Kaj ste se zbrali? Se li morda že vidi obrežje?

— Obrežje! Kako neki! — zaklical je jeden najbolje vznemirjenih mornarjev.

— Magnetne igle so se spridile! — pristavil je drugi. — To je slabo!...

— Mi nikdar ne pridemo do nobene zemlje in ostanemo brez kažipota v sredi morja!...

— Vrnite se nazaj, vrnite, gospod admiral!...

— Ukažite se povrniti ladijam, predno ne pridemo v pekel, katerega vročina je že nam spridila kompas!...

— Nikar ne govorite neumnosti! — zaklical je Kolumb resno in zapovedujoče, in se pogumno postavil.

— Vi hočete iti dalje, ne ozirajoč se na svarilo prirode? — vprašal je z grozečim glasom jeden mornarjev, ki je bil očevidno voditelj tolpe. — A če mi ne bomo ubogali? — pristavil je hujskajoč.

— Tedaj vas doleti huda kazen kakor puntarje! Odločne besede Kolumbove niso ostale brez vpliva.

Tolpa se je umaknila in jela posvetovati se mej seboj. V kratkem so stopili narazen in Peter je kot pooblaščenec nizko se klanjajoč stopil k admiralu.

— Oprostite nam, gospod admiral, — rekel je, — naše nedostojno vedenje. — Toda človek ne izbira besed, kadar je prestrašen. Zatorej ne obsojajte nas,

temveč pojasnite nam, kaj pomenja toli vznemirjajoči odklon magnetne igle?

— To je pametna beseda in jaz sem vselej pripravljen odgovarjati na stvarna vprašanja. Pridite bližje.

Povelje se je hitro izpolnilo in Kolumb je začel.

— Vi se ne motite. Že nekaj ur opazujem, da se magnetna igla odklanja k zapadu. Ta odklon je sprva še mene malo vznemiril, kar rad priznavam, a Bog mi je pomagal najti priprosto in pravilno pojasnitev. Mi vemo, da se vsa nebeška telesa bolje ali manjše pravilno gibljejo. Samo polarna zvezda in zvezde, ki so blizu nje, delale so v tem oziru neko izjemo, če tudi so mnogi že domnevali, da se tudi premičejo po nebu. Sedaj se to mnenje more smatrati za dokazano istino. Odklon magnetne igle ne kaže, da je igla spridena, temveč da se polarna zvezda premiče, in sicer premiče v isto smer, kakor se premičejo vse zvezde, namreč proti vzhodu.

Mornarji so molče poslušali pojasnila Kolumbova. Če tudi je v teh glavah vladalo trdno prepričanje, da je polarna zvezda središče nebeškega oboka, a so vendar previsoko cenili razumnost in znanje svojega admirala, da bi dvomili v resničnost njegovih pojasnil. Vznemirjeni duhovi so se pomirili. Samo nekateri mornarji so semtertja pogledovali na nebo, kakor bi hoteli z očmi vloviti premikanje polarne zvezde.

Kolumb je z obrazov mornarjev jasno spoznal kaka čustva jih obhajajo, in zadovoljno se je nasmehljal. Čutil je svojo zmago in hvalil je v mislih Boga, ki ga je razsvetlil v pravem trenutku.

— Če je tako, da odklon magnetne igle kaže le premikanje polarne zvezde, kam pa sedaj kaže igla? — zaklical je nekdo iz mornarjev.

— Tako je, gospod admiral, Jože ima prav, — pritrdila je tolpa, — kako bomo pa sedaj uravnali vožnjo po morju, ako se tečaj nekam premiče?

Kolumb je bil jeden trenotek v zadregi. To je bil kritičen trenotek, ki bi se bil utegnil neugodno končati za admirala.

Kolumb je pa le nekaj sekund čakal, potem je pa ponosno povzdignil glavo in ostro pogledal po tolpi.

— Pravi, nepremakljivi tečaj je nevidna točka, ki leži v tej smeri, kakor kaže magnetna igla, — rekel je z močnim glasom.

— Nevidna točka? — ponovili so mornarji nerazumevši ga in zmajali z glavami.

— Da nevidna in nepremakljiva točka, okrog katere se premičejo vse zvezde, ne izvzemši polarne zvezde. Da to dokažemo, naznačimo to minoto stališče polarne zvezde in začnimo zaznamovati njen odklon.

— Gospod admiral, — zaklical je Peter, — oprostite našo nevednost in malodušnost! Presrčno se zahvaljujemo za vaša pojasnila in bomo zaznamovali vaša opazovanja.

— Dobro, — odgovoril je Kolumb, — sedaj pa pojdite na svoja mesta, dragi moji!

S temi besedami je Kolumb odpustil mornarje in z Dijegom odšel v svojo kajuto.

Mornarji so se vidno popolnoma pomirili. Le semtrtja so se na krovu sešle male skupine, ki so se pogovarjale o čudovitem pojavu, a so se kmalu razšle.

Zjutraj so vsi z nepotrpežljivostjo čakali uspeha skupnega posvetovanja poveljnikov, kajti vedeli so, da so na „Pinti“ in „Nini“ bili tudi jako vznemirjeni zaradi odklona magnetne igle.

Kmalu sta prišla brata Pinsona na „Santo Mario“. Mornarji so z velikim zanimanjem gledali, kako je Kolumb, zbravši vse svoje matematične in zvezdoznanske instrumente odšel ž njima na mostič. Sprva sta Pinsona nezaupljivo poslušala pojasnila Kolumbova, a kmalu sta se prepričala, da delovanje magnetne igle ni prenehalo, če tudi se vedno odklanja proti zapadu, kajti uzrok temu odklonu je pripisovati jedino premikanju polarne zvezde.

— Sedaj, vidita, gospoda, kako je stvar. — Očividno ni nobenega uzroka bati se, da se je kompas pokvaril. Nadejam se, da storita vse, da pomirita vznemirjene duhove vajinih ljudi.

Brata Pinsona sta s pokornim spoštovanjem gledala svojega admirala, ki ima toliko znanja. Vsi njiju dvomi so se razpršili in šla sta na svoji ladiji z novim pogumom in lahko pomirila in osrčila svoje mornarje.

Petnajsto poglavje.

Oznanjevalci novega sveta.

Prepričevalni govor Krištofa Kolumba in njegova iznajdljivost glede odklona magnetne igle sta obnovila omajano zaupanje mornarjev in ladije šle so dalje proti zapadu. Kmalu so prišli v pas pasatnih vetrov, ki vedno vlečejo proti zapadu, kar je jako olajševalo vožnjo. Jednakosmerni veter je hitro gnal ladije proti zapadu in večkrat po cele dni ni bilo potrebno nič premeniti jader. Zrak je bil topel in prijeten ter je spominjal na andulužiško pomlad, — da bi bila iluzija popolna, mankalo je samo slavcev.

Tako je šlo do 14. dne oktobra. Prišla je noč pred 15. dnem tega meseca. Kolumb in Dijego sta veselo hodila po krovu in se živo razgovarjala o svojcih, ki sta jih pustila doma.

— Ravno to nebo, ki se razprostira nad nami, — rekel je Kolumb, — nahaja se nad mojimi milimi, a jaz jako dvomim, da bi pri njih bila sedaj noč, kakor je tukaj...

Krik stražnika je pretrgal besede Kolumbove, in morje se je zasvetilo, kakor bi ga ožarjevalo na tisoče lučic. Na nebu pokazala se je ognjena krogla,

ki je hitro pala kake štiri ali pet milj od ladij v morje, kakor se je kazalo.

Praznoverni mornarji so se prestrašili pri tem meteorologičnem pojavu. Le prav malo jih je bilo Petrovega mišljenja, da je to dobro znamenje. Drugi so ugovarjali njegovemu mnenju in trdili, da je to opomin, naj ne hodijo dalje.

Pogovori mornarjev v nočni tišini so prišli do tenkih ušes Kolumbovih.

— Zaklinjam se pri sv. Jakobu! — zaklical je Dijego, — tam je svit! Bodi to dobro ali slabo znamenje, vsekako to dokazuje, da smo v novem svetu!

— Glasen klic Dijegov slišalo je moštvo na baku, pričakujoč Kolumbovega odgovora, so vsi utihnili in nategovali ušesa, da jim ne uide nobena beseda.

— Vi imate popolnoma prav, gospod Dijego, — odgovoril je Kolumb z močnejšim glasom, kajti njemu ni ušlo napeto zanimanje moštva. — Mi smo zares že v novem svetu in ta posebnost je jeden njegovih napovedovalcev. To, kar se praznovernemu človeku zdi dobro ali slabo znamenje, — v resnici ni ničesa drugega, kakor navadni prirodni pojav, podrejen gotovim fizičnim zakonom.

— A kako se da pojasniti ta pojav? — vprašal je Dijego.

— Ta pojav spada mej tiste, — nadaljeval je Kolumb, — o katerih se tolikrat govori v delih starih učenjakov. Taki podnebni se kaj pogosto vidijo v vročih deželah v jasnih nočeh. V tem prezornem ozračju, kateri nas obdaja, ta ognjena krogla navadno zapušča za sabo sled podoben plamenu svetečemu se kacij 12 do 15 sekund.

— To utegne vznemirljivo uplivati na moštvo, — opazil je admiralov tovariš.

— Seveda domišljija človeška je vedno nagnena k pretiranju, a zato je pa dan človeku razum, da ga brzda. Če ne bomo svoje domišljije preverjali z razumom, pridemo hitro do tega, da se bodo nam najnavadnejši prirodni pojavi zdeli čudeži in jih bomo

smatrali za napovedovalce dobrega ali hudega. V jedno-
stavni premeni vremena, v blisku, v večji ali manjši
sili vetra praznovorni človek vidi delovanje peklen-
skih sil, pretečih mu z raznimi bedami, a zares veru-
joči in v Boga upajoči kristijan vidi samo razodevanje
Tega, v katerega oblasti so vse prirodne sile in vse
stvari.

— Pomirjeni s takim pojasnilom so se mornarji
razšli po svojih posteljah.

Minolo je že nekaj dni. Ladije so že bile 350 milj
od Kanarskih otokov, kar se je nakrat oglasil pri-
jarboli klic stražnika.

— Oho! Pred nami in na levi strani je trava.

— Kje, kje! — zaklicali so vsi in hiteli gledati.

— Res, res je! Zeleno mesto v morju! Trava! . . .

— Trava, ki se je odtrgala od bregov!

— To je gotovo znamenje, da je zemlja blizu! . . .

— Blažena bodi presveta Marija Devica! Kmalu
boče suha zemlja.

Ljudje so se objemali s solzami v očeh in na-
penjali oči, kdo prvi ugleda zemljo. Videli so se le
dolgi pasovi vodnih rastlin, ki so držali z zapada.

— Jeli to res znamenje bližajoče se zemlje, —
vprašal je Arana Kolumba, ki je opazoval obdajajočo
površino morja.

— Na noben način ni to znamenje celine, ker
smo po mojem računu prešli jedva tretjino naše poti.
Po Aristotelu to ni nič družega kakor travno morje,
katere so videli nekateri mornarji, katere je bil vihar
zanesel daleč proti zapadu. Aristotel pripoveduje, da
so mornarji iz Kadiksa, ko so videli to sklopljenje
morskih rastlin, mislili, da so blizu pogreznjenih
otokov, in so hiteli od njih pri prvem vetru.

— Poglejte, trava ne pokriva morja jednako-
merno — rekel je Dijego — a leži v pasovih po smeri
vetra; to morajo biti pasovi, ki so se odtrgali od brega.

— Jako verojetno, a mogoče je pa tudi, da raste
ta trava na dnu morja, in so jo odtrgali valovi in
spravili na površje.

— Po tem takem so mornarji prav imeli, ko so je smatrali za pogrezle otoke.

— Vsekako je jasno, da je upanje ljudij, da je zemlja blizu, prazna. Morda zadenemo na kak otok, ki je le nekaka postaja mej Evropo in Azijo, a to ni smoter našega potovanja, mi moramo dobiti Kataj, ne pa samo nevažne otoke.

— Poglejte, kaj delajo na „Nini“? — zaslišal se je glas mornarja.

Pogledi vseh so se obrnili na predno ladijo in videli, kako mornarji na „Nini“ nekaj vlečejo z ostvami (harpunani) iz morja.

— Riba, riba! — zaklical je nekdo.

— To je najbrž tuna, — opomnil je Kolumb. — Aristotel govori o ribah v travnem morju. In res, le pogledjte, gospoda, okrog „Sante Marie“ tudi plavajo tune.

— Da, da! Tukaj! Tam le, — kričali so nekateri.

— Tune so podobni postrvim!

— Kako imajo debele plavute in čren hrbet!

— Kako se vijejo okrog ladij!

— Stoj, kaj je to? — je nakrat zaklical Kolumb in pokazal na rastline, po katerih se je semtertja premikal neki črni predmet.

Vsi so se gnetli okrog njega in začeli bistro gledati na pokazani predmet.

— Rak, živi rak! — razlegli so se veseli glasovi.

— Spustite čoln! — ukazal je Kolumb.

Nobeno povelje admiralovo se ni tako hitro in tako veselo izpolnilo. Vsi so hiteli k čolnu. Kmalu so vjeli raka in ga prinesli admiralu.

— To je zares oznanilo suhe zemlje, kajti raki nikdar ne gredo od suhe zemlje nad 80 milj — rekel je Kolumb.

— In voda je tukaj manje slana, — opomnil je neki mornar, — in veterček je prijeten! — dostavil je drugi.

— Prijatelji, — zaklical je Kolumb — zahvalimo Boga, da je nam poslal te oznanjevalce suhe zemlje z zapada.

To trenutje je prišla „Santa Maria“ blizu k „Nini“, da so se mogli pogovarjati.

— Vjeli smo velikansko tuno — klicali so mornarji z „Nine“.

— Mi pa imamo živega raka, — odgovarjali so jim ponosno s „Sante Marie“.

— Gospod admiral! — je veselo zaklical Vincenc Pinson, — danes zjutraj smo videli oznanjevalce suhe zemlje. Jastreb in še neka druga bela ptica krožili ste nad ladijo. Jastreba sem takoj spoznal, a druge ptice pa nisem mogel.

— To bila je gotovo kaka ptica iz vročih krajev, — opomnil je Kolumb, — katere v resnici ne letajo daleč od suhe zemlje. Naprej, naprej! Z Bogom! . . .

Pogumno in veselo je v pričakovanju suhe zemlje dalje plavalo malo brodovje. Ker je bil veter in morje mirno, so vse ladije šle vkupe, in „Pinta“, ki je bila najhitrejša, je malo zadrgnila jadra. V štiriindvajsetih urah je brodovje prišlo skoro 100 milj proti zapadu, pa vendar je bilo na tem paralelnem krogu, po katerem je šlo, še skoraj bližje Afrike, kakor Amerike. Lahek veter je pihljaj v jadra in morje je bilo mirno, kakor Gvadalkvivar v Sevilji. Misli, da so blizu suhe zemlje, so bile že tako obvladale mornarje, da so nekateri prinesli vedra in zajemali vodo ter jo pokušali. Jedva so iz vode potegnili vedro, že so vsi planili k njemu.

— Aleluja, — zaklical je prvi, — voda je čisto sladka.

— Daj jo za jeden požir! . . .

— Pokusi! No, kaj? Kakšna je?

— Prav za res, — zaklicali so nekateri, — to ni okus morske vode.

— Ne, — zaklical je neki naudušenec, — okus je prav tak, kakor ga ima voda v zalivih blizu večjih rek! . . .

Samoprevara ljudij je bila tako velika, da je je vjezil vsak ugovor. Pozabljen je bil ves nemir zaradi odklona magnetne igle. Celo Kolumb, ki je bil vedno razsoden in previden, se je udal skupnemu naudušenju, in nadejal se je, da kmalu najde velik otok, ki leži na potu mej Evropo in Azijo.

Ladije so se skušale, katera prehití drugo. „Pinta“ jo je kakor bister konj hitela dalje in je le poredkoma nekoliko počasneje vozila, da počaka „Santo Mario“ Kar je na mostiču, je Pinson vesel zaklical Kolumbu.

— Blažena bodi presveta Marija Devica! Gospod: admiral, vesela novica! Na severu vidijo se obrisi zemlje. Videli smo dolgo vrsto ptic, ki je šla na to stran. Naj li ne premenimo smeri ladijam?

— Kakor je tudi vesela vaša novica, vendar mi ne smemo premeniti smeri, — rekel je Kolumb. — Ne moremo jo premeniti na slučajna znamenja. Držati se moramo trdno smeri, kateri smo zavzeli. Prav lahko je mogoče, da se nahajamo mej otoki, a to nam ne daje pravice kreniti s svoje poti. Naša naloga je, dokazati, da je mogoče se peljati okrog zemlje, in hkratu najti pot v Indijo. Ko se bodedo vračali, ne bodem imel ničesa proti temu, da obiščemo kake otoke, ki leže ob naši poti, a sedaj pa moramo iti vedno dalje na zapad!

— Ne ozirajoč se tudi na jasna znamenja suhe zemlje? — zaklical je Pinson, katerega so neprijetno drnole Kolumbove besede.

— Ne ozirajoč se tudi nanje, gospod Alonz, — odgovoril je Kolumb z odločnim glasom — Poleg tega pa moram vas svariti, da domišljija more vzbuditi neuresničljive nade in biti uzrok bridke prevare samega sebe. Skušnja uči, da ob vzhodu in zahodu dobe oblaki na obzorju prečudne podobe; večkrat so podobni obrežjam in otokom itd. Zato je najbolje, da niti za las ne odstopimo od svojega prvotnega načrta, da ne bodedo prevarani! . . . Pa pogledjte! To so pravi oznanjevalci zemlje z zapada! . . .

Vsi so hitro pogledali na pokazano stran in zagledali so velikansko ptico z razprostrtimi peruti, ki so gotovo merile 10 čevljev, katera je letela čez „Pinto“ in se usela na jadrin drog admiralske ladije

— Pelikan, pelikan!

— To je v resnici pelikan, — pritr dil je Kolumb, — in te ptice ne lete nikdar čez 20 milj od morskega obrežja.

Brodovje šlo je nadalje proti zapadu, a upanje, da kmalu pridejo do suhe zemlje se je razkadilo kakor dim. Minol je jeden dan, minol je drugi, a okrog ladij se je razprostiralo vedno le širno morje. Da bi malo pouzdignil pogum mornarjem, je dne 19. septembra ukazal Kolumb preračunati poveljnikom, koliko so prešli. Na „Nini“ so naračunali 440, na „Pinti“ 420, in na „Santa Marii“ samo 400 milj, a to ni dosti potolažilo pobitih mornarjev.

Ko je drugo jutro dne 20. septembra prišel na mostič Kolumb, je zaslišal z jader „Sante Marie“ neko posebno žvrgolenje. Ukazal je jednemu svojih ljudij, naj pogleda, kaj je.

— Trop majhnih ptičev, — je veselo zaklical mornar, ko se je povrnil.

— Ptički, ptički! — klicali so drugi. — In kako lepi! . . .

— Gospod admiral, to so pravi gozdni ptiči, — zaklical je Peter.

— In gotovo tudi pojo! . . .

— Glejte, sedajo na jaderske drogeve! . . .

— Kako so pisani! . . .

— Sedaj so zapeli, kako veselo žvrgole! . . .

Surovi mornarji so z veseljem poslušali petje ptičkov in nekaterim so prišle celo solze v oči, tako so bili ginjeni.

— O kako lepo! — zaklical je krmar.

— In kako pogumno letajo, morajo biti ne iz dosti oddaljene dežele! . . .

— Suha zemlja je blizu, tako se sliši iz njih žvrgolenja.

— Da, vi imate prav, — zaklical je Kolumb, — ta trop ptičev je gotovo potrdilo, da je blizu suha zemlja. Pri odkritjih Portugalcev so dostikrat mnogo koristili ptiči, kot kaŕipoti, zakaj ne bi tudi tega storili nam? Vam, ki ste doma iz Palosa je gotovo znano, da je letanje ptičev Petra Paloškega nagnilo k otoku Floresu . . .

Pa prihod ptičev ni za dolgo potolazil mornarjev. Kmalu so se prepričali, da je bilo goljufljivo to znamenje o bliŕini zemlje. Vedno dalje in dalje so pluli po travnem morju in slednji dan ločila jih je večja daljava od ljubljene domovine, in kakor se je kazalo, morja ne bode konec. Ljudem je bilo hudo na ŕirnem morju, ki je bilo podobno neomejeni vodni puščavi. Mornarji so vzdihovali mej seboj in se pogledovali. Vedno pogosteji so bili vzdih in pritoŕbe.

Zvesti tovariŕ admiralov, Peter, je kmalu spoznal, da se sedaj skrita nevolja kmalu premeni v jasen upor.

— Kaj je storiti? Kako postopati? — vpraŕeval se je nekoč po noči, nemirno se prevračajoč v svoji postelji, a ni mogel najti nobenega odgovora.

Nakrat je zaslišal v sosednjih posteljah neki ŕum, potem pa lahko odhajajoče korake. Vstal je in gledal v odhajajočo temoto. Da, — postelje so prazne, kaj to pomenja . . . Ne misleč, kaj da dela, je Peter ŕel bos tjkaj, kjer so utihnili oddaljajoči se koraki, priŕel je do majhnih vratic, ki so odpirale vhod v prednji del ladije. Vrata so bila lahko priprta. On je je lahko odprl in pogledal skozi odprtino. Majhna svetilnica, ki je tu gorela, je osvetljevala kacih pet ali ŕest ljudij, ki so sedeli na vrvinih povেশnih in se pogovarjali pol glasno mej seboj. ŕe le, ko so se razvneli in jeli glasneje govoriti, se je pojasnilo, zakaj se gre.

— Jaz vam pravim, — trdil je neki Anton Morbales, — dobrega ne bode nič iz tega.

— Seveda da ne! — pritrdil je drugi, — admiral je trmast človek!

— On je blazen častihlepnež, ki nas pogubi vsled svoje neumne domišljije. Kaj bode z nami? pomislite! Nam zaloge pohajajo.

— In naše ladije so potrebne poprave za tako dolgo vožnjo!

— Prišli smo tako daleč po tem širnem morju, kakor nikdo kdaj poprej!

— Pa ta veter? Vedno vleče z vzhoda na zapad. Kako bomo mogli nazaj priti v svojo domovino?

— Saj smo vendar videli že toliko znamenj, da je zemlja blizu, — rekel je nekdo, — trava, tiče...

— Drži gobec, — zaklical je Anton, — ti blebetaš, kakor neumen otrok! Kaj so to znamenja. Nič, prav nič! Trava je vedno gosteja in večja. Mari niste opazili, da že ovira pomikanje ladij? Pridemo v tak kraj, da se morska trava popolnoma splete in obdrži ladijo kakor severni led!

— Te rastline so podobne prijemajočemu polipu, ki hoče prijeti nas!

— Toda trava je na videz sveža in ni dolgo, kar se je ločila od brega.

— Tepec, molči. Trava je sveža, — zakričalo je nekaj glasov, — sveža je, ker so nje korenine v dnu morja, na podvodnjih skalah, na katere lahko zade-nejo naše ladije in se razbijejo na kosce!

— In ti mali ptički, ki so nas tako razvedrili in razveselili s svojim petjem, mari jih nimate za oznanjevalce suhe zemlje.

— To so satanovi sli, a ne oznanjevalci suhe zemlje! — je jezno zakričal Anton. — Peklenski duhovi poslali so svoje gonjače v podobi ptičev, da bi nas omamili in naposled zapeljali tja, od koder bi se ne mogli več povrniti.

Da mi moramo, naj stoji, kar hoče, pregovoriti ljudi, naj prisilijo Genučana, da se povrne, dokler je še čas! — je reklo odločno nekaj glasov.

— Glavna stvar je, — pristavil je Anton, — da se sami ne bojimo tega izvršiti, kar sklenemo.

Tiho škripanje vratíc je prouzročilo, da so vsi skočili kvišku in začeli se ozirati okrog. Jeden se je zamotal v vrvi in zadel se ob steni ob blizu ležeče sidro.

— Vrag vzemi to prokleta luknjo! — je glasno se jezil.

— Tiho, tiho! — zaklical je Anton, približuje se vriticam, da bi poslušal.

— Kakor se kaže, se ni ničesa zgodilo, — spregovoril je čez jedno minuto, — a vsekako moramo biti previdni, da ne bode admiral kaj slutil! Pa k stvari! Kaj porečete tovariši, ko bi neko lepo noč, admiral, ko bi opazoval zvezde, se zvalil z ladije?

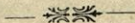
— Z ladije?! Presveta Devica! Anton!

— Mari sem rekel, da morate to storiti vi ali jaz? — zaklical je Anton. — Samo nebesa nas morejo rešiti tega trinoga, ki nas hoče peljati v pogubo. No . . . pa ne izblebetajte vsega! Dogovorimo se podrobneje, kadar bomo imeli čas . . .

In zarotniki so previdno se splazili k svojim posteljam, zapazili niso, da je bil vstal Peter, kateri je že zopet spal na svojem mestu, kakor je bilo videti.

— Posebno se varujte tega, — pokazal je Anton na Petra. — Ta Portugalec, kakor sem opazil, služi admiralu za cględuha.

Peter je s potrtem srcem vstal zjutraj s postelje. Vso noč je premišljal, kako bi odvrnil nesrečo, ki preti Kolumbu, a vendar ni prišel do nobenega sklepa.

Šestnajsto poglavje.

Veliko odkritje.

Veter je bil zopet ugoden Kolumbovim nameram in ladija je nadaljevala svojo pot na zapad. Morje je bilo popolnoma mirno. Ladija je plula poleg ladije in

jedenkrat je „Santa Maria“ se bila tako približala „Pinti“, da se je Kolumb mogel svobodno razgovarjati z Martinom in Alonzom Pinsonom.

— Kakor kaže ta zemljevid, katerega ste mi poslali pred tremi dnevi, gospod admiral, otok Cipango ne more biti več daleč! — zaklical je poslednji.

Oči vseh mornarjev so se z radovednostjo uprle v poslednjega, pričakujoč odgovora.

— To je lahko mogoče, — odgovoril je previdno admiral, — če le močen tok ni nas že odnesel mimo njega in mimo drugih otokov, ki so okrog njega; znamenja, da je zemlja blizu, bila so nedvomljiva.

— Jaz ravno tako mislim, — odgovoril je Pinson s prepričanjem. — Vsekako mora biti tako, če je verjeti zemljevidom in računom naših pilotov.

— Zemljevid, kateri sem vam poslal, je vzgledno delo Florentinca Pavla Toskanellija in v njega točnost ni nobene dvombe, a če so računi naših pilotov zanesljivi, — to je pa druga stvar. Ne smete prezreti, da se močno razlikujejo mej seboj! Vsekako mi pošljite zemljevid, da vam vsaj približno označim na njem, kje smo sedaj.

Alonz Pinson je skrbno zganil zemljevid, privezal ga na vrv in vrgel na krov admiralske ladije. Kolumb ga je vzel in odšel v svojo kajuto. Ostali so prišli na krov in nepotrpežljivo čakali izid računanja. Tako je minolo kacic 40 minut, kateri čas je bila „Pinta“ zopet pustila „Santo Mario“ za seboj. Nakrat se je razlegel strel topa, in zaslišali močni glasovi. „Pinta“ je to trenutje jela počasneje voziti in počakavala admiralsko ladijo.

— Kaj je tacega? — vprašal je Kolumb, ko je prišel iz kajute.

„Pinta“ je bila zopet vštric „Sante Marie“ in Kolumb je videl Alonza Pinsona, kako je mahal s klobukom in glasno klical:

— Zemlja, zemlja! gospod admiral in jaz nanzanjam svojo pravico do nagrade!

— Zemlja? — Kje pa, kje? — kričali so vsi.

— Na jugozapadu, bil je odgovor.

Mornarji so kakor veverice plezali po vrveh na jarbole, da se prepričajo, če je res.

— Da, zemlja, zemlja . . . Se že vidi!

Kolumb je veselo vznemirjen začel gledati na jugozapadno stran. Zdelo se mu je, da vidi v daljavi kacic 25 milj obrise nekakega obrežja. To trenutje so se s Pinte razlegli glasovi himne Gloria in excelsi Deo (Slava Bogu na višavah). Ti veličastni glasovi himne razlegli so se prvič ondu, kjer so dosedaj šumeli samo valovi, in naudušili so vse. Kolumb in vsi mornarji „Sante Marie“ so pokleknili in se pridružili pojočim . . .

Prepričan o bližini zemlje je Kolumb ukazal zavzeti drugačno smer in ladijo obrniti proti jugo zapadu.

Nastala je noč in zvezde so zasvetile s svojim bleskom. Obetana zemlja je izginila v temoti; nikdo izmej potnikov ni spal, vsi so čakali solnčnega izhoda. Minute so se jim zdele dolge, kakor dnovi. Naposled je dnevno svetilo izlezlo počasi iz morja, in vsi so obrnili oči na jugozapad, nadejajoč se, da ugledajo obrise obrežja. Vendar so zastonj potniki napenjali svoje oči; nikjer ni bilo družega razen morja in neba.

— Kje je zemlja? — zaklicali so nekateri.

— Tukaj, tukaj! . . .

— Ne, tukaj!

Da, ničesa se ne vidi!

— Pravično nebo, bilo je le slepenje!

— Nikoli ne zagledamo suhe zemlje! . . .

Občnega naudušenja že tako ni bilo in mornarji so od upanja prešli k obupavanju. Sam Kolumb je potr, a hitro se je premagal.

— Pokorimo se volji Najvišjega, — rekel je odločno. Gospod je očitvidno hotel samo poskusiti našo vero. Očitvidno je to, kar smo imeli za zemljo, bil samo oblak, ki je po noči izginil. Sedaj se zopet moramo obrniti k zapadu.

Mornarji so se neradi pokorili temu povelju. Mornarji so bili vedno bolje potrti. Nepotrpežljivost se je polastila vseh. Vedno pogostejša so bila znamenja, da je zemlja blizu. Tropi ptičev so prihajali in se usedali na jaderske drogove, da so se opočili, in različne rastline so jim plavale nasproti potnikom. V tem se pa davno pričakovana zemlja ni prikazala. S trepetom in bojznijo je dne 1. oktobra naznanil pilot Kolumbiju, da je brodovje že prešlo od otoka Ferra 568 milj daleč, dočim je bilo po Kolumbovem izračunanju 700 milj.

Mornarji so se vedno nepotrpežljiveje ozirali okrog v nadi, da kmalu ugledajo zemljo. Kdor bode prvi zaklical: „Zemlja!“ dobi bogato darilo in letno pokojnino 20 000 maravedisov (okoli 25 cekinov; v svojem prizadevanju dobiti nagrado, so pogosto varali sebe in vse moštvo in to je pripravilo Kolumba, da je naznanil, da slednji, ki naznani, da se vidi zemlja, zgubi pravico do nagrade, ako v treh dneh ne pridejo potem do suhe zemlje, ko bi jo tudi pozneje našli. Potem so bili ljudje previdnejši, če tudi so se vedno še ozirali proti obzoru.

Nekega večera je „Pinta“, ki je navadno šla pred brodovjem, se ustavila in se prebližala admiralni ladiji. Kolumb je to zapazil in šel je na krov, da se pogovori s poveljnikom približavše se ladije.

— Gospod admiral! — zaklical je Alonz Pinson, in se priklonil Kolumbu, — ne morem pretrpeti, da ne bi vam povedal, da bi mi imeli več upanja dobiti suho zemljo, ako bi se nagnili dalje proti jugu.

— Jako me je užalostilo, da to slišim od vas, — odgovoril je strogo Kolumb. — Vidim, da začnete zgubljeni zaupanje v naše podjetje. Kak vzgled dajejo moštvo? . . .

— Oprostite, gospod admiral, — odgovoril je z nezadovoljstvom Pinson, — jaz popolnoma razumem vašo veliko idejo, a ne morem spoznati, da bi bila kaka škoda, ako se obrnemo bolje proti jugu.

— Vaše želje ne morem izpolniti, — odgovoril je Kolumb, — nasprotuje prepričanju mojemu. Zemlja je gotovo blizu, in baš za to moram strogo gledati, da točno izvršim svoj načrt. Držite se prejšnje smeri! Poleg tega pa vas prosim, da se po noči s „Pino“ vred držite bližje „Sante Marie“.

— Čemu ta previdnost?! — zaklical je Pinson, ki je čutil, da ta ukaz pomenja admiralovo nezaupanje do njega.

— Previdnost je popolnoma opravičena, — odgovoril je Kolumb z navidezno mirnostjo, — kajti tema more ločiti nas in kako se potem najdemo na prostranem morju?

Neizrečeno nevoljen s tem pogovorom je Pinson bil vendar prisiljen pokoriti se.

— Jako sitno je, — rekel je Kolumb proti Dijegu, — da Pinson kaže tako slabost. Njegove besede so me spravile v veliko skrb.

— Meni se tudi zdi, da morate biti previdni, — opomnil je Dijego Arana. — Vaše povelje mu je očitno bilo silno zoperno.

— Mislim, — odgovoril je Kolumb odhajajoč v svojo kajuto.

V jutro dne 7. oktobra se je zdelo mnogim mornarjem na „Santi Marii“, da vidijo obrežje na zapadu, pa se je slednji bal to povedati, pomneč si ukaz admiralov glede nagrade. Pa tudi na „Nini“ so morali nekaj videti, kajti ona je razvila svoja jadra in šla naprej. Kmalu se je na jarboli pokazala zastava in počil je top, kar je po admiralovem ukazu imelo biti znamenje, da so našli zemljo. Do večera so se pa zopet razbile vse nade mornarjev, kajti za breg imeli so oblak čudne oblike.

Mornarji so očitno za vsako tako prevaro pripisovali krivdo Kolumbu. To se je jasno videlo v nei-prijaznih pogledih, katere so obračali na Kolumba, k-so bili vedno sovražnejši. Očitno je bilo, da je nezadovoljnost že jako narasla, in vsako trenotje se je

bilo bati upora. K sreči je imel Kolumb mej mornarji tako udanega človeka kakor je bil Peter.

Nekoč je stoječ pri krmilu in delajoč se, kakor bi mislil le na svoje delo, vrli mornar pošepetal Kolumbu:

— Gospod Krištof, povedati moram nekaj. „Glejte, da nikdo ne bode slišal našega pogovora“.

Jedva se premagajoč, je Kolumb storil semtrtja nekaj korakov, dal nekaj povelj, da za nekaj časa odpravi blizu se nahajajoče mornarje, in ustavil se pri Petru obračujoč mu hrbet in gledajoč na morje.

— No? — vprašal je.

— Gospod Kolumb, — začel je Peter, dalje vrteč krmilo, — mišljenje ljudij je jako sovražno. Proti vam se kuje zarota, da vržejo vas v morje, kadar boste delali svoja zvezdoznanska opazovanja. Od kar so ljudje slišali vaš pogovor s Pinsonom, se je v njih glavah ukoreninila misel, da moramo voziti proti jugu... Gospod, zaradi vseh svetnikov, odjenjajte jim! Pomislite vam preti grozna nesreča!...

Prepričevalni glas Petrov ni ostal brez upliva na Kolumba, ki je bil prepričan o globoki udanosti Petrovi. Admiral je sam čutil nevarnost svojega položaja, ki je bila z vsakim dnem večja, in prisiljen je bil premišljevat, ne glede na svojo odločnost.

Tiho je šel s krmila na svoj mostič, in zamislil se je, opirajoč se na držaje.

— Udati se moram, — mrmral je, — drugače nastane upor in prisilijo me vrniti ono trenutje, ko bodem že prav blizu uresničenju smotra svojega življenja...

In Kolumb je odločno vzel govorilno trobilo.

— Na krmilo! — je jasno in odločno dal povelje

— Takoj! — bil je odgovor.

— Krmilo na levo!

— Takoj.

— Prikrepite škote!

— Takoj, gospod admiral.

Sedaj se je „Santa Maria“ obrnila z nosom proti jugu. Potrți mornarji so točno izpolnili admiralov ukaz, ter so z radovednostjo čakali poslednjega povelja njegovega. To ni izostalo.

— Na levo krmilo! Smer na jugozapad! Prikrepite škote! Raztegnite kliverje!

„Santa Maria“ je šla sedaj v novi smeri. Obrnena je bila proti jugozapadu. Vsled tega so se na jarbolah admiralske ladije razobesile zastave, s katerimi se dajo znamenja. „Pinta“ in „Nina“ sta isto storili kakor „Santa Maria“.

Mornarji so bili jako zadovoljni z novo smerjo, in Peter Laroka samega veselja ni čutil nog pod seboj, ker njegove prepričevalne besede niso bile za-stonj in je odstranil veliko nevarnost, ki je pretila admiralu.

Vendar veselje mornarjev ni trajalo dolgo. Ko so prešli v novi smeri nekaj desetoric milj in niso zadeli na suho zemljo, se je ljudi polastila prejšnja nezadovoljnost z novo silo. Naposled je prišla nevihta.

Bilo je dne 10. oktobra 1492. leta. Na „Santi Marii“ je zjutraj vladala žalostna tišina. Semtrtja so se zbirali mornarji v skupine, tiho se pogovarjali mej seboj, a če se je približal kdo iz ladijninega poveljništva, so se pa razkropili, jako značilno se pogledujoč. Tako je minola ura za uro. Mir se ni motil, a obrazi mornarjev bili so videti vedno srditejši in odločnejši. Ko se je jedva mračiti začelo in je Kolumb odšel v svojo kajuto, je zbral Anton Morbales svoje tovariše na baku.

— No, fantje, — rekel je, — sedaj moramo delovati, ako nočemo poginiti! Prišel je čas obračuna z našim poveljnikom, a če se nam ne pokori in se ne vrne nazaj na Španjsko...

— Tega gotovo nikdar ne stori! — rekel je neki mornar.

— Tedaj zleti v morje! — rekel je Anton.

Sprva so ljudje s strahom se umaknili od svojega vodje; navajenost k disciplini in pa strah, da se

bode hudodelstvo nad njimi maščevalo, je celo najboljše obupane sililo k pomišljevanju.

— Kakšne babe ste! — zaklical je Anton porogljivo. — Pravi Kastilci bi vedeli, kaj je jim storiti. Nadaljevati to neumno vožnjo, pravi se iti naravnost v pogubo. Če se bode Genučan ustavljal, gre najprvi na dno. Nikomur se ne bode zdel sumljiv naš povrat v Andaluzijo, le rečemo, da je naš admiral pal v morje, opazujoč zvezde. To ni nič nemogočega. Če se najde mej nami izdajalec, bodemo že vedeli, kaj je ž njim storiti! Pomislite si, da je admiral tujec; on nima niti prijateljev niti vpliva pri dvoru; njegova načela so učenjaki proglasili za prazne sanjarije. Jaz to dobro vem. Mnogi bodo še veseli, ko njega ne bode. Popustite strah in pojdite za menoj, dokler je še čas! — končal je malopridnež.

Mornarji so se pa vendar še obotavljali.

— Kaj se bojite? Kaj vas straši? — nadaljeval je Anton. — Saj tudi poginemo, ako pojde tako dalje. Mari rajši poginete z Genučanom.

— Ne, ne! — je besno kričalo kacih deset glasov. — Če se ne povrne, bodemo že obračunali ž njim!...

— Naprej! — kričali so vsi in dvignila se je vsa tolpa pod Antonovim poveljstvom.

Pa predno so prišli do Kolumbove kajute, je Peter, ki je slišal vse, pribežal k admiralu, hropeč od straha in groze.

— Gospod, — zašepetal je tiho — sedaj zahtevajo, da se povrnete na Špansko ali pa vas umore! Neumneži so se spuntali... Semkaj gredo... Slišite?

— Naj gredo, — rekel je Kolumb, in njegov obraz je ostal popolnoma miren.

— Pomislite, gospod, da je popolen punt.

— V božji oblasti sem, Peter, in gorje mu, kdor se me dotakne!...

To trenutje so se na krovu razlegli glasni kriki puntarjev.

— Ven pridite, Krištof, ven pridite gospod admiral, — kričali so vse vprek.

Zastonj je Dijego si prizadeval, da bi pregovoril puntarje.

— Mi ne potrebujemo vaših naukov, — je surovo odgovoril Anton. — Mi hočemo nazaj na Špansko!

— Nazaj!... Na Špansko!... V Palos razlegli so se kriki njegovih tovarišev.

— Mi ne pojdemo dalje niti na jug, niti na zapad!...

— Pa takoj, dokler je še čas...

To trenutje so se odprla vrata admiralske kajute in visoka postava Kolumbova se je pokazala na mostiču.

Puntarji so se ustavili in jeden trenotek umolknili. Admiral ni spregovoril besede; ne jedna mišica njegovega obraza se ni ganila, njegov pogled je bil tak, kakor bi hotel puntarje z očmi prodreti. Ta neuklonljiva odločnost je silno vplivala na tolpo, ki je bila vajena pokoriti se.

— Kaj hočete? — razleglo se je nakrat iz Kolumbovih ust z ukazujočim glasom.

Odgovori so bili le mračni in bojazljivi pogledi.

Naposled je Anton pretrgal molčanje. — No, kaj ste se ustrašili gospoda admirala? — odgovoril je porogljivo obrnivši se k svojim tovarišem. — On bode milostljivo poslušal nas in izpolnil prošnje naše.

— Govori za nas ti, Anton! — zaslišali so se glasovi.

— Dobro! Ste li slišali, gospod admiral? — je predrzno rekel malopridnež. — Tako vam objavljam v imenu vseh svojih tovarišev, da vas nočemo več spremljati dalje pri tej neumni vožnji, in zahtevamo, da se takoj vrnemo na Špansko! Sedaj je še čas. Ni li res, fantje!

— Domu, domu! — zaklicali so vsi.

— Tiho! — zaklical je ukazajoče Kolumb.

Vsi so nakrat umolknil.

— Torej vi hočete domov? — zaklical je admiral z rezkim glasom. Kaj pa, če jaz silim, da se vozimo dalje, opirajoč se na pooblastila, katera sem dobil?

— Tedaj bodete pa sami krivi osode, katera vas zadene! — odgovoril je Anton.

— Molči, malopridnež, — zaklical je Kolumb z močnim glasom, — vi, možje pa poslušajte mojo odločno besedo! Naj bode, kar hoče, mi pojdemo zmirom naprej, dokler ne pridemo do suhe zemlje. Vsako nasprotje bodem znal premagati z dano mi oblastjo. poleg tega je pa prepozno, vrniti se v Španijo.

— Kaj, prepozno? — so nevoljno vzdihnili vsi.

— Da prepozno! — potrdil je Kolumb. — Za pot nazaj na Špansko treba je več časa, kakor za vožnjo semkaj, a naše zaloge že pohajajo. Jedina rešitev je zemlja, ki je pred nami. Za nami je le smrt.

— Torej vi se nočete vrniti? — zaklical je Anton bližajoč se Kolumbu.

— Ne, tisočkrat ne, malopridnež! — zaklical je Kolumb z močnim glasom. — Jaz pojdem v Indijo in sedaj se ne povrnem. Ti pa bodeš za svojo predrznost sedel v ječi, v posameznem zaporu, dokler ne zagledamo suhe zemlje.

S temi besedami je Kolumb zgrabil Antona in na mah vrgel ga na krov.

— Primate ga! — ukazal je. — A, vi fantje, glejte nanj, in to bodi vam za opomin! Jaz sem vaš admiral in zahtevam brezpogojno pokorščino.

Vsi so molčali. Avtoriteta Kolumbova, ki se je tako odločno pokazala v odločilnem trenutku, je uničila v kali vsak daljši upor.

— Mirno! Na svoja mesta! Stražniki doli! — ukazoval je admiral.

Mornarji so se hitro razšli, a Kolumb je odšel v svojo kajuto, ne da bi koga pogledal.

Molčeč, z zatajeno nevoljo in preklinjanjem v srcu so opravljali svoja dela, drugi dan zjutraj, — bilo je dne 11. okt. Vendar so celo najnevoljnije še ta

dan potolažila nedvomna znamenja suhe zemlje. Na „Santi Marii“ so dobili svežo vejico pelina, katero je bil zapazil Peter stoječ na krmilu.

— Pelin, svež, zelen, ravnokar odtrgan — je vesel zaklical.

Vsi mornarji s Kolombom vred hiteli so gledat najdeno rastlino.

— To ni nobene dvombe, Peter, — rekel je admiral. — To je pelin, ki raste samo na suhi zemlji. Zahvaljen bodi, Gospod, ki nam je poslal to znamenje svoje milosti!

Kmalu so se tudi na „Pinti“ razlegli veseli klici. Ladija se je veselo povrnila in se hitro približala admiralski ladiji.

— Vesele novice, gospod Kolumb, — zaklical je Alonz Pinson. — Izvlekli smo iz vode kos trnja, desko, palico in majhno palčico brez dvombe izrezljano s človeško roko. Zahvaljena bodi božja vsemo gočnost! Sedaj ne moremo več dvomiti, da smo blizu suhe zemlje!

— To trenutje je prišla tudi „Nina“. Že iz daljave je nasproti mahal Vincent Pinson z vejico šipke.

— Glejte, gospod Krištof, kako veselo znamenje suhe zemlje! Vejica je sveža in zelena, vidi se, da je ravnokar odtrgana. Sedaj se ne more več dvomiti, da je blizu zemlja.

— Da zemlja je blizu! — klicali so veseli mornarji.

Sedaj pri tacih očividnih znamenjih ni mogel nikdo več dvomiti o tem, in vsi so se udali veselemu pričakovanju.

Zvečer so še poleg navadne molitve, peli Salve Regina in nikdar niso glasovi te himne bili krepkejši in veselejši. Jedva so utihnili poslednji glasovi, ko je Kolumb stopil k moštvu in je nagovoril.

— Do sedaj nas ni zapustila božja milost in njeno sveto varstvo, in kjer nebesa kažejo svojo milost, mora tudi človek pozabiti svojo jezo. Zato vam odpuščam včerajšnji upor. Vsa znamenja potrjujejo

moje mnenje, da se 700 milj od Kanarskih otokov nahaja suha zemlja. Nadejam se, da pridemo do nje še to noč. Zato dobro čuvajte na prednjem delu ladije, vsaj veste, kako veliko nagrado sta obljubila gospodarja Španske tistemu, ki prvi ugleda suho zemljo. Poleg tega jaz dam tistemu srečnežu baržunasto suktnjo. Sedaj pojdite z Bogom. Naš smoter je skoro dosežen. Predno se pokaže zora, bomo že zapeli: „Bog je moja sila in krepost!“

Mornarji so se veselo razšli. Vsak si je trudil izbrati boljše mesto za opazovanje in nikdo ni mislil na spanje, če tudi je solnce že bilo zašlo in je bila nočna tema pokrila morje. Sam Kolumb je sklenil prebuditi vso noč na mostiču. Hodil je semtertja in oziral se proti zapadu, z mrzličnim pričakovanjem. Nakrat, bilo je okrog desetih, je zdrhtel, zagledal se je v nočno temo... Čez jedno minuto se mu je izvil globoki vzdih iz prsi. Opetekel se je in z rokami se prijel za držaje. Toda ta slabost je trajala le jedno trenotje. Zopet se je zravnal, odkril klobuk in po božno obrnil oči proti nebu. Potem se je nagnil čez držaje in zaklical:

— Peter Gutjerec! Semkaj!... Hitro!... Kmalu boste priča mojemu odkritju!

— Kaj je tacega, gospod admiral?

— Poglejte tjakaj? Kaj je?

— Svetloba, gospod admiral!

— To torej ni prazna domišljija, zmota vida! Roderigo de Segovija, Dijego de Arana, vsi pojdite semkaj, da boste videli, če se ne vidi svetloba.

Poklicani so hiteli na mostič, a ko so prišli na mostič, je svetloba izginila.

— Nobene dvombe ni, — zaklical je Kolumb, — da to svetlikanje ni družega, kakor premikanje luči na suhem in to je znamenje, da je zemlja obljubena. Posvečeno bodi ime Gospodovo!...

Do dveh potem ni bilo nobene premene. Nakrat se je zabliskalo na „Nini“, pokazal se je lahek dim, in zagrmel je strel v znamenje, da se jasno vidi

zemlja. Mornar Roderigo Triana, doma iz Malinosa v pokrajini Sevilji je prvi zagledal pri lunini svetlobi peščeni holm, tekel k topu in zaklical z vso silo:

— Zemlja! Zemlja!

Za Kolumba je bil ta strel znamenje zmage njegove ideje in odločitev njegove osode. Napolnil je vso njegovo osebo z neobjasnjivimi čuvstvi. Globoka tajnost morja, za učenjake nedosegljiva uganka, je bila rešena, stal je pri zibeli novega sveta, iznajdenega v korist krščanstvu.

— Umrl bodem, stoletja bodo minola, a mene bodo pomnili — govoril je sam seboj. — Dne 12. okt. 1492. l. bode zaznamovan v letopisih vsega sveta! A kaj se razprostira pred mano: neobdelana puščava ali pa bogata dežela Cipango? . . .

Jutro je dalo odgovor na Kolumbovo vprašanje: pred njim je ležal otok, katerega je on imenoval San Salvador, kakor bi ga prinašal v žrtvo Odrešeniku sveta.

Kje je pa sedaj otok, katerega je imenoval Kolumb San Salvador in domačini pa Guanaham ali Guanahani? Sramotno moramo priznati, da ni več znan kraj, kjer so se srečali prebivalci Novega sveta z došleci iz Starega sveta. Verjetno je le to, da je Kolumbovo brodovje bilo zadelo na jednega ravnih koralnih otokov znanih pod imenom Bahamskih, a katerega teh otokov je Kolumb imenoval San Salvador, ni dognano, kajti Bahamskih otokov je 12 večjih in kacic 600 manjših. Primikajoč se k Antilskim otokom se vlečejo od otoka Hajiti do polotoka Floride. Nekateri so pokriti z zelenjem, a vsi so jako revni, kar se tiče rudnin in koristnih rastlin, v tem ko je Kolumb iskal v Novem svetu bogastva obstoječega iz zlata, dragocenih kamnov in dišav. Ker tega ondu ni bilo, ni čudno, da je San Salvador kmalu pozabljen in zapuščen. Nezdostna zvezdoznanska znanja Kolumbova so tudi mnogo kriva, da ni natančnih podatkov, kje je bil San Salvador. Če tudi se je ob začetku vožnje mislilo napraviti točen zemljevid vožnje in vseh od-

kritij, a vendar se to ni zgodilo, vsled pomankanja specialnega znanja. To pomankanje znanja se posebno jasno vidi v določitvah zemljepisne širjave. Tako je Kolumb določil zemljepisno širjavo Kube s 42° , namesto 21° . Na zemljepisno širjavo San Salvadorja kakor jo je bil določil Kolumb, se torej tudi ni zanesti. Tudi drugi stari zemljevidi Zapadne Indije ne morejo dati nobenih točnih podatkov. Na njih se do XVII. stoletja ne nahaja niti ime Salvador. Sploh se Bahamski otoki, ki nimajo posebne vrednosti, jako površno zaznamovani na vseh zemljevidih.

Pozneje so popraševali domače prebivalstvo, da bi izvedeli, kje je bil San Salvador, a ta poizvedovanja niso imela uspeha, kajti v 150 letih je bilo vse domače prebivalstvo izumrlo. V 1525. letu so ti otoki, ki so bili dosti gosto naseljeni, bili že tako ob ljudi, da je častiti Peter de Celja zbral v vsem 11 ljudij domačinov in jih peljal na otok Hajiti, da jih reši odpeljave v robstvo.

Novejši preiskovalci, ki so si postavili za svojo nalogo, določiti, kje je San Salvador, začeli so natančno preiskavati smer Kolumbove vožnje. Razumljivo je pa, da pri tedanjem netočnem izračunanju in pomankljivem potnem zemljevidu ti poskusi niso privedli do zaželenega uspeha.

Smer vožnje Kolumbovega brodovja kaže na štiri otoke, ki se nahajajo od severozapada proti jugovzhodu v sledeči vrsti: Kat-Island, Vatling-Island, Mariguana in Turk-Island.

Slednji teh otokov ima svoje zagovornike imajoče ga za San Salvador. Irving in Humbold imata za San Salvador Kat-Island, španski zgodovinar Munoc in Anglež Beher smatrata za San Salvador Vatling-Island, Varnvagen Mariguano in Navareta Turk-Island.

Za svoje mnenje vsi ti preiskovalci navajajo nekaj podatkov, a proti vsakemu mnenju je cela kopa ugovorov. Beherjevo mnenje veija še za najbolj veljavno mej zemljepisci in ima največ privržencev. Po tem takem se mora za San Salvador priznati Vatling-

Island, ker njegova lega in obrisi v vseh ozirih še najbolj vjemajo s Kolumbovim potnim dnevnikom.

Sedemnajsto poglavje.

V Novem svetu.

Prekrasno jutro, kakeršna so samo v tropičnih deželah, se je začelo. Na nebu so bili temni oblaki, samo na vzhodu so se žarili in spreminjali v tisočerih svetlih žarkih, ki so spremljali vzhod solnca. In sedaj se je zabliskalo površje morja v prvih solčnih žarkih. Megla se je razpršila in pred očmi mornarjev razprostiral se je zelen, cveteč otok. Na temnomodri površini morja videl se je otok kot velikanski smaragd.

— Tukaj smo, kjer se nahajajo indijski zakladi. Ta otoček leži pred celino, moja naloga je izpolnjena. Slava Bogu na višavah!

S solzami veselja je zapel „Tebe Boga hvalimo“ in vsi mornarji so se mu pridružili...

Ko so utihnili glasovi vesele himne, razleglo se je glasno povelje admiralovo: „Zasidrajte se!“

Vse, kar je moglo gibati, je hitelo, da izvrši nepotrpežljivo pričakovano povelje. Jedva so bile ladije zasidrane, je Kolumb v prekrasni uniformi, obkoljen s spremstvom, šel na mostič in zakričal na ves glas.

— Pozor! Poslušajte! Izpustite čolne!

— Spustite čolne! — razleglo se je v odgovor povelje na vseh ladijah.

— V oklepah in čeladah v čolne, — zaukazal je Kolumb.

Začelo se je tekanje semtrtja, dokler se niso izpolnila vsa admiralova povelja.

Kolumb je šel v admiralski čoln s kraljevo zastavo v roki, v spremstvu vseh uradnikov ekspedi-

cije. Hkratu ž njim sta šla v čoln poveljnika „Nine“ in „Pinte“, brata Pinsona, tudi v bogatih oblekah in v spremstvu mornarjev. Vsak Pinsonov je imel v rokah zastavo, kateri sta bili okrašeni z zelenim križem in začetnimi črkami kraljevskih imen F. in I.

Zaželeno obrežje se je naposled razprostiralo mornarjem pred očmi. Če tudi je otok bil popolnoma porasen z gozdom, vendar je bilo videti, da je obljuden. Množina popolnoma nagih domačinov je prihitela na breg, in so z znamenji in mahanjem izražali svoje začudenje in radovednost, ko so videli bele prišlece. V tem so se čolni bolje in bolje približali bregu. Voda je bila tukaj tako prozorna, da se je popolno jasno videlo v globočino več sežnjev.

Kolumb je prvi stopil na novo zemljo, pokleknil in jo poljubil; goreče je molil prav iz dna srca. Spremstvo ga je posnemalo.

Ko je tako izrazil svojo ginjenost in hvaležnost, je Kolumb vstal, potegnil meč iz nožnice in razvil kraljevsko zastavo.

— V imenu Boga Očeta, Sina in Sv. Duha, proglašam ta otok za posest presvetlega kralja našega Ferdinanda in presvetle kraljice Izabele! — zaklical je slovesno.

— Vi, Rodrigo Eskobar, kraljevski beležnik brodovja, vi Rodrigo-Sanhec de Segovija, generalni nadzornik ekspedicije, in vi Dijego de Arana, bodite temu priče! Da ne bi bile v bodoče kakih razporov, ukazujem vam, Rodrigo Eskobar, da napravite zakonito listino in jo oskrbite s podpisom vseh navzočih.

Kraljevski beležnik je hitro izpolnil dano mu povelje in listino so takoj vsi podpisali.

— Sedaj, ko so izpolnjene vse formalnosti, — se je zopet obrnil admiral k svojim spremljevalcem — je zemlja, ki je pod našimi nogami, prešla v formalno last presvetlih naših gospodarjev, Ferdinanda in Izabele, in zahtevam vsled danih mi pooblastil, da mi prisežete zvestobo kot admiralu in podkralju te dežele. Ko se je to zgodilo, so vsi mornarji se rinili k

Kolumbu, ga pozdravljali z glasnimi klici, poljubljali mu roke in prosili ga odpuščanja. Najprej je to storil Anton. On, načelnik in prozročitelj vseh uporov, je najponižnejše prosil Kolumba, naj mi milostljivo odpusti in pozabi njegovo postopanje.

Kolumb je z mirno dostojnostjo odpustil vsem, ki so se puntali in mu grozili s smrtjo.

— Le pomirite se, — rekel je, — komur je Bog skazal tako milost, kakor meni, ne more pomniti hudega. Vam odpuščam in pozabljam vse, kar se mi je hudega storilo. To bodi nam za opomin v bodoče in svoje pregreške popravite z največjo točnostjo in gorečnostjo v službi in našli bode te v meni najboljšega varuha in zagovornika, ki vse obdari po zaslugah. Vsi so mu jednodušno prisegli zvestobo do groba; in ni zastoj postal Kolumb v jedni noči iz bednega klativiteza mogočnež, od katerega je zavisno razdeljevanje nagrad in častij.

Domačini gledali so došlece z nezmernim začudenjem. Te ljudi z dolgimi bradami v sijajnih oblekah so imeli za prišlece iz onega sveta, a ladije ž njih tičjim krilom podobnimi razprostrtimi jadri, so imeli za čudovišča, ki so po noči se vzdignila iz morja; ko so od teh čudovišč se odločili čolni in peljali k njim te neznane ljudi v bleščečih oblekah, so domačini jo pobegnili v gozde v nepopisnem strahu. Vendar je kmalu radovednost premagala strah in previdnost. Ko so se prepričali, da jih neznana bitja ne preganjajo, so se jeli približavati drug za drugim z znamenji največjega spoštovanja, padali se pred njimi na zemljo in kvišku vzdigovali roke. Očividno so imeli Špance za bogove, prišedše iz neba. Ti nazori divjakov se tudi niso premenili pri daljnem potovanju Špancev. Ko so pozneje se začeli Evropci in divjaki razumevati, je nekoč vodja rudečeškožcev vprašal: Kako so belokožci prišli z nebes, so li leteli po zraku ali se doli spustili po oblakih? . . .

Največ začudenja je vzbujal sredi domačinov Kolumb s svojim škrlatastim plaščem. Približavali so

se mu z največjim spoštovanjem, tipali so njegovo brado, obraz in roke, čudeč se njih beloti. Ščasoma so prišli še drugi prebivalci na obrežje, kazali ravno tako zaupnost in priprostost. Kmalu so otipali in ogledali vse Špance. Kolumb je bil ukazal, da se nimajo ustavljati divjakom; temveč zadovoljevati njih radovednost, in jih vzpodbujati k zbližanju z Evropci. Španci niso nič manje radovedni ogledovali te nage, pisane tatuirane podobne.

— To je čuden rod! — rekel je Dijego do Arana. — Njih koža je tako temnobakrena. Belci niso, zamorci pa tudi ne!

— Mej njimi so tudi črni in pisani, — opomnil je Rodrigo Eskobar.

— To se vam le zdi, gospod, — rekel je Kolumb. — Temeljna barva njih kože je ravno taka, kakor barva kože prebivalcev Kanarskih otokov, a kakor vidno je več domačinov tatuiranih, nekateri z rudečo, drugi s črno in belo barvo. Za to uporabljajo barve, kakeršne jim ravno pridejo pod roke.

— Vsekako imate prav, gospod admiral! — zaklical je Eskobar. — Pri nekaterih je poslikan samo obraz in pleča, pri drugih pa vse telo.

— Njih divjost ni nikakor tako strašna, je samo umetna, — rekel je Kolumb. — Poglejte dobro njih obraze in vidite, da niso brez vse lepote, če se ne oziramo na prevotljene nosove in na barve na čelu in licih. Poglejte, kako imajo visoka čela, lepe oči, kako so pravilne in visoke rasti.

— Prav res, pritrdil je Dijego de Arana — a njih lasje so čudni, popolnoma ravni, debeli, trdi kakor konjski repi, in tako dolgi, kakor bi jih nikdar ne strigli.

— To je tudi najbrž tako, — nasmehnil se je Kolumb, — o škarjah se tukaj še govoriti ne more kajti, kakor se vidi, jim je popolnoma neznana potreba železa. Poglejte kako je nekdo izmej njih prijel za klinjo meča in si globoko obrezal roke. Ostali so se

umaknili z največjim strahom in začudenjem ogledujoč orožje.

— Mari ti Indijanci nimajo nikakega orožja? — vprašal je Arano ogledujoč okrog. — Poglejte gospod admiral, na njih telesih se vidijo sledovi ran, prizadetih gotovo s kakim orožjem.

— Gotovo, a tukaj nekaj ljudij drži v rokah nekaj sulicam podobnega. Pojdimo in natančneje si je oglejmo!

Kolumb je šel k skupini domačinov, ki je držala v rokah nekake sulice. Vzel je jim jedno in jo ogledaval.

— To je pušica s kamnom na koncu, — rekel je.

— Ta je obžgana, da jo trši, — rekel je Arano, kažoč na drugo sulico.

— Tu je ost narejena iz kosti ali zoba kake živali, — rekel je Rodrigo Eskobar.

— Vsekako se tudi bojujejo, — rekel je Kolumb — in zatorej se ne čudite njih ranam.

Kolumb je stopil k domačinu, katerega koža je bila pokrita z obrastki in ga z znamenji vprašal, od kod prihajajo.

Sprva divjak ni razumel vprašanja, a kmalu se je spomnil, za kaj se gre. Pokazal je na morje, zgrabil jednega tovariša čez pas in mahnil, kakor bi ga hotel vreči v čoln in potem zopet pokazal na svoje rane.

— Torej tako je, — zaklical je Kolumb. — Indijan pojasnjuje, da prihajajo k njim prebivalci sosednih otokov, z namero, da jih ujemo, oni se pa branijo.

— In kako bistro je vas razumel, gospod admiral — čudil se je Dijego de Arana.

— Da, ti Indijani so, kakor se vidi, bogato obdarovani od narode, če tudi so popolnoma nevedni. Biti morajo dobri za sluge. Jaz mislim, da jih ne

bode težko pokristijaniti, ker sami itak nimajo nobene vere.

Večina Indijanov je bila popolnoma naga. Celo ženska jako lepe rasti, ki je stala zraven, je bila popolnoma naga. Nekateri moški, očitvidno imenitnejši, so se ločili od drugih po tem, da so imeli na glavi krono iz perja.

Kolumb je ukazal mej divjake razdati barvanih čepic, voščenih biserov in drugih malovrednih drobnjav, vsled česar so se divjaki nepopisno razveselili in niso vedeli, kako bi zahvalili Špance. Naposled so v znak hvaležnosti svoje, jim jeli prinašati iz svojih koč vse, kar so imeli, sadje, nekak kruh narejen iz suhega korenja imenovenega „hasava“, neko tlakino iz bombaža, in veliko drugih stvari.

Ves dan so trajale prijateljske razmere mej Španci in divjaki. Kolumb je bil trdno prepričan, da je prišel na neki prebrežni indijski otok; po njegovem mnenju so domačini bili Indijci. To ime se je ohranilo tudi v bodoče, ko se je odkritje Kolumbovo znanstveno ocenilo, in se imenujejo Indijani (Indijci) vsi prebivalci novega sveta.

Zvečer je Kolumb zaukazal, da se odpravijo nazaj na ladije. Španci so se težko ločili od prekrasnih poljan otokovih, ki so se jim zdele po dolgem potovanju pravi raj.

Ko se je drugi dan zdanilo, je bilo na obrežju polno domačinov. Nekateri so z vzhodom solnca skušali priplavati k ladijam, drugi so se peljali na čolnih izdolbljenih iz dreves, katere so imenovali „kanoe“ in katere so jako spretno gonili z vesli. Ker je v te čolne moglo iti le kacic 40 ali 50 ljudij, a se jih je nabralo mnogo več, so se nekateri čolni preobrnil. Divjaki so prav kakor riba plavali zopet k njim, obrnili je in izcerpali iz njih vodo, kakor bi se ne bilo ničesa zgodilo.

Prisedši k ladijam so divjaki hitro splezali nanje in začeli zamenjevalno trgovino. Zvončki in bleščeče

stvari so je posebno zanimali in trudili so se nabrati jih, kolikor je bilo mogoče. Nič manje se pa ni vzbudila poželjivost Špancev, ko so videli zlati lišp, katerega so domačini nosili v nosu in ušesih. Rudečkožci so kmalu razumeli željo Špancev in dajali se zlatnino za vsako malenkost. Ker je dobivanje zlata bilo državni monopol v vseh zemljah, katere je odkril Kolumb, je admiral prepovedal to zamenjavanje in tudi kupovanje bombaža.

Kolumb si je prizadeval izvedeti od domačinov, kje se dobiva zlato. Iz njih znakov se je dalo sklepati, da je zemlja, ki ima mnogo zlata, na jugu. Ker so čolni domačinov bili lahki in kaj nedovršeni, torej nesposobni za vožnjo na širnem morju, je Kolumb sklepal, da dotična zemlja ne more biti daleč od odkritega otoka. Zaradi tega je sklenil odpluti, ne obotavljajoč se v pokazano smer, da pripelje svojim zapovednikom, kolikor je moč, veliko dragocenega plena.

Osemnajsto poglavje.

Odposlanstvo k velikemu hanu.

Zapustivši Guanahani, je Kolumb odplul s svojim brodovjem sprva na jugozapad, šel mimo otoka Rum-Kana in odšel k severnemu koncu otoka Long Island, katerega je imenoval Maria de la Konsension. Zapadno od poslednjega je odkril tretji otok, katerega je imenoval Ferdinando, kralju v čast. Potem se je admiral vrnil na otok Konsension, in je plul ob njegovem vzhodnem bregu proti jugu, ker so domačini, katere je bil vzel na ladije, kazali na neko deseto Zaomet kjer se nahaja zlato. Tu so se ladije razdelile in začele iskati na vzhodu to obetano deželo. Po triurni, poti našel je Kolumb novi otok, to je bil iskani Za-

omet, sedanji Kroked, na katerega severnozapadnem bregu se je zopet združilo brodovje. Ta otok je Kolumb imenoval Izabela, kraljici v čast. Kakor je tudi Kolumba iznenadila vnanjost tega otoka, vendar tu Kolumb ni našel zlatih zakladov, z jedno besedo ničesa, kar se je nadejal najti po pripovedovanju domačinov. Pri nekaterih vrstah rastlinstva tega otoka je iskal dišav in vzhodnih dragih korenin, a se je motil v svojih nadah.

— Oh, kako je škoda, — zaklical je obrnivši se k Dijegu de Arana, — da ne poznam tega drevja, ki rodi tako čudno sadje, katero se gotovo odlikuje z znamenitimi svojstvi; v vsakem slučaju ga moram nekaj vzeti na Špansko, morda se dajo iz njega napraviti kake barve ali zdravila in imajo veliko vrednost...

Ptice so prekrasno pele v tropičnih gozdih tega otoka. Posebno je bilo mnogo papig in nekih malih ptičkov jako žive barve. Kar se tiče živosti barv, so se mogle meriti ž njimi morske ribe nekaterih vrst; njih luskinе so se lesketale na solncu, kakor biseri. Izmej pozemeljskih živalij so našli množina gaščeric, vrsto psov, ki niso lajali, kunce in grebenaste kuščarje. Poslednje so Španci sprva imeli za strupene, a so se kmalu prepričali, da so popolnoma neškodljivi in da jih domačini posebno radi jedo. Zaštonj je Kolumb pri domačinih iskal zlatega lišpa: naročnic, prstanov itd.; so li bile le domišljije Indijanov ali pa je napak razumel in tolmačil njih kazanja.

Na Izabeli je admiral točno izvedel, da se nahaja velik otok na jugu. Indijani so ga imenovali Kolba (Kuba). Kolumb si je takoj mislil, da to mora biti Cipango, in dne 24. oktobra je tja odjadral, namenjen iti naravnost do Kvinsaja, da izroči kraljeva pisma velikemu hanu. Dne 28. oktobra so ladije prišle na Kubo in se ustavile v ustju velike reke, najbrž v pristanišču Pipe.

— O, kaka lepota! — zaklical je admiral, plujoč po reki v čolnu s kraljevskim uradnikom Rodrigom

Herecom in bratoma Pinsonoma. — Poglejte tu so kočje pod palmami, pojdimo in ogledimo si jih! . . .

Čoln se je približal bregu. Jedva so domačini zagledali Špance, že so iz strahu bežali. Kolumb je s svojimi sopotovalci šel v jedno kočjo. Kakor se je videlo, bili so prebivalci ribiči, kajti imeli so mnogo mrež, spletenih iz palmovega ličja, trnkov iz kostij in bodečih rastlin ter drugih za ribolov potrebnih stvari. V kotu jedne kočje je ležal kup školjk.

— To so najbrže biserne školke, — opomnil je Kolumb. — Veliki han najbrže tu dobiva svoje bisere. Celina ne more biti daleč od tod in ondu je prestolnica indijskega kralja.

— Kako, gospod admiral — zaklical je začuden Alonz Pinson, — mari imate to zemljo za otok?

— Seveda, gospod Alonz, — odgovoril je Kolumb. — Indijani so mi pojasnili, da je treba dvajset dni, da pridemo okrog tega otoka.

— Oprostite, gospod admiral, — zaklical je Pinson, — jaz pa mislim, da beseda Kuba na han, ki ne gre z jezika naših indijskih spremljevalcev, kaže na hana Kube, ki živi v svoji prvostolnici v sredini te dežele. Po mojem mnenju je ta zemlja del azijske celine, in dežele ležeče proti zapadu pripadajo velikemu hanu.

— To bi bilo jako želeto, — rekel je Kolumb premišljujoč. — Da! da! . . . Prav lahko je, da se mi nahajamo pred mesti Kvinsajo in Cejtonom, o katerih toliko piše Toskanelli. Najbrž nista od tukaj čez sto španskih milj.

— Mogoče bi bilo tja odposlati odposlanstvo, — opomnil je Rodrigo Herec, — in stopiti v zvezo z velikim hanom.

— Mi ne popustimo ugodne priložnosti, — je pritrdil Kolumb. — Naš učeni sopotnik Ludovik de Forres nam more v tem mnogo koristiti. On govori hebrejščino, kaldejščino in arabščino, on se bode lahko razumel pri dvoru velikega hana.

— Dovolite tudi meni pridružiti se odposlanstvu, gospod admiral! — zaklical je Rodrigo Herec.

— Ničesa nimam proti temu, gospod Herec — odgovoril je Kolumb. — Še jako ljubo mi bode, ako se udeležite preiskovanja te dežele in izveste, kje se nahajajo zlato ali dišave.

Čez nekoliko dnij je poklical k sebi Kolumb Rodriga de Herec in Ludovika de Forres po rojstvu žida in je dal jima nastopni navod:

— Pripravite se, gospoda, da pojedete iskat mesto Kvinsajo, katero je po besedah Toskanellijevih jedno najlepših mest na svetu in služi za prestolnico velikemu hanu. Povejte hanu, da sta me poslala kastiški kralj in kraljica s pismom in darovi, katere mu osebno izročim z izrazom želje, da se ustanove prijateljski odnošaji mej tema državama. Pri tem pa dobro opazujte vse, poizvedite o pokrajinah, rekah in pristaniščih indijskih, posebno si prizadevajte izvedeti, kje se dobi zlato, dišave in dragoceno lesovje, katerih vzorce vzemite seboj, da jih ondu pokažete. Vaše znanje jezikov, gospod Forres bode gotovo boljše ali manje vam pomagalo, da se sporazumite s hanom. Vsekako bode pa vas spremljal jeden Indijan z otoka Guanahani, ki že nekoliko razume španski in nekaj kubanskih Indijanov. Odpravite se z Bogom in prinesite nam odgovor velikega hana, da se slovesno vrnemo na Špansko in zavrnamo vse zasmehovalce, ki niso verjeli niti v smoter niti v mogočnost našega potovanja.

S takimi navodili so se podali na pot, in uzeli seboj nekaj steklenih zvončkov in drugih malovrednih stvarij za zameno. Vse potovanje upali so izvršiti v šestih dneh.

V tem je pa Kolumb ukazal zasmoliti svoje ladije. Ko so jeli razgrevati smolo, napravivši v ta namen ogenj na bregu, so drva pri gorenju začela dajati tak duh, da so se vsi čudili. Ko so natančneje

ogledavali, videli so, da iz lubja teče smola nenavadno prijetnega duha.

— Ni dvoma, — zaklical je Kolumb, — da je to dišeči gumi, kateri se dobiva v Palestini in se imenuje mastika. Kje ste dobili ta drva.

— Ondu, gospod admiral, — odgovorili so mornarji in pokazali v majhen gozdič.

— Našli smo indijsko drevo, ki daje dišečo smolo, iz katere delajo zdravilni balzam. Češčena bodi Presveta Devica! Naposled smo vendar našli jeden trgovinski predmet!

Ko so ladije popravljali, je čas jako hitro tekel. Vsi so nepotrpežljivo pričakovali, da se povrne odposlanstvo. Ni trebalo dolgo čakati.

Že četrty dan se je povrnilo odposlanstvo v spremstvu domačega kažipota. Vsi so je obkolili, težko čakajoč, da slišijo poročilo o potovanju v notranji deželi.

— Žal, gospod admiral, — rekel je Rodrigo de Herec — mi na svojem potovanju nismo videli niti mest, niti večjih vasij, — prav ničesa, kar bi kazalo, da je blizu smoter našega potovanja. Niti o velikem hanu, niti o zlatih, srebrnih rudnikih, drugih kamnih in dragocenih dišavah in koreninah nismo ničesa slišali, a samo kazali so ljudje na vzhod.

— Se li niste mogli bolje razumeti? — vprašal je Kolumb Florresa jako nevoljen, da se niso uresničile vesele nade njegove.

— Oh, gospod admiral, — odgovoril je učen Hebrejec, — tu ne razumejo niti evropski, niti kajdejski, niti arabski; sporazumeti smo se mogli samo s pomočjo naših tuzemskih spremljevalcev . . .

— Kaj pa govorica o mogočnem princu, ki biva neki v tej deželi? — je nepotrpežljivo vprašal pripovedovalca Kolumb

— Ta govorica je le prazna domišljija, — odgovoril je Rodrigo de Herec.

Je li mogoče, da smo se tako motili v tolmačenju znamenj Indijcev, — rekel je Kolumb, zmajajoč

z glavo. — Potem pa pričevanje Toskanellija... Jaz sem bil tako prepričan, da sem prišel na bregove Kataje, od koder ni več daleč do stolice velikega hana.

— Žal, gospod admiral, — odgovoril je Dijego de Arana, nič manje nevoljen nego Kolumb, — podobna nesorazumljenja so neizgibna pri sporazumevanju z znaki.

— Prav imate, — pritrdil mu je Kolumb. — Gospoda, — obrnil se je k odposlancem, — niste li našli nobenih zlatih rudnikov ali dragocenih dišav?

— Niti najmanjšega sledu ni o tem, ni o drugem, — glasil se je odgovor.

— Razložite nam natančno svoje potovanje.

— Ko smo prešli kacih 12 milj, — začel jo pripovedovati Ludovik de Florres, prišli smo do malega sela, kacih 50 koč, kjer je živelo kacih tisoč ljudij. Po pripovedovanju našega Indijca imeli so nas za nebeške odposlance in začeli so nam skazovati vsa mogoča znamenja spoštovanja. Hiše ali kočice teh Indijanov so jako velike, podobne vrtnim lopam, in ali pa vojaškimi šotorom, ne stoje v redu in ni nobenih ulic. Večina domačinov je bila popolnoma naga, samo nekatere ženske so imele neke predpasnike, ki so pokrivali njih stegna. Mej domačini smo zapazili neke različne glede imenitnosti rodu. O zlatu ali dragocenosti nimajo nobenega pojma. Ko smo jim pokazali poper, muškato in cimeto, kazali so na jug. Zaradi tega smo se sklenili vrniti, koder so nam kazali. Domačini so nas spremljali v velikih tolpah, a smo jih spregovorili, da se vrnejo, in vzeli smo seboj samo tega kašipota. Na poti smo videli več Indijanov z nekakimi kadečimi se zvitki, katere so semtertja stikali v usta. Ko smo ogledali te zvitke, prepričali smo se, da so narejeni iz suhega listja, v katerih so zavite suhe korenine. Ti zvitki se zažgo na enem koncu, potem kadilec vdihava v sé dim, katerega čez nekaj časa spušča skozi usta ali nos. Indijani imenujejo to zvitke tobak in tu je jeden uzorec...

— Španci so radovedno ogledovali zvitek, a niti mislili niso, da imajo pred seboj predmet poznejše ogromne trgovine.

— In to so imenovali tobak, — vprašal je Kolumb.

— Da ta zvitek imenuje tako, — odgovoril je Rodrigo Herec.

— In kaj ste še našli znamenitega.

— Rodovitne kraje, njih lepota je vredna vse pozornosti, — odgovoril je Herec. — Koče teh ljudij so obdane z drevjem, ki ima sadje jako lepe vnanjosti in prijetnega duha. Okrog se nahaja polje s agijem ali poprom, s čudno korensko rastlino patato (krompirjem) in neke vrste bučami. Nahajajo se tudi polja s juko, iz katere se nareja neke vrste kruh — hanava. Te rastline in sadje so glavna hrana domačinov. Na nekaterih lužah videli smo množina bombažnika, nekatere rastline so bile pognale iz zemlje, druge so pa bile že popolnoma cvetele. V nekaterih hišah Indijanov so velike zaloge bombaža, bombažne preje in tkanine. Nikjer pa nismo videli niti zlata niti srebra!... Herec je umolknil.

Kolumb ga je zamišljeno poslušal. Kakor so se vidno veselili odposlanci zaradi lepote dežele, vendar očividno niso našli tega, kar je pričakoval admiral.

— Vse, kar ste našli, — opomnil je on naposled — kaže na začetne sledove civilizacije. Naša naloga ostaje kakor poprej poiskati bolj civilizovano in bolj bogato deželo, s katero bi mogli začeti trgovino in napraviti zveze v imenu našega milostljivega kralja in prinesiti od tod drage stvari, da se povrnemo ž njimi h kraljevskemu prestolu Morda morete kaj izvedeti od tega domačina, katerega ste pripeljali seboj.

Poslednji se je pokorno približal h Kolumbu, katerega je jako prijazno vsprejel in z znamenji spoštovanja odpeljal seboj na ladijo. Ko mu je Kolumb pokazal zlato in srebro, in ga jel z znamenji vpraševati, kje se dobe te kovine, je pokazal na vzhod, in se potem ni mogel dovolj načuditi, da se beli ljudje

tako zanimajo za kovini, kateri nimata za domačine nobene posebne vrednosti.

— Kazanje tega moža proti vzhodu, — opomnil je Kolumb, — me je prepričalo o resnici tega, kar sem poprej posnel iz znamenj Indijanov. Vse kaže z znamenji na vzhod, kjer ljudje iščejo zlati pesek po bregovih rek in ga potem s kladivom toljčejo v večjo maso in pri tem govore besedi „Bebekua“ in „Begia“.

— Najbrž so to imena dežel ali otokov, kjer se dobiva zlato, — rekel je Arano.

— Jaz to tudi mislim, a bojim se, da bi se zopet ne motil, — odgovoril je Kolumb. — Vsekako moramo dalje. Čas teče, bliža se zima, in ne bilo bi pametno ostati v teh krajih po zimi, ker nimamo sredstev, da si osnujemo naselbino. Nadaljevati moremo svoje potovanje . . .

Dvajsetega novembra je Kolumb dal zopet razsidrati svoje ladije in odpravil se je dalje. Vsled ugodnega vetra odrinil je ob severnem obrežji Kube proti severo zahodu, vedno mu je po glavi rojila misel, kako bi našel zlate ali srebrne rudnike in dišave ali našel veliko mesto velikega hana. To potovanje se more smatrati za odločujoči moment te ekspedicije. Nadaljujoč svojo vožnjo, tri ali štiri dni, se je že skoro spoznal zmoto, da je Kuba celina, zmoto, katera se kaže v vsem njegovem poznejšem življenju. Plujoč dalje, je skoro videl znamenja bližine celine, in prišel bi bil na bregove Floride; če bi bil nadaljeval vožnjo okrog Kube, bi na jugozapadu bil prišel na obrežje Jukatana, kot so poznejši najditelji Mehike. Toda bilo je sojeno drugače. Za Kolumbovo slavo je bilo dovolj, da je našel Novi svet, a najti dežele bogate z zlatom in dragocenimi kamni je bilo sojeno drugim.

Ker obrežje Kube vedno drži proti severno-zapadu, in so noči postajale vedno hladneje in hladneje se je Kolumb bal dalje ostati v tem kraju. Po svojih opazovanjih je on sodil, da je na 42° stopinji širjave, torej v tej zemljepisni širjavi kot je Španija

dočim je bil v resnici na 21° stopinji. Pod vplivom te zmote in slušajoč vedno kazanje Indijanov na otok Bebekua, kjer je obilo zlata in ki je na zapadu. Kolumb je ukazal dne 13. novembra premeniti smer in pluti proti zapadu. Tako je dosegel 77½ stopnje zapadne dolžine od Griniča.

Drugi dan dne 14. novembra se mu je zdelo, da je v bližini neštevilnih otokov zaznamovanih na zemljevidih tedanjega časa na vzhodu Azije. Na fantastični svet otokov nahaja se na Behajmovem globusu in v Toskanellijevih opisovanjih. Neugodni veter ga je prislil, da se je zasidral v tihem in globokem pristanišču, katero je imenoval Puerto del Prinsipe. Tu je postavil na vzvišenem bregu križ v znamenje, da zemlja odslej pripada Kastiliji.

Ne ozirajoč se na nasprotni veter, odšlo je brodovje dalje v to smer, a ker se veter ni premenil, obrnilo se je zopet h Kubi. „Pinti“, ki se je bila oddalila k vzhodu, se je bilo dalo znamenje, da se ima pridružiti brodovju. Nastopila je noč in admiral je bil dal prižgati signalno svetilko na jarboli, a zjutraj je šel na ladijo, gledal po morju, išoč „Pinto“.

— Kje je? Ni li nikdo videl Pinte? — vprašal je Kolumb Petra La Roka, ki je stal pri krmilu.

— Jaz sem jo videl, gospod admiral, — odgovoril je Peter, — dokler je človeško oko moglo razločevati ladijo.

— Kaj? — vprašal je Kolumb. — So li na „Pinti“ videli naše znamenje z lučjo?

— Seveda so videli! — odgovoril je Peter, — seveda! . . .

— Kaj hočeš povedati s tem, Peter?

— Gospod Pinson je videl znamenje, a ga ni hotel razumeti, gospod Krištof!

— Ni hotel razumeti? Kaj to pomenja?

— Seveda ni hotel, gospod admiral, — odgovoril je Peter. — Gospod Alonz Pinson se je sam odpeljal proti vzhodu, da sam odkrije otok Bebekua,

kjer je obilo zlata, ko sta „Santa Maria“ in „Nina“ se obotavljali pričakujoč ga.

Kolumb se je obrnil od Petra močno potrto in šel je v svojo kajuto pisat ladijin dnevnik. Prišedši Dijego de Arana ga je motil pri delu.

— O, gospod admiral! — zaklical je po prvem pozdravu. — Kakor se kaže, se je zares zgodilo to, česar se je bilo bati, „Pinta“ se je odločila od nas . . .

— Žal, da je tako, — odgovoril je Kolumb, — Martina Alonza je zapeljala sebičnost, in bi rad sam našel brez mene množino zlata. Kako malo se je zanašati na prijateljstvo, to se vidi, kadar se umeša koristolovje in častihlepnost!

— Mari bomo pustili, da on prvi pride v zlatonosne dežele? — vprašal je Dijego de Arana.

— Kaj hočemo? Potolažiti se in potrpeti moramo. — Pinsonova ladija je najhitrejša in jaz mu ne morem zabraniti, da on prvi pride v Eldorado, po kateri vsi hrepenimo. Jaz sem že davno opazil, da mu moja oblast preseda. On se smatra za enakopravnega poveljnika, kajti potrošil je mnogo denarja za odpravo ekspedicije. Naj mi bode še tako neljuba njegova nepokorščina, a vendar . . .

Kolumb je nakrat umolknil, potrto od misli, ki mu je ravno kar prišla v glavo.

— Kaj je z vami, gospod Krištof, kaj je vas tako vznemirilo?

— Kako bi ne bil vznemirjen, gospod Arana. Bojim se še hujega pregreška od Pinsona!

— Kakšnega?

— Kaj, če se ne misli pred menoj vrniti v Španijo in ovenčati se z nezasluženi laborji?! Sicer mu pa tega ne morem zabraniti, vse prepuščam Bogu, katerega orodje sem. Naj bode kar koli, jaz ne odstopim od svojega načrta. Mi se povrnemo k suhi zemlji in se potrudimo izvesti še kaka nova odkritja.

Devetnajsto poglavje.

Potop „Sante Marie“.

Ločivši se s „Pinto“ sta „Santa Maria“ in „Nina“ nadaljevali svojo pot ob obrežju Kube. Semtertja so našli kak pripraven kraj, da se je ustavilo brodovje in Kolumb šel na obrežje otoka, ki se po pravici imenuje biser Antilskega morja. Naposled, dne 5. decembra je brodovje prišlo na vzhodni konec Kube. Ker je Kolumb mislil, da je krajišče azijskega obrežja, je imenoval „Alfa“ in „Omega“, začetek in konec. Od tod jo je brodovje odrinilo v odprto morje, ker je Kolumba nekaj vleklo na otok Bebekuo, katerega so kazali Indijani na severovzhodu in ga opisavali v fantastičnih bojah. Po dolgi vožnji so zares zagledali otok na obzorju, in Indijani bivši na ladiji so zagledavši ga zaklicali „Begio“. Meneč, da ta beseda pri njih pomenja zlato deželo, je admiral ukazal voziti k otoku. Tedaj so se Indijani grozno prestrašili in jeli so pojasnjevati, da so prebivalci tega otoka jako krvoločni narod, da imajo le po jedno oko, pasje repe, da ljudi jedo in vedno tulijo. Vendar se Kolumb za vse te pripovedke ni zmenil in je dne 6. decembra se zasidral v pristanišču novoodkritega otoka. Ko so zagledali brodovje, so prebivalci tega otoka prestrašeni bežali v gozde, in le obilni ognji, ki so v gozdih in na hribih goreli po noči, so kazali, da je otok gosto naseljen. Želeč stopiti v zvezo z domačini, poslal je Kolumb dobro oboroženih ljudij v sredino dežele. Odposlanci so našli mnogo lepo obdelanih polij in sledove potij, a domačinov niso nobenega videli, pobegli so bili v gore.

— Podvreči se moramo razmeram, — rekel je Kolumb, — poslušajoč poročilo odposlancev. Najbrž so pa v notranji deželi velika mesta, kamor se je skrilo pribrežno prebivalstvo. Sedaj mi je umljiv pomen ognjev, katere smo videli; to so bili gotovo signalni

ognji, kakeršne so zažigali v starih časih naznanjujoč ž njimi, da je prišel sovražnik v deželo. Sami moremo preiskati, česar je treba.

Španci šli so na breg otoka, katerega je imenoval Kolumb Ispanijelo zaradi tega, ker je podoben španskim pokrajinam. Čez nekaj dnij se je jim posrečilo stopiti v zveze z domačini po ženski, katero so vjeli mornarji. Ko so jo pripeljali k admiralu, jo je poslednji bogato obdaroval s steklenimi zvončki, različnimi malovrednimi stvarmi, naročnicami in drugimi malenkostmi, potem pa izpustil in ona je postala posredovalka mej domačini in Evropci.

Po vnanjosti, običajih in jeziku se prebivalci Ispanijele nikakor niso razločevali od prebivalcev Kube in Guanahanija. Špance so le zaradi tega zanimali, ker so imeli na sebi zlati lišp. Po tem je Kolumb sklepal, da je našel zaželeno zlato deželo, ali pa je vsaj blizu nje in čez jeden teden se je to njegovo domnevanje premenilo v popolno gotovost; dne 20. decembra je k „Santa Marii“ prišel velik čoln napolnjen z domačini, kateri so naznanili, da jih je poslal močorni glavar Guakanahari, kateri vlada nad vsem vzhodnim delom otoka. Odposlanci so prinesli Kolumbu dragocene darove: pas, umetne okrase z dragocenimi kamni, leseno maso, katere oči, jezik in nos so bili narejeni iz kovanega zlata. Pri tem so prosili, da bi beli ljudje v svojih plavajočih hišah, — tako so imenovali ladije, — prišli v glavarjevo stolico, ki je nekoliko dalje proti vzhodu ne daleč od brega. Kolumb je vesel vsprejel to povabilo in je drugi dan že poposlal nekaj ljudij, da naznanijo glavarju njegov prihod.

Zjutraj dne 24. decembra je ukazal admiral razsidrati ladiji in odriniti jo proti vzhodu, da se približa k stolici Guakanaharija. Žal, da je veter nasproti vlekel in sta ladiji zaman se obračali semtertja. Zvečer je utrujen Kolumb odšel v svojo kajuto, da se odahne in odpočije. Videč, da ga nikdo ne nadzoruje,

je krmar tudi hotel zadremati in je izročil krmilo vajencu. Ta neprevidnost je pa bila povod nesreči.

Utrujen s podnevnim delom je admiral jedva zaspal, kar je silen presunjajoč krik strahu ga vzbudil in ga prisilil, da je tekel na krov. Takoj je s skušenim očesom mornarja, ogledal ladijo in spoznal, kaj je.

Neprevidno se približavšo k bregu, je „Santo Mario“ bil ugrabil močen tok, ki jo je gnal, ne da bi jo bilo moč zadržati, k pribrežnim skalam, pretečej z nedvomljivo pogubo.

Iz spanja probudeli mornarji so na pol oblečeni brez vsacega reda tekali po krovu in kričali.

— Zgubljeni smo! . . . Rešimo se! . . . V čolne! . . .

Hitro spoznavši pretečo nevarnost, je admiral hitel h krmilu, katero je bil popustil krmar, in si prizadeval ladijo obrniti na drugo stran, a zaman. — „Santa Maria“ ni ubogala krmila, temveč je nadalje se bližala bregu . . .

Tu so se okrog ladije poskočili udarjajoči valovi, in „Santa Maria“ se je globoko zadrla v sipino ob kraju morja. Kakor ranjen konj je „Santa Maria“ še jedenkrat se vzdignila pokoreč se krmilu, a potem je nov udar, ki je vse podrl, jo vrgel po strani.

— Pozor! — je z močnim glasom zaklical Kolumb zbeganim mornarjem. — Spustite čoln! Pripejite na njem z zadnjega dela ladije sidro! . . .

Stražnik, krmar in nekaj mornarjev je hitro skočilo v čoln in odrinilo. Čez jedno trenotje je čoln se skrnil v temni noči.

— Milostljivi Bog nas ne zapusti! — je glasno zaklical Kolumb, obrnivši se k ostalim na krovu. — Pogum fantje! Kadar sidro podkrepí zadnji del ladije, bodemo mogli se spraviti s klečeti, in „Santo Mario“ spraviti v morje! . . .

Minolo je nekaj dolgih trenotkov in ladija se je ta čas vzdigovala in zopet udarjala na kamnita tla. Čoln se ni vrnil. Kolumb ga je klical, a ni dobil od-

govora. Očividno so odposlani sramotno bežali pustivši ladijo svoji osodi.

Strašen strah se je polotil mornarjev, ki so bili na ladiji.

Kolumbu je sedaj bilo vse jasno; on vidi, da so ga ljudje sramotno zapustili.

— Odpusti jim, Gospod! — šepetal je potrto od žalosti.

V tem se je „Santa Maria“ vedno bolje na stran nagibala in valovi so vedno močnejše bili ob njo.

Pogledi vseh so se obračali v Kolumba.

— Posekajte jarbolo in rešite se! — je z odločnim glasom ukazal admiral.

Popustil je krmilo, zgrabil sekiro ter posekal vrvi, ko so sekali mornarji jarbolo. Čez nekaj minut je velika jarbola z jadrni vred pala z ladije. To je pa, vendar le malo pomagalo. „Santa Maria“ je kakor poprej brez moči bila ob kamenje. Sam Kolumb je prvo trenotje že obupaval.

— Oho! gospod admiral! — se je nakrat zašlišalo v temi.

— Oho! Vincenc Huanec! Samo Mati božja te je poslala nam v rešitev! Pomagajte nam, mi poginemo! Kako ste prišli semkaj!

— Prokleti malopridneži! Ne da bi pripeljali sidro, temveč pluli so k nam, da rešijo svojo kožo!... Pogнал sem jih in sem hitel semkaj!...

— Bog naj vam povrne!... Pošljite semkaj oba čolna, vašega in našega... Ladija je zgubljena in treba je rešiti ljudi!...

Začelo se je prevažanje mornarjev s „Sante Marie“ na „Nino“. K sreči se je gladko vršilo in najzadnji je admiral zapustil pol razbito ladijo.

Otožne misli so naudajale Kolumba. Njegovo veliko odkritje, slava Španije, je odvisno le od „Nine“, majhne stare ladije, ki bode jedva vzdržala obratni pot. Toda podjetni duh Kolumbov ni mogel ostati brez dela. Drugo jutro je že premišljeval, kako bi se obvaroval daljših udarcev usode. Odposlal je odpo-

slance k glavarju Guakanahariju, da so mu sporočili o potopu ladije. S pomočjo glavarjevo so že drugi dan rešili večino blaga s „Sante Marie“. Potem je Guakanahari prišel na kraj, kjer se je ponesrečila ladija, da je izrazil Kolumbu prijateljstvo svoje.

V tem je pa prišlo tudi več domačinov iz raznih krajev otoka, ki so ponujali velike kose zlata v zameno za zvončke in druge malovredne drobnjave. Kolumb je začel trgovino z zamenjavanjem in nabral je toliko zlatih listov in kosov, da se je kar razveselil. Glavar je opazil to hitro spremeno na obrazu Kolumbovem, in precej uganil, kaj je povod, povedal je, da je nedaleč od tod, kjer se je ladija razbila, v gorah kraj, ki se imenuje Cibar, kjer je toliko zlata, da ga ondu niti ne čislajo. Iz prijateljstva je obljubil pripraviti semkaj toliko zlata, kolikor ga poželi Kolumb. Kolumb se je te ponudbe silno razveselil in skušal je utrditi prijateljstvo z Indijani z darovi in pojedinami.

Glavarja je obiskal v prestolnici, vsprejeli so ga z vsemi mogočimi častmi in glavar ga je bogato obdaroval. Guakanahari mu je dal na vrat zlat nakit in na glavo nekaj zlati kroni podobnega.

— To, kar se je nam zdelo taka nesreča, — rekel je nekoč Kolumb gospodu Arani, — se sedaj kaže za božjo dobroto. Vsemogočni Bog mi je s potopom „Sante Marie“ pokazal, da se tukaj začenja zlata dežela Indije. Sedaj sem vedno bolj prepričan, da sem na Cipangu, katerega ime so Indijani premenili v Cibar.

— Kakor je ta dežela bogata zlata, je pač dopuščena ta misel, — odgovoril je Dijego.

— In zemljepisna lega in rodovitna zemlja kaže...

— To je zares obljubljeni dežela — rekel je Dijego. — Tu je res tako obilje vsega, da bi zares rekel: „Ostanimo tukaj in naredimo si šotorov!“ ...

— O, gospod Dijego, — zaklical je Kolumb, vi ste izrekli ravno to, na kar že mislim nekaj dnij. Da naredimo tu šotore! A mi moramo misliti na povrat

v Španijo. Toda spuščati se na pot s tolikimi ljudmi, kot jih je sedaj na „Nini“, bilo bi nespametno in bi le po posebni milosti božji to bilo brez nesreče. Zaradi pomanjkanja prostora, ne moremo za vse vzeti seboj dovolj živeža in vode in gledati moramo, da si drugače pomagamo. Vi ste to jasno povedali, in v zatorej morete postati glavar tukajšnji naselbini. Hočete li prijatelj izkazati mi s tem svojo ljubezen in udanost?

Kolumb je stopil k Dijegu, položil mu roko na ramo in popračujoč mu pogledal v oči.

Arano je le jedno trenotje se obotavljal z odgovorom.

— Prisezam pri Materi Božji, — zaklical je, — zvesto in točno izpolnim nalogo, katero mi izročiš! Moje srce, ki je nekdanj bilo samo za Beatriso, je sedaj svobodno in ničesa ne čutim, kar bi me tako vezalo na staro domovino, da ne bi mogel tu najti nove!

Ko se je izvedelo, da namerava Kolumb osnovati naselbino na Ispanjoli, se jih je mnogo oglasilo, da se žele tu naseliti. Vsi so se z nenavadno gorečnostjo lotili uresničenje novega načrta. Iz ostankov „Sante Marie“ napravili so utrdbo. Indijani so veliko pomagali pri delu, nadejajoč se, da najdejo pod španskim varstvom popolno varnost pred razbojniki.

Kmalu je stala na bregu utrdba, obstoječa iz velikega močnega stolpa, katerega je obdajal nasip in jarek. Na nasip so postavili nekaj topov. V spomin na čudno rešitev pri potopu ladije baš na dan Kristusovega rojstva, je naselbina dobila ime Navidad (Rojstvo)

Ko je uredil naselbino, je admiral jel misliti na odhod. Priprave niso trajale dolgo. Čez nekaj dnij je „Nina“, bila popolnoma pripravljena na odhod in, Kolumb je potem zbral tiste, ki ostanejo na Ispanioli in jim rekel:

V imenu vladarjev Kastilije in Aragonije vam ukazujem, da se imate neomejeno pokoriti mojemu namestniku Dijegu de Arana in v občevanju z Indijani

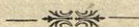
vzdrževati se vsakega nasilja. Posebno bodite previdni proti indijanskim ženskam, drugače utegne to biti povod groznim zmešnjavam. Svetujem vam, živite prijateljski mej seboj, kajti le v vzajemni tesni zvezi je vaša moč. Ko bi vaš poveljnik gospod Dijego de Arana umrl, imenujem na njegovo mesto gospoda Petra Gutjereca. Za vsaki slučaj vam puščam jednega zdravnika, jednega tesarja, jednega mizarja, jednega klučarja in jednega krojača, ki slednji zna svoje delo. Poleg tega vam puščam velik čoln za ribji lov, semena za setev, mnogo blaga za menjevalno trgovino z Indijani, da si pridobite zlata. Bodite zvesti domači zastavi in videli bodete, da vas kraljeva milost bogato obdaruje...

Naposled, dne 4. januarija 1493. l. se je Kolumb vzešši seboj mnogo zlata, raznih tuzemskih pridelkov, in nekaj domačinov odpravil od tod. Čez dva dni je slučajno srečal „Pinto“, katera je ločivši se od brodovja bila najpoprej obiskala otok „Veliko Inaguo“, potem pa zadnji del „Ispanijole“. Tukaj je Pinson si z menjalno trgovino dobil mnogo zlata, katerega je sam vzel polovico, polovico pa popustil moštvo, da je kupil njega molčanje. Ko je opazil, da mu gre nasproti „Nina“ pod admiralsko zastavo, je Alonz Pinson prišel na krov h Kolumbu, ga prosil za odpuščenje, da se je bil ločil, ker se je bilo zgodilo proti njegovi volji vsled neugodnih razmer. Kolumb je molče poslušal njegova pojasnjevanja. Če tudi je bil prepričan o podlosti Pinsonovi, vendar je zadržaval svojo nevoljo, da bi, kakor pravi v dnevniku, „se ne udal skušnjavam satanovim, ki je prav z začetka skušal preprečiti njegovo potovanje“!...

Združivši se s „Pinto“ je Kolumb peljal se poleg brega Ispaniole in prišel k lepi gorski štrlini, katero je imenoval Kap del Anamorada, ki se še sedaj imenuje nos Kabran. Tu je dne 13. januarija bil prvi krvavi boj z Indijani. Ko se je „Nina“ približala k bregu, videlo je njeno moštvo na bregu mej drevjem kacih pedeset divjakov oboroženih z loki, sulicami,

pušicami in koli. Na prigovarjanje Indijana, ki je spremljal Špance, so sprva odložili orožje in prišli iz gozda. Ko so na povelje Kolumbovo jih Španci jeli nagovarjati, naj jim prodajo orožje, da ga odpeljejo v Španijo, kakor znamenitost, so divjaki prijeli za orožje in napali prišlece. Španci so pa vendar odbili ta napad, težko ranivši dva divjaka; ostali so pobegnili jo v gozd, prestrašivši se svetlih mečev.

Dne 16. januarija 1493. leta, je Kolumb odrinil od nosa Samane (kateremu je v spomin prvega boja z Indijci, dal ime „Zaliv pušic“) in otoka Ispaniele, razvil jadra in v veliko veselje svojih ljudij je krenil na obratni pot na Špansko.

Dvajseto poglavje.

Limahani.

Odhod Kolumbov v Španijo ležal je kakor težek kamen Dijegu de Arana na srcu. Namesto preživelih nevarnostij in dogodkov, ki so tesno združili mej seboj ta dva junaka, je Dijego sedaj moral sam prenašati težko nalogo, naloženo mu na rame. Njegova najbližja pomočnika, Peter Gutjerec in Rodrigo Eskobado, katera je Kolumb imenoval za njegova namestnika za slučaj smrti njegove, sta bila nevarna njegova tekmeča, ki sta le gledala, kako bi dobila več bogastva in oblasti. Vajeni na suhem znebiti se vsake discipline, so mornarji dali si popolno svobodo svoji lakomnosti. Dijego de Arana moral je ukreniti vsakovrstne stroge naredbe, da bi brzdal razuzdanost naselnikov. Sprva so se mu pokorili, a videlo se je, da jako neradi. Dijego je čutil, da preti evropski naselbini v novem svetu težka osoda in prizadeval si je z vsemi silami odvrniti jo, vzdržujoč dobre odnošaje

z glavarjem Guakanaharijem in drugimi Indijani. Guakanahari ga je večkrat povabil, naj obišče njegovo prestolnico, a Dijego se še do sedaj ni mogel poslužiti tega vabila. Sedaj, ko je vladal bolje trajen red v naselbini, se je odločil v spremstvu nekaterih tovarišev odpraviti se na pot.

Guahanakari je sprejel gosta z očitnim veseljem in vsemi mogočimi znamenji časti. Napravila se je tako raznovrstna in razkošna pojedina, kakor je le bilo mogoče pri domačinih. Glavar je ž njemu lastno dostojnostjo predsedoval pri mizi, naloženi s pečenimi kunci, ribami, raki, divjačino, korenjem, različnim sadjem, in neko posebno vrsto kruhom, ki se je imenoval kasava. Po kosilu dali so dišeče trave ter Dijego de Arana in njegovi spremljevalci niso vedeli, kaj storiti ž njo. Še le ko je glavar vzel sveženj in jel ž njim brisati roke, so Španci morali isto storiti, s čimer se niso le rok očistile, temveč se je ohranjevala tudi nežnost in mehkost kože.

Ko je minolo kosilo je glavar peljal svoje goste, da ogledajo nasade in vrtove, obdajajoče njegovo hišo. Na precej obširni tratini so Indijani na znamenje Guakanaharijevo se zbrali v skupine in jeli plesati, in se pri tem odlikovali z neko posebno gracijo.

Nakrat, ko je bil najživahnejši ples, so vsi plesalci se ustavili, kakor bi bili otrpneli, in zaklicali so:

— Limahani, Limahani!

Glavar je tudi vstal s svojega prostora.

— Pojdite semkaj, — rekel je gostom, — Limahani je hotela počastiti vaš praznik s svojo navzočnostjo.

Dijego je z začudenjem sledil povabilu, a kmalu je videl sprevod, ki je obračal nase pozornost.

Naprej so šle ženske, ki so imele v rokah nekaj tamburicam podobnega in udarjale neki komad. Za njimi je šlo šest mladih deklet, katerih glave so bile okrašene z venci, njih gibčna telesa pa opasana z vrvicami od perja, ki so segale do kolen. Za njimi so šle zopet ženske, v dolgih srajcah, ki so držale v

rokah palmove veje, na katerih se je razprostiral nekak baldahin, nad devojko, ki je šla v sredi. Sprevod je zaključevala dolga vrsta rudečeškožcev.

Prisedši do glavarja in njegovih gostov, so se vrste narazen raztegnile, in Dijego je videl pred seboj lepotico v popolnem pomenu te besede.

Limahani je imela kacih 16 ali 17 let in njena lepota se je bila popolnoma razcvetela. Črni kakor krokarjevo perje lasje so olepšani s perjem in zlatim nakitom padali po njenih golih ramah. Velike, ognjenite oči, nekoliko poševnega prereza so jasno izražale strast, in sposobnost izpolnjevati višji namen ženske, — ljubiti in biti ljubljena ter s svojo ljubeznijo osrečevati družega človeka. Visoko čelo, tenek, malo zgrbljen nos, majhna ustica z rudečimi ustnami in najsvetlejše barve polt, katero je videl Dijego v Novem svetu, — vse to z lepo raslo postavbo in majhnimi rokami in nogami jej je dajalo idealno lepoto. Če tudi so na Ispanjoli ženske največ hodile nage, vendar je mlada Indijanka bila zamotana v belo ogrinjalo, ki se je v lepih gibah ovijalo okrog njenega života. Roke, rame in prsi bile so pokrite z nakitom in koraldami. Na nogah je imela lepe sandale.

Glavar je z veseljem opazil vtis, katerega je Limahani napravila na gosta, smehljajoč se, se je obrnil k poslednjemu.

To je moja sestra, Limahani, — rekel je, — cvet očí našega rodu. — Velik duh jej je dal moč, da od nas odganja hude čarovnije. Ona je naša najvišja duhovnica in zapoveduje s sencami smrti in žarki življenja in svetlobe.

— Dovolj torej tudi meni radovati se teh žarkov! — zaklical je Dijego, priklonivši se pred lepo Indijanko.

Te besede so vzbudile lahko rudečico na obrazu Limahani, a hitro se je premagala in uprla svoje oči v belokožca. Naposled je pa pretrgala molčanje.

— Lep si kakor Sin Neba, — zaklicala je z melodičnim glasom. Tvoj obraz je lep, belec, a vedi,

huda osoda te čaka. Hudi duhovi te obdajajo in skušajo pomračiti svetlobo boginje lune

— Limahani! — zaklical je jecljajoč glavlar. — Kako strašne stvari napoveduješ gostu tvojega brata?

— Jaz jih ne napovedujem, — odgovorila je duhovnica, — sam Dobri duh govori z mojimi usti. Ti belec, vzemi ta kamen, služil ti bode namesto bogobranitelja! . . .

Limahani je iztrgala iz svojega nakita čuden kamen in ga je podala Dijegu.

— Vidiš, svetel je kakor kamen solnca. Ko njegov blest potemni, tedaj se varuj, kajti čaka te nesreča . . .

Če tudi Dijego za svoj čas ni bil posebno praznoveren, vendar se ga je polastilo neko vznemirjujoče čuvstvo, ko je vzel kamen. Slutnja nekaj slabega je trla njegovo srce. To je pa vendar trpelo le jedno trenotje, kajti Limahanin pogled je zopet obrnil nase vso pozornost tega Španca.

— Vzemi od mene to le ščitilo, — rekel je, odprl vratnik in izvlekel mali zlati križec, kateri je pobožno pritisnil na ustni, potem pa ponudil devojki. — Hudi duhovi nimajo nobene moči proti temu križu, ki je znamenje ljubezni in odrešenja.

Limahani je jedno trenotje ogledovala lepo stvar, potem jo pa pritisnila k ustnom.

— Služila mi bode za totem (fetiš), — rekla je slovesno. — Prosila bodem Velikega duha, naj te varuje hudih sil in pripelje v gaje blaženosti . . .

Potem je Limahani se poklonila gostu, in s svojim spremstvom šla dalje, ter se usela na travno klop. Pretrgani plesi so se zopet začeli, a za Dijega je to razveseljevanje divjakov bilo zgubilo vsako zanimivost. Kakor začaran ni družega videl, kakor glavlarjevo sestro Limahani, ki je semtrtja skrivaj pogledavala na to stran, kjer je bil belec. Vselej, kadar so se srečali njuju pogledi, je izdajajoča rudečica polila njeni lici.

Naposled je glavar dal znamenje, naj se preneha ples in Limahani je vstala ter v spremstvu žensk odšla nazaj v svoje stanovanje. Na mestu, kjer je stal glavar z Dijegom se je sprevod ustavil in jedna iz žensk je šla s spoštljivim poklanjanjem h glavarju.

— Limahani, — rekla je, — bi rada vsprejela gosta svojega brata in ž njim obedovala.

— Limahanino povabilo je za nas ukaz, — odgovoril je Guakanahari. — Pojdite, midva prideva za vami!

Sprevod se je nadaljeval, in glavar je povabil gosta, da gre ž njim, ter peljal Dijega k skupini koč.

Hitro je pogledavši, je Arana se prepričal, da tukaj žive glavarjeve žene. Ni se motil, ko sta šla v jedno koč. Guakanahari mu je predstavil svoje žene, ki se niso dosti ločile od drugih domačink. Zagledavši belca, so ženske radovedno obstopile redkega gosta. Tipale so njegovo obleko, roke in čudile se beloti njegove kože. Ko je Dijego izvlekel iz žepa zvončke, koralde itd. in ta nakit razdelil mej glavarjeve žene, so se takoj nakitile ž njimi ter s plesom in skakanjem pokazale belcu, kako jih je osrečil z darili. Kmalu potem je Guakanahari peljal gosta v koč stoječo na vrhu hribčka in ločeno s cvetečimi nasadi od bivališča njegovih žen. Dve postrežnici bili sta pri vhodu. Ko so zagledali moška, ste hitro vzdignili zastor, ki je nameščal duri in pustili glavarja in njegovega gosta v koč. Hkratu se je zavesa, ki je ločila predni del od notranjega, zazibala in vzdignila; in Limahani je prijazno pozdravila svoja gosta.

— Milosti prosimo pod streho prebivališča Limahaninega — rekla je z močnim glasom. — Boginja solz in nesreč bodi daleč od naše poti.

— V tvoji navzočnosti nam more sejati samo sreča, — odgovoril je ljubeznivo Dijego. — Zastonj ne nosiš imena zvezde ljubezni in sreče. (Limahani pomenja zvezdo Venero.)

— Ljubezen in sreča se pogosto vrsti z nesrečo, belokožec, — odgovorila je devojka. — Toda mi ne

bodemo motili našega praznika s slabimi prerokovanji ... Udajmo se brezskrbnemu veselju.

Udarši na nekako deščico, je Limahani privabila celo tolpo služabnic, z vsemi mogočimi jedmi in sladšćicami. Z dostojnostjo za divjakinjo nenavadno, je sama jela opravljati dolžnosti gospodinje, izbirajoč za goste najboljše kosce. V zaključenje pirovanja je devojka napolnila nekako kupico s posebno pijačo iz palmovega soka, zvana jagori in jo samo pokusivši podala Dijegu. Ta je hitro izpraznil kupo in jako pomenljivo pogledal na gospodarja. Upijanjenemu s pijačo se je razgrela kri kakor ogenj, in moral je napenjati vse sile, da je premagoval svoje vznemirjenje.

Limahani je z vedno večjim začudenjem opazovala vse gibanje gostovo in bila je zadovoljna z vtisom, ki ga je napravila nanj. Čim bolje se je vznemirjal Dijego, tem skromnejša in ponižnejša je bila Indijanka, če tudi se je njeno čelo svetilo samega veselja. Limahani ni bila brez strasti, in belokožni človek bil je napravil na njo močen vtis, a ona se je znala držati v gotovih mejah. Z živim zanimanjem je poslušala pripovedovanja Dijegova o potovanjih ob obrežjih Novega sveta in ni mogla verjeti, da belokožci niso prišli z neba. Na vprašanja gostov glede otoka je dajala točne odgovore, kolikor je mogel o tem soditi Dijego pri svojem skromnem znanju indijanskega jezika. V živem pogovoru je hitro minul dan in prišel večer, in Dijego je otožen vstal, da je odšel v odkazano mu prenočišče ...

Sledeči dnovi minoli so za Dijega, ne da bi bil vedel kedaj, vsled prisotnosti Limahanine in novih vtisov. Nekega jutra se je z začudenjem spomnil, da je že šesti dan pri divjakih v gostih, in sklenil je brez odlašanja povrniti se v svojo naselbino. S čuvstvom iskrene hvaležnosti je šel poslovit se od Guanaharija.

— Kako naj te zahvalim za tvojo gostoljubnost? — rekel je poslavljajoče se od glavarja. — Čas mi je tako hitro minul, kakor v gajih sreče.

— Življenje Guakanaharija in njegovega naroda teče v redu in miru, — odgovoril je diplomatično glavar. — Le jedno nas včasih moti, napadi razbojnikov, ki včasih napadajo naše kraje.

— Mi bomo naredili konec njih napadom, — rekel je Dijego, — naši meči se potegnejo za Guakanaharija, ako napadejo vas!

Potem se je Dijego šel poslovit se od Limahani.

— Da te branijo na potu dobri duhovi, belo-kožec, rekla je z ganljivim glasom...

— Se bode li Limahani mene spominjala? — vprašal je resno Dijego.

— Jaz bodem pri tebi, preje nego pričakuješ, — rekla je proroški.

— Ti prideš v Navidad!

— Hiti sam tja, — odgovorila je odkloniteljno — hudi duhovi se radi poslužijo naše odsotnosti, in napravljajo nesrečo, kjer mi tega ne pričakujemo...

Neka težka slutnja se je polastila Dijega pri teh besedah.

— Vsekako ti govoriš resnico Limahani, — zaklical je. — Zemlja mi gori pod nogami od želje, povrniti se v Navidad.

— Tedaj pojdi in varuj te Veliki Duh! — odgovorila je Indijanka s tresočim glasom, potem je hitro pritislila ustna na Dijegovo čelo, na to se pa zgubila v notranje prostore svoje kočice. Tresel se je Dijego od tega poljuba. Naposled se je premagal in šel k Guakanahariju in rekel:

• — Pojdimo! Čas je!...

Španci so se oboroženi odpravljali v Navidad. Spremljal jih je Guakanahari z mnogimi ljudmi...

Ko je Dijego bil v gostih pri glavarju, so Španci, ki so bili ostali v trdnjavi, se poslužili njegove odsotnosti. Vedeli so dobro, da jih namestnika Dijegova ne bodeta v ničemer ovirala. Kakor divje zveri so pod vodstvom Antonovim napali bližnjo vas in hitro okrog sebe zbrali skoro vse nje prebivalstvo.

— Oj, vi rujavi psi, je kričal Anton. — Hitro v vaše luknje in prinesite nam zlata, drugače vam odremo kožo!

Če tudi divjaki niso dobro razumeli jezika surovih Špancev, vendar so že iz njih mahanja spoznali, kaj da hočejo. Mnogi so pokleknili in vzdigovali roke jokajoč in tuleč.

— Zaklinjam se pri sv. Jakobu, ti psi le tulijo, a ne ganejo se z mesta. Pojdimo sami iskat, česar je nam treba, rekli so Antonijevi tovariši.

Potem so Španci ne meneč se za plakanje in prošnje domačinov vdrli v njih koče in pobrali vse, kar je imelo kaj vrednosti, potem so se pa zopet zbrali.

— Poslušajte, fantje, — kaj ko bi mi vzeli seboj vsak jedno babnico, — rekel je Anton, — najlepše pograbimo, pa tudi za naše gospode jih nalovimo.

— Razuzdani Španci planili so na indijanske žene in dekleta in je odpeljali seboj.

Z divjim kričanjem so domači moški napali Špance, a so se hitro umaknili, ko so videli golo orožje.

— No, domu, — zaklical je Anton. — Vi pa — obrnil se je k divjakom, — morete polagama odkupiti svoje žene s palmovo vodo. Naprej, fantje!

In divja druhalj se je odpravila svojo pot, puštvši za seboj razrušenje in gorje.

Ko se je godilo to nasilje, je Dijego s svojimi tovariši bil na potu, ničesa ne sluteč. Naposled so prišli do oropane vasi, in tu je podoba, ki se je predstavila njih očem, jako potrla blagorodnega Španca, namesto igrajuočih se otrok in žensk delujočih na polju, — je bilo vse prazno in tiho. Samo iz jedne hiše je pomolila glava Indijana. Zagledavši Dijega je nesrečni divjak tekkel k njemu s pritožbami. Njegovo plakanje je privabilo druge in predno se je Dijego dobro zavedel, so vsi vaški prebivalci ga obkolili, kričeč in pritožujoč se.

— Ti, sin nebes, pomagaj nam, ako moreš! — Tvoji bratje, sinovi boginje Atebejre (boginje jedoče kače in pijoče človeško kri) . . . Pomagaj nam!

— Kaj se je zgodilo? — Vprašal je z močnim glasom Dijego. — Povejte, in prisegam pri solncu, da vam pomagam, ako le morem!

— Da varuje nas tvoja senca, spregovoril je neki starec. — Mnogo smo pretrpeli od tvojih belokožjih bratov. Komaj si ti odšel, pa so oni prišli in nam pobrali vse naše imetje in odpeljali naše žene in hčere!

Dijego se je ponosno postavil in odločnost se je pokazala na obrazu njegovem.

— Zaklinjam se pri sv. Jakobu, da strogo kaznujem vse krivce, ne prizanesem nobenemu, ki je vas žalil! Mirni bodite, vse dobite nazaj, kar se je vam ugrabilo.

S tako trdno odločnostjo povrnil se je v trdnjavo Navidad in hitro je poslal po Petra Gutjereca in Rodriga Eskobada, katera sta ga imela nadomestovati v njegovi odsotnosti.

Poklicana sta prišla, a sta skušala opravičiti postopanje svojih podložnih kot jako nedolžno.

— Kdo more obsojati naše ljudi, — je cinično zaklical Peter Gutjerec, — če si je vzel vsak jedno divjakinjo? Tako dolgo že niso videli nobene ženske! Te črne živine bi morale biti še vesele, da se zanje beli ljudje še zanimajo.

— Vi ste pagan, ne pa kristjan? — zaklical je Dijego. — Mari vi imate divjake za živali, dobre samo, da zadovoljujejo živinsko poželenje mornarjev. Jaz ne trpim tacega ponižanja teh nesrečnikov. Zberite hitro vse ljudi in jaz bodem krivce hudo kaznoval.

— Pomislite, Dijego, — posegel mu je Rodrigo Eskobad v besedo, — da smo mi sami tukaj!

— Taki pomisleki nas ne smejo zadrževati, ako gre za stvar pravice in za kaznovanje ~~zločincev~~, — mu je odločno odgovoril Arana. — Objubil sem div-

jakom, da jim pomagam do pravice in prisegam pri zastavi kastilski, da bodem držal svojo besedo! . . .

Dijego je z gorečnostjo jel stvar preiskovati. Vse, kar se je bilo Indijanom ugrabilo, se je mornarjem vzelo in vrnilo, čegar je bilo. Poleg tega so pa roparje uklenili in jih dali straži v varstvo.

Ko je drugi dan Dijego poslal po Petra Gutjereca in Rodriga Eskobada, da se ž njima posvetuje, kako naj kaznuje krivce, mu je naznanil odposlanec da sta ona Španca z zločincem Antonom vred pobegnila na čolnu, katerega je pustil Kolumb načelnikom.

— Odpotovali so gotovo v pogubo, — zaklical je Dijego, ko je to izvedel. — Najvažnejši Kolumbov ukaz je bil, da se ne smemo raztresti v male trope in prodirati v notranjost otoka. Ta ukaz so rušili in kazni jim ne odide.

Jedenindvajseto poglavje.

Katastrofa.

Dnevi in tedni so minoli. Prizadevanja Dijegova, da bi vzdržaval red mej naselniki, zadevala so na vedna nasprotja. Lakomnost po zlatu in razuzdanost sta se vedno močnejše in močnejše kazali. Spoštovanje, katero so sprva uživali Španci, je polagoma izginilo, samo strah pred orožjem belcev je še odvrčal divjake, da se niso očitno spuntali.

V tem so Anton in njegovi tovariši prišli na vzhodno obrežje otoka in povsod izvrševali najgrše nasilnosti nad divjaki. Ko so njih živežne zaloge bile že pri kraju, so prišedši do lepega gorskega brda se ustavili, da se poskrbe z novimi. Ogleduhi so kmalu našli čudovito lepo dolino obrobjeno

z palmami, tanaridami in propkovimi hrasti. Izza gozda se je na nekem holmu vzdigoval oblak dima, kamor so se odpravili mornarji. Pa niso še prešli petdeset korakov, ko se je iz gozda previdno pokazala postava divjaka. Bil je pisano pobarvan z belimi in črnimi pasovi, njegovi lasje okrašeni s papagajevim in drugim perjem, bili so zvezani na hrbtu v ozelj; sploh je bil videti hraber in vojevit. Na rami je imel tulec s pušicami, čez ramo mu je visel debel meč od palmovega lesa, in v roki je držal ogromen lok. Z bistrim pogledom je sledil za vsakim korakom belcev, potem je zabrlizgal, da je vse skozi ušesa letelo, in zopet hitro se skrila v grmovje.

— Pri vseh hudičih v peklu, kaj je to? — zaklical je Anton, ozirajoč se okrog.

— Kaka hudičeva žival, — odgovoril je tovariš.

— Tako je, — pritrnil je drugi. — Poglejte gori leti ogromen ptič, gotovo je ta ptič od sebe dal tak glas!

— Da bi ga vrag vzel! Tako sem se stresel kakor da stojim pred peklenskimi vrati! — odgovoril je Anton. — Hiteti je treba, drugače nam te živine ubeže in seboj vzemo vse, kar je kaj boljšega, kakor so že na več krajih storili. Bojim se, da prihaja ta dim od signalnega ognja, kakeršne zažigajo divjaki po hribih v znamenje, da se bliža nevarnost.

Španci so prišli iz gozda, hiteli so na hribček, pred katerim so bili, in prišli na plan, kjer so stale tri koče. Pred jedno je gorel ogenj, razširjajoč grozno črn dim. Okrog ni bilo videti žive duše.

— Mari nisem rekel! — spregovori Anton. — Zavohali so prekleti psi, da gremo in bežali so v gozd.

— Nič čudnega, — odgovoril je tovariš. — V teh štirinajstih dneh, kar smo mi odšli iz Navidada, imeli so dobro šolo!

— Počakajte, fantje, — zaklical je Anton, ozirajoč se na stran. — Ondu za hišo gre se skrivaje ženska. Pojdite v kočo in jaz njo vjamem.

In Anton je hitel za žensko. Mlada Indijanka je z nekako svežnjem bežala na vso moč proti gozdu, da se skrije v goščavi.

— Zaklinjam se pri sv. Jakobu, — zaklical je, ugrabivši jo za lase, — popolnoma sem zasopel. Prokleta stvar, kako sem moral teči! Sedaj mi bodeš že za to poplačala!... Daj semkaj sveženj!

In surovo je vrgel vjeto žensko na tla.

Revica je proseč molila roke proti njemu. Anton jo je pozorno gledal.

— Hm... Zaklinjam se pri sv. Antonu. Grda ni.

Obraz mu je zarudel, oči so se zasvetile in poželjivo se uprle v žensko.

Indijanka je spretno skočila kvišku in hotela ubežati, a Anton je kakor tiger skočil za njo in jo zopet vrgel na tla.

— Erigli, Erigli! — je kričala Indijanka, pešajoč v borbi z razbojnikom.

— Ne ustavljaljaj se, lepa čarovnica, — zaklical je Anton, — kateremu so se svetile oči s peklenkim bleskom. — Tvoj Erigli ti ne pomaga iz mojih rok!.

To trenutje je prav nad krajem, kjer sta se borila, v gostem listju tanaride nekaj zašumelo. Anton je nehote vzdignil glavo, a predno je mogel se domisliti, kaj je, je neka temna stvar mu švignila mimo oči, ovila se mu okrog vratu in vzdignila ga v zrak. Anton je bil obešen na visoki tanaridini veji, s katere sta se na tla splazila dva Indijana, ki sta držala v rokah vrv iz alojnega ličja. Zagledavši svoje rojake, je Indijanka vstala s tal.

— Ti, Erigli! — zaklicala je tresoč se po vsem telesu. — Kako da si se predrznil vzdigniti roke na belokožca? Poklical bode Velikega Duha, da te kaznuje!...

— Naj me kaznuje tudi s tisočermi mukami, jaz sem vendar vesel, da sem tega belokožca dobil v roke in ga obesil! — odgovoril je divjak z divjim smehom.

— Belokožec, — opomnil je babjeverno drugi divjak, — morda ne pojde v kraljestvo boga smrti. Kaj pa hočemo tedaj storiti!

— Poleg tega sta v naših kočah ostala še dva belokožca, — rekla je Indijanka, — prišla bodeta na pomoč svojemu sodrugu in se bodeta maščevala.

— Erigli se je znova zasmel.

— Majreni je najbrže že obračunal s tovarišima belokožca, — odgovoril je. — Kar se tiče njega samega, bomo takoj videli, če je živ!

S temi besedami je Indijanec spustil konec vrvij. Anton je pal na tla, in rudečeokožci so prestrašeni odskočili na stran in skoro od strahu otrpneli. Minolo je nekaj minut v velikih skrbeh, a mrtvec se ni ganil.

— Vidite, — zašepetal je Erigli malo s slabšim, glasom — ne gane se in odšel je v kraljestvo senc.

— Morda se pa samo dela mrtvega, — odgovoril je drugi Indijan.

— Varuj se, Erigli, — zašepetala je Indijanka. — Morda pa ima le Kasma prav!...

Erigli se je zamislila. Vera v neumrljivost Špancev kot otrok nebes ga je vsega prešinila. Pokleknil je in jel prositi odpuščanja obešenca.

— Vrv, — zagotavljal mu je, — se je le slučajno ovila okrog vratu, in ker sta se izpustila z drevesa, je njega vzdignila.

Noben znak življenja se ni pokazal v mrtvecu ne glede na vse prošnje Eriglijeve. Senca smrti je vedno bolje obdajala Antonov obraz. Indijanec se je prepričal, da je belokožec zares mrtev. Vstal je in previdno šel okrog trupla, ki je ležalo, ne da bi se kaj ganilo. Sedaj je Indijan pogumno vzel mrtveca v roke in ga tresel, a v njem ni bilo niti sledu življenja.

— Zaklinjam se pri Velikem Duhu!... Sedaj!... je vesel zaklical divjak, skakajoč okrog trupla. — Duh belokožca je odšel v kraljestvo senc!...

Indijanka in drugi divjak sta hitro pristopila bližje, in ogledavala sta truplo radovedno, a še vedno boječe.

— Erigli ima prav... Belca se nam ni več bati... Duh njegov je odšel v kraljestvo boga senc!

To trenutje se je za njimi zaslišalo divje kričanje. Indijani so hitro obrnili.

— Kaj je to, Erigli? — zakričala je mlada Indijanka. — Ogenj požira na koč.e!

Nekaj časa sta oba divjaka strahoma gledala na plame, potem sta veselo zaklicala:

— Bodi blagoslovljen, Veliki Duh! Ognjeni zmaj požira bela tovariša. Majreni in Cirapa sta zažgala ta ogenj. Naprej!

— Vsi trije so hiteli h kočam, katere je cela tropa divjakov okroževala kričeč in skakajoč.

— Gorita, gorita! — slišalo se je od vseh stranij.

— Veliki Duh ju je izročil v naše roke!...

Dosegla sta pogin.

Nakrat je kričanje utihnilo, in oči vseh so se uprle v dve postavi, ki sta skušali ubežati iz gorečih, zagrajenih koč.

— Belokožca! Belokožca!

Kacih deset do dvajset lokov je nakrat poslalo pušice proti Špalcema, katera je objemalo plame. Vsa črna od dima sta se še vedno opotekala, prizadevajoč si, narediti pot.

— Belokožca se upirata našim mečem in pušicam!...

— Ušla bodeta!

— Varujte se mečev!

— Ne bojte se, bratje!

— A, naposled se vendar opotekata!... Ogenj ju je objel!...

— Ne bojta se ognja!

— Tu sta!

Res se je z nečloveškim prizadevanjem posrečilo Špalcema, da sta naredila pot, iz ognjega pekla. Lasje, bradi in roke bile so obžgane, njihju obraza po-

črnela od dima, a s hrabrostjo in obupnostjo sta si dalje pomagala.

— Bratje, ne odjenjajte, zaklical je Erigli. — Jednega belca smo že poslali v kraljestvo senc... Mari naj ta dva uideta smrti?

— Na belokožca, katera je Veliki Duh pognal iz neba!...

— Bog smrti vlada nad njima.

— Naprej zaklical je Erigli in pogumno planil po Špancih.

Ta vzgled je vzpodbudil druge Indijance. Cela tropa se je udrla za Eriglijem. Vse, kar je kdo imel v rokah, je služilo za orožje proti Špancema. Pobili so ju na tla in v istini raztrgali na kosce.

— Proslavljen bodi Veliki Duh, zaklical je indijanski vodja Kaonabo vzdigajoč roke k nebu. On varuje moje ljudi in je izročil smrti belokožce!...

Težka roka se je položila na rame naudušenemu Kaonabu. Hitro se je obrnil in videl je pred sabo Majrenija, katerega obraz je zarudel od sovraštva.

— Kaonabo, modri vodja — rekel je Majreni. Nikar ne pozabi drugih deset belokožcev čakajočih povrata svojih tovarišev.

— Prav imaš, Majreni! — odgovoril je Kaonabo in zaklical znani vojni klic šel h grmadi.

Jedno trenotje je zavladala mrtva tišina mej divjaki in hitro so se zbrali okrog svojih vodij.

— Ognjeni zmaj naj požre vse belokožce, — zaklical je Kaonabo, tresoč z gorečo gorjačo. — Kaonabo ne bode miroval, dokler ti prokleti ljudje ne pojdejo v kraljestvo senc, dokler se zemlja, lastnina rudečih ljudij, ne očisti tujcev. Ti belokoži ljudje so otroci boginje Atabejre, katere je izgnalo nebo in jih poslalo k nam, da jih uničino. Če vojaki Kaonaba in Majrenija pojdejo na vojsko proti belokožcem, bode bog smrti široko odprl svoje duri, da belokožce vsprejme v kraljestvo senc.

Po tem gorečem govoru je vstal star divjak. Zravnal je svojo upogneno postavo, obraz mu je oživel, bistro in jezno je pogledal.

— Kaonabo — zaklical je z glasnim glasom, kliče vas na vojno proti belokožcem, pojdite li vi za njim?

— Pojdemo za Kaonabom! — zaklical je glavar Majreni. — Bog smrti naj belokožce pobere v svojo žrtev!...

— Da, da, mi pojdemo za Kaonabom! — zaklicali so rudečeokožci.

— Pripravite se torej na vojno! — ukazal je Kaonabo, vzel je iz vrečice, ki mu je visela ob pasu, barve in začel je barvati truplo s pisanimi pasovi. Vojaki so s spoštovanjem gledali na svojega vodjo, ki se je brez strahu pripravljaj na vojno proti belokožcem, ne brigajoč se za njih strašno orožje in nebeški rod. Ko je Kaonabo končal svojo vojno toaleta, so drugi isto storili in pobarvali se za vojno.

V tem je Kaonabo šel k Majreniju.

— Pokličite starejše vojake na posvetovanje, — rekel mu je. — Hiteti moramo, da napademo belce, predno so hladna trupla njih tovarišev.

Majreni je ubogal in kmalu so vsi starši vojaki se zbrali v posvetovanje.

Po kratkem posvetovanju so sklenili, da se moški nekje skrijejo, k belokožcem pa pošljejo ženske z vsemi mogočimi pridelki in veliko množino upijanljive pijače jagori. Povedati morajo ženske belokožcem, da jih tovariši čakajo v vasi, da so nabrali od ljudij mnogo zlata in mislijo ondu ostati nekaj dnij. Ta načrt se je hitro izpolnil. Žene in dekleta niso prav marale prevzeti uloge odposlancev, a so se morale pokoriti.

Španci so vsprejeli odposlanstvo z veselimi klici. Malo nezaupanje je hitro minolo, ko so videli pridelke, katere so prinesle Indijanke. Vsi so planili na sadje, divjačino in ribe in hitro zalivali s palmovim

sokom. Bilo je že večer, ko so se Španci pripravili, da pojdejo v Kaonabovo vas.

Slepo zaupajoč odposlanim ženskam, so čoln potegnili k bregu, zložili na kup vse, kar so imeli, in pustivši pri čolnu jednega samega stražnika, odšli v vas.

Kmalu po odhodu Špancev, ko se je nočna tema že bila ulegla po bregu, se je v bližnjih grmih pokazalo neko pokanje in dve temni postavi prišli sta od tod. Tako, da ju ni nikdo slišal, sta se kakor gaščerici splazili k čolnu. Čuvaj, katerega so tu pustili, je brez skrbi dremal, ne sluteč nobene nevarnosti. Nakrat se je prebudil in videl je dva človeka pred seboj. To trenutje je močna roka ovila vrv okrog njegovega vratu in čez jedno trenutje se je Špančevo truplo že zvijalo v smrtnem trepetu...

V tem so Španci pojoč in šaleč se, prišli na nesrečno dolino, na kraj pogube njih tovarišev. Zmračilo se je in nastopila je temno tropična noč. Španci so nehote bili nekako potrti in skoro tipajoč šli po gozdu po sledu Indijank. Nakrat so poslednje skočile na stran in se skrile. To trenutje so se razmaknile veje dreves in divjaki so s strašnim kričanjem obkolili belce. Prav kakor bi bili legijoni črnih vragov vzrasli iz zemlje okrog Špancev otrpnelih samega strahu. Pušice so švigale... Ko je premagal prvo iznenadenost, je Rodrigo Eskobado potegnil meč ter zaletel se v tolpo divjakov sekajoč na desno in levo, prizadevajoč si naudušiti svoje tovariše. Pušico, katero je vrgla spretna roka Kaonabova ga je zadela v desno oko in pal je mrtev in za njim Peter Gutjerec z razbito glavo.

Smrtni strah je pretresal Špance. Videli so pogubo, če tudi so pogumno se dalje bili, a vse je bilo zaman! Vsi njih naporji bili so brez uspeha. Glavno njih varstvo, prepričanje, da so belokožci nebeškega rodu, je bilo zginilo. Divjaki so se preverili, da so belokožci tudi smrtniki in so jih z razjarnostjo napali.

Nekaj minut je trajal v gozdu krik strašne vojne. Potem se je razlegel tak strašen zmagovalni krik

divjakov, da bi se bila komu ustavila kri v žilah, nato je vse utihnilo, Španci so bili do zadnjega pobiti.

Čas je tekel. Prišla je pomlad in napolnila zrak s prijetnim duhom, in človeška srca so sanjala in se nadejala. Samo Arano se ni udajal nobenim sanjarijam in nadam. Bolezni in pobegi so pomanjšali število njegovih naselnikov na deset. Pa še ti so bili uporni in razuzdani. Dijego je z bojaznijo gledal v bodočnost in z nepotrpežljivostjo čakal, da se povrne Kolumb s podkrepljenjem.

Tako je prišel večer dne 12. marca 1493. leta. Arano je ogledal svojo majhno trdnjavo, a ni hotela ga popustiti neka težka slutnja, da ga nekaj hudega čaka. S težkim vzdihom je šel v svojo sobo in usel se za mizo. Cela tolpa misli brez vsacega reda mu je rojila po glavi. V mislih se je preselil na Španško in preživljal svojo mladost. Podobe daljne domovine polite s solnčnimi žarki razgrinjale so se pred njim kakor v sanjah. Nakrat je vzdihnil.

— O, Beatrisa, — zakaj nisi mogla biti moja in me prikovati na domovino? Mari moram za zmiraj ostati v tujini? . . .

Umolknil je in znova se udal premišljevanju.

Nakrat je nekaj kakor solnčni žarek zasejalo na njegovem obrazu.

— Limahani — zaklical je. — Ona mora osladiti mi življenje v Novem svetu in meni zameniti vse.

Hrepenenje po ljubezni ga je obdalo kot goreč val . . .

— Da, da, — rekel je z velikimi koraki hodeč po sobi. — Jutri pojdem k Guakanahariju in mu odkrito priznam svojo ljubezen. Če tudi je priprosta Indijanka, dekle prirode, a v rokah mojstra tudi surov demant postane bliščeč briljant! . . .

Pomirivši se vsled tega sklepa, se je naposled Dijego slekel in ulegel v postelj. Kmalu je jednako merno, tiho dihanje pokazalo, da trdno spi.

Kmalu se je zaslišal lahek šum v sobi, duri so se tiho odprle in podoba Limahanine se je pokazala na pragu.

Z žalostnim pogledom je šla k postelji in se ustavila pred njo.

Ustni spečega so se zganili in iz nju se je izvila beseda „Limahani“.

Iznenadena Indijanka je pokleknila.

— O, Veliki Duh, — zašepetala je, — čemu je tako določeno v ukazih osode? Mari je Limahani le zaradi tega morala najti sina neba, da pojde ž njim v kraljestvo boga smrti?

In žalostno je pogledala na polni mesec, plavajoč na nebu. Nakrat se je stresla, neka svetla zarja se je pokazala na nebu . . .

Pogumno je vstala, nagnila se k spečemu in pritisnila mu poljub na ustna.

Dijego je odprl oči in okamnel je od začudenja, ko je videl Indijanko.

— Limahani! . . . Si li ti tukaj? Kaj se je zgodilo?

On je hotel skočiti s postelje, a Indijankina roka ga je zadržala in nov poljub je zaprl glas njegovim besedam . . .

— Molči, belokožec! . . . Poslala me je k tebi boginja ljubezni . . . dekla tvoja bodem, sreča tvojega življenja, dihanje tvoje volje, dokler bog smrti naju ne vzame v svoje kraljestvo.

— Limahani, jaz te ne razumem . . .

To trenutje je strašen pok pretresel zemljo in plame je švignilo izpod tal sobe, kakor iz ognjenika . . .

V jednom trenutju je trdnjava bila kup brunov, desk, kosov orožja, človeških trupelj in posodnih črepinj . . .

Ne pričakujoč takega izida so Kaonabovi in Majrenovi vojaki, ki so bili porabivši malomarnost stražnikov splazili se v trdnjavo in zažgali zalogo smodnika, s strahu pali na tla. Pogumnejši so vstali, bojazljivo ogledujoč bivališče belokožcev . . . Ničesa ni

bilo videti na mestu trdnjave Navidad; vse je bilo se zjednačilo z zemljo.

Tedaj je poslednji krik Indijancev se glasno razlegel po okolici. Rudečekožci so planili na kadeče se še trdnjavske ostanke, iskajoč plena v razvalinah.

Kmalu so se vrnili z zvonci, orožjem, posodo in obleko, kolikor so dobili nepoškodovanega . . .

Ko je solnce izšlo je ožarilo razmesarjena trupla Špancev, . . .

O Dijegu in Limahani ni bilo sledu. Vse uničujoči ogenj ju je bil objel in pokopal njijino ljubezen

Dvaindvajseto poglavje.

Povratna pot.

V tem času, ko so se na Hajitiju godili poprejš omenjeni dogodki, ki so naredili žalostni konec prvi španski naselbini v Novem Svetu, sta „Nina“ in „Pinta“ veselo pluli proti domovini. Ta povratna pot nikakor ni bila tako lahka, kakor so si mislili. Pasatni vetrovi, ki so gnali Kolumba z vso hitrostjo proti Novemu Svetu, so sedaj ovirali vožnjo. Vsled tega sta ladiji kake tri tedne hodili semtertja po ameriškem morju, zgublajoč danes to, kar sta prišli včeraj. Še le v začetku februarija je jel vleči ugoden veter, ki ju je odnesel v Evropo. Sedaj pa „Nina“ ni več zadržavala „Pinte“, ampak ravno nasprotno; stvar je bila taka, „Pinta“ je bila zgubila jedno prednjo jarbolo, in je vsled tega mogla imeti malo jader. Martin Pinson je bil že davno opazil, da jarbola ni trdna, a se za to ni toliko zmenil, kolikor bi bilo treba, kajti vleklo ga je le hrepenenje po zlatu.

Ne glede na nepriliko, se je vožnja nadaljevala brez posebnih dogodkov do 12. februarija, ko je Ko-

Kolumb vznemirjen opazil na nebu črn oblak, napovedujoč vihar.

— Gospod Vincenc! — zaklical je z mostiča, — pojdite k meni!

— Vincenc Pinson je ubogal.

— Noč bode nemirna, gospod Vincenc, — poglejte one oblake, — rekel je admiral.

— Opazil sem jo že sam, gospod Krištof, — odgovoril je poveljnik „Nine“, — a nadejam se, da se pod vašim poveljstvom srečno izognemo nevarnosti.

— Proti elementarnim silam včasih nič ne pomaga vsa izkušnost, posebno ker se naši ladiji ne odlikujeta s posebno trdnostjo. Zato bomo pripravljeni in zaupajmo na Boga, ki je dosedaj nas varoval.

Besede Kolumbove je pretrgalo daljno grmenje.

— O, sveti Jakob, — zašepetal je Pinson, — noč bode strašna!

— Razobesite svetilnice, da „Pinta“ nas ne zgubi v temoti! — zaukazal je Kolumb.

Valovi so bili vedno večji in večji, kakor bi jih vzdigovala nevidna roka. Kmalu so se njih beli hrbti preteče zabliskali v nočni temi. Veter je strašno potegnil in na koščke je raztrgal ostala nezadrgnena jadra. Ladiji sta postali igrača razjarjenih elementarnih sil, in sta se vzdigovali sedaj na vrhove valov, sedaj se zopet pogrezali v vodne propade, vsi tresoč se. Mornarjev se je polastil strah. Slednji je čakal vsak trenotek pogina...

Tako je minola noč. Naredil se je dan, a vihar ni pojenjal. Tedaj so mornarji po stari navadi naredili obljubo, da pojdejo na božjo pot na kako sveto mesto. Odločili so z žrebom Kolumba, da pojde, ko pride na suho zemljo, v Loreto in Gvadeluno, na božjo pot k Mariji Devici. Drugi mornarji so obljubili, da pojdejo goloroki in bosí v bližnjo cerkev zahvalit se Materi Božji...

V noči od 13. na 14. t. m. je nevarnost se še povečala. Ladiji sta se jedva držali na vodi in va-

đovi so ž njima kar igrali. Kolumb je ves potrt šel k Petru Laroki . . .

— Pridi k meni v kajuto! — rekel je. Peter je molče ubogal. Ko sta prišla v kajuto, je Kolumb obrnil se k vrlemu mornarju.

— Sam Bog ve, če mi ostanemo živi, — rekel je, — zato pa moramo izpolniti še jedno sveto dolžnost. — Pojdi, poišči dva trdna sodčka in jaz pri pravim vse, kar je treba.

S temi besedami je admiral odšel k svoji pisalni mizi, vzel je pergament in v kratkih besedah razložil svoje odkritje in zgodovino svojega potovanja, potem je pripravil drugi tak dokument. Ta čas je prišel Peter s sodčkama. Kolumb je skrbno zavil vsak izvod v jadrnino, napravil nanj napis, v katerem obljubuje 1000 cekinov tistemu, kateri ta paket dostavi kralju španjskemu, potem je pa oba paketa oklejal z voskom.

— Tukaj, Peter, — rekel je, podavši mu paketa, — deni ju v sodčka in dobro ju zamaši, da bodo mogle novice o naših odkritjih priti v Evropo, ako mi poginemo. Daj Presveta Devica ugoden veter, da ju prinese v kako primorsko mesto! . . .

Odkrivši se, je tiho molil. Peter je isto storil. Potem sta položila paketa v sodčka in ju dobro zamašila.

— Sedaj vzemi jeden sodček, in ga vrzi v morje, ne da bi te opazili ljudje, da se ne bodo po nepotrebnem vznemirjali. Zgodi naj se božja volja! . . . Drugi sodček prikrepi na krmilo ladije, da ga moremo spustiti na morje, ko se ladija razbije!

Kolumbovi ukazi so se točno izpolnili, potem je admiral šel na mostič, pripravljen boriti se z vetrom in valovi . . .

Takoj, ko se je bil začel vihar, je bilo „Pinto“ odneslo od admiralske ladije. Če tudi je Kolumb vso noč imel na jarboli signalno luč, vendar „Pinta“ ni mogla premagovati vetra in odneslo jo je proti severu. Nekaj časa je odgovarjala na znamenja „Nine“

potem so se pa signalne luči vedno slabše in slabše videle, naposled so pa popolnoma izginile s obzorja.

Kake tri dni je bučal vihar. Še le proti večeru dne 14. februarija je vihar se jel polagati in potnikom je zabliskal žarek upanja. Ko je dne 15. februarija stražnik zaklical z jarbole: Zemlja! ni bilo meje veselju mornarjev, ki so zopet videli Stari Svet. Nasprotni veter je zopet odnesel ladiji od brega in še le dne 17. februarija, je „Nina“ mogla priti do najjužozapadnejšega iz Azorskih otokov, — Sante Marie, pripadajočega Portugalski.

Prebivalci otoka so z začudenjem zagledali malo ladijo, ki se je zasedrala ob njih obrežju po viharju, kateri bi bil mogel uničiti kakeršno koli ladijo. Trije Portugalci so prišli iz radovednosti na „Ninin“ krov in se nenavadno čudili, ko so zagledali pisano pobarvane Indijane, papige in drugo divjačino, katero je peljal Kolumb. Radovedno so poslušali pripovedovanja Špancev o Novem Svetu, ki so se jim zdela podobna pravljicam iz „Tisoč in jedne noči“ in hitro so ostavili ladijo, da bi prvi sporočili čudne novice guvernerju otoka.

Drugi dan je, kakor je bilo obljubljeno, polovica mornarjev šla bosih in golorokih [h kapelici Marije Device. Jedva so Španci opravili svojo pobožno molitev, že so jih obkolili prebivalci otoka z guvernerjem Huanom de Kastaliela na čelu in jih zaplenili. K sreči je Kolumb bil previdno ostal na ladiji.

Ko je izvedel, da tega, zaradi katerega se je rušilo mejnarodno pravo, [ni v njegovi oblasti, je zviti guverner hitel poravnati svoj postopek, in izpustil vjete mornarje.

Da bi se izognil daljših neprijetnostij, je Kolumb odplul dne 24. februarija. Pa nebo je sklenilo še jedenkrat poskusiti stanovitnost neustrašnega mornarja.

Dne 3. marca je nastal zopet tako strašen vihar, da so vsi mislili, da poginejo. Zatekli so se zopet k veri in se zaobljubili, da obiščejo kak sveti kraj.

Žreb je tudi sedaj zadel Kolumba, ki se je moral obljubiti, da obišče Marijo Devico v Centi Hueljvi.

— Jaz se zares bojim, da moja prevzetnost vzbuja te viharje, — zaklical je admiral, ko je videl, da je žreb zopet njega odločil. — Najvišji mi hoče pokazati, da k odkritjem niso privedle me niti moje sile, niti moja učenost, da sem jaz le ničevno orodje božje previdnosti... O moj Bog, pred Tabo klečim in pokorno se udajam Tvoji volji... Ozri se na nas grešnike, ne pogubi nas v naših grehah, temveč reši in usmili se nas, po milosti Tvoji!...

— O, sveta Marija, usmili se nas! — molili so mornarji. — Če tvoja milost nas otme, bodemo se prvo soboto strogo postili!

To trenutje se je od jarbol razlegel klic: zemlja, zemlja!

Ta klic pa vendar ni vzbudil veselja v srcih mornarjev. Ko so vstali, so videli, da žene ladijo z nevzdržno hitrostjo proti pribrežnim skalam.

— Sveti Jakob!... Sveta Mati Božja! Poginjamo! — razlegel se je obupni klic mornarjev.

Peter Laroka je z drugimi tiho pričakoval pogube, kar mu je jeden val, ki je visoko vzdignil ladijo, mu pripomogel, da je ogledal breg.

Zaklinjam se pri sv. Petru, — zaklical je z vselejšim klicem. Nahajamo se blizu nosu Laroka, — moje domovine!...

On je kakor blazen skočil h krmilu, odrinil krmarja in ladijo nagnil naravnost proti skali.

— Pomagajte, pomagajte! — kričal je prestrašeni krmar, misleč, da je Peter zblaznil. — On vodi naravnost proti skali!... Čuvajte, ne slišite, kako udarja voda ob skale?!...

Vsi so padli po Petru.

— Proč od krmila, proč! — klicali so mornarji. — Ti razbiješ ladije ob skali. Dvajset rok se je stegnilo, da bi potegnili Petra od krmila, a on se je vanj uprl z vsemi silami.

— Ne ovirajte me, pojdite! — zaklical je. — Še pet minut pa smo rešeni.

Naposled je sam Kolumb prišel h krmilu, da vidi, kaj se je zgodilo, in ukazal je, da nimajo ovirati Petra, in pustili so ga na miru.

Ladija je skakala na vodi, vedno bolje približajoč se skali . . . Ob skale udarjajoči valovi penili so se prav pred njo . . . Petrove oči so bile tako izbolčene, kakor bi hotele skočiti iz glave, ko je obupajoč krmilo obrnil na levo . . . Prišel je trenotek največje nevarnosti! . . . „Nina“ je skočila na val, kakor konj, če ga dregneš z ostrogo. Zadela je tako hudo, da so pali skoro vsi na krovu.

— Hvala Bogu in vsem svetnikom na veke! — je veselo zaklical Peter.

— Amen! — izvilo se je iz prsi vsem mornarjem, kateri so videli pred seboj mirno ustje reke Tago . . .

Izognivši se krušenju ladije, je Kolumb ustavil se pred malim mestecem Rostellom. Kmalu so se sešli pribrežni prebivalci, da mu častitajo k čudežnemu rešenju. Stari mornarji so zagotavljali, da ne pomnijo take nevihte v svojem življenju. Vse jutro so gledali, kako se bori „Nina“, prosili Boga, da se rešijo mornarji. Ko so prebivalci izvedeli, od kod je prišel Kolumb in uvideli prebivalce Novega Sveta, ni bilo meje njih čudenju, in zlate zapestnice in ploščice vzbujale mnogo zavisti. Razširila se je novica, da je „Nina“ popolnoma naložena z zlatom. Kolumb se je jel bati, da ga napadejo, zato je pa hitro odposlal sla k španskemu kralju in kraljici s poročilom o svojih odkritjih in povratu. Da prepreči vsak napad, je Kolumb poslal tudi sla h kralju portugalskemu, ki je bival tedaj v Valparajzu in prosil ga je, naj dovoli, da ustavi ladijo v Lizboni, da jo popravijo. Drugi dan je dobil nedaleč od Rostella od kapitana portugalske stražne ladije ukaz, da pride na njegovo ladijo in poroča o svojih namerah. Visoki potovalec je pa glede na svoj visoki admiralski čin odbil to zahtevo

in poslal samo svoja pooblastila. Ko je izvedel za Kolumbov čin, je kapitan z vsemi mogočnimi počastmi prišel z godbo in bobnanjem k „Nini“, okrašeni z zastavami, in se ponudil Kolumbu, da mu je na uslugo.

Kralj portugalski Janez II. je bil toli jako prijazen Kolumbu, da je takoj poslal jednega svojih dvornikov, gospoda Martina de Noronja, da pozdravi Kolumba in ga povabi v Valparajzo blizu Lizbone. Tukaj je kralj zaukazal, naj brez odlašanja dajo vse potrebno Kolumbu in njegovim mornarjem. Vesel takega velikodušja kraljevega je Kolumb takoj razsidral in odplul v Lizbono.

Kakšen vtis je napravil njegov prihod v Lizbono, to se ne daje popisati. Nekaj ur so zaporedoma gondole in čolni kar oblegali „Nino“. Od jutra do večera se niso nič pretrgali obiski. Posebno zanimanje vzbujali so Indijani, lepe rastline, živali in zlata ruda. Mnogi obiskovalci so javno se jezili na kralja Janeza, vsled katerega nezaupnosti je bilo vse to bogastvo za zmiraj zgubljeno za Portugalijo . . .

Prešinjen s čuvstvom najglobokejše hvaležnosti in udanosti do Boga, je Kolumb stopil v spremstvu zvestega Petra na zemljo Starega Sveta. Anica ju je z velikim veseljem vsprejela. Peter je neprestano moral poročati o svojih dogodkih; ko je Kolumb Anici dal na kolena pest zlata, je od začudenja plosknila z rokama.

— Je li vse to vaše, gospod Krištof, — zaklicala je neverujoč svojim očem.

— Vaše, vaše, dobri in vrli ljudje, — odgovoril je Kolumb. — Nikdar ne pozabim vaše udanosti in hočem to dejanski pokazati . . . Kako pa živi Jernej z Moniko?

— Oh, gospod Krištof, davno sta se zopet povrnila v Anglijo in ničesa ne izvem o njiju. Toda peljem vas lahko tja, kjer počiva ljubeče srce Filipe.

Globoko ginjen je odšel Kolumb na grob svoje prve žene, Dijegove matere, in našel ga je okrašenega z venci in cveticami.

— Ubožica, ubožica, — vzdihnil je Kolumb, — osoda ti ni dovolila, da bi bila priča uresničenju naših načrtov . . .

Dolgo je Kolumb klečal pred Filipino gomilo, poslavljač se od nje za zmiraj, — potem se je odpravil h kralju v avdijenco.

Ko je Kolumb približal se kraljevi prestolnici, mu je prišel nasproti cel sprevod in s častmi so ga peljali na dvor. Ne glede na milostljivi vsprejem vendar Janez II. ni mogel v srcu zatreti neprijetnega čuvstva, ko je slišal o uspehu podjetja, katero je poprej smatral za fantastično, — in nehote je izdal to čuvstvo Kolumbu

— Kakor se tudi veselim vaše sreče, gospod Krištof, — zaklical je, — vendar se ne morem sprizniti z mislijo, da bi vaša odkritja ne mogla biti last Portugalske po obljubah sv. očeta in pogodbi s Kastilijo 1479. leta. Ta stvar se mora preiskati.

— Vaše veličanstvo naj blagovoljno odpusti, — je odvrnil Kolumb, — ako se ne morem z vami strinjati. Po povedani pogodbi nisem smel voziti ob bregovih Gvineje in tega tudi nisem storil. Svoja odkritja pod kastiljsko zastavo izvršil sem v krajih, za katere se ni prav nič vedelo in ki niso pripadali nobeni krščanski državi.

— Nadejam se, — odgovoril je kralj, na videz pomirjen, — da to ne da povoda k razporu s Kastilijo. Zato bodite prepričani o moji popolni naklonjenosti, gospod admiral! Vse se bode vam poskrbelo, ker je vam treba k vašim uslugam in uslugam vaših visocih gospodarjev, in vaše zahteve se točno izpolnijo.

— Jaz sem globoko prešinjen s hvaležnostjo za milostljivo postopanje vašega veličanstva z mano, — odgovoril je Kolumb odklanjajoč.

Ko se je avdijenca končala, se je kralj obrnil k svojim svetnikom.

— Vsekako se meni zdi, da Kolumbova odkritja prete z nevarnostjo našim novim posestvom. Kdo ve, če ni našel krajshe poti do dežel od nosa Non do Indije, ki so naša last?!

— Popolnoma resnične so vaše misli, — zaklicali so ti svetniki, kateri so prej ugovarjali uresničljivosti Kolumbovih načrtov in katerim je sedaj presejalo njegovo podjetje. Dežele, katere je našel Kolumb, morajo prej ali slej postati portugalske . . .

— Seveda, seveda! — pritrdili so drugi. Vsa ta odkritja, s katerimi se ponaša gospod Kolumb, niso družega kakor nadaljevanje portugalskih odkritij. Po daljših preiskavanjih se bode kastilska zastava morala umakniti naši . . .

— In kako razžaljivo je govoril ta gospod! — je zaklical ceutski škof, katerega je zmagoviti povrat bolje ponižal, kot vse druge, ker je on bil vedno najzagrizenejši nasprotnik Kolumbovih načrtov. Zdelo se mi je, da se hoče maščevati, ker smo odklonili njegove ponudbe! . . .

— Ligurijec vsekako zasluži kazen. Njegova neumna odkritja škodujejo portugalski državi, in morejo prouzročiti, da Kastilija začne vojno proti Portugalcem. Njegovo prevzetno vedenje daje nam povoda, da se spremo ž njim in ga spravimo na oni svet, ž njim pa nesrečna odkritja njegova . . .

Besede zvitega pridvornika so kralja vzbudile iz zamišljenosti. Vstal je in tako zaničljivo pogledal svojega svetnika, da je ta pobit pobesil oči.

— Gospoda, — rekel je odločno, — žal, da se nahajajo pri kraljevskih dvorih pogosto ljudje, kateri si prizadevajo pokazati svojo gorečnost in udanost s podlostjo, in slabi vladarji večkrat trpe hudodelstva, ki se izvrše na videz iz udanosti. Kar se tiče mene, smatram za svojo dolžnost, varovati tujce, katere preganja osoda. Za varnost Kolumbovo dal sem

svojo kraljevsko besedo in gorje mu, kdor se bi jo upal rušiti!...

Ne da bi pogledal še svoje dvorjane, je kralj odšel v svoje sobe...

Vzlic izrečeni svoji odločnosti je kralj Janez II., čez nekaj dnij se udal svetom svojih dvornikov in poskusil okoristiti se s Kolumbovimi odkritji. Pripravili so brodovje, ki je imelo odpluti v novoodkrite zemlje in zasesti jih poprej, predno more Kolumb izvršiti drugo potovanje. Tako se je vprašanje, komu pripada novi svet, imelo rešiti z mečem. Poveljnikom tega brodovja imenoval se je znan pomorski častnik Frančišek de Almejda.

V tem so Kolumbovo ladijo toliko popravili, da je mogla odriniti v morje in odpraviti v Palos. Ravno opoldan dne 15. marca 1493. leta je prišel Kolumb v paloško pristanišče, od koder je bil odšel na nevarno potovanje ravno pred sedmimi meseci.

Triindvajseto poglavje.

Slava.

Kolumb se je ustavil v Palosu mej zvonjenjem in veselimi klici prebivalstva. Vse se je gnetlo k njemu in hitelo pozdravit velicega mornarja. Kjer se je pokazal na ulici, oglasili so se naudušeni pozdravi. Najsrčnejši pozdrav, čakal je pa Kolumba pri vratih rabidskega samostana. S solzami v očeh ga je vsprejel zvesti prijatelj Janez Perc in pripeljal k njemu oba njegova sinova Dijega in Ferdinanda.

— Naposled vidim vaju, draga moja! — zaklical je Kolumb, poljubivši ju. — Kje je vajina mati?

— Tukaj, tukaj, — odgovoril je pol s solzami zadušeni glas, in Beatrisa je objela svojega moža.

Ta čas, ko so veseli klici razlegali se po vsem mestu, je v paloško pristanišče prišla ladija, in kakor se je pokazalo, bila je „Pinta“. Vihar jo je bil zanesel na severnozapadni del Španije, h Galiciji. Od tod je bil poslan Alonz Pinson sla h kralju Ferdinandu s prošnjo za avdijenco, ki se mu je pa odrekla s poročilom, da se je srečno povrnil Kolumb, preHITEVŠI ga za nekaj dnij. To je tako razjezilo Pinsona, da je kmalu umrl. Pozneje je vlada priznala njegove zasluge in njegove potomce povzdignila v plemstvo. Ko je Kolumb izvedel, da sta kralj in kraljica v Barceloni, je tja poslal prošnjo za avdijenco, a sam je pa šel v Siviljo, kjer je počakal kraljevih ukazov. Jedva je tja prišel, že je dobil kraljevo pismo z izrazom popolne naklonjenosti in z ukazom, naj hitro pride k dvoru. V tem se mu je ukazalo, naj začne novo večjo ekspedicijo pod svojim vodstvom. Kolumb se ni ustavljal ustreči svojim državnim gospodarjem, in ko je vse storil, se je odpravil v Barcelono.

Novice o njegovih odkritjih so se kakor elektrika razširile po vsej Španiji in potem po vsej Evropi. Kamor je prišel, so ljudje tekli na ulice, in hiše olepšavali in z naudušenimi klici ga pozdravljali. Dolgo časa ljudje niso o drugem govorili, nego kaj je on doživel na potu, kake čudovite stvari so videli njegovi mornarji, kako rodovitne so nove dežele, in kakšen nakit iz perja in školjk nosijo Indijani.

Sredi aprila je prišel Kolumb v Barcelono. Pri mestnih vratih so vsprejeli Kolumba mnogi imenitniki, da ga pozdravijo in spremljajo. Na balkonih in po oknih so ga dame pozdravljale mahajoč z robci. Gledalci so se gnetli celo po strehah, da bi videli prihod Kolumbov. Po naravnem čustvu samoljubja je dal Kolumb svojemu uhodu izviren, fantastičen značaj. Najprej je šla oborožena mornarska straža, delajoč pot skozi gosto tolpo. Zanjso so šli pisani Indijani z glavnimi nakiti in pasovi iz perja in predpasniki iz živobarvene snovi, vsled česar se je še bolje

videla temna barva njih kože. Njih nosovi in vratovi so bili obloženi z raznim nakitjem. V rokah so Indijani imeli svoje orožje, na ramah so jim sedele papige, ki so kričale, da je skozi ušesa letelo. Potem so v velikih košarah nesli rastline, živalske kože, biserne školjke, dišave in dragocene kamne. Sam Kolumb je jezdil na konju, zraven njega po njegova sina Dijego in Ferdinand. Sprevod so zaključile težko obložene mule.

Pozdravljen z zvonjenjem, godbo in klici prebivalstva, je Kolumb prišel k dvoru.

V veliki dvorani sta bila kralj in kraljica s princem Huanom, obdana od velikašev in višjih dostojanstvenikov Španije.

Ko se je približal Kolumb, je kraljevska dvojica vstala, kakor bi pozdravljala drugega kralja, ki ju je počastil z obiskom. Kolumb je spoštljivo pokleknil, da poljubi roke kraljevski dvojici.

— Vstanite, vstanite, gospod! — zaklical je kralj. — Pozdravljava vas, ne kot prostega podložnika, temveč kot podkralja indijskih dežel! . . .

Na dano znamenje so Kolumbu dali naslonjač, da se je usel, v tem ko je kraljeva dvojica sela na prestol, — redka čast, katera je le malokaterega doletela.

Ko se je usel na naslonjač, je admiral ž njemu lastnim naudušenjem jel pripovedovati, kaj je vse doživel. Z žarečim pogledom je opisal novo odkrite otoke, njih prirodo, prebivalce, rastlinska in rudninska bogastva in kazal na velike koristi, katere morajo v bodoče donášati nove dežele.

Res še nisem našel naseljenih indijskih mest, — končal je Kolumb, — a pridelki otokov, katere sem našel, so tako dragoceni, v njih tleh je toliko zlata, da morejo obogateti Kastilijo in Aragonijo. Sedaj morajo umolkniti vsa zasmehovanja in ugovaranja pred velikim znamenjem milosti božje, ki je omogočila meni neumnežu in sanjaču — kakor so mnogi rekli

— izvršiti svoj načrt. Uspeha svojega podjetja ne pripisujem sebi, temveč jedino trdni veri in sreči njiju veličanstev, ki sta verovali po božjem naudahnenju v stvar, ki je nedosegljiva človeškemu umu. Gospod izpolni, kar ga prosimo v trdni veri, če se to tudi kaj človeku zdi nemogoče. Tako se je posrečilo z božjo pomočjo podjetje, ki presega človeške sile.

Kraljevska dvojica je ginjena poslušala Kolumbov govor. Ko je on končal, sta kralj in kraljica pokleknila in solzami molila zahvalno molitev Bogu in njegovi milosti. Vsi navzoči so posnemali kraljevo dvojico in z ginjenim glasom so zapeli „Te Deum laudamus“. (Tebe, Bog hvalimo“.)

Obsipan s kraljevo milostjo je Kolumb delal čudne načrte za bodočnost. Dne 28. maja 1493. leta je dobil potrjenje vseh svojih predpravic kot admiral in podkralj. Ta čas so mu tudi podelili grb, na katerem je bilo rodbinsko ime Kolumbovo prepletено z grbom Kastilije in Leona, in naslikan zlat otok na temnomodrem morju.

A Castilla y a Leon Nuevo Mondo dio Colon (Kolumb je dal novi svet Kastiliji in Leonu.)

Na ta način je Kolumb dosegel vrhunec svoje slave. Vsled znamenja vladarske milosti je pozabil prejšnje potikalsko življenje, a kmalu se je probudil in dejanstvo se mu je pokazale v pravi luči.

Da prehití Portugalce, je Španija hitro naznanila papežu Aleksandru VI. načrt svojih odkritij in razširjenja kristijanstva. Že dne 4. maja 1493. leta je papež izdal bulo, katera določa mejo mej španskimi in portugalskimi odkritji. Zemlja naj se razdeli kakor jabelko; zapadna polovica naj pripada Španiji, vzhodna Portugalski.

Vzlic papeževemu dekretu se je bal kralj Ferdinand, da bi Janez II. ne poslal ekspedicije na novo odkrite otoke in jih zasel. Zato je ukazal hitro odpraviti novo ekspedicijo in kmalu je imel Kolumb pod svojim poveljstvom šestnajst ladij. To že ni bilo več

brodovje za odkritje, temveč cela mornarica z izselniki, ki so hoteli uporabljati svoje moči na zemlji Novega sveta. Peljali so tja domačih živalij, ključev vinskih trt itd. Zadostno število uradnikov in vojakov odpravilo se je za organizacijo in za vzdržavanje reda. Kot duhovnik ekspediciji je odpotoval Bernard de Bojle benediktinec iz Monserata v Kataloniji, ki je dobil dostojanstvo vikarja novih španskih posestev.

Dne 28. septembra 1493. leta je brodovje odšlo iz Kadiksa proti Kanarskim otokom. Sedaj je Kolumba spremljal njegov sin Dijego. Potovanje se je izvršilo brez vsacih posebnih dogodkov. Dne 13. oktobra so prišli okrog Ferra na široko morje in od tam je Kolumb jo nagnil bolje proti jugu kakor prvi pot, in dne 3. oktobra se je zopet pokazala zemlja, katero so pozdravili z veselimi klici.

To je bil zelen otok, pripadajoč k skupini Antilskih otokov. Ker Kolumb ni našel ugodnega mesta za zasedanje na tem otoku, kateremu je dal ime Dominika, je brodovje jo odrinilo k drugemu otoku te skupine, katero je imenoval Maria Galanta. Sledeče dni so odkrili otoke: Gvadeluno, Monserat, Santa Maria La Redonda, Santa Maria Antigua, sv. Martina, sv. Evstahija, Santa Kruc, Santa Ursula in otočje 11.000 devic. Naposled so zagledali potovalci plodoviti otok Puerto-Riko — najvzhodnejši Antilski otok. Od tod je odšlo brodovje na otok Hajiti in je tja prišlo dne 22. novembra.

Kolumb je hitel k naselbini Navidad, katero je pustil v cvetočem stanju, a ko je dne 27. novembra tja prišel, našel je kup razvalin. Ne poznajoč uzrokov katastrofe, ki je pogubila vse Špance, se je Krištof moral zadovoljiti z dvomljivimi pojasnili Guakanaharija. Poslednji je zagotavljal, da je mnogo belcev umrlo za neko boleznijo, drugi so pa odšli za zlatom v deželo Kaonabovo in so jih ondu pobili. Če tudi je bilo jako verjetno, da je glavar pripomogel k poginu Špancev, vendar ni hotel ostro postopati ž njim.

Na mestu trdnjave Navidad ni hotel Kolumb več snovati nove naselbine, tem manje, ker je podnebje se pokazalo za jako nezdravo, izbral si je novi kralj Punto Izabela.

Štiriindvajseto poglavje.

Ljudska nagrada.

Hitra dela za zgrajenje utrdbe vzbudila so prvo nevoljo sredi težkega dela navajenih Špancev. Glasno so godrnjali radi težave dela, na katero nikakor niso bili pripravljeni, tem manje, ker so pričakovali, da najdejo v Novem Svetu zakladov brez truda, a sedaj so morali delati po cele dneve pri paleči vročini.

Ker so bili ljudje varani v svojih pričakovanjih in nezadovoljni s Kolumbovimi odredbami, so kmalu jeli snovati zaroto na življenje njegovo. K sreči so zaroto kmalu zasledili, zarotnike prijeli, kaznovali in odpravili nazaj na Špansko. Hkrati je Kolumbu jelo mankati živil, kajti seboj pripeljano, se je največ izpridilo.

Da bi naredil konec nezadovoljnosti in zadovoljil hrepenenje po zlatu, je admiral dne 12. marca 1494. leta odrinil z vojaško godbo in razvitimi zastavami v zlato deželo Cibar. Dne 16. marca je prišel do gora, našel zlate pesečnike in v njih varstvo ondu ukazal zgraditi leseno utrdbo ter pustil 56 mož, potem se pa vrnil v trdnjavo Izabelo. Tu ga je čakala žalostna podoba. Mlada naselbina je bila v tužnem stanju. Zaloge so bile že skoraj pošle, a novo obdelana zemlja še ni mogla dajati pridelkov. V naselbini začele so se bolezni in glad. Mnogi so bitko objokovali svojo lahkomiselnost, govoreč, da je bilo neumno, da so ostavili domovino, da sedaj umirajo

glada na tujem. Vsi so dolžili Kolumba, da je zvalil jih seboj s svojim lepobesednim opisovanjem novega sveta. Najbolje je bil nevoljen na Kolumba pater Bojl. Ko je Kolumb vsled pohajanja živil tudi njemu odmeril manjše porcije, je postal njegov zaklet sovražnik in imenoval je njegova odkritja neumnosti, in Novi Svet — dežela prevare.

Lepe sanjarije so prešle, in dejanstvenost je nastopila. Rožice so uvene in pokazalo se je trnje.

V aprilu je Kolumb, sit vednih razporov, sklenil izvršiti svoj prvotni načrt in poiskati pot v Kataj. Pustivši za upravitelja svojega sina Dijega, je Kolumb dne 24. aprila razsidral in odrinil proti Kubi, a 7. maja je odrinil od Kube proti jugozapadu in odkril je otok Jamajko, katerega je imenoval Santa Glorija. Plujoč proti severu in zapadu in obratno je odkril celo vrsto otokov, in naposled je prišel do otoka Pinosa blizu zapadnega konca Kube. Tu je mislil, da ni daleč od zlatega Kersonesa, kakor so imenovali v starem veku polotok Malako. Slabo stanje ladije ga je prisililo vrniti se, tako, da je potovanje v Indijo moral odložiti za drugi pot, in ukazal je pisarju Ferdinandu Percu napraviti zapisnik, da se nahaja v pokrajini Mango, in vsi mornarji so se podpisali. Ko bi Kolumb ne bil zapeljan s svojimi idejami, katere si je bil utepel v glavo, gotovo bi bil našel zlato deželo — Mehiko.

Čeznaravni napor in trudi po ekspediciji so popolnoma izcerpali admiralove moči, nekako zaspan je postal. Vrnivši se v trdnjavo Izabelo, je Kolumb se kmalu popravil. Bolje kakor vsa zdravila mu je pomagal nepričakovani prihod njegovega brata Jerneja. Od kar sta se poslednji pot videla z bratom, je minolo trinajst let. Sprva Kolumb ni mogel verovati svojim očem, a potem je od veselja brata objel.

Kakor smo že omenili, je Jernej iskal v Angliji podpore za načrte svojega brata in je naposled dobil obljubo kralja Henrika, da vsprejme Kolumbove predloge glede iskanja pota v Indijo. Jernej je hitel čez

Fra. cijo v Španijo, kamor je prišel prepozno, a vendar so ga prijazno vsprejeli pri dvoru. Dali so mu naslov dona in poveljništvo nad tremi ladijami, ki so peljale Kolumbu živil in pomočnih sredstev za nasebino na Hajitiju. Umni, delavni Jernej, ki se je zavzemal za bratovo stvar kakor za svojo, je v nasebino prišel tako o pravem času, da bolje o pravem času priti ni mogel. Tri četrtine naselnikov bile so bolne, drugi so se pa upirali in puntali. Peter Bojl, kateremu je bilo izročeno spreobračanje Indijanov v kristijanstvo in poveljnik vojakov Margarit se nista hotela pokoriti Dijegu v Kolumbovi odsotnosti, — oba sta s sovraštvom v srcu proti Kolumbu odpotovala nazaj na Špansko na ladijah, na katerih se je pripeljal Jernej. Španski vojaki, ki so ostali brez poveljstva, udali so se pijančevanju in vsakim zločinstvom. Domačini so se spuntali razdraženi zaradi njih nasilstva in ropanja. Glavni voditelji otočanov so osnovali zvezo, katere namen je bil uničenje Špancev in duša te zarote je bil znani glavar Kaonabo. Kolumb je bil primoran dati pravo bitko, z 200 pešci, 20 konjiki in 20 besnimi psi, katere je nalašč naučil za boj proti nagim Indijanom, je šel proti divjakom. Jedva so rudečeokožci zaslišali prve strelove pušk in mušketov, so se raztresli na vse strani. Za njimi tekli so jezdeci in psi. Na tisoče nesrečnih divjakov so pobili in je raztrgali besni psi a najnevarnejši Kaonabo jo je pa odtegnil. Sedaj je Alonz Obiedo sklenil uničiti tega nevarnega protivnika. S pestjo hrabrih ljudij ga je šel iskat, dobil ga je, pregovoril ga je, da si je nadel okrašene okove, na katerih so viseli mali zvončki, ki so se jako dopadli Indijanom vsled svojega zvonjenja. Prostdušni divjak, ki ni poznal pasti, je bil jako zadovoljen, ko so ga posadili na konja v okovih za Špancem in ga peljali mimo njegovih podložnikov. V tem je Obieda, ne da bi glavar kaj opazil, oddalil se od Indijanov. Naposled je zgrabil glavarja za pas in zbežal proti bregu pred očmi besnečih Indijanov, ki so prepozno prijeli za orožje, da osvobode svojega vodjo.

Z vjetnikom vred je pogumni Obiedo srečno prišel v trdnjavo Izabelo, kjer so Kaonabo zaprli in ostro zastražili. Pozneje so glavarja odpravili v Španijo z vračujočim se Kolumbom, a Kaonabo je umrl na širnem morju.

Predrzni postopek Obiedov je Indijane še bolje razdražil. Prišlo je drugič do krvavega boja, po katerem se je moral ves otok pokoriti Špancem. Premaganim Indijanom naložil se je davek: slednji rudečkožec, živeč v zlatonosni deželi, moral je štirikrat v letu prinesiti merico zatega peska, v deželah, kjer ni zlata, je pa vsak domačin moral dati po 25 funtov pavole.

Ko se je Kolumb bojeval na ta način z Indijani, je prišlo iz Španije nekaj ladij, na katerih je bil kraljevi pooblaščenec, Aguado po imenu. Naselniki so z začudenjem slišali, da sta njiju veličanstvi kralj in kraljica naročili preiskati nered, ki so se godili mej naselniki.

Kolumb je s čudovitim premagovanjem poslušal kraljevski ukaz, in prepustil gospodu Aguadu, da ga izvede. Kmalu je poslednji našel dovolj povodov, da je obdolžil admirala in sklenil vrniti se v Španijo z obdolžitvami. Kolumb je videl, da se zbira nad njegovo glavo nevihta in boljše se mu je zdelo naravnost se jej nasproti postaviti. Odpravljajoč se z Aguadom v Španijo, je določil za svojega namestnika brata Jerneja, a za vrhovnega sodnika, španskega plemenitaša Rodjana, kateri mu je bil ostal zvest. Potem je dne 10. marca 1496. l. ostavil Hajiti z dvema ladijama, 225 Španci in 30 Indijani, odpeljal se je mimo Malih antilskih otokov in dne 11. junija se izkrcał v Kadiksu.

Zavedujoč se svojih zaslug, je Kolumb ravno tako kakor prvi pot slovesno potoval po Španiji in pogumno se predstavil kralju, da se opraviči proti obdolžitvam. Njegova samozavest, obrazci dragih proizvodov z novoodkritih otokov in odkritosrčna pripovedovanja o vseh dogodkih v trdnjavi, so pregnala

vso nevoljo kraljeve dvojice. Celo prazno trditev, da je Kolumb našel v Hajitiju bogato Indijo, so verjeli. Ferdinand in Izabela sta si prizadevala z vsemi mogočimi počastmi poravnati doprinesene mu razžalitve. Vse, kar je Kolumb predlagal za utrjenje blagostanja v Novem Svetu, se je potrdilo. V ta namen se je pripravila tretja ekspedicija. Tudi sedaj se ni o drugem govorilo kakor o odkritjih Kolumbovih. Vendar naudusenje, ki je vladalo v glavah mornarjev in klativitezov, se je začelo razprševati. Nikogar ni več vleklo v novo obljubljeno deželo, ki je za mnoge postala dežela prevaranih nad...

— Ste li slišali, — vprašal je stari mornar obiskovalce gostilnice v nekem predmestju, — da podkralj indijski, gospod Kolumb, zopet vabi želajoče podati se ž njim na tretjo ekspedicijo?

— Slišali smo že! — odgovorili so mu. Popolnoma nerazumljivo je, kako da sta njiju veličanstvi dali tako malo pomena tožbam patra Bojla in gospoda Margarita, da dovoljujeta Genučanu pogubljati nove španske duše!

— Ehe, — rekel je nekdo! — Vendar je Kolumb od ondu pripeljal toliko zlata in drugih pridelkov, ki jasno dokazujejo bogastvo odkrite dežele. No, to ni dežela prevare!

— Presveta Mati Božja, kaj govori! Ni dežela prevare! — zaklical je prvi. — Ne vem, kaj bi moglo mene preslepiti, da bi tja potoval. Prokleti Genučan, ki je pogubil toliko ljudij, se zastonj baha z zlatom s špansko krvjo omadeževanim. To zlato so dobili od domačinov le s krvavimi poboji, v katerih je padlo na tisoče Kastilcev, — seveda za to se Genučanu ne briga, on je dosegel svoj namen! Oslepil je njiju velečanstvi z bleskom zlata in vedno bolje in bolje utrjuje svoj položaj pri dvoru.

— Da, da, — pritrdil je tretji mornar, — kar jeziti mora koga, ako pomisli, da ta ničeven prišlec zavzema pri dvoru mesto, kakor kak star velikaš, in se v novoodkritih zemljah smatra za podkralja. —

— Vrag naj vzame Lugurčana! — zaklical je jezo jeden prisotnik. — Obesiti je dal mojega brata Jožeta kakor psa zaradi dveh starih bab!

— No, tvoj cenjeni brat je pa to popolnoma zaslužil, — vmešal se je drugi, — kakor sem slišal. Ni samo grdo ravnal s tema ženskama, temveč ju je naposled še zadavil, da je jima vzel zlat nakit.

— No, kaj je pa potem? — je surovo rekel govoreči. — Indijani — pagani, mari ne bodo prej ali slej goreli v večnem ognju?

— Tako je sodil prosti narod. V višjih slojih prebivalstva je pa bilo več nasprotnikov Kolumbovih.

— Zasluge gospoda Kolumba so neoporečne rekel je nekoč v razgovoru z dvorniki Peter Martir, vzgojevalec infanta (princa) — a sodim, da je gospod zamotan v mnoge zmote, ki se pojasnijo še le v bodoče.

— Kaj hočete s tem reči, gospod Peter? — vprašal je škof Huan Rodriges de Fonseka, ki je bil nedavno imenovan za kontrolorja in nadzornika za indijske stvari.

— To so samo domnevanja, milostljivi prelat — odgovoril je Martir, klanjajoč se. — Opirajoč se na svetopisca Toskanellija, misli Kolumb, da njegovi otoki leže blizu Indije Jaz nočem trditi nasprotnega, a veličina zemlje me vendar navaja k drugemu zaključku.

— Vendar so ljudje, — rekel je škof, — ki potrjujejo mnenje Kolumbovo, da od bregov Španije do indijskih dežel ni tako daleč.

— Ljudje pogosto zmešavajo zemljo in nebo, — odgovoril je ironično smejaajoč se odgojitelj infantov. — Trditev, katere se tako trdovratno drži Kolumb, da Azija drži blizu k zapadnemu bregu Evrope, nasprotuje vsem mojim zemljepisnim znanjem. Tudi dvomim, da bi bili novoodkriti otoki tako veliki, kakor misli Kolumb, da bi na pr. Ispanjola bila večja, kakor vsa Španska. Sploh Kolumb vse rad pretirava.

— Vaše poslednje mnenje, gospod, se popolnoma vjema s tem, katero jaz imam o podkralju indijskem, — opomnil je do tedaj molčeči učeni Konde.

— Zanimivo bi bilo vedeti gospod, kako vi sodite o admiralu — vprašali so navzočniki.

— Gospod Kolumb, — je zamišljeno spregovoril Konde, — je vsekako človek, katerega je težko razumeti. Po mojem mnenju je on pred vsem prerok in trgovec, ki ne spušča izpred oči vere pa tudi ne praktične barantije. Njegovo častiljubje je ogromno, a administrativnih sposobnostij nima nobenih. Tudi ga ni mogoče imenovati učenjaka. Vsa njegova znanja so nepopolna in jaz zares dvomim, da bi bil obiskoval vseučilišče v Paviji. Ne sme se pozabiti, da je Kolumb zajel svojo idejo od Toskanellija, da je tako le izvrševatelj misli tega učenjaka, o katerem se govori, da je narisal zemljevid za njegovo potovanje.

— Gospod Konde ima prav, popolnoma prav, — rekel je nekdo iz slušateljev.

— Ne ozirajoč se na vse te okolnosti, pomanjšujoče zasluge admiralove — je nadaljeval učenjak, — ima on o sebi jako visoko mnenje? Ste li videli njegov podpis, gospoda? On stavi pod svoje ime v pedantični sestavi sedem pismen, katere imajo kazati njegovo neposredno zvezo s Kristusom Odrešenikom. On se smatra za nekakega križarja, od Boga poklicanega za razširjenje krščanstva, in dobrotnika prebivalcev odkritih dežel.

— Ha, ha, ha! — zasmeljal se je škof Fonseka. Kakšen dobrotnik! . . .

— Vi imate prav, vaša prevzvišenost, Kolumb ni dobrotnik, temveč naravnost ograbitelj domačinov. Mari ni porabil vseh načinov za dobivanje zlata? Mari on ni za to žrtvoval na tisoče domačinov? Mari on ni naredil začetka trgovini z ljudmi in robstvu? Odkritosrčno govorjeno, jaz ne vidim nobenih dobrih lastnostij na podkralju. V vseh njegovih delih se kaže njegova genuška izprijenost, njegovo nezumno hrepenenje po bogastvu, njegovo florentinsko dvojezičje.

njegova pripravljenost, prodati se z dušo in telesom slednjemu, kdor več da.

— Oprostite, gospod . . . Če tudi moram priznati, da je o naših besedah mnogo resnice, vendar nahajamo v Kolumbovem značaju mnogo tacihih potez. katera mora vsakdo ceniti, — je z gorečnostjo pretrgal besedo učenjaku Martir. — Vi govorite, da je on začel trgovino z ljudmi? Toda ne pozabiti, da je on hotel s tem v prvič pokriti stroške za potovanje, potem je pa hotel razbojniko odvaditi človekožrtstva. Prepeljavši te pagane v Španijo, je hotel odstraniti nevarnost za naše nasebine in odkriti divjakom dostop k kulturi. Poleg tega pa ni pozabiti, da se pri nas na sejmih v Sevilji in Granadi prodaja na tisoče mavriških vjetnikov.

— Vse je tako, — opomnil je škof, — a vendar stvar ni prav v redu, celo kraljica sama je sprožila vprašanje, če se prav ravna z Indijani.

— To vprašanje je mogel sprožiti sam Kolumb, — opomnil je Martir.

— Jaz dvomim, da bi bil on za to sposoben, — je ironično opomnil Konde. — Že v mladosti je Kolumb se pečal s pravim morskim roparstvom. Pripovedujejo, da je vozeč iz Genuie v Afriko kot pravi trgovec z robi nabiral svoje črno blago.

— Ta pripovedovanja jedva zaslužijo verjetnost — rekel je Martir. — Zares je, da je Kolumbova minolost le malo znana, a vendar se ve, da je kot gradešar delal pri svojem očetu in še sedaj je vpisan v zadrugo gradešarjev in tkalcev v Genui.

— Vendar mi ne morete oporekati, da je gospod Kolumb skrajno častiljuben, lakomen in neusmiljen? Mari ni brezvestno postopal, ko si je prisvojil nagrado 10.000 maravelisov, katero je bil kralj določil tistemu, ki prvi ugleda novo zemljo? To kraljevo milost je zaslužil mornar Rodrigo de Triana, nikakor pa ne sam admiral! . . .

— Nočem soditi o tem, — rekel je gospod Peter Martir, — a jaz mislim, da postopanje admirala to

opravičuje, da je on prvi videl blodeče luči, — označevalke blizosti suhe zemlje. Vsekako naj je še toliko antipatičnih potez v njegovem značaju, je njegova neodjenljiva odločnost dognala delo, ki pripada k največjim delom vseh časov, to se mora priznati. S svojim odkritjem je Kolumb otvoril novo obširno polje človeštvu za razvoj in plodovito delavnost.

— Tega nikdo ne oporeka, — vmešal se je škof v pogovor, — da si tudi, če se strogo sodi, Kolumb ni izpolnil tega, kar je obetal. Kataja še sedaj ni dosegel, dežele dišav pa tudi še manj.

— Kaj, Kolumb je vendar pripeljal pridelkov, katere je predložil njiju veličanstvoma? — vprašal je začudeno Martir.

— Hm . . . godrnjal je zase škof Fonseka. — Vse to je jako dvomljive vrednosti. Ko bi kraljica Elizabeta ne bila tako lahka . . .

On je jako značilno pretrgal svojo frazo in odšel v notranje prostore dvorca, pustivši dvornikom obsojati osebnost admiralovo.

Petindvajseto poglavje.

V verigah.

Kolumb se je z veliko gorečnostjo poprijel priprav za tretjo ekspedicijo, a povsod je našel skrivno nasprotovanje, ali pa tudi odkrito sovražnost kraljevih uradnikov. Povsod se je kazal vpliv patra Bojla in gospoda Margarita, kajti oba sta imela zveze v vseh slojih prebivalstva in si prizadevala oborožiti proti Kolumbu vse, kar sta le mogla. To, kar so sprva klepetali mornarji, se je kmalu ponavljalo povsod. Življenje v deželi prevar opisovalo se je v najtemnejših barvah. Pri tacih razmerah je bilo jako težko

nabrati zadostno število naselnikov za osnovo nove nasebine na Hajitiju. Tedaj je Kolumbu prišla v glavo nesrečna misel, naseliti deželo z hudodelci obsojenimi v različne kazni. Svetoval je kralju, naj jim da svobodo s pogojem, da se naselijo v Indiji. Ta misel se je odobrila in sporočila vsem španskim sodiščem. Na kraljevi ukaz se je vsem hudodelcem naznanilo pregnanstvo v Indijo. Kolumb je na ta način sam vpeljal v še le razvijati se začenjajočo nasebino življe nereda in nraavstvenega propada.

Pomanjkanje ljudij in vedno naraščajoči razpor mej admiralom in škofom Fonsekom, sta tako zavlekla priprave za ekspedicijo, da je še le čez tri leta majhno brodovje bilo pripravljeno na odhod, in še le dne 30 maja 1498. leta je mogel ž njim odpluti po morju in ladijedelnice Lukar de Barameda ob ustju Guadalkvivirja.

Tudi na tej ekspediciji je ležal pečat fantastičnosti in njen smoter ni bil nič manje zapeljiv, kakor obeh prejšnjih. Neki pridvornih zlatarjev je namreč dal Kolumbu pri odhodu na ukaz kraljice rokopis, v katerem se govori o Indiji in zatrjuje, da so najdragocenejši kamni in najboljše dišave v deželi nedaleč od tod, kjer imajo ljudje črno kožo in kodraste lase, Kolumb je sklenil ravnajoč po rokopisu se voziti proti jugozapadu, sklenil je v svojem srcu, da ne popusti te smeri, dokler ne najde teh bajnih dežel.

Da se izogne portugalskim ladijam, ki so hotele zapreti mu pot pri nosu Sv. Vincenca, je admiral po ovinku sprva peljal se na Madero in ondu ostal šest dnij. Potem je on po zemljepisni širokosti otoka Ferra poslal tri ladije naravnost na Hajiti, da hitreje pripeljejo živeža in različnega orodja nasejencem, z drugimi tremi ladijami je pa napravil se proti jugozapadu in kmalu je prišel do onih mest morja, katere sedaj mornarji imenujejo tihi pas.

Nastopila je strašna vročina. Popolnoma mirni zrak je žgal kakor v razbeljeni peči. Ladije so z razprtimi jadri stale kakor prikovane. To je trajalo cel

teden. Vročina je bila tako velika, da se je Kolumb jel bati za zdravje svojih ljudi. Vse zaloge začele so gniti, celo pitna voda se je začela sprijati... Ko je naposled jel vleči veter, so vsi zaklinjali Kolumba, naj ne vozi proti jugu in on se je jim udal in obrnil ladijo proti zapadu...

Čez nekaj dnij vožnje v to smer, dne 31. julija pokazala se je zemlja. Bilo je obrežje otoka, ki ima tri gore. Mej petjem pesni „Salva Regina“ je Kolumb pridružil otok španskim posestvom in ga imenoval Trinidad, katero ime ima do današnjega dne. Nasproti temu otoku je pa bilo neko jako nizko obrežje, razrezano s kanali in zalivi, to je bilo ustje reke Orinoko in je zatorej voda tukaj bila skoro popolnoma sladka. Kolumb se je temu jako čudil, a zmagali so njegovi predsodki, smatral je celino za skupino malih otokov.

Vozeč se ob južnem obrežju Trinidada je Kolumb dne 1. avgusta prišel do njegovega južnega konca. Tu so se v morje izlivale velike množine sladke vode, s bučenjem, penenjem in udarjanjem. Strašno valovje je prestrašilo vse. Ladije so se nagibale na vse strani, pa vendar so srečno prepluli to „Zmajovo past“, kakor jo je imenoval Kolumb. Hitri tok je ugrabil ladije in odnesel jih na odprto morje.

Od tod se je odpravil Kolumb proti severu in je odkril še dva otoka: Margareto in Kubaguo, kjer je našel veliko množino bisernih školjk. To odkritje ga je zopet zapeljalo v zmotnjava in zopet je začel misliti, da se nahaja na vzhodnem obrežju Indije. Žal, da je vedno slabše zdravje prisililo Kolumba, da je moral odpeljati se na Hajiti. V petih dneh je brodovje prevozilo Karajibsko morje in mimo skalovja Alta Bela srečno prišlo do novega mesta, katero je bil Jernej osnoval ob ustju Ozane. To mesto se je imenovalo Domingo v čast Jernejevega očeta Dominika.

Za časa bratove odsotnosti je Jernej trdo držal vladne vajeti in utrdil špansko vladanje na otoku.

Po prizadevanjih frančiškana Huana Burtona in delavnega meniha Romana Pane začelo se je spreobračanje Indijanov v krščanstvo in dosegli so se povoljni uspehi. Za to je pa notranje stanje naselbine bilo jako žalostno. Ponosni Španci so se jako neradi pokorili Genučanoma. Jernej je bil strog in je od naselnikov dosti zahteval; naselnike so silili k težkim delom; temu se je pa pridružilo še pomanjkanje živeža, neprestane hoje v notranjo deželo; — vse to je bilo pretežko za Špance in v trdnjavi Izabeli je buknil ustanek. Poveljnik trdnjave Dijego Kolumb, katerega značaj se ni odlikoval z odločnostjo, bil je v silni zadregi, tem večji, ker je na čelu vstaje bil France Roljdan, katerega je bil Kolumb imenoval za višjega sodca. Ostavil je bil trdnjavo, spuntal vse Indijane v okolici in jih podšuntal, naj nikar ne plačujejo davka. Mnogo si je Jernej prizadeval, da z lepa pogovori Roljdana in njegove privržence, vse je bilo zaman . . .

Take so bile razmere v Hajitiju, ko se je povrnil Kolumb. Ko je še jedenkrat brez uspeha poskusil pripraviti Roljdana k pokorščini, je moral začeti se poganjati s puntarji in ž njimi skleniti mir z pogoji, ki so bili zanj sramotni, ob enem je pa brez obnavljanja sporočil kralju in kraljici, v kako žalostnem položaju nahaja se naselbina. V svojem poročilu je imenoval nasprotnike razbojnike, lopove in sleparje, s katerimi se mora strogo postopati. Roljdan je pa tudi našel priložnost, da je odposlal pritožbo proti Kolumbu in njegovim tovarišem. Pater Bojl in Margarit sta porabila to priložnost in kralja nahujkala proti Kolumbu. Najglavnejša obdolžitve je bila to, da ni ob pravem času poslal državni blagajni pripadajočega jej dela pridobljenega zlata. Celo kraljica Izabela, ki je vedno zagovarjala admirala, je bila nevoljna, ko je namesto navadne pošiljatve zlata poslal samo robov. Končno je kraljeva dvojica sklenila odposlati na Hajiti pravičnega sodca, kateri naj vse preišče in krivce kaznuje. Nasprotniki Kolumbovi so poskrbeli, da je ta posel dobil France de Bobadilja

zaklet sovražnik admiralov. Poleg tega so dosegli, da je dekret, katerega je dobil Bobadilja, mu dovoljeval, da stori z admiralom, kar hoče. Bobadilja je smel Kolumba celo odstaviti in sam zavzeti njegovo mesto.

Dne 23. avgusta 1500. l. je prišel Bobadilja na S. Domingo. Tedaj ni bilo v mestu niti Kolumba, niti njegovega brata Jerneja. Ne čakajoč povrata Kolumbovega, dal je Bobadilja svojo poverilnico prečitati po vseh cerkvah. Potem je brez obotavljanja zasedil Kolumbov dvorec, zapečatil vse njegove stvari in papirje... Ko se je to godilo, je Kolumb bival v revni indijanski vasi, daleč od Dominga, da poravna neke prepire z Indijani...

Nekoč je, — to je bilo koncem avgusta — prav pozno zvečer sedel v indijanski koči, in s svojim zvestim tovarišem Dijegom Mendecem pretresal načrte daljnejšemu svojemu delovanju.

Naš smoter je dosežen, — rekel je Mendec, — puntajoči se Indijani so se pomirili, v S. Domingu vlada red in mir; česa se še bojite Krištof?

— Sam ne vem, gospod Mendec, — odgovoril je zamišljeno Kolumb. — Jaz vidim, da je položaj naše kolonije sedaj primerno boljši. Prepiri so poravnani. Španci in Indijani so se jeli pokoriti zakonom in zahtevam oblasti, v novoodkritih rudnikih dobro delajo in tudi poljedelstvo tako uspeva, da boljšega želeti ni treba... Vendar me tlači slutnja, da me nekaj hudega čaka, kakor bi sedanja tihota in red le napovedovala bližajočo se nevihto...

Trije lahki udarci na vrata so pretrgali pogovor tovarišev. Mendec je nehote prijel za meč.

— Kdo se upa motiti mir gospoda admirala ob tako pozni uri? — zaklical je glasno.

— Prijatelj belega glavarja, — bil je odgovor v indijskem jeziku.

— Odprite, gospod Mendec! — zaklical je Kolumb, kateremu se je zdel znan glas prišlecev.

— Previdnost je boljša nego brezskrbnost, gospod Krištof, — rekel je Mendec. — Za Boga, prijatelji prihajajo po dnevu, ne pa po noči!

— Beli glavar ve, da prijatelji včasih prihajajo tudi po noči in nepovabljeni, — odgovoril je glas zunaj. — Pogumno odprite!

— Prav ima, gospod Mendec! — je odločno zaklical Kolumb. — Ne obotavljajte se, spustite ga notri!

— Guakanahari je zaklical Kolumb, — osvetivši postavo obiskovalčevo.

— Blagoslovljen bodi tvoj pohod! No kaj te je semkaj pripeljalo? — zaklical je vznemirjen Kolumb.

— Tri velike ladije prišle so izza morja. Tujec je vdrl v tvojo hišo in vsi belci se plazijo okrog njegovih nog.

— Jaz te ne razumem, Guakanahari. Se je li zopet začela vstaja?

— Tvojega namestnika, — rekel je namesto odgovora glavar, — so zvezali v verige in odpeljali v plavajočo hišo . . .

— O presveta Mati Božja! . . .

— Povej, kako se je to zgodilo? — vprašal je Dijego Mendec, ki je bil od začudenja ves zmešan.

— Guakanahari je vse povedal, — bil je lakoničen odgovor.

— Gotovo je bil zopet punt, — zaklical je Mendec. — Pojdiva takoj tjakaj, gospod Krištof.

To trenutje se je pred hišo zaslišalo neko peketanje konj . . . Zaslišali so se glasovi . . .

— Tu je sel belca prišedšega izza morja! — je pokazal Indijan z roko proti durim

In res so se duri kmalu odprle in vstopil je dnevni sluga. — Sel s kraljevim naročilom želi videti gospoda admirala! — poročil je.

— Naj pride notri, — ukazal je Krištof.

Sluga je pripeljal sla, ki se je uljudno priklonil.

— Prosim, ne zamerite, da vznemirjam gospoda admirala tako pozno, — rekel je, a jaz imam naj-

ostrejši ukaz od kraljevega izrednega pooblaščenca njiju veličanstev gospoda Bobadilje, ki je prišel v S. Domingo dne 20. avgusta, izročiti gospodu admiralu kraljevsko pismo in izporečiti poziv, takoj z menoj iti v S. Domingo.

— Dajte pismo!

Kolumb je vzel kraljevo pismo, ogledal pečat in ga pretrgal.

V pismu je bilo samo nekoliko vrst, ukaz, v vsem pokoriti se izrednemu pooblaščenču.

Ko je prečital kraljev ukaz, je admiral za jeden trenotek zaprl oči in navzoči so videli, da se je njegov bled obraz pokrili z mrzlim potom, a roke so se mu tresle, da bi mu bilo kmalu padlo pismo na tla. Vse truplo se mu je streslo od čeznaravnega prizadevanja, da bi se premagal. Ko je Kolumb odprl oči, bil je zopet gospodar svojim čuvstvom.

— Gospod Mendec!

— Kaj ukažete, gospod admiral?

— Preskrbite, kar je treba selu kraljevega pooblaščenca.

— Kak odgovor naj dam gospodu Bobadilji? — vprašal je sel spoštljivo se klanjajoč.

— Odgovor, vreden zvestega sluge njiju veličanstev, — odgovoril je trdo Kolumb, — ko se naredi dan, odpravim se na pot v S. Domingo, da se predstavim sodbi kraljevega pooblaščenca.

Sel je odšel.

— Ukažete li, gospod admiral, — vprašal je Mendec, — da grem ljudem ukazati, pripraviti se na pot.

— Ne trudite se, gospod, jaz pojdem brez spremeljevalcev!

— Kako? Pomislite, gospod admiral, kaj je povedal glavar! Mari se hočete podvreči sodbi prvega poslanega dvornega lizuna?!

— Kakšen človek je on, to meni nič mari; on je pooblaščenec njiju veličanstev in to je dovolj.

— Ne, tisočkrat ne, — zaklical je jezni Mendec.

— Vi ne smete dopustiti, da vas tlačijo v blato! Su-

rova sila se zmaga samo s silo. Mi imamo vojaški oddelek in premagamo tega ošabneža, ki hoče soditi vas. Dokler jaz delujem z vami, tudi jamčim za uspeh, gospod admiral!

In Dijego Mendec je hitel k durim.

— Ustavite se, Mendec! Niti koraka dalje! Zaklinjam se pri sv. Jakobu in Materi Božji, da ne rušim pokorščine, ki sem jo dolžen njiju veličanstvoma, naj sem še tako razžaljen vsled kršenja svojih pravic in naj bodem tudi še bolje razžaljen!...

— Njiju veličanstvi sta zapeljani!...

— Nič ne dene!... Kar je najvišji odmenil, to moram s pokornostjo prenašati... Sedaj me pustite samega!

Podal je roko Mendecu in glavarju. Kolumb ja je mirno peljal do vrat kočee, a jedva so se zaprle duri, je admiral vzdihnil in onemogel zvalil se na postelj, odposlanstvo Bobadiljevo ga je ponižalo v dno duše...

Drugi dan je s prvimi žarki solnca admiral odpravil se na pot, — sam brez spremljevalcev, — da se predstavi sodbi pooblaščenca kralja in kraljice. Kmalu je prišel v S. Domingo in prestopil prag svojega dvorca. Vsi, ki so ga srečali, so se bojzljivo izognili prejšnjega podkralja. Naposled je prišel v sprejemalno sobo. Soba je bila napolnjena z naselniki vseh slojev. Pri Kolumbovem prihodu so se vsi porogljivo obrnili proti admiralu. Šepetanje, pomigavanje, zadržani smeh — so takoj pokazali Kolumbu, da je minula njegova slava; vzlic temu je on z vnanjo mirnostjo šel k uradniku, ki je imel dnevno službo...

— Naznanite kraljevemu pooblaščenca, da sem prišel, in da sem mu na zahtevanje na razpolago!

Uradnik je ravno hotel izpolniti to povelje, kar se odpro vrata vsprejemne sobe in na pragu se je pokazal tajnik gospoda Bobadilje. Z znamenjem je k sebi poklical uradnika in mu tiho nekaj pošepetal na uho. Ta je prestrašeno se opotekel...

— Sem li prav slišal? Mari? . . . — zaklical je.

— Vam je jasno ukazano! . . . Blagovolite ubogati! . . . — je ostro odgovoril tajnik, obrnil se in odšel skozi duri.

Uradnik je jedno trenotje stal v neodločnosti ne vedoč kaj bi storil; naposled je polglasno nekaj ukazal slugi, in sam šel k admiralu sedečemu pri oknu v sprejemni sobi.

— Gospod, gospod! . . . — jel je klanjajoč se, — oprostite . . . meni je ukazano . . . vkleniti vas v verige.

— V verige! — zaklicali so stoječi okrog admirala.

Kolumb je molče stal in mirno čakal, kaj bode. Kmalu so se odprla stranka vrata in prišlo je notri nekaj biričev z verigami v rokah. Za njim so se gnetli radovedni služabniki. Nastal je težek molk. Kakor so tudi vsi navzočniki sovražili človeka, katerega so imeli za glavnega prouzročitelja vseh svojih bed in pomankanja, a vendar je slava, ki je obdajala velicega mornarja, ki je odkril Novi svet, jih nehote nagibala, da so ga spoštovali. Biriči, še celo ti, so obotavljali izpolniti povelje Bobadilje, nekaj iz spoštovanja do Kolumba, nekaj pa iz premene njegove osode.

Nikdo se ni upal približati se mu.

Tedaj se je preril skozi tolpo jeden Kolumbovih slug, — po poslu kuhar.

— No, gospoda, kaj se obotavljate? — zaklical je porogljivo. Ukaz Bobadilje je vendar jasen in obvezen. Ta gospod ima oblast in mi se mu moramo pokoriti. Saj smo tudi poprej ubogali gospoda Kolumba. Sedaj je pa druga pesen! Ko že mora nekdo izpolniti Bobadiljev ukaz, ga izpolnim jaz! . . .

Prijel je verige, in šel k Kolumbu, pripravljen vsak čas odskočiti, ko bi se ta branil.

Kolumb je mirno pustil približati se malopridnežu. Pobleдел je, a stal je mirno, kakor bi imel dobiti kako odlikovanje.

Mrtva tišina je zavladala v sobi. Kuhar se je nagnil in nadel Kolumbu verige na roke in noge. Ad-

miral je pa mirno stal kot kip, še le ko je sramotno Bobadiljevo povelje se bilo izpolnilo, se je stresel po vsem truplu.

Vsi navzoči so zbegani gledali drug drugega, najbolje zmešan je pa bil videti načelnik beričev.

— Oprostite, gospod admiral, — to je moja dolžnost, — začel je.

— Ne tarnajte, — odgovoril je Kolumb z železno samozavestjo. — Volja njiju veličanstva je zame sveta!

Beriči so ga obstopili in po ukazu Bobadiljevem odpeljali v ječo.

Jedva so se vrata zaprla za obsojencem in utihnilo rožljanje verig, že je nastal glasen hrup po dvorani.

— Presveta Devica! Morali bi ga bili vendar poprej soditi!...

— Obsodili so ga, ne da bi bili slišali njegovo opravičevanje, to je nečloveško...

— Ni mogoče, da bi bila taka volja njiju veličanstev!...

— Če je nepravilno ravnal, bil je prisiljen po okoliščinah!...

— Gospod Bobadilja je tožnik in sodnik ob jednem!...

— Držite jezik za zobmi — rekel je nekdo. — Tu imajo stene ušesa in to kar se je zgodilo ž njim, zgodi se lahko z nami danes ali jutri! Bodite previdnejši!...

Opomin je vplival, a prikrita nezadovoljnost se je jasno videla na obrazih vseh.

Šestindvajseto poglavje.

Poslednja odkritja.

Na ta način Bobadilja ni redno preiskoval Kolumbove zadeve, temveč postopal je ž njim kakor s hudodelcem. Sicer se je potem z vso gorečnostjo priprijel preiskavanju, in je pozval vse, ki so bodi zaradi česar koli, nezadovoljni ž njega postopanjem, naj vložijo svoje pritožbe. Kmalu se je proti Kolumbu postavila cela zatožnica.

V tem, ko se je vse to zgodilo, je njegov brat Jernej ostal svoboden, kar je jako vznemirjalo Bobadiljo, tem bolje, ker je ta bil na čelu mnogoštevilnega vojaškega oddelka. Bobadilja je dosti slišal o odločnem značaju Jernejevim, in zdelo se mu je, da poslednji utegne s silo osvoboditi svojega brata in postaviti ga zopet v darovane mu pravice. Zato je Bobadilja zahteval od Kolumba, naj ukaže bratu odložiti orožje in povrniti se v S. Domingo. Kolumb se je pokoril. Jernej je prišel na poziv svojega brata, da so ga zaprli, kakor njega.

Ko je nabral dosti pritožb proti admiralu, in njegovemu bratu, je Bobadilja izročil jetnika plemenitašu Alonzu Viljehu, sorodniku škofa Fonseke, da je odpelje v Španijo, in ju izroči škofu. Bobadilja je mislil, da bode poslednji kot nadzorovatelj nad indijskimi zadevami in oseben sovražnik Kolumbov pospešil obtožbo proti admiralu.

Viljeho in kapitan ladije, ki je bila odmenjena za odpeljavo Kolumba, sta postopala z velikim mornarjem z največjim spoštovanjem in sočutjem. Jedva je ladija odšla iz pristanišča, sta oba odšla v kujuto h Kolumbu.

— Gospod admiral, — začel je Viljeho — vaša osoda me žali do dna srca. Dovolite, da vam snameva te sramotne verige.

— Da, gospod admiral, — pristavil je kapitan Andrej Martini, — vaši okovi kriče v nebo. Proč ž njimi, proč! . . .

Pokleknil je, da mu sname verige, a Kolumb se je ponosno umaknil.

— Oprostite, gospoda, — zaklical je ponosno, — da se ne morem okoristiti z dobroto vašo. Njiju veličanstvi sta mi predpisali, da se moram pokoriti Bobadilji. On mi je v imenu njiju veličanstev nadel te verige in jaz jih ne snamem, dokler kralj in kraljica ne ukažeta sneti jih. Potem je pa hranim, kot spomin na ljudsko nagrado, za moje zasluge, in kadar me Bog pokliče k sebi, se te verige polože v moj grob.

— Toda vi ste na širnem morju, gospod admiral, — prepričeval ga je kapitan. — Na moji ladiji sem jaz sam gospodar in ne poznam nobenega Bobadilje! . . .

— Da, vi ste gospodar svoje ladije, a ne moje osebe. Za to pustite na meni te verige . . . Zame niso težke po tem, kar sem že prestal . . . Sramota ne leži na meni, temveč na Španiji, ki me je z verigami nagradila za moja odkritja . . .

Tako je Kolumb izvršil vse svoje potovanje v verigah . . .

Koncem novembra je ladija srečno prišla v Kadiks.

Poročilo o nedostojnem ravnanju s Kolumbom je vzbudilo občno nezadovoljnost. Ker je kapitan Andrej Martini za časa izročil pismo prinčevi dojki, ki je imela velik vpliv pri kraljici, je kraljeva dvojica izvedela vse, kako se je odstranil podkralj, predno je dobila sovražno poročilo Bobadiljevo, ne le blago srce kraljičino se je vjelo proti Bobadilji; temveč tudi vedno nezaupljivi kralj Ferdinand se je raztogotil, ko je slišal, kako je nedostojno ravnal s Kolumbom kraljevi pooblaščenec.

— O, Ferdinand, — zaklicala je kraljica s solzami, — je li bilo mogoče to dopustiti? Pogumen mornar v verigah! Sramotno ravnanje, ki se je zgo-

dilo v najinem imenu, ostane kot neizbrisljiv madež na naju!

— Da, Izabela, — odgovoril je kralj, — slabe svetnike imava.

— Treba je hitro poslati v Kadiks hitrega sla, da osvobodi admirala in njegovega brata, — zaklicala je kraljica.

Hitro je šla k pismenemu stolu, napisala nekaj vrstic na papir in jih podala kralju, ki je nemiren hodil gori in doli.

— Tukaj, Ferdinand, — zaklicala je, — je mala pomoč nesrečnemu človeku, ki je daroval Španiji Novi Svet, in ki sedaj trpi v verigah. Teh 2000 cekinov mu bode jako prav, da pride na naš dvor, kakor se spodobi Hitro, Ferdinand! Hitro je treba oprati madež, s katerim je onečeščeno naše ime in ki leži kot kamen meni na srcu!

Ko je prišel v Kadiks, je kraljevi sel takoj odredil, da se izvobodi Kolumb in njegov brat. Hkrati je izrekel admiralu v imenu kraljeve dvojice globoko sožalje, da se je ž njim tako sramotno in razžaljivo postopalo in povabil ga, naj takoj pride k dvoru.

Nekoliko se okrepčavši in pomirivši je Kolumb z novim upanjem odšel v Granado in se je tukaj dne 17. decembra predstavil kraljevima veličanstvoma. Kakšna razlika je bila mej njegovim prihodom v aprilu 1493. leta in sedanjim. Tedaj je bil prišel kot človek v polnem cvetu let, ponosen na svoja odkritja, pozdravljen s klici veselja in naudušenja, a sedaj pa pride ravno ta mož kot onemogel starec, bled, onemogel vsled sramote, ki ga je bila zadela.

Kraljico je pretresla ta premena na Kolumbu; solze so jej stopile v oči, ko se je pod prestolom priklonil mož, ki je Španiji odkril Novi Svet, a je sedaj bil tako ponižan in razžaljen.

Kolumb tudi ni mogel spregovoriti niti besede od vznemirjenosti, ki se ga je polastila. Naposled se je premagal. Spoznanje nedolžnosti ga je naudušilo in

ovrgel je korak za korakom vse obdolžitve Bobadilje in drugih svojih nasprotnikov.

— Vi ste mnogo pretrpeli, — rekla je vznemirjeno kraljica, ko je admiral končal svoj zagovor, — sedaj si hočemo prizadevati, da poravnamo vse, kar se je vam hudega zgodilo

— Mi smo popolnoma prepričani o vaši popolni nedolžnosti — pristavil je kralj, — in morem le še jedenkrat izreči, da obžalujem vse, kar se je zgodilo. Bobadilja se je pokazal popolnoma nesposobnega izvršiti nalog, ki se mu je izročil. On je zlorabil svojo oblast tako, da zasluži kazen. Takoj ga odpokličemo iz Indije in ga pokličemo na strogi odgovor. O gospod, bodite preverjeni o naši nespremenljivi naklonjenosti . . .

Na ta način sta kralj in kraljica se laskala Kolumbu, a ko je prišlo do tega, da bi mu vrnili vse prejšnje predpravice, se je pokazalo, da kralj ni za to; pri tem so se dogodile stvari, vsled katerih se je kralj pomišljal, ki bi povrnil Kolumbu naslov podkralja. Stvar je bila ta, da so nekateri podjetni mornarji kakor Obieda, Pinson in Vespuči nadaljevali Kolumbova odkritja in dognali, da Pariški bregovi pripadajo novi celini. Na podlagi dogovora je Kolumb zahteval naslov podkralja, tudi teh novih zemelj, a to bi bilo utegnilo pripeljati do prepirov.

Vsled tacih pomislekov so Kolumba z različnimi pretvezami zadržavali pri dvoru, in kmalu so mu dali razumeti, da je bolje, da za Hajiti sprva imenujejo družega guvernerja, ker so njemu naseljenci sovražni. Novi guverner bode na otoku napravil trajni red in kadar se to zgodi, postavili bodo Kolumba v vse njegove pravice. Naj je Kolumb še tako ugovarjal takemu rušenju danih mu predpravic, vendar je bil imenovan namesto Bobadilje gospod Nikolaj Ovando, kateri je dne 13. aprila 1502 leta prišel v S. Domingo kot guverner. Bobadilja in Rodjan bila sta obsojena v pregnanstvo. Če tudi se proti prvemu ni zahtevalo sodnje preganjanje, vendar je v vladnih očeh bil zgubil

vsako spoštovanje; Rodjana in njegove privržence so pa bili prijeli in jih na jedni in isti ladiji z Bobadiljo poslali na Špansko. Kolumbu pripadajoče imetje in dohodki, ki so mu šli kot podkralju, so se odvzeli Bobadilji in se posebni ladiji odposlali na Špansko, da se vrnejo admiralu.

V tem pa je Kolumb, obsojen v nedelavnost, se dolgočasil. Skoro jedina zabava sta mu bila sinova Dijego in Ferdinand ter Beatrisa. Ko je poslednja umrla, je admirala zopet vleklo na morje, ki mu je vse življenje bilo tako ljubo. Jako so ga k temu spodbujala odkritja Portugalcev. Basko de Gamo se je bil ravno kar povrnil iz Indije in seboj pripeljal bogat plen. Pozornost trgovskih narodov se je obračala na pravo Indijo, za Kolumbove iznajdbe se ni nikdo zmenil. V tem, ko so samo španske ladije vozile mej Novim in Starim svetom so italijanske in nemške trgovske družbe dejanski trgovale z azijskim vzhodom.

Sedaj je sklenil Kolumb podjeti novo potovanje — in ne več po dvomljivem, temveč po trdno določenem načrtu. Zbral je poročila o portugalskih odkritjih in imajoč Kubo in Pariji za skrajni točki vzhodnega azijskega brega, sklenil je priti v Indijo vozeč mej Kubo in Parijo.

Morski tok, katerega je odkril na prejšnjih ekspedicijah, je tekel po Kolumbovih mislih v kak dotlej neznan zaliv, za katerim se nahaja Indijsko morje, na „oni strani Ganga“, kakor so rekali v starih časih.

Uspehi Portugalcev so kralja nagibali, da je bil naklonjen načrtom Kolumbovim, kajti če bi se opravičila Kolumbova domnevanja, bila bi najkrajša pot v Indijo v rokah Špancev. Bogastva, ki se sedaj spravljajo na Portugalsko, prešla bi potem skozi španske roke. Kralj je obetal, da dá Kolumbu vse prejšnje naslove in ugodnosti; če se posreči podjetje, ne bode štedil z nagradami njemu, njegovim otrokom in njegovemu bratu.

Pa Kolumb se ni dal preslepiti s praznimi obljubami, poleg tega mu pa štiri nesrečne ladijce, katere so mu dali na razpolago za preiskovanje neznanih bregov, niso mogle vzbujati zaupanja v bodočnost, zato je sklenil za časa storiti, kar je treba.

Zvečer dne 8 maja 1502. leta je prišel Kolumb v Kadiks, da ondu nastopi svoje četrto potovanje, a zjutraj drugi dan je nakrat k sebi poklical svojega staršega sina Dijega.

— Sin moj, — rekel mu je močno vznemirjen, — nezapopadljiva so pota božja, vsi smo umrjoči, zato je naša dolžnost, da smo vedno pripravljene stopiti pred Gospoda. Zato sem poklical tebe, da se resno pogovorimo o bodočnosti, morda poslednji pot.

— Mari jaz ne pojdem s teboj oče, — vprašal je Dijego začuden.

— Ne, — odgovoril je trdno admiral. — Vzajem sabo le strijca Jerneja, brez katerega ne morem biti, a ti pa ostaneš z Moniko na Španskem.

— A Ferdinand?

— Ferdinand mogel bi ostati pri tebi, kajti on ima še samo 13 let; toda jaz ga hočem vzeti sabo, da bodem imel pri sebi vsaj jednega svojih sinov.

— Oče, vzemi mene rajši seboj, — Ferdinand ložje ostane tukaj pri patru Gašparju Gorričiu, tvojem zvestem prijatelju in svetovalcu.

— Ne, sin moj, to ne gre. Ti si predstavatelj mojega rodu in ostati moraš tukaj na straži mojih pravic. Nezaupnost kraljeva mi vzbuja silno bojazen, da mi ne izpolni svojih obljub, za to sem za časa storil, kar je treba.

Od vseh važnejših listin, varujočih bodočnost našega rodu, dal sem napraviti prepise, in je izročil genuški banki, da je hrani. Ko bi Španija hotela rušiti moje pravice, tedaj se potegne zanje moje rojstno mesto — Genua. Mej temi listinami je pismo kraljevo z dne 14. marca 1502. leta, s katerim znova potrjuje darovane mi pravice in privilegije. Tako imaš

v svojih rokah vsa sredstva, da varuješ naše pravice. Obljubiš li to meni?

— Kakor gotovo je Bog svet in Mati Božja, prizadeval si bodem z vsemi silami, da dosežem smoter, katerega si si ti postavil, — odgovoril je ginjeni Djego s solzami v očeh.

— Bodi nam milostljiv Bog in vsi svetniki!... Oče in sin sta se goreče poljubila.

Ravno ta dan je še Kolumb odšel iz Kadiksa in čez 19 dni je že bil za morjem. Z namenom, da za meni jedno svojih ladij z boljšo, je Kolumb dne 29. junija prišel na S. Domingo, kjer se je baš tedaj pripravljalo brodovje, ki je imelo Bobadiljo in Rodjana odpeljati v Španijo, — a dobil je od Ovanda ukaz, da ne sme stopiti na breg, more samo oddati pisma, ki jih je pripeljal iz Španije seboj. Tako je bil Kolumb izgnan z otoka, katerega je odkril z nevarnostjo za lastno življenje.

Admiral je prenesel tudi to razžaljenje, ki je bilo zanj tem hujše, ker se je nadejal, da dobi zopet veljavo in dobro ime v naselbini, ako tja pride na čelu novega brodovja. Vzlic temu je Kolumb dal Ovandu dober svet. Opazujoč položaj Jupiterja in lune, Merkurja in solca je Kolumb bil prišel do zaključka, da bode velik vihar. Če tudi je njemu bilo zabranjeno iti v pristanišče, ki je ob viharju bilo odprto tudi za tuje ladije, vendar je smatral za svojo dolžnost, opozoriti guvernerja, naj pred jednim tednom ne odpravlja brodovja. Temu opominu so se smejali, kajti vreme je bilo najlepše, in vlekel je ugoden veter proti Španski. Ovando je ukazal odpluti...

Vremenska opazovanja Kolumbova so se pokazala popolnoma zanesljiva. Jedva je naloženo brodovje prišlo v odprto morje, že je nastal grozen vihar, ki je raznesel ladije, kakor trske. Okolo 20 ladij z mnogimi potniki — mej njim Bobadilja in Rodjan — z zlatom v vrednosti kacic 10 milijonov se je potopilo. Le nemnoge ladije so se v kaj žalostnem stanju vrnile na S. Domingo. Samo jedna ladija, skoro naj-

slabša, na kateri je bilo naloženo Kolumbovo imetje, je mogla odpluti dalje na Špansko in s tem je bila dokazana nedolžnost Kolumbova od zgoraj.

Prestanši vihar v nekem zaprtem zalivu, je Kolumb 14. julija odplul od Hajitija, pustivši Kubo in Jamajko na strani na zapad in je odkril otok Guanajo, ki leži ob honduraškem zalivu. Admiral ga je imenoval Smrekov otok, ker so na njem se nahajali lepi smrekovi gozdi in začel je trgovino z jukatanskimi prebivalci, katerih izdelki so imeli pečat višje kulture, kakor vsi dosedaj v Novem svetu. Tu je tudi izvedel za deželo, ležečo na zapadu. Imenovali so jo Maja (Jukatan). Ko bi bil admiral se ravnal po tem, kar so mu povedali domačini, gotovo bi bil prišel v Mehiko. Toda Kolumb je uporno ostal v svoji zmoti, da se nahaja hlizu Bengalskega zaliva. Premenil je smer svoji vožnji in obrnil se proti vzhodu omejujči se tako s preiskovanjem Karajibskega morja. Neprestani nasprotni vetrovi in viharji so Kolumbu ovirali pot in ne samo jedenkrat je bil v največji nevarnosti. Potem se ga je pa še lotila mrzlica, a admiral je vzlic temu sam vodil svoje ladije. Naposled je brodovje dne 12. septembra prišlo do vzhodnega konca Hondurasa. Iz hvaležnosti za rešitev iz nevarnosti, ga je imenoval Gracias Deo (hvala Bogu) — katero ime se je ohranilo dosedaj.

Od tod je Kolumb odšel proti jugozapadu ob bregu in je prišel do onega dela Srednje Amerike, ki se sedaj imenuje Moskitos. Tu je nasproti čudni skupini otokov, katero je imenoval Huerta (vrt), opazil veliko indijansko vas, ki se je razprostirala ob ustju reke. Ker so mornarji bili jako utrujeni in je bilo treba tudi ladije popraviti, je Kolumb, se zasedral blizu sedanjega mesta Greytoona. Po poročilih, katere je nabral Jernej ob obrežju, je zlatonosna dežela ležala proti jugozapadu, zato je Kolumb jo obrnil nato stran in prišel je kmalu do zaliva Čiriki, imajočega mnogo otokov. Indijani imenovali so to deželo Kerabaro ali Karaboro, zlatonosni breg na oni strani Čirikija se je

imenoval Veraguo. Kolumb je mislil, da se nahaja na južnem koncu indokitajskega polotoka, kjer se po trditvi Ptolomejevi nahaja zaliv Katigara. V tem trdnem prepričanju je Kolumb šel dalje, ne da bi bil dobro preiskal deželo Veraguo. Strašni vihar ga je vendar zagnal v zaliv, katerega je imenoval Puerto Bello, zaradi njenega lepega pristanišča.

Vedno dalje in dalje je vlekle Kolumba doli ob bregu celine. Celu nedvomljivi znaki zlata na bregu ga niso mogli ustaviti. Iskal je preliva, ki pelje v Portugalsko Indijo, katerega odkriti je bila njegova jedina želja. Toda neuspeh za neuspehom je zadeval njegovo podjetje. Viharji so sledili drug za drugim in črvice ladije njegove so se jedva držale na površju. Blizu Panamske ožine moral se je Kolumb vrniti. Po obupni borbi z vetrom in valovi je zopet prišel v Veraguo, kjer je sklenil napraviti naselbino, kajti neizcrpna množina zlate rude v zemlji je presegala najsmelejša pričakovanja lakomnega španskega dvora. Ob reki Belen so sklenili napraviti bivališče in Jernej je sklenil ostati v koloniji z jedno ladijo, admiral pa odpotuje na Španško in se vrne z novim podkrepjenjem. Toda zarota sosednih indijanskih glavarjev, vsled katere je bilo mnogo Špancev pobitih, je prisililo Jerneja, da je iskal zavetja na admiralovih ladijah, ki so še vedno krožile okrog Verague. Ker ladija, ki je bila ostala v naselbini, ni bila več za vožnjo po morju, so jo prepustili svoji osodi.

Povrniti se na Španško na treh ostarelih ladijah ni bilo mogoče, kajti črvi so je bili močno razjeli ob straneh in na dnu. Zato se je Kolumb zopet odpravil v Hajiti. Strašen vihar, pri katerem se je jedna ladija potopila, obe ostali pa poškodovali, je Kolumba prisilil, da se je obrnil proti Jamajki. V ladiji je začela grozno voda teči in vodo so jedva mogli sproti zajemati in izlivati na vse mogoče načine. Pri tacih razmerah je Kolumb zahvalil Boga, ki je dne 25. junija 1503. leta prišel do Jamajke v pristanišče Sante Gloria, sedanji Kolumbov zaliv. Jedva so nehali od-

pravljati vodo, že sta ladiji se potopili prav do krova. Mornarji so se skrili v vrhnjih kajutah, mnogi so potonili. Kolumb je bil na polomljenih ladijah prav pred otokom, odrezan od vsake pomoči in izročen na milost Indijanov.

Na popravo ladij niti misliti ni bilo. Služiti so jim mogle le še za barikadi, ako pride do boja z divjaki, a Kolumb je rajši ostal s svojim moštvom na polomljenih ladijah, nego bi šel na negostoljubni breg. K sreči so se jamajski Indijani pokazali prijazne. Špancev so pripeljali živeža za zameno za razne stvari. Toda vzlic temu je bil položaj Špancev obupen. Kolumb je bil pripravljen umreti, ako slučajno ne pride mimo kaka španska ladija in jih ne reši.

Tedaj je Dijego Mendec sklenil svoje življenje postaviti v nevarnost, da reši spoštovanega admirala in njegove tovariše.

— Gospod admiral, — rekel je nekoč Kolumbu. — Vsi smo smrtniki. Ako kaj odločnega ne storimo, tako smo vsi gotovi pogina. Pripravljen sem se žrtvovati za vas, poskusil bodem z indijanskim čolnom priti na otok Hajiti in bodem ondu zahteval od Ovanda pomoč za vas in vaše ljudi.

— In jaz pojdem z vami, — pristavil je Genučan Fijesko. — Nikdo ne sme reči, da se je rojak admiralov bal zanj zastaviti življenje in je to prepustil Špancu.

Kolumb je krepko objel oba hrabreca in je mogel samo reči s tresočim glasom:

— Pojdita, z Bogom! . . .

Mendec in Fijesko sta se hitro pripravila. K indijskemu čolnu so naredili krmilo, napravili lesen krov v varstvo pred valovi, postavili nanj jarbolo in na njem razprostrli jadra. K dvema hrabrecema se je pridružilo še 12 Špancev, in nekaj Indijanov in odšli so preskrbljeni s pismi na Ovanda in spremljevani z blagoslovom ostalih.

Predrzo podjetje se je posrečilo. Hrabreci so brez posebnih dogodkov prišli do nosa San Miguel na Ispa-

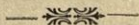
njoli, potem so pa ob obrežju prišli v S. Domingo. Ovando jih je prijazno vsprejel, a jim ni verjel, temveč je le mislil, da ga hoče Kolumb preslepiti in potem zasesti njegovo mesto.

Minoli so tedni in meseci, predno se je guverner odločil na Mendečeve nujne prošnje, da pošlje na Jamajko ladijo pod poveljstvom Dijega de Eskobara. Poslednji se je prepričal o kritičnem položaju Kolumbovem, a namesto pomoči, je odšel nazaj na Hajiti obetajoč, da pošlje večjo ladijo. Kolumb je bil zopet prepuščen osodi na milost. Mornarji so se jezili in preklinjali so uro, v kateri so izročili svojo osodo nepremišljeno hrabremu admiralu, katerega vedno preganja osoda. Brata Frančišek in Dijego Porras sta nutila nezadovoljnost mej mornarji. Popustila sta admiralu, izvabila seboj 48 mož in jeli so ropati po otoku. Indijani so se skrili v gozde in opustošili svoja polja, da tako z gladom pomore bele barbare. Kolumb je skoro umiral od glada, ko so mu Indijani prenehali donašati živež.

Samo velika zvezdoznanska izvedenost mu je pomagala iz tega strašnega položaja. Kolumb je dobro vedel, da bode dne 29. februarja lunini mrak in sklenil je to izkoristiti. Povabil je k sebi indijanske veljake. Ko so prišli, je Kolumb šel k njim, in nekaj mahajoč in roteč se, povedal jim po tolmaču, da se jim skrije nebeško oko, ako mu ne prineso živeža. Sprva so se mu smejali, a ko so videli lunin mrak, drli h Kolumbu s kričanjem in nesoč mu živeža, ter prosili so ga, naj potolaži Velikega Duha. Tako je bila odvrnjena nevarnost umreti od glada, a pretila je druga. Brata Porras sta se zaman trudila, da bi v indijanskih čolnih prišla na Hajiti, sklenila sta zatorej napasti admiralu in njegove spremljevalce... Prišlo je do krvavega boja dne 19. maja 1504. leta. Mnogi so bili ubiti, Ferdinand Porras pa vjet. Zmaganci so prosili pomiloščenja, ki se je jim tudi dalo.

Koncem junija je naposled prišel Dijego Mendec na ladiji, katero je oskrbel z nenavadnim trudom za

Kolumbove denarje. Dne 13. avgusta so nesrečneži prišli na S. Domingo. Četudi je Ovando skazoval veliko spoštovanje pred admiralom, vendar ni mogel se izdržati, da ne bi pokazal mu s tem svoje oblasti, da je ukazal sneti železje vklenenemu puntarju Porrasu.

Konec.

V septembru 1504. leta je Kolumb jo odrinil v Španijo za zmiraj zapustivši Novi Svet. Potovanje je bilo dolgo in viharo, še le dne 7. novembra se je izkrcal v Kadiksu. Globoko užaljen vsled zgube vseh štirih ladij svojega brodovja, razžaljen in varan v svojih nadah je opešal na duhu in telesu. Njegove zasluge so bile pozabljene in njegov prihod ni vzbujal narodnega veselja. Samo nekateri prijatelji so se ga spomnili, a s smrtjo kraljice Izabele dne 26. novembra 1504. leta je zgubil poslednjo podporo.

Na Kolumbove prošnje, naj bi mu povrnili njegove pravice, je kralj odgovarjal s praznimi opravičevanji in ničvrednimi pretvezami. V maju 1505. leta je Kolumb sam odšel v Segovijo, da osebno prosi kralja. Poslednji je stvar izročil v rabsodbo sodišču. Po dolgih zadržkih so Kolumbu predložili, naj premeni svoj podkraljevski naslov za kak drugi in posestva v Kastiliji. Kolumb je nevoljen odklonil to ponudbo kot rušenje kraljeve besede.

— Rajše umrjem v potrebi in pomanjkanju, — zaklical je, — nego bi vzel svojim potomcem slavo svojega trudapolnega življenja! . . .

Bridki neuspehi in pa rušenje kraljeve besede so naposled izpodkopali zdravje velicemu mornarju. Udajal se je bridkim premišljevanjem, in vedno je iskal izrekov prorokov, obračujoč je na svoje osode. In sedaj je zablestel za Kolumba poslednji žarek upanja, ko sta nova španjska vladarja Filip in Ivana

dne 28. oktobra 1506. leta prišla iz Flandrije. Pri plemeniti hčeri svoje pokroviteljice kraljice Izabele, nadejal se je Kolumb najti ono podporo, kakor jo je pri materi njeni. Toda poprej, nego so prijazne obljube novih vladarjev prišle do Kolumbovih ušes, je umrl na v Vnebohoda dan, dne 21. maja 1506. v Valjadolidu v starosti sedemdesetih let. Poslednje njegove besede so bile: „V tvojo roko izročam svojo dušo, Gospod!“

Kakor v svojem življenju Kolumb ni imel miru, tako ga je našel po smrti še le čez stoletja. Leta 1513. so se ostanki njegovi prepeljali iz Valjadolidskega frančiškanskega samostana v Seviljo v samostan Santa Marija de las Kuevas. Njegov grob ima tukaj sledeči napis: „A Castilla y à Leon Nuevo Mondo dio Colon, katero se nahaja na njegovem podkraljevskem grbu. Mej 1540. in 1559. letom so se prenesli njegovi posvetni ostanki po želji, katere je on večkrat izrazil v življenju na Hajiti, in so se položili v veliki cerkvi v S. Domingu, kjer so se pokopali tudi sin njegov Dijego, njegov brat Jernej in njegovi unuki. Ko je 1795. leta S. Domingo prešel v roke Francozom, se je zdelo Špancem neumestno, z njihovimi pojmi o časti, če bi pustili tujcem prah človeka, ki je skazal Španiji tolike zasluge. Admiral Gabrijel de Artizab je ukazal preiskati cerkveno rakvo in Kolumbov prah prepeljali so na ladiji v Havano, kjer so ga slovesno položili k počitku dne 19. januarija 1796. leta.

Zgodovinski dogodek o prevozu Kolumbovih ostankov iz Havane na Kubo se je pa 1877. leta vendar ovrigel. To leto našli so pri predelavi cerkve v S. Domingu pred glavnim oltarjem malo svinčeno tružico Ludovika Kolumba, tretjega admirala in unuka velicega mornarja.

Po daljšem preiskavanju našli so rakvo, katera je bila le malo večja svinčena tružica, sicer pa prav podobna. Vnanji napis najdene tružice je glavnega duhovnika te cerkve, italijanskega konzula in nekaj

drugih oseb pripravil na misel, da so res našli ostanke velikega mornarja Vlada, kateri se je stvar sporočila, je takoj vse storila, da se prepreči vsaka zloraba. Tružica se je vzdignila iz rakve vpričo duhovščine, oblastev in zastopnikov tujih držav: Španije, Francije, Italije, Anglije, Nemčije i. dr., potem je pa škof Raguel Konhio, glasno prečital napis na tružici.

Na vnani strani pokrova je bilo D. de la A. P.—r. A—te (Descrubidor de la America, Primer Almirante), na levi strani je bil ležeč $\cup$ (Christobal), na prednji končnici se je nahajal stoječ C (Colon), na levi strani je bil ležeči $\leftarrow$ (Almirante). Zadnja končnica in dno tružice bila sta brez vsakega napisa. Tružica je bila 42 centimetrov dolga, $20\frac{1}{2}$ centimetrov široko in 21 centimetrov globoka. Zaporov ni bilo nikakih. Na notranji strani pokrova so bile besede z gotiškimi črkami: Illustre i Esc'arecide Varon Don Christobal Co'on.

Ta nadpis je razgnal vse dvome navzočnikov. Naudušeni klici in grmenje topov so naznanjali odkritje ostankov velikega admirala. Takoj se je sestavil akt, katerega so podpisali predstavitelji vlastij in konzuli Italije, Francije, Portugalske, Anglije, Španije in Nemčije. Obsegal je inventar tega, kar je ostalo od človeka, katerem gre čast, da je odkril Ameriko. Kos čeljusti in črepinje, plast prahu na dnu tružice in puškina kroglja, — vse to je napolnjevalo jedva petino tružice.

Če tudi nadpis na najdeni tružici ne dopušča nobenega dvoma, da so našli v resnici ostanke Kolumbove, vendar bi bilo zanimivo vedeti, čegave ostanke so 1796. leta tako slovesno prenesli v Havano na Kubi? Dosedaj se moramo zadovoljevati s hipotezami in čakati daljšega preiskavanja tega vprašanja. Španska vlada je ugovarjala pristnosti najdenih ostankov, sklicujoč se na grob svojega admirala v Havani. Učeni svet se je razdelil v dva taborja. Nekaterniki trdijo, da so v S. Domingu našli prave ostanke Kolumbove, drugi pa mislijo, da so našli le ostanke

kacega njegovega sorodnika. Leta 1891. je znani potovalec po Ameriki Rudolf Kronau se lotil v cerkvi S. Domingu preiskavati vpričo cerkvenega sveta in vladnih zastopnikov najdene ostanke, ko se je ogledali, so se vsi preiskovalci prepričali, da pripadajo velikemu pijonerju Novega Sveta. Vzlic tem pa vprašanje ni končno rešeno, dokler se jednako nepristranski ne preiščejo ostanki, ki so se prepeljali v Havano.

Že pri življenju je Kolumba žalilo, da so se imena, katere je dal on raznim krajem, in katera so izražala njegovo versko prepričanje, se svojevoljno menjala. Kako bi ga bilo užalostilo še dejanje, da Novi Svet, katerega je on odkril, ne nosi njegovega imena, temveč ime njegovega rojaka Ameriga Vespučija.

Leta 1495. je španska vlada dala dovoljenje podjetnim pogumnežem, da se podajo na nova odkritja. Mej drugim se je tega dovoljenja poslužil vitez Alonz de Obieda, kateri se je bil izkazal s tem, da je bil vjel glavarja Kaonaba na drugem Kolumbovem potovanju; sklenil je opraviti ekspedicijo, za daljše preiskavanje brega Parija.

Sin javnega pisarja Vespuči se je rodil v Florenciji dne 9. marca 1453 leta. Stopil je 1491. leta v službo italijanske trgovske hiše, ki se je nahajala v Španiji od 1486. leta, katera je preskrbovala opravljanje ladij za ekspedicije v Indijo in 1499. leta se je pridružil Obiedovi ekspediciji. Malo brodovje poslednjega je odšlo iz Kadiksa in se držalo tiste smeri, katere se je držal Kolumb na tretjem potovanju svojem. Sledeč po sledovih Kolumbovih je brodovje odkrilo zaliv, ki je tako spominjal na Benedke s svojimi na bambusovih kolih zidanimi kočami, da so mu dali ime „Male Benedke“ ali „Venepueli“. Dalje je to bordovje obiskalo otok Guaira, potem se pa odpravilo na Hajiti in od tod na Bahamske otoke.

Drugo leto je Vespuči, ki je bil že v portugalski službi, podvzel novo potovanje v južno Ameriko. V avgustu ja prišel k nosu Sv. Roka, potem je pa prišel

do nosu sv. Avgüstina in se pri tem prepričal, da ne pripada kakemu otoku, temveč veliki celini. Uspeh te ekspedicije je bil nenavaden, in poročila o njej so se hitro razširila, ker je Vespuči znal s svojimi pismi in poročili o potovanju pridobiti zanimanje vseh. Vsled tega je slava Vespučijeva zatemnila slavo Kolumbovo. V tem, ko je poslednji čutil, da se njegovo ime pozablja, je Vespuči imel čast 1507. l. izvedeti, da se bodo po njem imenovala novo odkrite dežele.

Ime Amerika je neki izumel Alzačan Martin Valcmiler iz Frajburga. V uvodu svojega svetopisa izdanega 1507. leta označuje Evropo, Azijo in Afriko, potem pa pravi, da je Amerigo Vespuči odkril četrti del sveta, katerega bi kazalo imenovati Ameriko. Ta predlog je ugajal, a vendar se je še le v 17. stoletju to ime prav udomačilo.

Po smrti Kolumbovi je njegov sin Dijego napovedal svoje pravice. Ni se bal borbe s samim kraljem, in začel je proti njemu pravdo pri sodišču, ki se je sestavilo, za razsojevanje vseh zapadnoindijskih stvari. Nepristransko sodišče je razsodilo: „Dijego Kolumb mora dobiti vse pravice, katere so se obetale očetu njegovemu“. S to razsodbo povzdignjen mej španske velikaše, se je poročil z nečakinjo vojvode Albe. Roditelji se niso upirali temu zakonu in so toliko uplivali na kralja, da je izpolnil razsodbo sodišča in zadovoljil Dijega. Ovanda so odpoklicali in Dijego Kolumb je odplul na Hajiti, zmagavši nad krivico. Pridružila sta se mu oba strijca Dijego in Jernej, brat Ferdinand in mnogo naselnicov iz boljših španskih rodbin. Dijego je na Hajitiju živel v sijaju, primernem zaslugam svojega očeta.

Ferdinand, sin Kolumba in Beatrise, je dobil dobro izobraženje in je postal duhovnik. ter je popisal življenje svojega očeta.

Jernej Kolumb in njegova zvesta Monika dobila sta v posest 1511. leta otok Mono mej Hajitijem in Portorikom in sta tukaj srečno živela z otroki. Toda njiju sreča ni bila dolga, kajti on je umrl 12. avgusta

1514. leta. Kmalu za njim je umrl brat njegov Dijego poveljnik trdnjave Izabele.

Tretji podkralj indijski Ludovik sin Dijegov je premenil svoj podkraljevski naslov v naslov vojvode Veragua, markiza Jamajskega, admirala Indije z letnimi dohodki 1000 dublonov. Umrl je 1572. leta. Za njim je sledil sin njegovega brata Krištofa Dijega II. — četrti indijski admiral. Z Dijegom II., ki je umrl 1569. leta, je izumrla neposredna moška panoga Kolumbove rodbine a naslov vojvode Veragua je prešel na stransko panogo in se je ohranil dosedaj. Poslednji potomec znamenitega pijonerja Novega Sveta je v sedanjem času Krištof Kolumb vojvoda de Veragua.

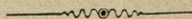
J. Blasnikova tiskarna

na Bregu v Ljubljani

ima naprodaj sledeče knjige:

Zlata vas, spisal Malavašič	20 kr.
Mladi samotar, po Kr. Šmidu z podobo	15 „
Timotej in Filomen. po Fr. Šmidu	20 „
Dve povesti, Golobček in kanarček	15 „
Evstahij, z 1 podobo, nov natis	20 „
Nedolžnost, preg. in povel., z 1 pod.	20 „
Evstahija	15 „
Ludovika Blozija	10 „
Milosrčnost do živali	10 „
Pesmi, Vodnikove	10 „
Dolararjeve	40 „
Haderlapove pesmi	30 „
Poezije, Krekove	30 „
Jamska Ivanka	30 „
Varuh gledišna igra, posl. And. Smole	10 „
George Stephenson, oče železnic	40 „
Roparsko življenje	20 „
Izidor pobožni kmet	25 „
Nauk, kako pomagati živini o porodu, mehko vezano 50 kr. v pol platno	60 „
Kuharske bukve A. Zamejic nov natis	60 „
Kratke dnevne molitve v Neomadeževanim spočetji Marije Devce	12 „
Spomin pridnim učencem, vezano	10 „
Oče naš in 10 božjih zapoved Alban Stolz-Oliban 13 pol	40 „
Razgovor od krš. upanja. P. Karl.	30 „
Kratek katekizem, vezan po	16 „
Zgodovinske povesti I. II. III. stopnja, vsaka	50 „

Živinozdravništvo, mehko vezano	1 gld. 80 kr.
v platno vezano	2 „ 5 „
v usnje vezano	2 „ 20 „
Zlate Jabelka z mašnjimi molitvami in podobo nov natis 1870, 21 pol, nevezane.	— „ 55 „
v usnje vezane	1 „ — „
v usnje vezane z zlatim obrezom	1 „ 20 „
v rujavo usnje vezane z zlatim obrezom	1 „ 90 „
Molitvenik za dijake, latinsko in slovensko v plat. vezan	— „ 70 „
v usnje in zlato obrezo	1 „ 20 „
Šmarnice 1882., spisal L. Jeran, vezane	— „ 90 „
z zlato obrezo in usnje	1 „ 20 „
Eksercicije ali tridnevne duhovne vaje, po načrtu sv. Vincencija Pavljanskega, v platno vezano	1 „ 50 „
v usnje vezano	1 „ 70 „
Tombola, cela igra s 700 listki neprilepljene	5 „ — „
Officium Parvum v platno vezane	— „ 70 „
v usnje vezane	— „ 90 „
v usnje in z zlatim obrezom	1 „ — „

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

550647